

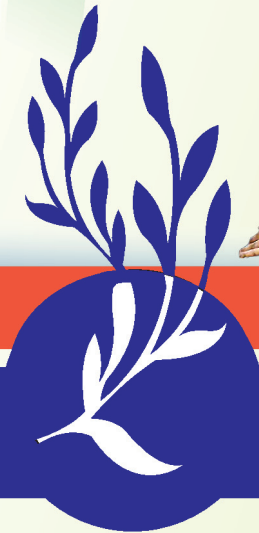

సహ పాఠ్యాంశాలు - పాఠ్య ప్రణాళిక

- కళలు-సాంస్కృతిక విద్య
- విలువల విద్య-జీవన నైపుణ్యాలు
- ఆరోగ్య-వ్యాయామ విద్య
- పని-కంప్యూటర్ విద్య

రాష్ట్ర విద్యా పరిశోధన శిక్షణా సంస్థ
తెలంగాణ రాష్ట్రం, హైదరాబాద్

విలువలవిద్య - జీవననైపుణ్యాలు

కుటుంబ జీవితంలో పిల్లవానికి కొన్ని సదలవాట్లు అలవడతాయి. ఇవి అనేక రకాలుగా అలవడతాయి. కానీ పిల్లలందరికీ రాజ్యాంగంలో చెప్పిన అన్ని లక్షణాలు అలవాట్లు అలవడకపోవచ్చు. ఒక సమాజపు నైతిక నియమాలు మరో సమాజపు సంప్రదాయాలను గౌరవించకపోవచ్చు. అన్ని రకాల సమాజాల నుండి ఒకే నియమాల సారూప్యత గల పిల్లలు లేకపోవచ్చు. కాబట్టి అన్ని రకాల సామాజిక భావజాలాన్ని ఏకం చేస్తూ అందరికీ ఆమోదయోగ్యమైన నైతిక విలువలను బడిలోనే పెంపొందించి ఉన్నత దేశీయ సమాజాన్ని నిర్మించాలి.

విభిన్న నైతిక విలువలు, నేపథ్యాల నుండి బడికి వచ్చే పిల్లలందరిని ఏకత్రాటిపై తీసుకొచ్చి ఒకరి విలువలను మరొకరు గౌరవించేలా, సహించేలా చేయడంలో పాఠశాల ప్రముఖపాత్ర వహించాలి. విలువలు కలిగి ఉండడం, విజ్ఞానంతో, వివేకంతో మెలగడం పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధిలో అంతర్భాగం. రాజ్యాంగంలోని విలువలు, మూలసూత్రాలు సమన్వయం, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వానికి ప్రాముఖ్యతనిస్తున్నాయి. వీటిని అమలుపర్చడం బహుళత్వం, ఇతరులను గౌరవించడం, ఆత్మగౌరవం, ఆత్మవిశ్వాసం, సామాజిక బాధ్యత, ప్రేమ, శ్రద్ధ, సహకారం, విలువలపట్ల విమర్శనాత్మకంగా మరియు సృజనాత్మకంగా ఆలోచించడం, సౌందర్యాత్మక విలువలను సూచిస్తుంది. సమానత్వ భావన, పరస్పర సహకారం, విమర్శనాత్మక ఆలోచనావిధానం ఒక వ్యక్తిని సమాజంలోగాని, దేశంలోగాని తనకు తానుగా బాధ్యత గల పౌరునిగా తయారు చేయడంలో కీలకమని గుర్తించడం ఎంతో ముఖ్యం. ఇవన్నీ పౌరుడు నక్రమమైన బాధ్యతలను నిర్వర్తించడానికి దోహదపడతాయి. పిల్లలు, పాఠశాల మరియు సమాజం మధ్య పరస్పర సంబంధం ఉన్నప్పుడే విలువలు అర్థవంతంగా వృద్ధి చెందుతాయని ఆంధ్రప్రదేశ్ విద్యాప్రణాళిక పరిధిపత్రం-2011 భావిస్తున్నది.

ఆరోగ్య, వ్యాయామ విద్య

పిల్లల ఆరోగ్యం అనేది అన్ని సమాజాలకు విశిష్టమైనది. పిల్లల సర్వతోముఖాభివృద్ధికి మూలమైనది. పిల్లల ఆరోగ్యం, పోషక విలువలు, విద్య అనేవి పిల్లల అభివృద్ధిలో కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. పిల్లల వ్యక్తిగత భౌతిక అభివృద్ధి, ఆరోగ్యం చాలా ముఖ్యమైనవి. పిల్లలందరిలో వ్యాయామ, విద్య కృత్యాల సాధన మొత్తం పాఠశాలను సుసంపన్నం చేస్తుంది. ఆరోగ్యం అంటే కేవలం వ్యాధుల నుండి దూరంగా ఉండడమే కాదు. ప్రాథమిక అవసరాల మాపనను అంటే ఆహారం, రక్షిత మంచినీటి సరఫరా, గృహ సౌకర్యాలు, పరిశుభ్రత మరియు ఆరోగ్య సేవలను ప్రభావితపరుస్తుంది. ఆరోగ్యం అనేది బహుముఖ భావాలు కలది. ఎందుకంటే ఇది వృక్ష సంబంధ, సాంఘిక, ఆర్థిక మరియు సాంస్కృతిక కారణాలను కలిగి ఉంది. అందుకే ఆరోగ్య విద్య అన్ని అనుభవాల సమాహారం. ఇది అలవాట్లు, వైఖరులు, వ్యక్తిగత జ్ఞానం, సమూహం, సామాజిక ఆరోగ్యాలకు సంబంధించింది. పాఠశాలలో 'ఆరోగ్యవిద్య' ఆరోగ్యకరమైన పాఠశాలను సృష్టిస్తుంది. పాఠశాలలో ఆరోగ్య బోధనలను, సేవలను నిర్మిస్తుంది.

వ్యాయామవిద్య విద్యార్థులలోని సామర్థ్యాలను, శక్తులను ద్విగుణీకృతం చేస్తుంది. తన శారీరక పరిస్థితులను క్రమబద్ధమైన పని విధానాన్ని మెరుగుపరుస్తుంది. తగిన సౌకర్యాలు కల్పించినట్లయితే పిల్లలు తమ మేధస్సును ఆధ్యాత్మిక జీవితాన్ని గొప్ప సామర్థ్యంతో నిర్మించుకోగలరు. వ్యాయామవిద్య యోగా, ఆటలు, క్రీడలు, అభివృద్ధి లక్ష్యాలు, పిల్లల సర్వతోముఖ వ్యక్తిత్వములను కలిగి ఉంటుంది. ఇది పిల్లల కేవలం భౌతిక అభివృద్ధికి మాత్రమేకాక సామాజిక, మనోవిజ్ఞాన, మేథోపరమైన సానుకూల ప్రభావాలను మెరుగుపరుస్తుంది.

పాఠశాల సమయసారణిలో వ్యాయామవిద్య, యోగా, ఆటలు, క్రీడలకు తగిన సముచితస్థానం కల్పించబడాలి. పాఠశాల విధానంలో ఇదొక అంతర్భాగం కావాలి. పిల్లల ఆరోగ్యవిద్యపట్ల ఇల్లు, సమాజం, పాఠశాల ఉమ్మడి బాధ్యతలు కలిగి ఉండాలి. ఆరోగ్యవిద్యా కార్యక్రమాలు పాఠశాలలో నిర్వహించే ముఖ్య కార్యక్రమాలలో భాగమవ్వాలి. ఇవి పిల్లలలో మంచి ఆరోగ్య అలవాట్లను సరైన వైఖరులను పెంపొందించాలి.

పని - కంప్యూటర్ విద్య

చాలా పాఠశాలలు పిల్లల అనుభవాలను నిర్లక్ష్యం చేయడమేకాక నిష్కారణంగా వాటిని లోకువచేస్తూ విమర్శించడం వల్ల వారు వాటికి దూరమవుతారు. ఒక తండ్రి తన పిల్ల(వాడు) చదువుకున్న తరువాత పొలం పనులు చేయలేదని వాపోతుండగా, ఇంకొందరు తమ చదువుకున్న పిల్లల తమ కులవృత్తులలో సహాయపడతారని కూడా ఆశించడంలేదు. సమాజంలో చేతిపనులు చేస్తూ సంపదను ఉత్పత్తి చేయువారికి నియతవిద్య నిరాకరించబడింది. అదేవిధంగా చదువుకున్న వారు ఉత్పాదక శారీరక పనులను, అకారణంగా విమర్శించడమేకాక ఆయా పనులకు కావల్సిన నైపుణ్యాలు లేనివారవుతున్నారు. నేటి పాఠశాలలు పనికి, జ్ఞానానికి మధ్య తేడాను దృఢంగా కొనసాగిస్తున్నాయి. పాఠశాలలు వలసనాద విద్యా పరంపరలను కొనసాగిస్తున్నాయి. పాఠశాలలు అందించే ప్రామాణిక పాఠ్యపుస్తక జ్ఞానానికి వారసత్వ ఉత్పాదక పనుల అభ్యసన సామాజిక వైఖరుల మధ్య భేదాలు బలపడుతున్నాయి. ఫలితంగా తెల్ల-కాలర్, నగర, మధ్యతరగతి, ఉన్నత తరగతుల స్థితిని ప్రపంచీకరణ శక్తులు విశిష్టపరుస్తున్నాయి.

విద్య అంటే కేవలం చదువు అనే అభిప్రాయం చాలా కాలంగా పాఠశాల వ్యవస్థలో వేళ్ళూనుకొని, ఆధిపత్యవర్గాలు/కులాలు/సంస్కృతులు/భాషలు/లింగాలకు ప్రాతినిధ్యంవహిస్తూ ఈ వర్గాలలో నిర్ణయాత్మక పాత్ర పోషిస్తున్నది. ఇలాంటి విద్యనే ప్రామాణిక విద్యగా విద్యావ్యవస్థ ధృవీకరిస్తుంది. పనివిద్యను పాఠశాల విద్యలో అంతర్భాగం చేయడం వల్ల పిల్లల జ్ఞాన, సాంఘిక, భావావేశ రంగాలకు చెందిన వివిధ సామర్థ్యాల సముపార్జనకు అవకాశం కల్పించబడుతుంది.

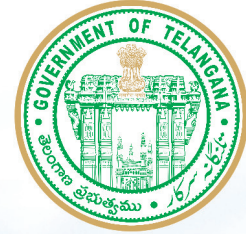
కళలు - సాంస్కృతిక విద్య

కళలను ఒక ప్రత్యేక అలవాట్లు లేక కృత్యాలుగా భావించి పాఠశాల పాఠ్యప్రణాళికలో కళలను అధమస్థాయిలో చేర్చారు. సమయం, వనరులు లభించినపుడు వినోద కార్యక్రమంగా కళలను పరిగణిస్తున్నారు. పాఠశాలలో జరిపే కొన్ని సందర్భోచిత కార్యక్రమాలను ఆకర్షణవంతం చేయుటకు ఉపయోగపడే అలంకరణ సామగ్రిగా పిల్లలను భావిస్తూ వారిని చార్టులు తయారు చేయడానికి, పాటలు పాడడానికి, నృత్యం చేయడానికి, చిన్న చిన్న నాటికలలో పాల్గొనడానికి ఉపయోగించడం జరుగుతున్నది. ఇలాంటి అక్రమయిత, అర్థరహిత కార్యక్రమాలకు కళలను ఉపయోగించడం చాలా ఘోరం. సమాజ సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని తర్వాతి తరానికి అందించడానికేకాక కళాత్మక ఉత్పాదనలోని మిళితమైన నైపుణ్యాలు పిల్లల యొక్క సంపూర్ణ భావావేశ మరియు జ్ఞానాత్మక అభివృద్ధికై అత్యవసరం.

కళాత్మక ఆసక్తులు, సామర్థ్యాలను పెంపొందించడం, అభ్యసనం, జ్ఞానాలలో ఒక క్రమయిత భాగం. ఇది ఉన్నత ప్రజ్ఞావంతులకే పరిమితం కాదు. నిర్దిష్ట జ్ఞాన సామర్థ్యాలైన ప్రాదేశిక దృష్టి కలిగి ఉండడం (spatial visualisation), మానసిక ప్రతిమలు ఏర్పరచడం (forming mental images), గ్రాహత్య (perception), జ్ఞాపకశక్తి (memory), సమస్యాసాధన (problem solving), భాష-గణితశాస్త్ర జ్ఞాన నిర్మాణ, సముపార్జ్య రంగాల సామర్థ్యాల జ్ఞానాన్ని మెరుగుపర్చడంలో భాగంగా కళోత్పాదన ఉపయోగపడుతుంది.

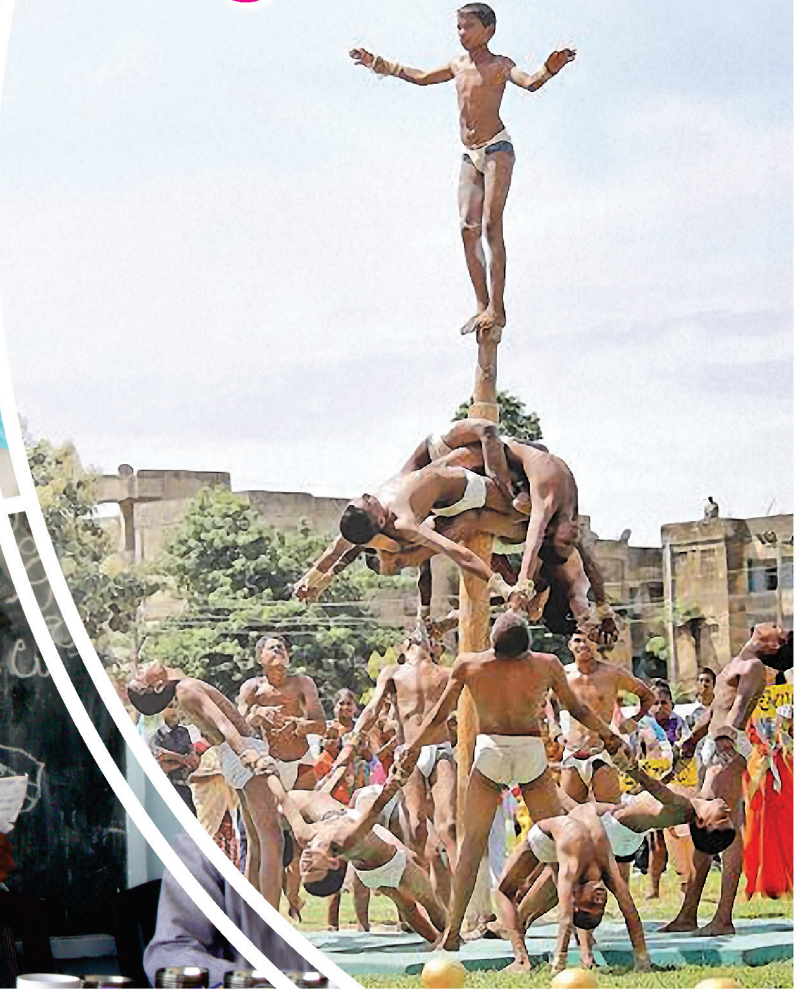
సంగీతం, భాషలు ఏ ఒక్కరికో చెందిన లక్షణాలు లేదా అనుకణ ద్వారా సముపార్జించేవి కావు. ఇది సార్వజనీనం, అంతర్గతమైనవి. భాషోత్పాదన ఎంత సహజమో మానవునిలో సంగీతోత్పాదన అంతే సహజం. సంగీతం ఆలోచన రూపం. ఇతర ఆలోచన రూపాలలాగే ఇది జీవితకాలం అభివృద్ధి చెందుతుంది. ముఖ్యంగా భాష, గణిత తార్కికతలలాగా భౌతిక ప్రపంచం గురించిన ఆలోచనలాగా సంగీతం అభివృద్ధి చెందుతుంది. పిల్లలకు సంగీతం నేర్పితే శారీరక, జ్ఞానాత్మక రంగాలలో చాలా పెద్ద మార్పులు వస్తాయి. ఇది కేవలం కళావిద్యకు మాత్రమే ప్రాముఖ్యతనివ్వకుండా సామాజిక శాస్త్రాలకు కూడా ప్రాముఖ్యతనిస్తుంది. ఇతర రంగాల అభ్యసనకు సంబంధించిన ఆలోచనా ధోరణులు పెంపొందించుటలో కళాతరగతులు దోహదపడతాయి. కళాతరగతులు విద్యార్థులలో తాము నేర్చుకున్న సాంకేతిక నైపుణ్యాలను వాటి పరిధి దాటి వారి ఆలోచనలను, అనుభవాలను, వ్యక్తిగత దృక్పథాలను అవలొకికంగా, ఇతర మాధ్యమాల ద్వారా వ్యక్తపర్చుటకు తపన కలిగించింది.

పిల్లలు స్థానిక, ప్రాంతీయ, దేశీయ, భిన్న కళావారసత్వాన్ని తెలుసుకోవడం అత్యవసరం. ఒక సాంస్కృతిక సమాజంలో సభ్యునిగా తన గుర్తింపును నిర్మించుకునేందుకు బలమైన సంబంధాన్ని కలిగి ఉండును. ఆ సమాజ సాంస్కృతిక వారసత్వంతో అనుబంధాన్ని ఏర్పరచుకోవడం తప్పనిసరి.

తెలంగాణ రాష్ట్ర పభుత్వ వచురణ,
హైదరాబాదు

సహ పాఠ్యాంశాలు - పాఠ్య ప్రణాళిక

సహపాఠ్య కార్యక్రమాలు

పాఠ్యప్రణాళికలు

- అ) కళలు - సాంస్కృతిక విద్య
- ఆ) విలువలవిద్య - జీవననైపుణ్యాలు
- ఇ) ఆరోగ్య - వ్యాయామ విద్య
- ఈ) పని - కంప్యూటర్ విద్య

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ, తెలంగాణ రాష్ట్రం

హైదరాబాదు.

రాష్ట్ర దృక్పథం (Vision of the State) :

రాష్ట్రంలోని పిల్లలందరూ ఉన్నతస్థాయి గుణాత్మక విద్య పొందాలనేది రాష్ట్ర ప్రభుత్వ దృక్పథం. ఇతరుల పట్ల స్పందించే వైఖరులను కలిగి ఉండే బాధ్యతాయుతమైన పౌరులుగా విద్యార్థులు రూపొందాలి. తమ పరిసరాల పట్ల పరిజ్ఞానం కలిగి ఉండి విమర్శనాత్మకంగా పరిసరాల పట్ల ఆలోచించగలగాలి. జాగ్రత్తగా విని నిర్భయంగా మాట్లాడగలగాలి. విన్నదాన్ని, చదివినదాన్ని అవగాహన చేసుకోగలగాలి. ప్రశ్నించే మనస్తత్వం కలిగి ఉండాలి. ఈ నైపుణ్యాలను ఉపాధ్యాయుడు పెంపొందించాలి. పిల్లలు స్వేచ్ఛగా అభిప్రాయాలను వ్యక్తీకరించగలిగి సందేహ నివృత్తి చేసుకునేందుకు వీలుగా స్నేహపూరిత అభ్యసన వాతావరణంలో బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు నిర్వర్తించాలి. సమాజం నుండి నేర్చుకుని, నేర్చుకున్నదాన్ని తరగతిగదిలో ఉపాధ్యాయులు ఆచరణలో పెట్టాలి. పాఠశాలను సమాజం తనదిగా భావించి, పాఠశాల దైనందిన కార్యకలాపాల్లో పాల్గొనాలి. యాంత్రికత, భౌతికత, పోటీతత్వం పెరుగుతోన్న ప్రస్తుత తరుణంలో ప్రతిస్పందన, సహకార గుణాలకు పాఠశాల చోటు కల్పించాలి. మానవీయ, నైతిక విలువలను పెంపొందింపజేయాలి.

- రాష్ట్ర విద్యాప్రణాళిక పరిధి పత్రం, 2011

ముందుమాట

నిర్బంధ ఉచిత విద్యాహక్కు చట్టం-2009 అమలులోకి వచ్చిన తరువాత పిల్లలు సర్వతోముఖాభివృద్ధి సాధించడమనే బృహత్తర లక్ష్యం పాఠశాల విద్యాశాఖ ముందుకు వచ్చింది. పిల్లలందరిలో పూర్తిస్థాయిలో శారీరక, మానసిక శక్తుల అభివృద్ధి జరగాలని చట్టం పేర్కొన్నది. పిల్లల్లో జ్ఞానం, నైపుణ్యాలు, సామర్థ్యాలు, వైఖరులు వృద్ధి చెందాలి. వీటిని సాధించడం కోసం మన రాష్ట్రంలో రాష్ట్ర విద్యాప్రణాళిక పరిధిపత్రం-2011ను ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి రూపొందించింది. విచక్షణతో వ్యవహరించే హేతుబద్ధమైన పాఠాలుగా, ఇతరులపట్ల స్పందించే వైఖరులను కలిగి ఉండే బాధ్యతాయుత పాఠాలుగా ఎదగాలని రాష్ట్ర విద్యాప్రణాళిక పరిధిపత్రం-2011లో పేర్కొన్నారు. యాంత్రికత, భౌతికత, పోటీతత్వం పెరుగుతున్న ప్రస్తుత తరుణంలో ప్రతిస్పందన, సహకార గుణాలను అలవర్చుకోవాలి. మానవీయ, నైతిక విలువలను పిల్లలు కలిగి ఉండాలని రాష్ట్ర విద్యాప్రణాళిక ద్వారా రాష్ట్ర దృక్పథాన్ని కూడా తెలియజేసుకున్నాం.

దీనివల్ల పరీక్షలు, వాటి ఫలితాలకే పరిమితమైన విద్యా వ్యవస్థ పిల్లల సర్వతోముఖాభివృద్ధి దిశగా ముందుకెళ్ళాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. విద్య తన లక్ష్యాన్ని, గమ్యాన్ని చేర్చుకున్న ప్రస్తుత తరుణంలో సమగ్ర మూర్తిమత్వం, వికాసం దిశగా అడుగులు వేయడానికి రాష్ట్ర విద్యా ప్రణాళిక పరిధిపత్రం-2011 ఆధారంగా భాషలు, భాషేతర సబ్జెక్టులతోపాటు సమానంగా సహపాఠ్య కార్యక్రమాలను కూడా ప్రధాన సబ్జెక్టులుగా పరిగణించాలని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఇందుకోసం తెలుగు, ఆంగ్లం, హిందీ, ఉర్దూ వంటి భాషలతోపాటు గణితం, విజ్ఞానశాస్త్రం, సాంఘికశాస్త్రం సబ్జెక్టులతోపాటు విలువలవిద్య-జీవన నైపుణ్యాలు, శారీరక ఆరోగ్య విద్య, పని మరియు కంప్యూటర్ విద్య, కళలు మరియు సాంస్కృతిక విద్య అనే అంశాలను కూడా ప్రధాన సబ్జెక్టులుగానే పిల్లలు పాఠశాల స్థాయిలో అభ్యసించాల్సి ఉంటుందని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఇందుకనుగుణంగా వీటిలో ఒక్కొక్క సబ్జెక్టుకు ఒక ఆధారపత్రాన్ని రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ రూపొందించింది.

భాషలు, భాషేతర సబ్జెక్టులతోపాటు పిల్లల సర్వతోముఖాభివృద్ధికి తోడ్పడే విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు, శారీరక ఆరోగ్య విద్య, పని-కంప్యూటర్ విద్య, కళలు-సాంస్కృతిక విద్యల కోసం ఒకటవ తరగతి నుండి పదవ తరగతి వరకు షిలలకు అభ్యాసం కల్పించడానికి, బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు నిర్వహించడానికి వీలుగా కాలాంశాలను కూడా కేటాయించారు. అట్లే వీటిలో ఒక్కొక్క సబ్జెక్టు కోసం పాఠ్యప్రణాళికను కూడా రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ రూపొందించింది. వీటి ఆధారంగా ఉపాధ్యాయుల కోసం కరదీపికలు కూడా రూపొందిస్తారు. ఉపాధ్యాయులను ఈ అంశాలపట్ల ప్రాథమిక అవగాహన కల్పించడానికి, వీటికి సంబంధించిన పాఠ్యప్రణాళికలను రాజీవ్ విద్యామిషన్ సహకారంతో ముద్రించి పాఠశాలలకు అందిస్తున్నారు.

ఈ పాఠ్యప్రణాళికల సంకలనంలో నాలుగు భాగాలున్నాయి. మొదటిది విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు, రెండవది పని-కంప్యూటర్ విద్య, మూడవది ఆరోగ్య వ్యాయామ విద్య, నాల్గవది కళలు-సాంస్కృతిక విద్యకు పాఠ్యప్రణాళిక వివరాలు అనగా దాని ఆవశ్యకత, లక్ష్యాలు, అమలు వ్యూహాలు, మూల్యాంకనం, తరగతివారీగా పాఠ్యప్రణాళికలు, సాధించాల్సిన సామర్థ్యాల వివరాలు ఉన్నాయి. వీటి ఆధారంగా ఉపాధ్యాయులు ఆయా సబ్జెక్టులకు కేటాయించిన కాలాంశాలలో బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలను నిర్వహించవచ్చు. వీటికి సంబంధించిన సామర్థ్యాలలో పిల్లల ప్రగతిని నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనంలో భాగంగా అంచనావేసి గ్రేడింగ్ కూడా ఇవ్వవచ్చు.

పిల్లల సర్వతోముఖాభివృద్ధి కోసం రూపొందించిన ఈ పాఠ్యప్రణాళికలను ఉపాధ్యాయులు చదివి అర్థం చేసుకొని అందుకున్నవైన విధంగా అభ్యాసం కల్పించాల్సి ఉంటుంది. తాము బోధించే సబ్జెక్టులతో అవకాశమున్నచోట వీటిని మిళితం చేసి, అన్వయించి కూడా అభ్యాసం కల్పించవచ్చు. అట్లే అదనపు వనరులు, స్థానిక వనరులు, పాఠశాల గ్రంథాలయం, సమాజ సభ్యుల సహకారంతో కూడా కార్యకలాపాలకు నిర్వహించవచ్చు. పిల్లలను తరగతిగదులకు పరిమితం చేయకుండా సందర్భోచితంగా ఆయా పాఠ్యప్రణాళికల్లో నిర్దేశించినవిధంగా సమాజ కార్యక్రమాలలో పిల్లల భాగస్వాములయ్యేలా చూడాలి. పిల్లలతో చర్చలు నిర్వహించాలి. ఆలోచింపజేయాలి. సమకాలీన అంశాలకు అన్వయించాలి. తద్వారా పిల్లల్లో విచక్షణతో కూడిన ప్రవర్తన, హేతుబద్ధమైన వైఖరులు వృద్ధి చెందుతారు. ఈ దిశగా ఉపాధ్యాయులు కృషి చేయడానికి ఈ కరదీపిక మార్గదర్శిగా ఉపయోగపడుతుందని ఆశిస్తున్నాం.

వీటిని రూపొందించడంలో పాల్గొన్న విషయనిపుణులు, ఉపన్యాసకులు, ఉపాధ్యాయులు, విద్యాప్రణాళిక విభాగ సభ్యులకు అభినందనలు. వీటిని ముద్రించి పాఠశాలలకు పంపిణీ చేయడానికి చర్యలు గైకొన్న రాజీవ్ విద్యామిషన్ అధికారులకు, శ్రీమతి ఉషారాణి, రాష్ట్ర పథక సంచాలకులు, రాజీవ్ విద్యామిషన్ గారికి కృతజ్ఞతలు.

జి. గోపాల్ రెడ్డి
సంచాలకులు
రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
హైదరాబాదు.

సహపాఠ్యాంశాలు - పాఠ్యప్రణాళిక

మార్గదర్శకులు

సలహాదారులు

శ్రీ జి. గోపాల్ రెడ్డి

సంచాలకులు

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
హైదరాబాదు.

ముఖ్య సలహాదారులు

శ్రీమతి వి. ఉషారాణి, ఐ.ఎ.ఎస్.

కమీషనర్, పాఠశాల విద్య

హైదరాబాదు

ఆంధ్రప్రదేశ్

పర్యవేక్షణ

డా॥ ఎన్. ఉపేందర్ రెడ్డి

ప్రొఫెసర్, విద్యాప్రణాళిక పాఠ్యపుస్తక విభాగం

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ

హైదరాబాదు.

సమన్వయం

శ్రీ సువర్ణ వినాయక్,

పాఠ్యపుస్తకాల కోఆర్డినేటర్

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ

హైదరాబాదు.

శ్రీ కె. రాజేందర్ రెడ్డి,

పాఠ్యపుస్తకాల కోఆర్డినేటర్

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ

హైదరాబాదు.

డా॥ పి. జానీరెడ్డి

పాఠ్యపుస్తకాల కోఆర్డినేటర్

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ

హైదరాబాదు.

డా॥ టి.వి.ఎస్. రమేశ్

పాఠ్యపుస్తకాల కోఆర్డినేటర్

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ

హైదరాబాదు.

ఊజైనింగ్

శ్రీ కె. సుధాకరాచారి, ఎస్.జి.టి.

యు.పి.ఎస్. నీలికర్తి,

మరిపెడ మండలం, వరంగల్

శ్రీ దార కన్నయ్య, కంప్యూటర్ ఆపరేటర్

ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి,

హైదరాబాదు

కళలు - సాంస్కృతిక విద్య
పాఠ్యప్రణాళిక 1 నుండి 10 తరగతులు

రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన శిక్షణ సంస్థ

హైదరాబాదు

రూపొందించిన వారు

చిత్రలేఖనం

డా॥ బి.వి. రెడ్డి
డా॥ వాణీదేవి
శ్రీ కె. శ్రీనివాస్
శ్రీ కె. రాఘవాచారి
శ్రీ పి.వి. రామకిషన్
శ్రీ గోనె లింగరాజు

సంగీతం

డా॥ ఉమాదేవి
డా॥ మృణాలిని

నాట్యం

శ్రీ కళామిత్ర ఆర్. రవిశర్మ
డా॥ కళాకృష్ణ
డా॥ రత్నకుమారి
శ్రీ పి. కేశవ ప్రసాద్

థియేటర్

శ్రీ దేవదాస్ కనకాల
శ్రీ సి.ఎస్. రావు
శ్రీ దీక్షిత్
డా॥ విజయరాఘవ తాటిపర్తి
శ్రీ మహి
శ్రీ చొక్కాపు వెంకటరమణ

పబ్లిసిటీ, క్రాఫ్ట్

శ్రీమతి జి. మాధవీలత
శ్రీమతి పి. నాగేశ్వరి

ఎడిటింగ్, సమన్వయం

డా॥ టి.వి.ఎస్. రమేష్

సైన్స్ పాఠ్యపుస్తక కోఆర్డినేటర్, విద్యాప్రణాళిక పాఠ్యపుస్తక విభాగం
రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
హైదరాబాదు.

డా॥ ఎన్. ఉపేందర్ రెడ్డి

ప్రాఫెసర్, విద్యాప్రణాళిక పాఠ్యపుస్తక విభాగం
రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
హైదరాబాదు.

ముఖ్యసలహాదారులు

శ్రీ జి. గోపాల్రెడ్డి

సంచాలకులు
రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
హైదరాబాదు.

డా॥ రాళ్ళబండి కవితా ప్రసాద్

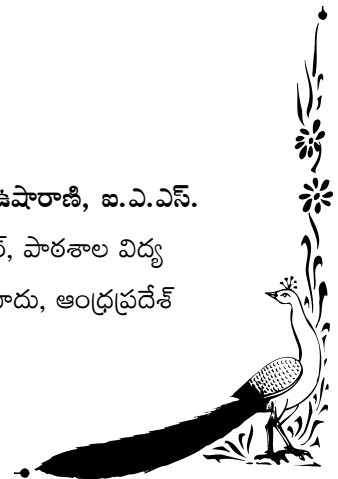
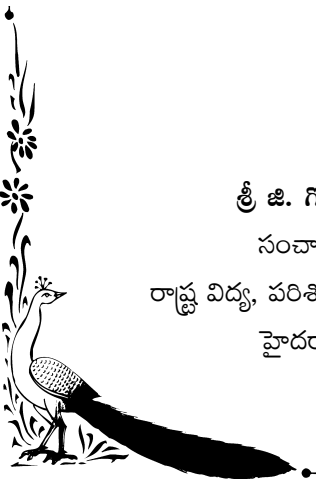
సంచాలకులు
సాంస్కృతిక శాఖ, హైదరాబాదు.

శ్రీ ఎన్. ముక్కేశ్వర్ రావు, ఐ.ఎ.ఎస్.

కమీషనర్, దేవదాయ శాఖ
హైదరాబాదు, ఆంధ్రప్రదేశ్

శ్రీమతి వి. ఉషారాణి, ఐ.ఎ.ఎస్.

కమీషనర్, పాఠశాల విద్య
హైదరాబాదు, ఆంధ్రప్రదేశ్

ముందుమాట

రాష్ట్రంలోని బాలలందరికీ విలువైన విద్యను, విలువలు గల విద్యను అందించి, వారిని ఉత్తమ పౌరులుగా తీర్చిదిద్దాలనేది ప్రథమ లక్ష్యం.

బాలలు తమ పరిసరాలను అవగాహన చేసుకొని సునిశిత దృష్టితో ఆలోచించాలి. జాగ్రత్తగా వినాలి. నిర్భీతితో మాట్లాడాలి. ఉపాధ్యాయులు కూడా సహజసిద్ధంగా, స్నేహపూర్వక వాతావరణంలో బాలలకు వివిధ నైపుణ్యాలతో శిక్షణ ఇస్తూ, విద్యార్థులు స్వేచ్ఛగా తమ సందేహాలను అడిగి తెలుసుకునేలా చదువు నేర్పాలి. అందుకు 'సాంస్కృతిక విద్య' తోడ్పడుతుంది. ఇది ఉపాధ్యాయుడు - విద్యార్థి మధ్య సాన్నిహిత్యాన్ని పెంచుతుంది. గురువుపట్ల అభిమానాన్ని, గౌరవాన్ని, ఇష్టాన్ని పెంచుతుంది.

- సాంస్కృతిక విద్యలో రెండు పద్ధతులున్నాయి. 1. కళలను నేర్చుకోవడం 2. కళల ద్వారా నేర్చుకోవడం.
- బాలలు కళలను నేర్చుకోవడమనేది వారి వ్యక్తిగత ఆసక్తిని బట్టి ఉంటుంది.
- కళల ద్వారా విద్య నేర్చుకోవడమనేది చదువుపట్ల బాలలకు ఆసక్తిని కలిగించే ప్రక్రియ. అదే ఈ సాంస్కృతిక విద్య.
- దృశ్య కళలు, ప్రదర్శనాకళలు అనేవి రెండు ప్రధాన భాగాలు.
- దృశ్య కళలు: చిత్రకళ, శిల్పం, వ్యర్థ పదార్థాలతో రకరకాల పదార్థాలు తయారు చేయడం వంటివి.
- ప్రదర్శనాకళలు: సంగీతం, నృత్యం, అభినయం మొదలైనవి.

వీటితోపాటు వ్యాయామం, ఆటలు, యోగా, వ్యక్తిత్వ వికాసం, విలువలతో కూడిన విద్య బాలలకు నేర్పించాలి. తెలుగు జాతి చరిత్ర, సంస్కృతి మరియు సాహిత్యంపై అవగాహన, మక్కువ పెంచాలి. సాంస్కృతిక విద్య విద్యార్థులకు బాలలకు పైన ఉదహరించిన సాంస్కృతిక అంశాలు చదువులో ఇమిడిపోయేలా చెప్పడం. ఆ అంశాల ద్వారా చదువుపట్ల వారికి ఆసక్తిని కలిగించడం. చదువును ఒక ఆటలాగా, ఒక పాటలాగా, ఒక రంగుల బొమ్మలాగా, ఒక అభినయంలాగా ఉల్లాసంగా నేర్చుకోవడం, అలా వారు ఇష్టంగా నేర్చుకునే వాతావరణాన్ని కల్పించడం కోసం సాంస్కృతిక అంశాలను సాధనాలుగా ఉపయోగించుకోవడం ఉపాధ్యాయులు చేయాల్సిన పని.

పిల్లలకు సంబంధించి వారిక పాఠ్యాంశాలలోని ఒక పాఠాన్ని తీసుకొని ఆ పాఠంలోని విషయాన్ని వారు నాటికగా, రూపకంగా అభినయించేలా పిల్లలను ఉపాధ్యాయుడు ప్రేరేపించాలి. కొన్ని సూచనలు చేసి ప్రదర్శనకు సహకరించాలి.

పాఠ్యపుస్తకంలోని ఒక పాటను తమకు గల అవగాహన మేరకు చక్కగా పాడేలా ప్రోత్సహించాలి. కొన్ని సూచనలు చేసి ఉపాధ్యాయుడు పాడించాలి. అందుకనుగుణంగా నృత్యాన్ని జతచేసి వారు ఆడేలా ప్రేరేపించాలి.

మరో పాఠ్యాంశాన్ని ఏకపాత్రాభినయంగా ప్రదర్శించేలా పిల్లలకు మార్గదర్శకత్వం వహించాలి. కొన్ని ప్రత్యేక సందర్భాలతో పిల్లలతో అలంకరణ సామగ్రి, కాగితాలతో తోరణాలు తయారుచేసేలా పిల్లలకు ఉత్సాహం కలిగించాలి. మట్టితో బొమ్మలు చేయడం, రంగుల బొమ్మలు, ముఖ తొడుగులు (మాస్కులు) తయారు చేయడం వారికి నేర్పాలి. కథలు చెప్పడం ద్వారా వారికి విలువల విద్యను, మానవతా విలువలు, వ్యక్తిత్వ వికాసం కలిగించడంతోపాటు భాషాభివృద్ధికి కృషి చేయాలి.

ఇందుకోసం ఉపాధ్యాయుడికి ఆయా కళలపట్ల అవగాహన అవసరం. కొంత ప్రాథమిక ప్రవేశం అవసరం. సాంస్కృతిక విద్యను, అంటే కళలను చదువులో ఇమిడ్చి చెప్పడం కోసం ఉపాధ్యాయులకు నిపుణులతో శిక్షణ ఇప్పించాల్సిన ఆవశ్యకత ఉన్నది.

ఈ అంశాలను ఉపాధ్యాయుల సామర్థ్యాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని, నిపుణులు సాంస్కృతిక విద్యకు పాఠ్య ప్రణాళిక రూపొందించేందుకు సూచనలు చేసినట్లయితే దాని ద్వారా రాష్ట్రంలోని బాలలు ప్రయోజనం పొందుతారు.

విషయ సూచిక

1.	కళలు - సాంస్కృతికవిద్య - వ్యూహాలు	5
2.	కళలు - సాంస్కృతికవిద్య - చిత్రలేఖనం - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక	6 - 15
3.	కళలు - సాంస్కృతికవిద్య - క్రాఫ్ట్, పప్పెట్రీ - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక	16 - 23
4.	కళలు - సాంస్కృతికవిద్య - సంగీతం - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక	23 - 26
5.	కళలు - సాంస్కృతికవిద్య - నాట్యం - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక	27 - 28
6.	కళలు - సాంస్కృతికవిద్య - థియేటర్ - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక	29 - 35

కళలు - సాంస్కృతికవిద్య - వ్యాహాలు

కళలు మన సంస్కృతికి ప్రతిబింబాలు. వ్యక్తి మానసికోల్లాసానికి ఎక్కడైతే అవకాశం ఏర్పడుతుందో అక్కడ సృజనాత్మకత వెల్లివిరుస్తుంది అని అంటారు ప్రఖ్యాత శాస్త్రవేత్త ఐన్ స్టీన్. మానవ సమాజాలు పరిణామం చెందుతున్న క్రమంలో ఎన్నో కళలు ఆవిర్భవించాయి. చాలా కాలంపాటు ఆయా కళలు ఒక తరం నుండి మరో తరానికి నిరంతరాయంగా ప్రవహిస్తూనే ఉన్నాయి. కుండలు తయారుచేసే వ్యక్తి తన పిల్లలను ఆయా పనులలో నిమగ్నం చేసుకొని వారిని కూడా నిపుణులుగా తీర్చిదిద్దేవాడు. ఒక సంగీతకారుడు కుటుంబ జీవితంలో పాటను మమేకం చేసుకునేవాడు. నాట్యకారుడు నాట్యంలేనిదే మనుగడ లేదన్నంతగా మదనపడేవాడు. అప్పటి సమాజం ప్రతి కళను కాపాడుకునేందుకు, కొనసాగించుకునేందుకు ప్రయత్నించేది. కాలక్రమంలో కళలు ఎన్నో కొత్త పుంతలు తొక్కాయి. మార్పులు చేటుచేసుకున్నాయి. బొమ్మలు గీస్తూ కూర్చుంటే తినడానికి తిండి ఎక్కడ నుండి వస్తుందనీ, అది పనిపాట లేనివాళ్ళు చేసే కార్యక్రమమనే భావన తల్లిదండ్రుల్లో మొదలైంది. పిల్లలు చదువుల చట్రంలో చిక్కుకుపోవడంతో వారిలో సృజనాత్మకత చితికిపోయింది. మరోతరం మానవత్వపు మంచి గంధాన్ని వెదజల్లడం మరచిపోయింది. మనసున్న మనుషుల్లా పిల్లల్ని తీర్చిదిద్దాలంటే చదువుల్లో కళలు కాలు ఊనాలి. సంస్కృతి పది కాలాలపాటు విలసిల్లాలంటే పాఠశాలల్లో కళావేదికలు కొలువుదీరాలి. ఇందుకోసం రూపొందిందే కళావిద్య.

కళలు మరియు సాంస్కృతిక విద్య అంటే ఏమిటి? ఎందుకు?

వీటి ద్వారా పిల్లల్లో ఏయే లక్షణాలు, సామర్థ్యాలు అలవడతాయి?

ఆరోగ్యవంతమైన జీవన విధానం అలవర్చుకోవడంలో ఈ కళలు ఏవిధంగా దోహదపడతాయి?

కళ మరియు సాంస్కృతిక విద్య పాఠశాలల్లో అమలు చేయడంలో ఉపాధ్యాయుల పాత్ర ఏమిటి? ఎలాంటి స్థానిక సహకారం తీసుకోవాలి?

కళలు మరియు సాంస్కృతిక విద్యలు ప్రభావవంతంగా అమలు చేయడం ఎలా?

కళలు మరియు సాంస్కృతిక విద్యలో పిల్లలను ఎలా మూల్యాంకనం చేయాలి? ప్రతిభగల వారిని ఎలా గుర్తించాలి?

కళలు - సాంస్కృతిక విద్యలో, పిల్లలు బొమ్మలు గీయడం మొదలుకొని వాద్యపరికరాలు వినియోగించడం, నటించడం వరకు ఉన్న అంశాలన్నీ మన సంస్కృతి సాంప్రదాయాల పరిరక్షణకు ఎంతగానో తోడ్పడతాయి. పిల్లలకు భాషపట్ల, సంస్కృతిపట్ల, కళలపట్ల సున్నిత మనసు ఏర్పడుతుంది. అయితే, దీని ద్వారా పిల్లలను ఆయా రంగాలలో నిపుణులుగా తయారు చేయడం కళలు- సాంస్కృతిక విద్య ముఖ్య ఉద్దేశం కాదు. కళలపట్ల అభిరుచి కలిగినవారిగా తీర్చిదిద్దడమే ప్రధానం. ఇది భవిష్యత్తులో వారికి ఉపాధి మార్గంగా మారే అవకాశం లభిస్తుంది. పిల్లలు తమ అభిరుచుల మేరకు చదువుకునే అవకాశం లభించినట్లవుతుంది. అందువల్ల వారు మరింత సృజనాత్మకంగా మసలుకోగలుగుతారు. పాఠ్యప్రణాళికలో నిర్దారించిన అంశాలలో పిల్లలకు శిక్షణనివ్వడంలో, పాఠశాలలు అవసరమైన వనరులను సమకూర్చుకోవడంలో స్థానిక కళాకారులు ఎంతగానో సహాయపడతారు. ఇది పిల్లలకు కళలపట్ల అభిరుచి కలిగించడంతోపాటు స్థానిక కళలపట్ల అవగాహన, సమాజంపట్ల బాధ్యత వహించడానికి ఎంతగానో ఉపయోగపడుతుంది.

బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం, పాటలు పాడడం, నాట్యం చేయడం, తోలుబొమ్మలాడించడం, నాటికలలో నటించడం మొదలైన అంశాలన్నింటినీ కళావిద్య బోధనలో భాగం చేసుకోవాలి. ఇందుకోసం ప్రత్యేక శిక్షణ పొందిన ఉపాధ్యాయులను నియమించడం జరుగుతుంది. అయితే సబ్బక్టు ఉపాధ్యాయులు తమ అభిరుచి మేరకు ఆయా అంశాలలో పిల్లలకు శిక్షణనివ్వాలి. ఇందుకోసం స్థానిక కళాకారులతోపాటు వివిధ రంగాలలో నిపుణులతో రూపొందించిన సి.డిలు ఉపయోగించుకోవాలి. కళావిద్యను ఇతర సబ్బక్టుల బోధనలో సమ్మిళితం చేసుకోవాలి.

మూల్యాంకనం:

కళలు-సాంస్కృతిక విద్య ఒక సహపాఠ్య అంశంగా పాఠశాలల్లో అమలవుతుంది. కాబట్టి దీనిని కూడా మూల్యాంకనం చేయాలి. ఈ విభాగంలో నిర్దారించిన విద్యాప్రమాణాల గురించి ఉపాధ్యాయులు అవగాహన పొంది ఉండాలి.

1. బొమ్మలు గీయడం, నమూనాలు చేయడం, రంగులు వేయడం, అలంకరణలు చేయడం.	4. పాటలు పాడడం, వాద్యపరికరాల వినియోగం.
2. ఒరిగామి, టాన్ గ్రామ్, కుట్లు, అల్లికలు.	5. నృత్యం, స్థానిక కళారూపాలను ప్రదర్శించడం, ఆంధ్రుల చరిత్ర, సంస్కృతి, సాహిత్యం
3. నాటికలు, ఏకాంకికలలో అభినయించడం, కొరియోగ్రఫీ.	

పై విద్యాప్రమాణాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని ఉపాధ్యాయుడు పిల్లలకు అభ్యాసాలు కల్పించాలి. వాటిని సాధించారో లేదో మూల్యాంకనం చేయాలి. పిల్లల ప్రదర్శనలు, అభిరుచుల ఆధారంగా మూల్యాంకనం చేయాలి. ఒక్కొక్క విద్యాప్రమాణానికి 10మార్కుల చొప్పున మొత్తం 50మార్కులపై గ్రేడు నిర్దారించాలి. అయితే సమ్మీటివ్ మూల్యాంకన సమయంలో మాత్రమే వీటిని నమోదు చేయాలి.

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య - పాఠ్యప్రణాళిక
చిత్తలేఖనం

1వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	పీరియడ్లు
బొమ్మలుగీయడం, రంగులు వేయడం	<ul style="list-style-type: none"> • వస్తువును చూసి లేదా సొంతంగా తనకు నచ్చిన బొమ్మను గీయడం • రేఖా చిత్రాలు గీయడం • గీతలతో చిత్రాలు గీయడం (మ్యాచ్ స్టిక్ డ్రాయింగ్) • క్రమానుగత రేఖా చిత్రాలు గీయడం (ప్యాటర్న్ డ్రాయింగ్) 	5 6 6 5
శిల్పకళ	<ul style="list-style-type: none"> • మట్టితో బొమ్మలు చేయడం • ఇసుకను కొబ్బరి చిప్పలు, మూతలు, గ్లాసులు మొదలైన వాటిలో పోసి నమూనాలు తయారుచేయడం, డిజైనులు తయారుచేయడం 	6
ప్రింట్ మేకింగు	<ul style="list-style-type: none"> • బెండ, ఆలుగడ్డ మొదలైన వాటితో అచ్చులు వేయడం 	7
చేతి పనులు	<ul style="list-style-type: none"> • కాగితంతో పడవలు చేయడం 	5

దేశం అభివృద్ధి చెందడమంటే అద్దాల మేడలు, రంగుల గోడలు నిర్మించడం కాదు. పౌరుని నైతికాభివృద్ధి నిజమైన దేశాభివృద్ధి.

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య-పాఠ్యప్రణాళిక
చిత్తలేఖనం

2వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	పీరియడ్లు
బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం	<ul style="list-style-type: none"> ● రేఖాచిత్రాలు, సరళమైన గీతలతో బొమ్మలు (మ్యాచ్ స్టిక్ డ్రాయింగ్) ● క్రేయాన్స్ తో రంగులు వేయడం ● ఆకుల రెమ్మలు, గడులలో సున్నాలు వంటి ప్యాటర్న్స్ గీయడం 	5+5 5
శిల్పకళ	<ul style="list-style-type: none"> ● మట్టితో బొమ్మలు చేయడం (పిడతలు, మూతలు, బండి మొ॥వి) ● మౌల్డింగ్ (అచ్చులు వేయడం, ఇసుకతో, టెంకాయ చిప్పలతో) 	5+5
ప్రింట్ మేకింగ్	<ul style="list-style-type: none"> ● బెండకాయ, ఉల్లిగడ్డతో పేపర్ పై అచ్చులు వేయడం (రంగులలో ముంచి) 	5
చేతి పనులు	<ul style="list-style-type: none"> ● కొలాజ్ వర్క్: పేపర్ చింపి అతికించడం ● ఒరిగామి: జంట పడవలు 	5+5
మిగిలినవి:	<ul style="list-style-type: none"> ముఖంలో భావంతో కార్టూన్లు గీయడం ఒక బొమ్మ - మూడంచెల విధానం 	

నిన్నటి తప్పుల గురించిగాని, రేపటి కష్టాల గురించిగాని దిగులుపడటమే అతిపెద్ద తప్పు.

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య-పాఠ్యప్రణాళిక

చిత్తలేఖనం

3వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	పీరియడ్లు
బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయటం	<ul style="list-style-type: none"> ● పరిసరాలను పరిశీలించి, వస్తువును చూసి లేదా సొంతంగా తనకు నచ్చిన బొమ్మను గీయడం ● ఒకే రకమైన ఆకారాన్ని ఉపయోగించి వివిధ రకాల బొమ్మలు గీయడం (ఉదా: సున్నతో వివిధ రకాల బొమ్మలు గీయడం) రేఖా చిత్రాలు ● సరళమైన గీతలతో నడుస్తున్నట్లు, చదువుతున్నట్లు, కూర్చున్నట్లుగా వివిధ భంగిమలతో బొమ్మలు గీయడం ● క్రేయాన్స్ ఉపయోగించి రంగులు వేయడం ● ప్యాటర్న్ డిజైనులు గీయడం ● మూడు అంచెలతో బొమ్మలు గీయడం ● చెవిపోగులు, గాజులు, వట్టీలు మొదలైన ఆభరణాల బొమ్మలు గీయడం 	<p>4</p> <p>4</p> <p>4</p> <p>4</p> <p>4</p> <p>4</p> <p>4</p>
శిల్ప కళ	<ul style="list-style-type: none"> ● బంక మట్టితో సబ్బు పెట్టెలు, ప్లేట్లు మొదలైన వాటిని ఉపయోగించి అచ్చులు తయారు చేయడం ● బంక మట్టితో వివిధ రకాల ఆకారాలు, వస్తువుల బొమ్మలు చేయడం 	4
ప్రింట్ మేకింగ్	<ul style="list-style-type: none"> ● బెండకాయ, ఇతర కూరగాయల అచ్చులతో రకరకాల డిజైనులు తయారు చేయడం 	4
క్రాఫ్ట్	<ul style="list-style-type: none"> ● ఒరిగామి, కాగితం మడతలతో ఇల్లు, టోపీ తయారుచేయడం 	4
మిగిలినవి:	<p>సంస్కృతి: చెవికి పెట్టుకునే పోగులు, గాజులు గీయుట</p> <p>కార్టూన్స్: ముఖ కవళికలు (ఫేస్ ఎక్స్ ప్రెషన్స్) గీయడం</p>	

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య-పాఠ్యప్రణాళిక
బిత్తలీఖనం

4వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	పీరియడ్లు
బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం	<ul style="list-style-type: none"> ● ఇచ్చిన ఆకారంతో సొంతంగా రేఖా చిత్రాలు గీయడం ● సరళమైన గీతలతో, వివిధ రకాల భంగిమలతో బొమ్మలు గీయడం ● వస్తువు యొక్క దిశను ఆధారంగా చేసుకొని సొంతంగా బొమ్మలు గీయడం ● బొమ్మకు రంగులు వేయడం, అంచులు గీయడం ● వృత్తాలు, చతురస్రాలు వంటి వాటి లోపల ప్యాటర్న్ డిజైన్లు గీయడం ● మూడంచెల పద్ధతిలో బొమ్మలు గీయడం 	<p>3</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>4</p> <p>4</p>
శిల్పకళ	<ul style="list-style-type: none"> ● బంకమట్టితో వివిధ రకాల బొమ్మలు తయారు చేయడం ● బంకమట్టితో సబ్బు పెట్టెలు, ప్లేట్ల వంటివి ఉపయోగించి మౌల్డింగ్ చేయడం, దానిపై సచ్చిన డిజైన్లు గీయడం 	<p>4</p> <p>4</p>
ప్రింట్ మేకింగ్	<ul style="list-style-type: none"> ● కూరగాయల అచ్చులు ఉపయోగించి గ్రీటింగ్ కార్డులు తయారు చేయడం 	<p>3</p>
చేతి పనులు	<ul style="list-style-type: none"> ● గాజు ముక్కలు అంటించి వివిధ రకాల ఆకారాలు, డిజైన్లు చేయడం ● ఒరిగామి: కాగితం మడతలతో షర్టు, ప్యాంటు మొదలైనవి తయారు చేయడం 	<p>3</p> <p>3</p>
కార్టూన్	<ul style="list-style-type: none"> ● మొత్తం శరీరాకృతి వచ్చే విధంగా కార్టూన్ బొమ్మలు గీయడం 	<p>3</p>

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య-పాఠ్యప్రణాళిక
బిత్తలీఖనం

5వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	పీరియడ్లు
బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం	<ul style="list-style-type: none"> ● ఇచ్చిన ఆకారంతో సొంతంగా రేఖా చిత్రాలు గీయడం ● సరళమైన గీతలతో వివిధ రకాల క్రీడల భంగిమలతో బొమ్మలు గీయడం ● వస్తువు యొక్క దిశను ఆధారంగా చేసుకొని సొంతంగా బొమ్మలు గీయడం ● బొమ్మకు రంగులు వేయడం, అంచులు గీయడం ● వృత్తాలు, చతురస్రాలు వంటి వాటి లోపల ప్యాటర్న్ డిజైన్లు గీయడం ● వివిధ రకాల ఆభరణాల బొమ్మలు గీయడం ● మూడంచెల పద్ధతిలో బొమ్మలు గీయడం 	4 4 4 4 4 4 4
శిల్పకళ	<ul style="list-style-type: none"> ● బంకమట్టితో వివిధ రకాల బొమ్మలు తయారు చేయడం ● బంకమట్టితో సబ్బు పెట్టెలు, ప్లేట్ల వంటివి ఉపయోగించి మౌల్డింగ్ చేయడం, దానిపై నచ్చిన డిజైన్లు గీయడం 	4 4
ప్రింట్ మేకింగ్	<ul style="list-style-type: none"> ● కూరగాయల అచ్చులు ఉపయోగించి గ్రీటింగ్ కార్డులు తయారు చేయడం 	3
చేతి పనులు	<ul style="list-style-type: none"> ● గాజు ముక్కలు అంటించి వివిధ రకాల ఆకారాలు, డిజైన్లు చేయడం ● ఒరిగామి: కాగితం మడతలతో షర్టు, ప్యాంటు మొదలైనవి తయారు చేయడం 	3 3
కార్టూన్	<ul style="list-style-type: none"> ● మొత్తం శరీరాకృతి వచ్చే విధంగా, హావభావాలతో కార్టూన్ బొమ్మలు గీయడం, వ్యాఖ్య రాయడం 	3

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య-పాఠ్యప్రణాళిక

చిత్రలేఖనం

6వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	పీరియడ్లు
బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం	<ul style="list-style-type: none"> • ఇచ్చిన ఆకారంతో సొంతంగా రేఖా చిత్రాలు గీయడం • సరళమైన గీతలతో వివిధ రకాల క్రీడల భంగిమలతో బొమ్మలు గీయడం • పరిసరాలను పరిశీలించి పక్షులు, జంతువులు మొదలైన వాటి బొమ్మలను గీయడం (పెన్సిల్-స్కెచ్) • గ్రాఫ్ ద్వారా చిత్రాల పరిమాణం పెంచడం, తగ్గించడం. • చిన్న చిన్న డిజైన్లు, ప్యాటర్న్ డిజైన్లు గీయడం • వివిధ రకాల ఆభరణాలు, దుస్తుల బొమ్మలు గీయడం • బొమ్మకు తగిన రంగులు ఎంపిక చేసుకొని రంగులు వేయడం 	2 2 2 2 2 2 2
శిల్పకళ	<ul style="list-style-type: none"> • మైనం కరిగించి అచ్చులలో పోయడం, వివిధ రకాల బొమ్మలు తయారు చేయడం • బంకమట్టితో నబ్బు పెట్టెలు, ప్లేట్ల వంటివి ఉపయోగించి మార్లింగ్ చేయడం, దానిపై నచ్చిన డిజైన్లు గీయడం 	2 3
ప్రింట్ మేకింగ్	<ul style="list-style-type: none"> • కూరగాయల అచ్చులు ఉపయోగించి గ్రీటింగ్ కార్డులు తయారు చేయడం 	3
చేతి పనులు	<ul style="list-style-type: none"> • ఇసుకతో డిజైన్లు చేయడం • ఒరిగామి: కాగితం మడతలతో హంస మొదలైన పక్షులు తయారు చేయడం • పేపర్ కట్టింగులతో డిజైన్లు చేయడం 	2 2
కార్టూన్	<ul style="list-style-type: none"> • మొత్తం శరీరాకృతి వచ్చే విధంగా, హావభావాలతో కార్టూన్ బొమ్మలు గీయడం, వ్యాఖ్య రాయడం • గ్రాఫ్ ద్వారా ఇంగ్లీషు అక్షరాలను నేర్పడం 	3

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య-పాఠ్యప్రణాళిక

చిత్రలేఖనం

7వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	పీరియడ్లు
బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం	<ul style="list-style-type: none"> సరళమైన గీతలతో 2D వేయుట వస్తువు ఆకారాన్ని గీయడం (పెన్సిల్ తో రకరకాల వస్తువుల బొమ్మలు) రంగులు వేయడం (Crayons, Water colours ఉపయోగించడం) సంస్కృతి వివిధ రకాల దుస్తుల బొమ్మలు గీయుట మిర్రర్ ఇమేజ్ లో చిన్న చిన్న డిజైన్లు వేయడం గ్రాఫ్ ద్వారా చిత్రాల పరిమాణాలను పెంచడం (పండ్లు) 	2 2 2 2 2 4
శిల్పకళ	<ul style="list-style-type: none"> మట్టితో బొమ్మలు చేయడం (చెవి, ముక్కు, కన్ను మొ॥వి శరీర భాగాల తయారీ) మైనంతో మోడల్స్ తయారు చేయడం 	3 2
ప్రింట్ మేకింగ్	<ul style="list-style-type: none"> కూరగాయల కార్వింగ్ మరియు ప్రింటింగ్ 	3
చేతి పనులు	<ul style="list-style-type: none"> ఒరిగామి: అట్టపెట్టెలు ఉపయోగించి పెన్ స్టాండ్ వంటివి తయారు చేయడం పేపర్ కట్టింగులతో డిజైన్లు చేయడం గాజు ముక్కలు వేడిచేసి అలంకరణ సామాగ్రి (దండలు) తయారుచేయడం 	3
కార్టూన్	<ul style="list-style-type: none"> మొత్తం శరీరాకృతి వచ్చే విధంగా, హావభావాలతో కార్టూన్ బొమ్మలు గీయడం, వ్యాఖ్య రాయడం 	3
అక్షరాలు రాయడం	<ul style="list-style-type: none"> తెలుగు అక్షరాలు రాయడం (గ్రాఫ్, స్కేలు ఆధారంగా) 	3

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య-పాఠ్యప్రణాళిక
చిత్తలేఖనం

8వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	పీరియడ్లు
బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం	<ul style="list-style-type: none"> ● ప్యాటర్న్ డిజైన్ చేయడం ● 2D చిత్రాన్ని స్ట్రీ/ పురుష విభేదనంతో బొమ్మలు గీయడం ● సంస్కృతి: వివిధ ప్రాంతాలకు సంబంధించిన తలపాగాలు, దుస్తులు, ధరించిన బొమ్మలు గీయడం 	2 2 2
శిల్పకళ	<ul style="list-style-type: none"> ● మట్టితో బొమ్మలు చేయడం (చెవి, ముక్కు కన్ను కలిపి పోట్రెయిట్ మొదలగు శరీర భాగాల తయారీ) ● మైనంతో మోడల్స్ తయారు చేయడం 	3 2
ప్రింట్ మేకింగ్	<ul style="list-style-type: none"> ● కూరగాయల కార్వింగ్ మరియు ప్రింటింగ్ 	3
చేతి పనులు	<ul style="list-style-type: none"> ● అట్టముక్కలతో నమూనాలను తయారు చేయడం ● కోలోగ్రఫి: అగ్గిపుల్లలు అంటించడం ఒరిగామి: బంతి ● పేపర్ కటింగ్: పెళ్లికి సంబంధించిన రంగురంగుల కాగితాలతో వివిధ ఆకారాల తయారీ 	3
కార్టూన్	<ul style="list-style-type: none"> ● శరీర కదలికలతో, హావభావాలతో కార్టూన్ బొమ్మలు గీయడం, వ్యాఖ్య రాయడం 	3
అక్షరాలు రాయడం	<ul style="list-style-type: none"> ● తెలుగు, ఇంగ్లీషు (ఇటాలిక్) అక్షరాలు రాయడం (గ్రాఫ్, స్కేలు ఆధారంగా) 	3

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య-పాఠ్యప్రణాళిక
బిత్తలీఖనం

9వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	పీరియడ్లు
బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం	• మ్యాచ్ స్టిక్ డ్రాయింగ్ (హావభావాలతో బొమ్మలు గీయడం)	3
	• ప్రకృతి దృశ్యాన్ని చూసి బొమ్మగా గీయడం (పెన్సిల్-స్కెచ్ లేదా కలర్స్)	2
	• 2D చిత్రాలు, రేఖా చిత్రాలు వాటర్ కలర్స్ తో రంగులు వేయడం, షేడింగ్ చేయడం	2
	• సంస్కృతి: వివిధ ప్రాంతాలకు సంబంధించిన, నగలు ధరించిన వ్యక్తుల బొమ్మలు గీయడం	2
	• చీర, బెడ్షీట్, పిల్లో కవర్ల మీద ఉండే ప్యాటర్న్ డిజైన్లను చూసి గీయడం, సొంతంగా ప్యాటర్న్ డిజైన్ తయారు చేయడం	2
శిల్పకళ	• రిలీఫ్ వర్క్ (మట్టితో బొమ్మలు చేయడం)	2
	• మైనంతో మౌల్డింగ్స్ తయారు చేయడం, వాటికి రంగులు వేయడం	2
ప్రింట్ మేకింగ్	• కూరగాయల కార్వింగ్ మరియు ప్రింటింగ్	3
చేతి పనులు	• అట్టముక్కలతో నమూనాలను తయారు చేయడం	3
	• కోలోగ్రఫీ: చొప్పబెండు, ఈకలు, గడ్డి అంటించి బొమ్మలు చేయడం	2
	• పేపర్ కటింగ్: కాగితాలతో పూలు, ఆకులు, ఫ్లవర్ వాజ్ తయారు చేయడం	2
	• చేతి రుమాలుపై ప్యాటర్న్ డిజైన్లతో ఫ్యాబ్రిక్ పేయింటింగ్ చేయడం	2
కార్టూన్	• శరీర కదలికలతో, హావభావాలతో కార్టూన్ బొమ్మలు గీయడం, వ్యాఖ్య రాయడం • బొమ్మల కథ తయారు చేయడం	3
అక్షరాలు రాయడం	• తెలుగు, ఇంగ్లీషు (ఇటాలిక్) అక్షరాలతో బ్యానర్ రాయడం (గ్రాఫ్, స్కేలు ఆధారంగా)	2
ఫోటోగ్రఫీ/ షార్ట్ ఫిల్మ్	• వివిధ దృశ్యాలను ఫోటో తీయడం • ఎంపిక చేసుకున్న సన్నివేశంపై 10 నిమిషాలు నిడివితో షార్ట్ ఫిల్మ్ తీయడం	4

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య-పాఠ్యప్రణాళిక
చిత్తలేఖనం

10వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	పీరియడ్లు
బొమ్మలు గీయడం, రంగులు వేయడం	<ul style="list-style-type: none"> ● మ్యాప్ స్టిక్ డ్రాయింగ్ (హావభావాలతో బొమ్మలు గీయడం) ● ప్రకృతి దృశ్యాన్ని చూసి బొమ్మగా గీయడం (పెన్సిల్-స్కెచ్ లేదా కలర్స్) ● 2D చిత్రాలు, రేఖా చిత్రాలు, వాటర్ కలర్స్ తో రంగులు వేయడం, షేడింగ్ చేయడం ● సంస్కృతి: సంస్కృతిని ప్రతిబింబించే పెళ్లి, జాతర, పండుగ వంటి సన్నివేశాలను చిత్రించడం ● కట్టడాలు, భవనాలు, దేవాలయాలు, మందిరాల మీద చిత్రించిన ప్యాటర్న్ డిజైన్లను గీయడం, కొత్తవి రూపొందించడం 	2 2
శిల్పకళ	<ul style="list-style-type: none"> ● రిలీఫ్ వర్క్ (మట్టితో బొమ్మలు చేయడం) ● మైనంతో మౌల్డింగ్స్ తయారు చేయడం, వాటికి రంగులు వేయడం 	3 2
ప్రింట్ మేకింగ్	<ul style="list-style-type: none"> ● కూరగాయల కార్వింగ్ మరియు ప్రింటింగ్ 	3
చేతి పనులు	<ul style="list-style-type: none"> ● కోలోగ్రఫి: చొప్పబెండు, ఈకలు, గడ్డి అంటించి బొమ్మలు చేయడం ● కొలాజ్ వర్క్: సొంతంగా ఒక దృశ్యాన్ని గీసుకొని దాని మీద దూది, గుడ్డముక్కలు మొదలైన వాటితో చిత్రాన్ని తయారు చేయడం. ఒరిగామి: పక్షులు, జంతువులను కాగితం మడతలతో చేయడం 	
కార్టూన్	<ul style="list-style-type: none"> ● క్యారికేచర్ గీయడం ● బొమ్మల కథ తయారు చేయడం 	3
అక్షరాలు రాయడం	<ul style="list-style-type: none"> ● లోగోలు తయారు చేయడం 	3
ఫోటోగ్రఫీ/ షార్ట్ ఫిల్మ్	<ul style="list-style-type: none"> ● వివిధ దృశ్యాలను ఫోటో తీయడం ● ఎంపిక చేసుకున్న సన్నివేశంపై 10 ని॥లు నిడివితో షార్ట్ ఫిల్మ్ తీయడం 	

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య - పాఠ్యప్రణాళిక
చేతిపనులు

1వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్రమ సంఖ్య	అంశం	అంశం	కావలసిన సామాగ్రి	పీరియడ్లు
1	ఓరిగామి	పువ్వు	రంగు కాగితం, జిగురు	5
2	కాగితపు పల్లెం	కుందేలు	కాగితపుపల్లెం, జిగురు	
3	ఓరిగామి	గుడ్లగూబ	రంగు కాగితం, జిగురు	
4	కాగితపు పల్లెం	సూర్యుడు	కాగితపుపల్లెం, జిగురు	
5	ఓరిగామి	పక్షి	రంగు కాగితం, జిగురు	
6	ఓరిగామి	పడవ	రంగు కాగితం, జిగురు	
7	చేతి పని	గొంగళిపురుగు	రంగు కాగితం, జిగురు, పాత వార్తాపత్రికలు	

“బెదిరించడం కూడా హింసయే. హింస వల్ల ఏ వ్యక్తినీ నిజాయితీపరుడిగా మార్చలేము.”

“ప్రార్థన అంటే యాచించడం కాదు. అది ఆత్మ అందించే పిలుపు”

2వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్రమ	అంశం	అంశం	కావలసిన సామాగ్రి	పీరియడ్లు
1	ఓరిగామి	చెట్టు	రంగు కాగితం, జిగురు	5 + 5
2	కాగితపు పల్లెం	చేప	కాగితపుపల్లెం, జిగురు	
3	ఓరిగామి	నెమలి	రంగు కాగితం, జిగురు	
4	కాగితపు పల్లెం	గడియారం	కాగితపుపల్లెం, జిగురు	
5	పేపరు కటింగ్	నత్త (Snail)	చార్టు, జిగురు, కత్తెర	
6	పేపరు కటింగ్	టేబుల్ (Table)	చార్టు, జిగురు, కత్తెర	
7	పేపరు కటింగ్	ఈగ	చార్టు, జిగురు, కత్తెర	
8	కోలాజ్‌వర్క్	పప్పుగింజలతో పక్షి	పప్పు గింజలు, జిగురు	
9	కోలాజ్‌వర్క్	పెన్సిల్‌పొట్టుతో పూలతోట	పెన్సిల్‌పొట్టు, జిగురు	
10	కోలాజ్‌వర్క్	కాగితపు ముక్కలతో ఇల్లు	పాతపేపరు, జిగురు	

పౌరహక్కులుగనుక అణచివేయబడినట్లయితే, జాతి తన జీవశక్తిని అంతటిని కోల్పోయి బలహీనంగా, శౌర్యహీనంగా తయారవుతుంది.

మనం ఇచ్చినంత సేపు ధనవంతులమవుతాం. ఇవ్వకుండా దాచిపెట్టుకున్నంత సేపు పేదలమవుతాం.

3వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్రమ సంఖ్య	అంశం	అంశం	కావలసిన సామాగ్రి	పీరియడ్లు
1	ఓరిగామి	కుందేలు	రంగు కాగితం, జిగురు	4
2	ఓరిగామి	ఇల్లు	రంగు కాగితం, జిగురు	
3	కాగితపు పల్లెం	గుడ్లగూబ (Owl)	కాగితపుపల్లెం, జిగురు	
4	పేపరు కటింగ్	కుర్చీ	చార్టు, కత్తెర, జిగురు	
5	పేపరు కటింగ్	బుట్ట	చార్టు, కత్తెర, జిగురు	
6	పేపరు కటింగ్	ఇల్లు	చార్టు, కత్తెర, జిగురు	

4వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్రమ సంఖ్య	అంశం	అంశం	కావలసిన సామాగ్రి	పీరియడ్లు
1	ఓరిగామి	సీతాకోకచిలుక (Butterfly)	రంగు కాగితం, జిగురు	3
2	కాగితపు పల్లెం	పూలకుండి	కాగితపుపల్లెం, జిగురు	
3	పేపరు కటింగ్	సింహం	చార్టు, కత్తెర, జిగురు, స్కెచ్ పెన్స్	
4	పేపరు కటింగ్	చెట్టు	చార్టు, కత్తెర, జిగురు, స్కెచ్ పెన్స్	
5	పేపరు కటింగ్	ఎనుగు	చార్టు, కత్తెర, జిగురు, స్కెచ్ పెన్స్	

5వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్రమ సంఖ్య	అంశం	అంశం	కావలసిన సామాగ్రి	పీరియడ్లు
1	ఓరిగామి	నక్క	రంగు కాగితం, జిగురు	3
2	పేపరు కటింగ్	Pen Stand	చార్టు, కత్తెర, జిగురు, రంగులు	
3	పేపరు కటింగ్	విమానం	చార్టు, కత్తెర, జిగురు, రంగులు	
4	పేపరు కటింగ్	Photo Frame	చార్టు, కత్తెర, జిగురు, రంగులు	
5	పేపరు కటింగ్	గోడ (Wall hanging)	ఐస్క్రీమ్ పుల్లలు, జిగురు, రంగు కాగితాలు, కత్తెర	

6వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్రమ సంఖ్య	అంశం	అంశం	కావలసిన సామాగ్రి	పీరియడ్లు
1	ఓరిగామి	కుక్క	రంగు కాగితం, జిగురు	4
2	పేపరు కటింగ్	ఊగేపక్షి	చార్టు, కత్తెర, జిగురు	
3	పేపరు కటింగ్	కొబ్బరిచెట్టు	చార్టు, కత్తెర, జిగురు	
4	పేపరు కటింగ్	పడవ	చార్టు, కత్తెర, జిగురు	
5	పేపరు కటింగ్	దేవదూత	చార్టు, కత్తెర, జిగురు	
6	కొలాజ్	చేప	రంగు కాగితాలు, జిగురు	

7వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్రమ సంఖ్య	అంశం	అంశం	కావలసిన సామాగ్రి	పీరియడ్లు
1	ఓరిగామి	కోడి	రంగు కాగితం, జిగురు	3
2	పేపరు కటింగ్	చాప (Paper Mat)	చార్టు, జిగురు, కత్తెర	
3	పేపరు కటింగ్	నగల బాక్స్	చార్టు, జిగురు, కత్తెర	
4	పేపరు కటింగ్	బాక్స్ ఏనుగు	చార్టు, జిగురు, కత్తెర	
5	పేపరు కటింగ్	పూలకుండి	రంగు కాగితాలు, జిగురు, కత్తెర	
6	పేపరు కటింగ్	దండ	రంగు కాగితాలు, జిగురు, కత్తెర	

8వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్రమ సంఖ్య	అంశం	అంశం	కావలసిన సామాగ్రి	పీరియడ్లు
1	పేపరు కటింగ్	దండ	రంగు కాగితాలు, కత్తెర, జిగురు	3
2	పేపరు కటింగ్	ఫోటోఫ్రేమ్	న్యూస్ పేపర్లు, జిగురు, కత్తెర, రంగులు	
3	పేపరు కటింగ్	బహుమతి డబ్బా	చార్టు, కత్తెర, జిగురు, రిబ్బన్	
4	పేపరు కటింగ్	బంతి	రంగు కాగితాలు, జిగురు, కత్తెర, దారం	
5	పేపరు కటింగ్	గ్రీటింగ్ కార్డులపై అలంకరణ	రంగు కాగితాలు, జిగురు, కత్తెర	
6	పేపరు కటింగ్	బోర్డులు	రంగు కాగితాలు, జిగురు, కత్తెర	

9వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్రమ సంఖ్య	అంశం	అంశం	కావలసిన సామాగ్రి	పీరియడ్లు
1	కుట్టు	సంచి	పాతబట్ట, దారం, సూది, రంగులు	4
2	పేపరు కటింగ్	ప్లవర్వాజ్	రంగుకాగితాలు, జిగురు, కత్తెర, ఇనుపతీగ సన్నది	2
3	నమూనాలు	ఊయల	చార్టు లేక అట్టముక్క, జిగురు, కత్తెర	1
4	కోలోగ్రఫి	గిన్నె	పాత న్యూస్ పేపర్లు, జిగురు, కత్తెర, రంగులు	2
5	అలంకరణ వస్తువులు	Door Hanging	రంగుకాగితాలు లేక బట్టముక్కలు, దారం, సూది, జిగురు, కత్తెర	2
6	పేపరు కటింగ్	కంఠాభరణం	రంగుకాగితాలు, జిగురు, కత్తెర, దారం, సూది, జాకెటు హుక్	

10వ తరగతి పాఠ్యప్రణాళిక

క్రమ సంఖ్య	అంశం	అంశం	కావలసిన సామాగ్రి	పీరియడ్లు
1	పేపరు కటింగ్	గిన్నె	రంగుకాగితాలు, చాకు, జిగురు, ఏదైన ఒక గిన్నె	
2	కోలోగ్రఫి	పశ్చేం	పాత న్యూస్ పేపర్లు, జిగురు, కత్తెర, రంగులు	2
3	కోలాజ్ వర్క్	దృశ్యం	రంగుకాగితాలు, జిగురు, కత్తెర, గట్టి అట్టముక్క	2
4	ఓరిగామి	పక్షులు, జంతువులతో దృశ్యం	రంగుకాగితాలు, అట్టముక్క, జిగురు, కత్తెర, జిగురు	

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య - పాఠ్యప్రణాళిక
పాఠ్య

1 నుండి 10 తరగతులు

తరగతి	పాఠ్య రకం	అంశాలు	సామర్థ్యం	పాఠం
1	తొడుగులు	గణితం, తెలుగు	1 నుండి 10 వరకు అంకెల పరిచయం. గేయం పాడడం.	అంకెల పరిచయం పలక
2	తొడుగులు	గణితం, తెలుగు	నాణెముల పరిచయం. కథాగేయం పాడడం.	ద్రవ్యం కోతిగొను
3	స్టిక్ పాఠ్యాంశాలు	పరిసరాల విజ్ఞానం గణితం	పండ్లు - రకాలను గురించి తెలుసుకోవడం. చతురస్రం, దీర్ఘచతురస్రం, వృత్తం అవగాహన.	రకరకాల పండ్లు, కూరగాయలు వివిధ ఆకారాలు
4	స్టిక్ పాఠ్యాంశాలు	పరిసరాల విజ్ఞానం	అడవి, పెంపుడు జంతువులు, విటమిన్ల పరిచయం.	మొక్కలు జంతువులు, మన ఆహారం (డాక్టర్ కొక్కారోక్కో)
5	స్టిక్ పాఠ్యాంశాలు	పరిసరాల విజ్ఞానం	టి.బి. (క్షయవ్యాధి)పై అవగాహన.	గాలి
6	స్టిక్ పాఠ్యాంశాలు	సాంఘికశాస్త్రం తెలుగు	స్త్రీ , పురుష సమానత్వ భావన కలిగి ఉండడం. ఉపాయం - సమస్య పరిష్కార సామర్థ్యం.	స్త్రీ, పురుష సమానత్వ దిశగా పయనం కుందేలు తెలివి (సింహం - ఎలుక)
7	స్టిక్ పాఠ్యాంశాలు	తెలుగు	చదువు - ఆనందించు	అమ్మ ఎవరు?
8	తోలు బొమ్మలు	తెలుగు	వీరగాథ, జీవితచరిత్ర, బాల్యవివాహం/ వరకట్నం అద్భుత కథ	అల్లూరి సీతారామరాజు, థామస్ ఆల్వా ఎడిసన్, సంస్కరణ, కొయ్యగుర్రం
9	తోలు బొమ్మలు, స్టిక్ పాఠ్యాంశాలు	తెలుగు - విలువలవిద్య	స్త్రీ శక్తి, విద్యా ఆవశ్యకత	ప్రబోధం హెచ్.ఐ.వి
10	తొడుగు పాఠ్యాంశాలు	జీవన నైపుణ్యం	విలువలు	ప్రేమ - ఆకర్షణ

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య - పాఠ్యప్రణాళిక
సంగీతం

తెలుగు భాషా, సంగీతం, నృత్యం - పాఠాల సమ్మిళిత పాఠ్యాంశాలు

పద్యం/ గేయం పాడుతూ అభినయించే నిమిత్తం ఎంపిక చేసినవి. పీరియడ్ల విభజననుబట్టి సంగీత పాఠాలను అభ్యాసం చేయించాలి.

1 నుండి 5 తరగతులు

1వ తరగతి	2వ తరగతి	3వ తరగతి	4వ తరగతి	5వ తరగతి
1. పొద్దున్నే 2. ఇష్టం 3. అవ్వ చేతిలో బువ్వ 4. తప్పట్లు తాళాలు 5. పిచ్చుకలు 6. జలజలపువ్వులు 7. ఆకుకూరల సీతమ్మ 8. రండి రండి రారండి 9. ఊయలపాట 10. చిలుక గంట పాట	1. చింతమావి తొర్రలోన 2. యక్ష ప్రశ్నలు 3. జేజేలు 4. చప్పట్లు తాళాలోయ్ 5. చిట్టి చిలకమ్మ 6. గంగిగోవు పాలు (పద్యం) 7. తన కోపమే తన శత్రువు (పద్యం) 8. చందమామ రావె 9. కోతి గొను పాట 10. చెమ్మ చెక్క పాట	1. మూడు రంగులు 2. ఇచ్చు 3. బుజ్జిమేక 4. చిన్న పెన్సిల్ 5. దేశమునున ప్రేమించుమన్నా (పాట) 6. కస్తూరీ తిలకం (శ్లోకం) 7. ఉప్పు కప్పురంబు (వేమన శతకం) 8. వినదగునెవ్వరు చెప్పిన (సుమతీ శతకం) 9. కాళ్ళ గజ్జ కంకాళమ్మ (జానపద గీతం) 10. ఆదివారం నాడు (త్రివేణి)	1. ఓ రైతా 2. అద్దంలో బొమ్మ చూడు 3. రంగులాడుదము రంగహోళీ (త్రివేణి) 4. ఆ సంకనాక పిల్ల (త్రివేణి) 5. పలికెడిది భాగవతమట (పోతన భాగవతం) 6. శాన్తాకారం భుజగశయనం (శ్లోకం) 7. ఏ దేశమేగినా యెందుకాలిడినా (రాయప్రోలు) 8. కాకి-నక్క 9. అప్పిచ్చువాడు (సుమతీ శతకం) 10. ఉత్తరాల రత్తయ్య	1. పైన 2. ఎగరాలని ఉంది 3. పిట్ట - తుట్ట 4. ఒరులేయవి యొనరించిన 5. లక్ష్మీం క్షీర సముద్రరాజతనయాం 6. నారాయణ నారాయణ అల్లా అల్లా 7. ఉపకారికి నుపకారము 8. ఇది మిషనూ అది మిషనూ 9. మంచిదిరా వనమాల - కోలాటం పాట 10. బాలకులం-బాలికలం

1నుంచి 5వ తరగతి వరకు పాఠశాలలో పిల్లలకు కళల ప్రదర్శనలు చూపించటం వలననే ఎక్కువ అర్థమవుతాయి. వారిది శాస్త్రీయ సంగీత విజ్ఞానం అర్థమయ్యే వయస్సుకాదు. అందువలన కొంత “శృతి” సాధనను, కొంత తరగతి పాఠంలోని గేయాలను సంగీత రూపకల్పన చేసి ఇవ్వగలిగితే, పాఠాన్ని అర్థం చేసుకుంటూ, సంగీత జ్ఞానం కూడా పొందగలరు. ఇందుకోసం సంగీత సాధనను ఒక సిడి (ఆడియో) ద్వారా వినిపించగలిగితే ఉపాధ్యాయురాలు ఆ శృతిలోనే ఆ పాటను పాడి విద్యార్థులకు వినిపించాలి. ప్రతి రోజు పిల్లలచేత “పందేమాతరం”, “దేశమును ప్రేమించుమన్నా”, జనగణమన, మా తెలుగుతల్లికి మొదలైన గీతాలను, ప్రార్థన గీతాలుగా పాడించాలి. ఇందుకోసం ఆడియో సిడి సహాయం తీసుకోవాలి.

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

సంగీతం

తెలుగు భాషా, సంగీతం, నృత్యం - పాఠాల సమ్మిళిత పాఠ్యాంశాలు

పద్యం/ గేయం పాడుతూ అభినయించే నిమిత్తం ఎంపిక చేసినవి. పీరియడ్ల విభజననుబట్టి సంగీత పాఠాలను అభ్యాసం చేయించాలి.

6 నుండి 10 తరగతులు

6వ తరగతి	7వ తరగతి	8వ తరగతి	9వ తరగతి	10వ తరగతి
1. సరళీ స్వరాలు-6 స్వరాలు- మాయమాళవగేళ - శంకరాభరణం 2. జంట స్వరాలు - 4 స్వరాలు 3. దాటు స్వరాలు - 2 స్వరాలు 4. హెచ్చుస్థాయి, తగ్గుస్థాయి స్వరాలు -4+4 5. 2 లలిత గీతాలు, 2 జానపద గీతాలు	1. అలంకారాలు 7 2. గీతాలు 1+2 (ఒక పిళ్ళారి గీతం) 3. 2 లలిత గీతాలు, 2 జానపద గీతాలు	1. 3 గీతాలు, గీత లక్షణం 2. స్వర జతి 1, స్వరజతి లక్షణం 3. స్వర పల్లవి 1, స్వరపల్లవి 4. 2 లలిత గీతాలు, 2 జానపద గీతాలు 5. అన్నమయ్య కీర్తన 1, రామదాసు కీర్తన 1	1. గీతాలు 2 2. మోహన రాగ వర్ణం, వర్ణ లక్షణం 3. త్యాగరాజ దివ్యనామం 1, ఉత్సవ సంప్రదాయ కీర్తన 1, వురందరదాసు వదం 1, నారాయణతీర్థ తరంగం 1 4. 2 లలిత గీతాలు, జానపద గీతాలు 2 5. కృతి, కీర్తన రచనా లక్షణాలు	1. గీతాలు 2 2. మోహన రాగ వర్ణం, వర్ణ లక్షణం 3. త్యాగరాజ దివ్యనామం 1, ఉత్సవ సంప్రదాయ కీర్తన 1, వురందరదాసు వదం 1, నారాయణతీర్థ తరంగం 1 4. 2 లలిత గీతాలు, జానపద గీతాలు 2 5. కృతి, కీర్తన రచనా లక్షణాలు

6నుంచి 10వ తరగతి వరకు పాఠశాలలో పిల్లలకు కళల ప్రదర్శనలు చూపించటంతోపాటు సంగీతంపట్ల అవగాహన కల్పించడానికి, శాస్త్రీయ సంగీత జ్ఞానం పెంపొందించడానికి కృషి చేయాలి. కాబట్టి పాఠ్యపుస్తకాలలోని గేయాలను, పద్యాలను పాడడంతోపాటు స్థానిక జానపద గీతాలను (యక్షగానం, చిందు భాగవతం మొ||వి) సేకరించి పాడడాన్ని అభ్యాసం చేయించాలి. 6వ తరగతి నుండి శాస్త్రీయ సంగీత పరిజ్ఞానం పెంపొందించడానికి ఈ సిలబస్ ఉపయోగపడుతుంది. 10వ తరగతి పూర్తయ్యేసరికి పిల్లలు సంగీత పరిజ్ఞానాన్ని కలిగి ఉన్నత విద్యను పొందడానికి అభిరుచి కలిగినవారుగా ఎదుగుతారు. కాబట్టి పాఠశాలలో సంగీత పీరియడ్లలో పై అంశాలను సాధన చేయించడానికి కృషి చేయాలి. ఇందుకోసం ఉపాధ్యాయుని సంగీత పరిజ్ఞానంతోపాటు నిపుణులతో రూపొందించిన సి.డిలను వినిపిస్తూ వివిధ సంగీత ప్రక్రియలపై చర్చిస్తూ సంగీతం నేర్పాలి. సంగీతంతోపాటు అభినయం చేయడం కూడా నేర్పవచ్చు. స్థానిక కళాకారుల సేవలను కూడా వినియోగించుకోవాలి. సంగీత పాఠంతో పిల్లలు సాహిత్యంపట్ల అభిరుచి, విలువలపట్ల గౌరవం కలిగినవారుగా ఎదుగుతారు. తద్వారా మన సంస్కృతి, సంప్రదాయాలను కాపాడుకోగలుగుతాం.

6 నుండి 10 తరగతుల వరకు నేర్పాల్సిన పద్యాలు, శ్లోకాలు, జానపద గీతాలు

తెలుగు భాషా సంస్కృతులను ప్రతిబింబించేవి పద్యాలు, శ్లోకాలు, జానపద గీతాలు మొదలైన సాహిత్య ప్రక్రియలు. సంగీతాన్ని, సాహిత్యాన్ని విడదీసి చూడలేము. అందువల్ల సాహిత్య పరిమళాలను సంగీతంతో కలిపి పిల్లలు ఆస్వాదించజేసేలా చేయడానికి నేర్పవలసిన కొన్నింటి జాబితా ఇక్కడ ఉంది. అయితే, ఈ జాబితాలోని అంశాలకు మాత్రమే ఉపాధ్యాయులు పరిమితం కావల్సిన అవసరం లేదు. వారి అభిరుచులు, ఆసక్తుల మేరకు మరిన్ని అంశాలను సేకరించి కూడా పిల్లలకు నేర్పవచ్చు.

శ్లోకాలు:

- మాణిక్య వీణా ముపలాలయంతీం
- శ్రీవాణీగిరాజాశ్చిరాయ దధతో
- ఓం సహనాభవతు సహనౌ భువక్తు
- పవిత్రాణాయ సాధూనాం (మరికొన్ని భగవద్గీత శ్లోకాలు)
- గురుః బ్రహ్మ గురుః విష్ణు

పద్యాలు:

- శారద నీరదేందు భువసార పటీర మరాళ మల్లికా
- తల్లీ నిన్ను దలంచి పుస్తకము చేతంబునితిన్
- అమ్మా మన్ను దినంగ నే శిశువునో? యాకొంటినో?
- తను హృద్భాషల సఖ్యమున్, శ్రవణమున్, దాసత్వమున్
- మందారమకరంద మాధుర్యమునదేలు మధుపంబు బోవునే మదనములకు
- కలడంబోధి గలండు గాల; గలడాకాశంబునం, గుంభినిం
- అల వైకుంఠ పురంబులో....
- సిరికిం జెప్పుడు-
- లావొక్కింతయు లేదు “
- కలడండురు దీనుల యెడ
- గొడుగో, జన్నిదమో, కమండలువో
- కారే రాజులు? రాజ్యముల్ గలుగవే?
- ఇంతింతై, వటుడింతయై, మరియు దా వింతై
- రవిబింబంబుపమింప

- భువిదూరంభువి దూరు
- నీవ పావకుడవు; నీవ సూర్యుండవు
- ఒక మాటెప్పని పేరు కర్ణములలో వాయ్యారమై సోకినన్
- కంటిన్ నేటికి నిన్ను నీ వచనముల్
- నల్లనివాడు పద్మ నయనంబులవాడు
- క్షమ గలిగిన సిరి గలుగును....
- ఘనుడా భూసురుడేగెనో
- నమ్మితి నా మనంబున
- ధృవకీర్తిన్ హరి పెండ్లియాడె
- రాజకులైక భూషణుడు- (నన్నయ)
- కురువుద్ధుల్ గురువుద్ధ బాంధవులనేకుల్ (నన్నయ)
- దుర్వారోద్యమ బాహువిక్రమ- తిక్కన
- వరమున బుట్టితిన్; భరతవంశము జొచ్చితి (తిక్కన)
- చిన్నారి పొన్నారి చిరుత కూకటి నాడు- శ్రీనాథుడు
- దీనారటంకాల- శ్రీనాథుడు
- సిరిగలవానికి చెల్లును- శ్రీనాథుడు
- అచట విప్రులు మెచ్చరఖిల- అల్లసాని పెద్దన
- అటజనికాంచె భూమిసురుడు- అల్లసాని పెద్దన
- నను భవదీయ దాసుని- నంది తిమ్మన
- మహిమన్ వాగనుశాసనుండు- రామరాజ భూషణుడు
- చదువుల్నేర్చిన పండితాధములు- ధూర్జటి

- తేనెసోక నోరు తీయన యగు రీతి- మొల్ల
- గంగాసంగమమిచ్చుగించునె, మదిన్ గావేరి దేవేరిగా- తెనాలి రామకృష్ణుడు
- గోదావరీ పావనోద్ధార- విశ్వనాథ సత్యనారాయణ
- అమరావతీ పట్టణమున బొద్దులు విశ్వవిద్యాలములు- రాయప్రోలు సుబ్బారావు
- అదిగో ద్వారక- తిరుపతి వేంకట కవులు
- జెండాపై కపిరాజు- “
- ఏ పద్మమున జుళికెంచెనో మధువు పెన్నా దేవి- పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు
- నా కవితావధూటి- జాషువా
- ఆపదలందు దైర్యగుణ ముంచిత సంపదలందు తాల్మియున్- భాస్కర శతకం
- ఆరంభింపరు నీచమానవులు - భర్తృహరి నీతి శతకం

జానపద గేయాలు:

- సిరిసిరి మువ్వా - శ్రీ రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 16 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- నీకు నీవారు లేరు - నటభైరవ రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 24 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- వస్తావంటే పిల్లలాగ - నటభైరవ రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 39 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- బండెనక బండి గట్టి - నటభైరవ రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 42 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- అంతే నాకు చాలు - చక్రవాక రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 67 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- పసిబాల్సోయమ్మా - చక్రవాక రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 89 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- గొబ్బి తట్టుదామురారె - చక్రవాక రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 108 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- ఎంతటి వాడోయ్ చిన్ని కృష్ణుడు - నటభైరవ రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 119 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- హోళీ హోళీ- శంకరాభరణ రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 131 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి

- వృత్తి పాటలు - హరి కాంభోజి రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 134 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- పన్నెండు ధాన్యాలు - హరి కాంభోజి రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 143 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- ఓయి బావల్లాల వలె - హరి కాంభోజి రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 163 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- ఆ కొండ బోడి - హరి కాంభోజి రాగం - జానపద గేయాలు, పేజి 180 - డా॥ అవసరాల అనసూయ దేవి
- బావ బావ పన్నీరు
- గొల్లవారి వాడలకు
- కోడిబాయె లచ్చమ్మది

భావ గీతాలు

- జయ జననీ ప్రియ జననీ - భావ గీతాలు, పేజి 3 - కృష్ణశాస్త్రి
- రండి దయచేయండి పెద్దలు - భావ గీతాలు, పేజి 21 - కృష్ణశాస్త్రి
- నీ అడుగుదోయిలో - భావ గీతాలు, పేజి 34 - కృష్ణశాస్త్రి
- పడవ నడుపుము కర్ణధారి - భావ గీతాలు, పేజి 55 - కృష్ణశాస్త్రి
- మ్రోయింపకోయి మురళీ - భావ గీతాలు, పేజి 103 - కృష్ణశాస్త్రి
- కార్తీక రాత్రులూ - భావ గీతాలు, పేజి 149 - కృష్ణశాస్త్రి
- ఆకులో ఆకునై - భావ గీతాలు, పేజి 156 - కృష్ణశాస్త్రి
- మధూదయంలో - భావ గీతాలు, పేజి 159 - కృష్ణశాస్త్రి
- మనసులోన కారుమబ్బో - భావ గీతాలు, పేజి 186 - కృష్ణశాస్త్రి
- అమ్మదొంగా నిన్ను - పాలగుమ్మి విశ్వనాథం
- మనసాయెరా మాధవా - శారద అశోకవర్ధన్
- సాగుమా ఓ నీలిమేఘమా - సి.నారాయణ రెడ్డి
- ఓ మహాత్మా ఓ మహర్షి - శ్రీ శ్రీ
- ఆడెనమ్మా శివుడు - పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు
- ఉప్పొంగింది గోదావరి - అడవి బాపిరాజు
- తలనిండ పూదండ - దాశరథి
- చక్కెర కలిపిన చిక్కని పలుకుల తేనెతీపి తెలుగు

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

నాట్యం

1 నుండి 5 తరగతులు

క్ర.సం.	ఇతివృత్తం	పాఠ్యాంశం	చెప్పవలసిన పీరియడ్స్	శిక్షణ కొరకు వివరణ
1.	అంగికము	తల, చేతులు మొదలైన శరీర అవయవాలను అభినయంలో ఎలా వినయోగించకోవాలో తెలియజేయటం.	10	నాట్యం గురించిన ఛార్ట్లు, వీడియో సి.డిల ద్వారా చూపించాలి. వీటికి చార్డులు, వీడియో సి.డిలు ఉపయోగించాలి.
2.	వాచకము	నాటకములో లాగ వాచికంలో శిక్షణ ఇప్పించాలి.	10	వాచకాభినయంలో శిక్షణనివ్వాలి.
3.	పాఠంలోని అంశం	ఏదైనా పాఠం తీసుకుని, దానికి నృత్య గేయాలతో అనుసంధానం చేయడం.	15	పాఠ్యపుస్తకంలో ఉన్న గేయాలకు సరళమైన భంగిమలతో అభినయం నేర్పాలి.
4.	పాఠ్యపుస్తకంలోని అంశం	సంవత్సరంలో నేర్పిన అంశాలన్నింటినీ మరల నేర్పాలి. పోటీలు నిర్వహించి బహుమతులు ఇవ్వాలి.	10	పాఠ్యపుస్తకంలోని గేయాలతోపాటూ ఇతర జానపద గేయాలు సేకరించి వాటికి విద్యార్థులతో నృత్యం చేయించాలి.

బెదిరించడం కూడా హింసయే. హింస వల్ల ఏ వ్యక్తినీ నిజాయితీపరుడుగా మార్చలేము.

కళలు, సాంస్కృతిక విద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

నాట్యం

6 నుండి 10 తరగతులు

6వ తరగతి	7వ తరగతి	8వ తరగతి	9వ తరగతి	10వ తరగతి
<ol style="list-style-type: none"> 1. నృత్యానికి సంబంధించిన వ్యాయామం, ప్రాథమిక అడుగులు, నమస్కార విధి (అర్థముతో సహా) 2. 'అంగికంభవనం' శ్లోకం (వంచ భూతములతో నమస్వయం చేసి అభినయం) శివునికి 3. భూదేవి శ్లోకం ('భూవందనం') అర్ధసహితంగా 4. సభావందనం - అర్ధసహితంగా 5. నేర్చుకున్న ప్రాథమిక అడుగులను ఒక వరుస క్రమంలో ఒక శబ్దముతోగాని లేదా స్వరముతోగాని పల్లవిలా పాడి ఒక అంశముతో నేర్పించాలి. (ఉదా: శబ్దపల్లవి/ స్వర పల్లవి) 6. పాఠ్యపుస్తకంలోని ఏదేని జానపద/ దేశభక్తి గేయానికి బృంద నృత్యంలో శిక్షణనివ్వాలి. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. చతురస్ర గతిలో 5 జతులు, 3 తీర్మాణములు 2. వినాయక కౌతము 3. పుష్పాంజలి (నృత్యప్రాధాన్యం) 3. స్వరజతి (ఉదా: రారవేణుగోపాల') 4. సిద్ధాంతపరంగా <ul style="list-style-type: none"> అ) హస్తమనగానేమి? వివరణ ఆ) సంయుత, అసంయుత హస్తముల పరిచయం ఇ) నృత్య, నృత్య, నాట్య, అభినయంల నిర్వచనాలు (గురువు గారైనా చేసి చూపించవచ్చు లేదా వీడియోల ద్వారానైనా చూపించవచ్చు) 5. జానపద నృత్యం (మొక్కజొన్న తోటలో) 6. భాగవతంలోని పద్యం-అభినయం (నల్లనివాడు పద్యయనములవాడు) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. వంచగతులలో జతులు-తీర్మాణములు 2. జతిస్వరము 3. శబ్దము (దైవ సంబంధంగాని/ రాజ సంబంధంగాని) (పాఠ్యపుస్తకంలో ఏదేని దైవం గురించి గాని, రాజుల గురించిగాని అంశమున్నచో అనుసంధానించాలి) 4. భక్తి సంబంధమైన కీర్తన 5. చతుర్విదాభినయముల పరిచయం 6. అన్నమాచార్య కీర్తన లేదా రామదాసు కీర్తనకు నృత్యం 7. సంయుత, అసంయుత హస్తముల పేర్లు, వాటిని ప్రదర్శించే విధానం, శ్లోకముతో (అభినయ దర్పణమును అనుసరించి) 8. జానపద నృత్యం (నందూరి సబ్బారావు గారిది) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. లాస్యం అనగానేమి? లాస్యానికి సంబంధించిన నృత్యాంశం (పార్వతీదేవికి సంబంధించినది) 2. తాండవమనగానేమి? తాండవంనకు సంబంధించి 'నృత్య'మునకు సంబంధించిన అంశం (శివునికి సంబంధించినది) 3. నవసరముల పేర్లు (శ్లోకములో) 4. ఆధ్యాత్మరామాయణ కీర్తన 5. జావళి (అభినయం) 6. జానపద నృత్యం 7. పద్యమునకు అభినయం (మనుచరిత్రలోనిది 'ఇంతలు కన్నులుండ') 8. గిరిజన నృత్యము (లంబాడి) 9. భారతీయ శాస్త్రీయ నృత్యముల గురించి పరిచయం (వీడియోల ద్వారా) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. నారాయణతీర్థుల తరంగం 2. అన్నమాచార్య కీర్తన 3. రామదాసు కీర్తన 4. ఆడెనమ్మా శివువు (పుట్టపర్తి నారాయణచార్యులు) 5. బండెనుక బండి కట్టె (జానపద నృత్యం) 6. బృందగిరిజన నృత్యం (థింసా/కోయ)

కళలు - సాంస్కృతిక విద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

రంగస్థల మాధ్యమం (ఖయేటర్)

1, 2 తరగతులకు

- ప్రకృతి ధ్వనులు - అనుకరణ

పక్షులు, జంతువులు, వాహనాలు మొదగువాటి కదలికలను, శబ్దములను అనుకరించుట.

అభ్యాసాలు:

1. చిన్న చిన్న కథలు చెప్పి వాటిలో వచ్చిన పక్షుల, జంతువుల శబ్దాలను, కదలికలను ప్రదర్శించడం.
 2. ఒకర్ని అద్దంలో ప్రతిబింబంగా, మరొకర్ని పక్షిలాగానో, జంతువులాగానో ఉంచి, వీరు చేసే చర్యలను ప్రతిబింబం అనుకరించేలా చేయడం.
 3. మ్యూజిక్కు అనుగుణంగా తమకిష్టమైన పక్షుల్లాగానో, జంతువుల్లాగానో శరీరాన్ని కదిలించడం.
 4. ఒక పక్షి పేరుగాని, జంతువు పేరుగాని చెప్పి పిల్లలు వాటికి సంబంధించిన శబ్దాలను, కదలికలను చూపించేలా చేయడం.
- అక్షరాలు - పలుకుబడి (తెలుగు పాఠం మాదిరిగా కాకుండా రంగస్థల అభినయ విద్యను దృష్టిలో ఉంచుకొని అభినయ ప్రాధాన్యంగా పిల్లల భాగస్వామ్యంలో నేర్పాలి).
 - అచ్చులు - హల్లులు - గుణింతములను నేర్పించడం.
 - పిల్లలకు అక్షరాల పేర్లు పెట్టి పిలవడం.
 - అలా వచ్చిన పిల్లల చేత వేరే అక్షరాలను పలికించి ఆ పేర్లున్న వాళ్ళని వచ్చేలా చేయడం.
 - అక్షరాలను అట్టముక్కల మీద రాసి వాటిని ఒక డబ్బాలో వేసి ఆ డబ్బా ముందు ముగ్గురు పిల్లల నుంచి 'అ' నుంచి 'ఎ' వరకు అక్షరాలను తీసుకొని వరసగా పేర్చమని చెప్పి ఆ ముగ్గురు పిల్లలకు 'ఎ' నుండి 'అః' వరకు ఇలా చేయించడం. ఇలా తక్కిన అక్షరాలను కూడా ముగ్గురేసి పిల్లలతో చేయించడం.
 - అక్షరాలను అట్టముక్కల మీద రాసి వాటిని పిల్లల మెడలోగాని, భుజానికీగాని వేసి వాళ్ళను అక్షర క్రమం లేకుండా ఒక రైలుబండిలా చేసి.... అక్షర క్రమంలో రైలుబండిలా మారాలని చెప్పి చేయించడం.
 - అలా రైలు బండిలా మారి ప్రయాణిస్తున్నట్లుగా చేయించి, స్టేషన్లో ఆపించి పిల్లల పేర్లు పెట్టి పిలిచి అలా పిలవగా బయటకొచ్చిన పిల్లల మెడలో ఉన్న అక్షరాలను ఇతరులు పలికేలా చేయడం.

పొదుపు చేయవలసిన చోట ఖర్చు చేయకు. ఖర్చు చేయవలసిన చోట పొదుపు చేయకు.

3వ తరగతి	4వ తరగతి	5వ తరగతి
<p>యదార్థానుకరణ (వాస్తవానికి దగ్గరగా అనుకరించడం)</p> <ul style="list-style-type: none"> పక్షుల నడకలు, ధ్వనులు, జంతువుల, వాహనముల కదలికలను వాస్తవానికి దగ్గరగా అనుకరించడం. పిల్లలు తమ శరీరాన్ని యథేచ్ఛగా కదలిస్తుండగా ఒక పక్షి లేదా జంతువు లేదా వాహనం పేరు చెప్పి దానిలా శరీరాన్ని కదలిస్తూ శబ్దాలను ఇవ్వడం. ఒక మ్యూజిక్ లో వివిధ జంతువుల, పక్షుల శబ్దాలను వినిపిస్తూ వాటి వలె శరీర కదలికలను చేయడం. బొమ్మలను చూపిస్తూ, పిల్లలకు కథలు చెప్పడం. పైవిధంగా చెప్పిన కథల్లోని పక్షి, జంతు మాస్కలను పిల్లలకు తొడిగి కథ చెబుతుండగా పిల్లలు అభినయించేలా చేయడం. రుచులు అనుభూతులు తినుబండారాలను పిల్లలు తినేలా చేయడం, తరవాత తిన్న విధానాన్ని ఆ తినుబండారం నిజంగా లేకున్నా పిల్లలు చూపించేలా చేయడం. అలా చేస్తూ నిజంగా తిన్నప్పటి అనుభూతిని ప్రదర్శించేలా చేయడం. సరళ పదాలు - ఒత్తులు. పాఠ్యపుస్తకాలలోని వివిధ సన్నివేశాలను, అంశాలను అభినయింపజేయాలి. 	<ul style="list-style-type: none"> ఏకాగ్రత, పరిశీలన, జ్ఞాపకశక్తి. కొన్ని వస్తువులను పిల్లలకు చూపించి వాటిని అదే క్రమంలో చెప్పేలా చేయడం. కొన్ని షోస్టర్లు, gestures ని చిత్రపటాల నుంచి గమనించేలా చేసి తరవాత అనుకరించేలా చేయడం. పిల్లలను ఒక సర్కిల్ (వలయాకారం)లా కూర్చోబెట్టి ప్రతి ఒక్కరి పేరును వాళ్ళకిష్టమైన ఫలం పేరు చెప్పించాలి. తరవాత ప్రతి ఒక్కరూ తన ప్రక్కనున్న ఇరువురికీ ఇష్టమైన పండ్ల పేర్లు చెప్పాలి. రకరకాల భావాలతో ఒక వాక్యాన్నిగాని, పద్యాన్నిగాని పలికించడం. మ్యూజిక్ కు అనుగుణంగా శరీరాన్ని కదిలించడం. సంయుక్తాక్షరాలు, ద్విత్వాక్షరాలు. పద్యపఠనం, గద్యపఠనం. పాఠ్యపుస్తకాలలోని వివిధ సన్నివేశాలను, అంశాలను అభినయింపజేయాలి. 	<p>ఏకాగ్రత - పరిశీలన - జ్ఞాపకశక్తి</p> <ul style="list-style-type: none"> బొమ్మలను చూపించి ఒక కథను అల్లి చెప్పేలా చేయించడం. మ్యూజిక్ ద్వారా వేగంగా, మెల్లగా, మరింత మెల్లగా శరీర కదలికలను ప్రదర్శించడం. పిల్లలకొక సమస్యనిచ్చి వాళ్ళ సృజనాత్మక ద్వారా పరిష్కరించేలా చేయడం. అభ్యాసం- రెండు పొట్టేళ్ళు డీకొంటున్నట్టు శరీరాలు తాకకుండా జాగ్రత్తగా దూరం పాటిస్తూ చేయడం. మ్యూజిక్ కు అనుగుణంగా శరీరాన్ని కదిలించడం. పద్య పఠనం - గద్య పఠనం - శ్లోక పఠనం పాఠ్యపుస్తకాలలోని వివిధ సన్నివేశాలను, అంశాలను అభినయింపజేయాలి.

6వ తరగతి	7వ తరగతి	8వ తరగతి
<p>శరీరం</p> <ul style="list-style-type: none"> • సంగీత ధ్వనుల ఆధారంగా శరీర కదలికలు. • శరీర కదలికలను తాము ఊహించిన వస్తువులను ప్రదర్శించడం. <p>మనస్సు</p> <ul style="list-style-type: none"> • పరిశీలన, ఏకాగ్రత, జ్ఞాపకశక్తిపై అభ్యాసాలు <p>కంఠస్వరం</p> <ul style="list-style-type: none"> • అర్థస్ఫూర్తితో పద్యం, గద్యం, శ్లోకం చదవడం. • పరస్పర పరిచయం, కథలు చెప్పడం. • పాఠ్యపుస్తకాలలోని వివిధ సన్నివేశాలను, అంశాలను అభినయింపజేయాలి. 	<p>శరీరం</p> <ul style="list-style-type: none"> • సంగీత ధ్వనుల ఆధారంగా శరీర కదలికలు. • శరీర కదలికల ద్వారా తాము ఊహించిన వస్తువులను ప్రదర్శించడం. • జానపద నృత్యాలు. • మూకాభినయం (మైమ్). <p>మనస్సు</p> <ul style="list-style-type: none"> • పరిశీలన, ఏకాగ్రత, జ్ఞాపకశక్తి, ఊహశక్తిపై అభ్యాసాలు. <p>కంఠస్వరం</p> <ul style="list-style-type: none"> • అర్థస్ఫూర్తితో చదవాలంటే శ్వాస ప్రక్రియ మీద పట్టుసాధించడం అవసరం. ఇందుకోసం ప్రాణాయామ ప్రక్రియలు చేయాలి. తద్వారా అర్థస్ఫూర్తితో పద్యం, గద్యం, శ్లోకం చదవడం. • పరస్పర పరిచయం, సామూహికంగా కథలు చెప్పడం. దీనివల్ల ఇతరులు చెప్పే సంభాషణలకు అనుకూలంగా మాట్లాడడం అలవాటవుతుంది. • పాఠ్యపుస్తకాలలోని వివిధ సన్నివేశాలను, అంశాలను అభినయింపజేయాలి. 	<p>శరీరం</p> <ul style="list-style-type: none"> • నిర్దేశించిన సంగీత ధ్వనులకు అనుకూలంగా శరీర కదలికలు చేయడం. • ఒక్కరు (సోలో) లేదా బృందం (గ్రూప్)గా జానపద నృత్యాలు చేయడం. • మూకాభినయం (మైమ్) ప్రదర్శించడం. <p>మనస్సు</p> <ul style="list-style-type: none"> • పరిశీలన, ఏకాగ్రత, జ్ఞాపకశక్తి, ఊహశక్తిపై అభ్యాసాలు. • అభినయ సమస్యలు (action problems)ను అర్థం చేసుకోవడం. • నూతన అంశాలను జోడించి అభినయించడం (improvisation) <p>కంఠస్వరం మరియు ఉచ్చారణ</p> <ul style="list-style-type: none"> • అర్థస్ఫూర్తితో చదవాలంటే శ్వాస ప్రక్రియ మీద పట్టుసాధించడం అవసరం. ఇందుకోసం ప్రాణాయామ ప్రక్రియలు చేయాలి. తద్వారా అర్థస్ఫూర్తితో పద్యం, గద్యం, శ్లోకం చదవడం. • పరస్పర పరిచయం, సామూహికంగా కథలు చెప్పడం. దీనివల్ల ఇతరులు చెప్పే సంభాషణలకు అనుకూలంగా మాట్లాడడం అలవాటవుతుంది. • ఏకపాత్రలు, ద్విపాత్రాభినయాలు చేయడం. • పాఠ్యపుస్తకాలలోని వివిధ సన్నివేశాలను, అంశాలను అభినయింపజేయాలి.

సుఖసంతోషాలనేవి ఒకరికి నీవు ఇచ్చే వాటిపై ఆధారపడి ఉంటాయి. అంతేకాని వారి నుండి నీవు పుచ్చుకునే వాటిపై కాదు.

9వ తరగతి	10వ తరగతి
<p>శరీరం</p> <ul style="list-style-type: none"> • నిర్దేశించిన సంగీత ధ్వనులకు అనుకూలంగా శరీర కదలికలు చేయడం. • ఒక్కరు (సోలో) లేదా బృందం ((గ్రూప్)గా జానపద నృత్యాలు చేయడం. • ఒక్కరుగా, ఇద్దరుగా లేదా బృందంగా మూకాభినయం (మైమ్) ప్రదర్శించడం. <p>మనస్సు</p> <ul style="list-style-type: none"> • పరిశీలన, ఏకాగ్రత, జ్ఞాపకశక్తి, ఊహాశక్తిపై అభ్యాసాలు. • అభినయ సమస్యల (action problems)ను అర్థం చేసుకోవడం. • సాధారణ, జట్టుపరమైన, పాత్రపరమైన, సన్నివేశపరమైన నూతన అంశాలను జోడించి అభినయించడం (improvisation). <p>కంఠస్వరం మరియు ఉచ్ఛారణ</p> <ul style="list-style-type: none"> • అర్థస్ఫూర్తితో చదవాలంటే శ్వాస ప్రక్రియ మీద పట్టుసాధించడం అవసరం. ఇందుకోసం ప్రాణాయామ ప్రక్రియలు చేయాలి. తద్వారా అర్థస్ఫూర్తితో పద్యం, గద్యం, శ్లోకం చదవడం. • పరస్పర పరిచయం, సామూహికంగా కథలు చెప్పడం. దీనివల్ల ఇతరులు చెప్పే సంభాషణలకు అనుకూలంగా మాట్లాడడం అలవాటవుతుంది. • ఏకపాత్రలు, ద్విపాత్రాభినయాలు, గల్చికలు (skits) ప్రదర్శించడం. <p>అనుబంధ అంశాలపై అవగాహన</p> <ul style="list-style-type: none"> • రంగస్థల నిర్మాణం, అలంకరణ • దుస్తులు, మేకప్ మెళకువలు • పాఠ్యపుస్తకాలలోని వివిధ సన్నివేశాలను, అంశాలను అభినయింపజేయాలి. 	<p>శరీరం</p> <ul style="list-style-type: none"> • నిర్దేశించిన సంగీత ధ్వనులకు అనుకూలంగా శరీర కదలికలు చేయడం. • ఒక్కరు (సోలో) లేదా బృందం ((గ్రూప్)గా జానపద నృత్యాలు చేయడం. • ఒక్కరుగా, ఇద్దరుగా లేదా బృందంగా మూకాభినయం (మైమ్) ప్రదర్శించడం. <p>మనస్సు</p> <ul style="list-style-type: none"> • పరిశీలన, ఏకాగ్రత, జ్ఞాపకశక్తి, ఊహాశక్తిపై అభ్యాసాలు. • అభినయ సమస్యలు (action problems)ను అర్థం చేసుకోవడం. • సాధారణ, జట్టుపరమైన, పాత్రపరమైన నూతన అంశాలను జోడించి అభినయించడం (improvisation). <p>కంఠస్వరం మరియు ఉచ్ఛారణ</p> <ul style="list-style-type: none"> • అర్థస్ఫూర్తితో చదవాలంటే శ్వాస ప్రక్రియ మీద పట్టుసాధించడం అవసరం. ఇందుకోసం ప్రాణాయామ ప్రక్రియలు చేయాలి. తద్వారా అర్థస్ఫూర్తితో పద్యం, గద్యం, శ్లోకం చదవడం. • పరస్పర పరిచయం, సామూహికంగా కథలు చెప్పడం. దీనివల్ల ఇతరులు చెప్పే సంభాషణలకు అనుకూలంగా మాట్లాడడం అలవాటవుతుంది. • ఏకపాత్రలు, ద్విపాత్రాభినయాలు, గల్చికలు (skits) ప్రదర్శించడం. • లఘునాటికలు, 40 నిమిషాల నిడివిగల నాటికలలో నటించడం. <p>అనుబంధ అంశాలపై అవగాహన</p> <ul style="list-style-type: none"> • రంగస్థల నిర్మాణం, అలంకరణ • దుస్తులు, మేకప్ మెళకువలు • పాఠ్యపుస్తకాలలోని వివిధ సన్నివేశాలను, అంశాలను అభినయింపజేయాలి.

సాంస్కృతిక విద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

ఖయేటర్ - అనుబంధం

క్రమ సంఖ్య	ప్రధానాంశం	విశ్లేషణ	ఇతరములు
1	శారీరక, మానసిక వాచిక అంశాల వ్యక్తికరణ	<ol style="list-style-type: none"> 1. అనుకరణ 2. ప్రాథమిక భావాత్మక ముఖ కవళికలు 3. వాచిక సంబంధ అంశాల వ్యక్తికరణ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. వివిధ రకాల జంతువులు, వస్తువులు, చలనాలను అనుకరించడం 2. రంగస్థల నటనలో ముఖ కవళికలు ప్రధానమైనవి, సంభాషణలు, వ్యక్తికరణలు పాత్రోచితంగా ఉండాలి.
2	పరస్పర భావవ్యక్తికరణ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ప్రాథమిక స్థాయి సంవాదాలు 2. బొమ్మలతో కలిసి పనిచేయడం 3. పాత్రనిర్వహణ (Role Drama) 4. సద్యోనటన (Improvise) 5. కథలు చెప్పడం (Story telling) 6. పాత్ర నిర్వహణ (Role Playing) 7. నాటకం - పాఠ్యాంశం 	<ol style="list-style-type: none"> 1. చిన్న చిన్న కథలను మాటలతో వ్యక్తికరించడం 2. బొమ్మలనుపయోగించి కథలు చెప్పడం 3. పాత్ర నిర్వహణ 4. పిల్లలను గుంపులుగా చేసి చిన్న చిన్న పాత్రలను వారికి తోచిన విధంగా ప్రదర్శించమనడం 5. చిన్న చిన్న కథలు చెప్పడం 6. వివిధ రకాల పాత్రలను నిమిషకాలంలో నటించడం 7. వేరే Subject లోని అంశాలను నాటకీయంగా చెప్పడం
3	కళాత్మక అనుబంధం	<ol style="list-style-type: none"> 1. పాఠ్యపుస్తకంలోని కవితలు, కథలు, పద్యాలు, జానపద కళారూపాలు మొదలైన వానిని నాటకీకరించడం. 2. వాస్తవ సంఘటనల నాటకీకరణ 3. ప్రాథమిక స్థాయి నాటక రచన 4. చిన్న చిన్న దృశ్యాలను Rehearsals చేసుకోవడం, ప్రదర్శించడం 5. రంగస్థల అలంకరణ, మేకప్ మెళకువలు 	<ol style="list-style-type: none"> 1. పాఠ్యాంశంలోని కథలను పిల్లలతో విడివిడిగా ప్రదర్శింపచేయడం. ఆ తదుపరి ప్రదర్శనపై చర్చ 2. నిజ జీవితంలో వాస్తవ సంఘటనలను నాటకీకరించడం 3. చిన్నచిన్న నాటికలను రచించడం 4. రచించిన వాటిని Rehearsals చేయడం, ప్రదర్శించడం 5. రంగస్థలాన్ని సిద్ధం చేయడం. లైటింగ్, మైక్ సెటింగ్ చేయడం, ప్రదర్శనకు అవసరమైన వస్తుసామగ్రిని తయారు చేయడం, మేకప్ చేయడం.

తెలుగు భాషా వికాసం - విద్యా కార్యక్రమాలు

మన చరిత్ర - సంస్కృతి - సాహిత్యం

ప్రతి మానవ సమాజానికి తనదైన చరిత్ర, సంస్కృతి ఉంటుంది. అది వారి వేషభాషలు, పండుగలు, ఆచారవ్యవహారాలలో వ్యక్తమవుతూ ఉంటుంది. చరిత్రను, సంస్కృతిని సజీవంగా ఉంచి తరవాత తరాలకు అందించేందుకు సాహిత్యం ఉపకరిస్తుంది. నేటితరం పిల్లలకు మన చరిత్ర, సంస్కృతులపట్ల అవగాహన ఉండడం లేదు. అందుచేత పాశ్చాత్య పోకడల విషయం సంస్కృతి ప్రబలుతోంది. మన కళలు, సాహిత్యం, ఆచారవ్యవహారాలపట్ల గౌరవభావం పెంపొందించేయాలంటే ఇవన్నీ పాఠశాల విద్యలో భాగం కావాలి. పిల్లలు నేర్చుకోవాలి.

సిలబస్ అంశాలు:

పల్లెసూక్ష్మలు, ఒగ్గుకథలు, హరికథలు, బుర్రకథలు, చిందుభాగవతం, యక్షగానం వంటి కళారూపాలు మన ప్రాచీన సంస్కృతి, సాంప్రదాయాలను కాపాడుకుంటూ వస్తున్నాయి. మనకు ఎంతో సుసంపన్నమైన జానపద సాహిత్యం ఉంది. అదేవిధంగా అద్భుతమైన సాహిత్యం ఉంది. మంచి పద్యాలు, శ్లోకాలు, సామెతలు, పొడుపుకథలు, చారిత్రక కథలు, సాహసగాథలు, ఆధ్యాత్మిక విషయాలు, నైతికవిలువల గురించి పుస్తకపఠనం చేయించాలి. పై అంశాలపై కథారచన, కవితారచన, వ్యాసరచన చేయించడం ద్వారా మన చరిత్ర, సంస్కృతి సాహిత్యాలపై సదవగాహన కలుగుతుంది.

తెలుగు భాషాభివృద్ధి కోసం నిర్వహించదగిన విద్యా కార్యక్రమాల వివరాలు:

- పాఠశాలల్లో సరస్వతీ గ్రంథాలయాల ఏర్పాటు.
- పాఠశాల స్థాయి నుండి రాష్ట్ర స్థాయి వరకు తెలుగులో వక్రత్వ, వ్యాసరచన, పద్యధారణ, పద్య కవిత్వం, వచన కవిత్వం, వస్త్రధారణ పోటీల నిర్వహణ.
- తెలుగు భాషా వికాస కార్యక్రమాలను అకడమిక్ క్యాలెండర్లో వ్యవస్థీకృతం చేయడం.
- జిల్లా తెలుగు విజ్ఞాన కేంద్రాలు, జిల్లా విద్యా శిక్షణ సంస్థల ద్వారా స్థానిక తెలుగు భాషా సంస్కృతులపై నిర్వహించే కార్యక్రమాలలో పాల్గొనడం.
- ఈ వారం పద్యం పేరిట ప్రతి వారం పాఠశాలలో ఒక పద్యాన్ని పిల్లలందరికీ ధారణ కలిగించడం.
- 'మన కవులు - కావ్యాలు' శీర్షికన పాఠశాల సారసత్వ సంఘ సమావేశాలలో చర్చలు నిర్వహించడం.
- స్థానిక కళలు, కళాకారులను గుర్తించి పాఠశాలలకు ఆహ్వానించి అవగాహన కార్యక్రమాలు నిర్వహించడం.
- తప్పనిసరిగా జాతీయ దినోత్సవాలు, ముఖ్య దినోత్సవాల సందర్భంగా పాఠశాలల్లో సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు నిర్వహించడం.
- సర్వమత సమావేశాన్ని చాటి చెప్పేందుకు సర్వమత ప్రార్థనా కార్యక్రమం నిర్వహించడం.
- పాఠశాలలో వారంలో ఒక రోజును తెలుగు భాషా దినంగా ప్రకటించి తెలుగులోనే మాట్లాడేలా చేయడం (తెలుగేతర మాధ్యమ పాఠశాలల్లో).
- జిల్లాస్థాయి, పాఠశాలస్థాయిలో 'మన భాష - మన యాన' పేరిట స్థానిక భాషా పదజాలంపై కార్యక్రమాలు నిర్వహించడం.
- జిల్లాస్థాయి, పాఠశాలస్థాయిలో తెలుగు భాషా వికాసాన్ని చాటేందుకు పిల్లల పత్రికను నిర్వహించడం.

మంచితనం, గొప్పతనం అనేవి సంపదలో కాదు, నిరాడంబరతలోనే ఉన్నాయి.

విలువలవిద్య - జీవననైపుణ్యాలు

పాఠ్యప్రణాళిక 1 నుండి 10 తరగతులు

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ

హైదరాబాదు

రూపాందించిన వారు

డా॥ పి. జయధీర్ రెడ్డి, విశ్రాంత ప్రధానాచార్యులు, జిల్లా విద్యాశిక్షణ సంస్థ-సమన్వయకర్త.
 శ్రీ కొల్లా దశపతిరావు, విశ్రాంత ఉపన్యాసకులు, అత్యున్నత విద్యా అధ్యయన సంస్థ.
 శ్రీమతి కె.ఆర్.టి. ఎల్. జ్యోతిర్మయి, ఉపన్యాసకులు, ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి. హైదరాబాద్.
 శ్రీ ఎ. లక్ష్మణరావు, స్కూల్ అసిస్టెంట్, కరీంనగర్.
 శ్రీ వి. శరత్బాబు, తెలుగు పండిత్, అంబర్పేట, హైదరాబాద్.
 శ్రీ యస్. రఘురామ్, ఉపాధ్యాయుడు, గ్రంథసిరి, గుంటూరు.
 శ్రీమతి వంగీపురం స్వర్ణలత, ఉపాధ్యాయిని, పాతపట్టినం, పశ్చిమ గోదావరి.
 శ్రీ బలగం రామ్మోహన్, ఉపాధ్యాయుడు, ముదోల్, ఆదిలాబాదు.
 శ్రీమతి పి. మాధవి, తెలుగు పండిత్, భారతీయ విద్యాభవన్, హైదరాబాదు.
 శ్రీమతి జి. సుబ్బలక్ష్మి, తెలుగు పండిత్, నెల్లూరు.
 శ్రీమతి జి. సరళాదేవి, ఉపాధ్యాయిని, గంగాపూర్, మహబూబ్ నగర్.

విషయనిపుణులు, ఎడిటింగ్

శ్రీ సువర్ణవినాయక్
 భాషా పాఠ్యపుస్తకాల కోఆర్డినేటర్
 రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
 హైదరాబాదు.

శ్రీ వి. చిన వీరభద్రుడు
 అడిషనల్ డైరెక్టర్
 గిరిజన సంక్షేమ శాఖ, ఆం.ప్ర.
 హైదరాబాదు.

డా॥ ఎన్. ఉపేందర్ రెడ్డి
 ప్రొఫెసర్, విద్యాప్రణాళిక పాఠ్యపుస్తక విభాగం
 రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
 హైదరాబాదు.

సలహాదారులు

శ్రీ జి. గోపాల్ రెడ్డి
 సంచాలకులు
 రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
 హైదరాబాదు.

ముఖ్యసలహాదారులు

శ్రీమతి వి. ఉషారాణి, ఐ.ఎ.ఎస్.
 కమీషనర్, పాఠశాల విద్య
 హైదరాబాదు
 ఆంధ్రప్రదేశ్

ముందుమాట

విద్య మనిషిని 'మనీషి'గా మార్చాలి. మనిషిలో ఉన్న మానవత్వపు విలువలను వెలికితీసి సమాజహితైషిగా, సంపూర్ణమైన వ్యక్తిగా తీర్చిదిద్దాలి. విచక్షణతో సొంతంగా నిర్ణయాలు తీసుకునేలా హేతుబద్ధమైన పౌరునిగా తయారుచేయాలి. ఏది మంచి? ఏది చెడు? అనే విచక్షణతో అంతరాత్మ ప్రబోధం ప్రకారం ప్రవర్తించగలిగేలా చేయాలి. అయితే, విద్య నిర్వర్తించాల్సిన ఈ అత్యుత్తమ కర్తవ్యం నేడు చర్చనీయాంశంగా మారింది. ఏ నోట విన్నా విలువలు అడుగంటుతున్నాయని, విద్యాలక్ష్మాల సాధన ప్రశ్నార్థకమవుతున్నదనే విమర్శ వెల్లువెత్తుతున్నది. విద్య వ్యాపారాత్మకమై మానవ సంబంధాలను దెబ్బతీసేవిధంగా మారడం ఆందోళన కలిగించే అంశం. పరీక్షలే పరమావధిగా మార్కులు, ర్యాంకులే ప్రపంచంగా విద్య రూపాంతరం చెందడం అనేక అవాంఛనీయ పరిస్థితులకు దారితీస్తున్నది. ఈ సందర్భంలో విద్యలో రావల్సిన మార్పులు ఏమిటి? చేపట్టాల్సిన సంస్కరణలు ఏమిటి? పిల్లల నుండి మనం ఏం ఆశిస్తున్నాం? అనే కీలక ప్రశ్నలు ఉత్పన్నమవుతున్నాయి. విద్య ఉపాధి కోసమని భావించినా అంతకంటే ప్రధానమైనది పిల్లలను విలువలు కలిగిన వ్యక్తులుగా తీర్చిదిద్దడం. ఇందుకోసం కింది ప్రశ్నల గురించి ఆలోచించాల్సిన అవసరముంది.

- విలువలు అంటే ఏమిటి?
- విలువల ఎందుకు నశిస్తున్నాయి?
- విలువలు పెంపొందడానికి తోడ్పడే అంశాలు ఏమిటి?
- విలువలు పెంపొందించడానికి విద్యాపరంగా చేపట్టాల్సిన చర్యలు ఏమిటి?
- విలువలు ఎలా అభివృద్ధి చెందుతాయి?
- విలువలు పెంపొందాయని గుర్తించడం/ అంచనా వేయడం ఎలా?
- వీటిని పెంపొందించడంలో ఉపాధ్యాయుల బాధ్యతలు, పాఠశాలల పాత్ర ఏమిటి?

నేటి పరిస్థితులలో పాఠశాల విద్యను పూర్తిగా సంస్కరించాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. ఇందుకోసం పాఠశాల విద్యలో విలువల విద్యను ఒక ముఖ్యమైన విషయంగా ప్రవేశపెట్టాల్సిన అవసరం బలపడింది. గతంలో నుండి కూడా విలువల విద్య అనేది పాఠశాలల్లో అమలు జరుగుతున్నప్పటికీ ఇది నామమాత్రంగానే మిగిలింది. పరీక్షలు, మార్కులు, ర్యాంకుల ప్రపంచంలో విలువల విద్యను ముఖ్యమైన విషయంగా గుర్తించడం లేదు. వీటికి కేటాయించిన పీరియట్లకు పరీక్షలకు సిద్ధం చేయడానికే ఉపయోగించుకుంటున్నారు. పిల్లలకు కనీసం నీతి కథలు, గేయాలు, స్ఫూర్తిదాయకమైన వ్యక్తుల జీవితచరిత్రలుకానీ అందించకపోవడం వల్ల పిల్లల్లో విలువలతోపాటు సంస్కృతి, సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవభావం తగ్గే ప్రమాదం కూడా ఏర్పడింది. తోటివారితో తమ బాల్యాన్ని ఆటలు, పాటలు, చర్చలు, ముచ్చట్లతో ఆనందంగా గడిపే పిల్లలు ర్యాంకులు, పరీక్షల వల్ల తమతోటి వారిని పోటీదారులుగా చూసే దుస్థితి నెలకొన్నది. వీటిని అధిగమించడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం **విలువల విద్యను ఒక ముఖ్యమైన సబ్జెక్టుగా ప్రవేశపెట్టాలని నిర్ణయించింది.** ఇందుకోసం మన రాష్ట్రంలో **రాష్ట్ర విద్యాప్రణాళిక పరిధి పత్రం-2011** ఆధారంగా **'విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు'** అనే పేరుతో ఆధారపత్రాన్ని రాష్ట్ర విద్య పరిశోధన శిక్షణా సంస్థ రూపొందించింది.

దీని ఆధారంగా **'విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు'**ను గురించి 1వ తరగతి నుండి 10వ తరగతి వరకు పిల్లలకు బోధించుటకు పాఠ్య ప్రణాళికను (సిలబస్) రూపొందించారు. ఈ పాఠ్య ప్రణాళికలో విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాల ఆవశ్యకత, ప్రధాన విలువలు-కీలక భావనలు, విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు, సాధనా వ్యూహాలు, తరగతివారీగా పాఠ్యప్రణాళికలు వంటి విషయాలను పొందుపరిచారు.

తరగతివారీగా పొందుపరిచిన పాఠ్యప్రణాళికలో ప్రధాన విలువ, నేర్పాల్సిన విలువ, ప్రక్రియ, సూచిత పాఠ్యాంశాలను చేర్చారు. వీటి ఆధారంగా ఉపాధ్యాయులు తరగతివారీగా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలను సాధించడానికి కృషి చేయవచ్చు. వీటి గురించి ప్రణాళికాబద్ధంగా కేటాయించిన పీరియట్లలో మరింత బాగా బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు నిర్వహించడానికి సూచిత పాఠ్యాంశాలతో కూడిన ఉపాధ్యాయుల కరదీపికను కూడా రూపొందిస్తున్నారు. పిల్లల్లో పెంపొందించాల్సిన ప్రధాన విలువలను పరిశీలిద్దాం.

ప్రధాన విలువలు:

1. స్వేచ్ఛ	7. ఆరోగ్య విలువలు	13. శ్రమ విలువ
2. సంతృప్తిగా జీవించడం	8. సంస్కృతీ సంప్రదాయాల పట్ల గౌరవం	14. సేవా భావం
3. శీల నిర్మాణం	9. పర్యావరణ పరిరక్షణ	15. సమానత్వం, సోదరభావం, స్త్రీలపట్ల గౌరవం
4. జీవన నైపుణ్యాలు	10. శాస్త్రీయ దృక్పథం	16. జాతీయ భావన, దేశభక్తి
5. బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	11. న్యాయం, సత్యం	17. లౌకికతత్వం - మతసామరస్యం
6. పొదుపు చేయడం	12. శాంతి/ కలిసిమెలిసి జీవించడం, అహింస	18. ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ

పైన తెలిపిన ప్రధాన విలువల ఆధారంగా తరగతి వారీగా సాధించాల్సిన ఉపవిలువల వివరాలను పాఠ్యప్రణాళికలో చేర్చారు. అయితే పాఠశాల విద్య పూర్తయ్యేసరికి 'విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు' సబ్జెక్టు ద్వారా పిల్లలు కింది సామర్థ్యాలను సాధించాలి. అవి

సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు:

1. మంచి - చెడు విచక్షణా జ్ఞానం, సత్రవర్తన	2. రాజ్యాంగ విలువలు, మానవహక్కులు, బాలల హక్కులు పాటించడం
3. సహనం దయ, తదానుభూతి మొదలగు వ్యక్తిగత విలువలు	4. జీవన నైపుణ్యాలు (భావ ప్రసార, సామాజిక, ఉద్యోగ నైపుణ్యాలు) ఆలోచనా నైపుణ్యాలు
5. ఉపాధ్యాయులు, సహాధ్యాయులు, పాఠశాల, సమాజం ప్రభుత్వ ఆస్తుల పట్ల సరైన వైఖరులు కలిగి ఉండడం.	

ఉపాధ్యాయుల బాధ్యతలు:

'ఉపాధ్యాయులు జాతినీర్మాణానికి మూలస్తంభాలలాంటివారు' అనే విషయం ద్వారా పిల్లల అభివృద్ధి గురించి ఉపాధ్యాయుల ప్రాధాన్యతను మనం అర్థం చేసుకోవచ్చు. విలువల గురించి ఉపాధ్యాయులకు ఒక సానుకూల దృక్పథం ఉండాలి. ఉపాధ్యాయులు తమ సాంప్రదాయ బోధనావిధానాల స్థానంలో పిల్లలు స్వేచ్ఛగా పాల్గొనేలా, ప్రశ్నించేలా, ఆలోచించేలా, జట్లలో నిర్ణయాలు తీసుకునేలా, తీసుకున్న నిర్ణయాలపై సమర్థించి మాట్లాడేలా తయారు చేయాలి. బోధించే సబ్జెక్టు ఏదైనప్పటికీ వాటిలో అంతర్గతంగా దాగివున్న విలువలను పిల్లలు గ్రహించేలా చర్చలు నిర్వహించాలి. పరిస్థితులను, సమస్యలను విశ్లేషించి నిర్ణయాలు తీసుకునేలా ఉపాధ్యాయులు ప్రోత్సహించాలి.

ఉపాధ్యాయులు ఆదర్శంగా ఉండాలి. ఇందుకోసం ఉపాధ్యాయులు పిల్లలతో మంచి సంబంధాలు కలిగి ఉండడం, సమయపాలన, వ్యక్తిగత క్రమశిక్షణ పాటించడం, కలిసి పనిచేయడం, ఒకరినొకరు గౌరవించుకోవడం, మంచి ప్రవర్తనా వైఖరులు, సానుకూల దృక్పథాలు కలిగి ఆదర్శంగా జీవించడం మొదలగువాటి ద్వారా పిల్లలకు మార్గదర్శకులు కావాలి. పిల్లల్లో విలువలను బలవంతంగా రుద్దడం, పాటించమని ఒత్తిడి చేయడం వంటివి చేయకుండా పిల్లలు ఆ విలువల గురించి ఆలోచించేలా, చర్చించి నిర్ణయాలకు వచ్చేలా, నేర్చుకున్న విలువలను ఆచరించడానికి సన్నద్ధులయ్యేలా చేయాలి. ఉపాధ్యాయుడు స్వీయ అన్వేషణలతో విలువలపై దృష్టి కలిగి ఉండాలి. పిల్లల అనుభవాలను, సంఘటనలను చెప్పించడం, చర్చించడం ద్వారా విలువలు పిల్లలు తమంటతామే గ్రహించేలా వ్యూహాలను ఏర్పరుచుకొని అమలుచేయాలి.

విలువలవిద్య - జీవననైపుణ్యాల మూల్యాంకనం:

పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధిలో విలువలు, వైఖరులు, ఆసక్తులు, అభిరుచులు కూడా ముఖ్యమైనవి. పిల్లలను వివిధ పాఠ్య విషయాలలో మూల్యాంకనం చేసినట్లే **విలువలవిద్య-జీవన నైపుణ్యాల** సాధన గురించి కూడా మూల్యాంకనం చేయాలి. విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాల కింద నిర్దేశించిన సామర్థ్యాలలో ఒక్కొక్క సామర్థ్యానికి 10మార్కుల చొప్పున మొత్తం 50మార్కులు కేటాయించాలి. వీటికి రాత పరీక్ష ఉండదు. పరిశీలనలు, పోర్ట్‌ఫోలియోలు, అనెక్సోట్లు వంటి సాధనాల ద్వారా నిరంతరంగా సమగ్రంగా మూల్యాంకనం చేయాలి. పిల్లల ప్రగతిని ఎప్పటికప్పుడు అంచనా వేసి సంగ్రహణాత్మక మూల్యాంకనంలో భాగంగా మార్కుల ఆధారంగా గ్రేడింగ్ ఇవ్వాలి ఉంటుంది. ప్రధానంగా పిల్లలు వీటిని అలవర్చుకోవడంలో గాని, అమలుపర్చడంలో గాని, ఆచరించడంలో గాని సంతృప్తికరంగా ఉందా? సాధారణంగా ఉందా? లేక నామమాత్రంగా ఉందా? అనే రీతిలో గుణాత్మకమైన వ్యాఖ్యల ద్వారా పిల్లల ప్రగతిని గుర్తించాల్సి ఉంటుంది.

పాఠశాలల పాఠ్ర - బాధ్యత:

పాఠశాలలు విలువలకు కేంద్రంగా ఉండాలి. ఇందుకోసం విలువలు పెంపొందించడానికి అనువైన కార్యక్రమాలు పాఠశాలలో అమలు జరగాలి. పాఠశాలలో విద్యా కార్యక్రమాలతోపాటు సామాజిక కార్యక్రమాలు, సేవాకార్యక్రమాలు నిర్వహించబడాలి. పాఠశాలలో జరిగే కార్యక్రమాలలో సమాజ సభ్యులు, సమాజంలో జరిగే కార్యక్రమాలలో పాఠశాల సభ్యులు భాగస్వాములు కావాలి. విద్యార్థుల ప్రగతిని పాఠశాలల్లో జరిగే సమావేశాల్లో చర్చించాలి.

ముగింపు:

విలువలవిద్య-జీవననైపుణ్యాలు పాఠ్యప్రణాళిక ఉపాధ్యాయులకు దిశానిర్దేశం చేస్తుందని ఆశిస్తున్నాం. దీనిలో పేర్కొన్న సూచిత పాఠ్యాంశాలతోపాటు అదనంగా పాఠశాల గ్రంథాలయ పుస్తకాలు, మ్యాగజైన్లు, వార్తాపత్రికలు, దృశ్య శ్రవణ సామగ్రి వంటివాటిని ఉపయోగించుకోవాలి. ఉపాధ్యాయులు తాము ఆదర్శంగా ఉంటూ పాఠశాలలో పాఠ్యాంశాల ఆధారంగా పలు కార్యక్రమాలను అమలుపరచడం ద్వారా, ఈ పాఠ్యప్రణాళికలోని అంశాలన్నింటినీ సమర్థంగా అమలుచేసి ఆశించిన ఫలితాలను సాధించి విద్యార్థులను ఉత్తమ పౌరులుగా తీర్చిదిద్దుతారని ఆశిస్తున్నాం.

సంశయములు నన్నావరించినపుడు, సంకటములు సంప్రాప్తమైనపుడు, నిరాశ నిరుత్సాహములు జనించినపుడు నేను భగవద్గీతను తెరచి చూస్తాను. అందులో ఏదో ఒక శ్లోకం నన్నూరడిస్తుంది. మీరు కనీవినీ యెరుగని అమూల్య జ్ఞాన భండారం భగవద్గీత.

- గాంధీజీ

తోటి జీవాలపై మనం కనీసం చూపవలసిన దయాభిమానాలను చూపలేకపోతే మిమ్మల్ని కరుణించమని, ఆశీర్వదించమని రోజూ మీరు చేసే దైవ ప్రార్థన దండగ

విషయ సూచిక

1. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాలు - ఆవశ్యకత 7 - 9
2. ప్రధాన విలువలు - కీలక భావనలు 10 - 13
3. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాల సాధన - వ్యూహాలు 14 - 16
4. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాలు - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక 17 - 31

- 1వ తరగతి
- 2వ తరగతి
- 3వ తరగతి
- 4వ తరగతి
- 5వ తరగతి
- 6వ తరగతి
- 7వ తరగతి
- 8వ తరగతి
- 9వ తరగతి
- 10వ తరగతి

1. విలువల విద్య, జీవననైపుణ్యాలు - ఆవశ్యకత

మానవులు సంఘజీవులు అందుకే వారు తమకనుకూలంగానే సంక్లిష్ట సమాజాన్ని నిర్మించుకున్నారు. ఈ వ్యవస్థ నిర్వహణ విధానానికీ, కలిసికట్టుగా మనుగడ సాగించగలిగిన స్థితికీ కూడా అవగాహన, విశ్వసనీయతలు అవసరం. దీనికి సమిష్టితత్వం, పరస్పరాధారిత భావాలు కూడా అవసరం. కాబట్టి మానవ సమాజాలకు జనమెరిగిన ఆమోదయోగ్యమైన ప్రవర్తనా నియమావళి అవసరం. మనం కోరుకున్న విధంగా మనం ప్రవర్తించలేం. అయినప్పటికీ సమాజం మనుగడ సాగించాలనీ కోరుకుంటాం. ప్రతి సమాజానికీ దాని పరిస్థితులకూ అనుగుణమైన స్వీయ నైతిక నియమావళి ఉంటుంది. ఈ నైతిక నియమాల బహుళత్వానికి కూడా అంతర్దీనంగా కొన్ని ఆమోదిత ఉమ్మడి నియమాలు ఉంటాయి.

నీతి సూత్రాలు మన నడవడికి మార్గదర్శకంగా ఉండే నియమాలు కాబట్టి పిల్లలు కూడా వాటిని ఆకళింపు చేసుకోవడమే సమంజసం. నైతికాభివృద్ధి అంటే కొన్ని నిబంధనల సముదాయాన్ని అనుసరించడమో లేక ఎవరో ఏర్పరచిన ఆదర్శనమూనాల ప్రకారం నడచుకోవడమో కాదు. నైతికాభివృద్ధి అంటే ప్రతి సందర్భంలోనూ సరైన కారణాన్ని తెలుసుకోగలగడం, దాని ప్రకారం నడుచుకోగల సామర్థ్యం కలిగి ఉండడం. నైతిక చైతన్య అభివృద్ధిలో తాను తీసుకోబోయే నిర్ణయం (ఎంపిక)తో తాను హాయిగా ఉండగలిగే సామర్థ్యం, అలా ఎంపిక చేసుకోవడంలో తనకు తాను ప్రశాంతంగా ఉండగలిగే సామర్థ్యమూ ఉంటాయి. 'అది నాకలాగే చెప్పారు' కాబట్టి నేను చేస్తున్నాను అనే భావనకు ఇది విరుద్ధం. అందుచేత ఒక వ్యక్తి తనకుతాను శాంతి సౌఖ్యాలతో ఉండటమే నైతికాభివృద్ధి సారాంశం. వ్యక్తులు ఒక పని ఖచ్చితంగా చేయకపోతే ఏదో విధంగా శిక్షకు గురవుతామనో, నిందకు గురవుతామనో, నిరాదరణకు గురవుతామనో కాక తాము హేతుబద్ధమని ఎంచుకున్న మార్గంలో నడుచుకుంటారు. అంటే దీనినర్థం వారిని ప్రతి సందర్భంలోనూ నడిపించే ఒక నిర్ణయం తీసుకునేలా చేసే ఒక ఆంతరంగిక నియమావళిని వారు కలిగి ఉంటారు. ఆ ఎంపిక ఆత్మీయులైన వారు సూచించే దానితో ఏకీభవించవచ్చు, విభేదించవచ్చు.

ఈనాడు అన్ని సమాజాలలోనూ ప్రతి జీవితరంగంలోనూ అశాంతి నెలకొని ఉంది. అన్ని సమాజాల ప్రజా జీవితాలలోనూ నైతిక విలువల పతనాన్ని, పెరిగిపోతున్న ఒత్తిడిని మనం స్పష్టంగా చూడగలుగుతున్నాం, గుర్తించగలుగుతున్నాం. దీనికి సమాజంలోని ప్రజలలో చైతన్యపూరితమైన నైతికాభివృద్ధి లోపించడం అనేది కొంతవరకు కారణం కావచ్చు. ఈ మార్పులు ఒక రోజులోనో లేక ఒక సంవత్సరంలోనో వచ్చినవి కావు. మన జీవితాలలో సంయమనం, సమతుల్యత క్రమంగా క్షీణించడమే దీనికి కారణం. వాటి స్థానంలో వినిమయవాదం, దురాశ, దోపిడి చోటుచేసుకున్నాయి. వాటి నికర ఫలితమే సమాజంలోని అభద్రతాభావం, అపనమ్మకం, విచ్ఛిన్నమైన కుటుంబవ్యవస్థ, ఉత్పత్తులను అమ్ముకోడానికి పాకులాడే మార్కెట్, వ్యాపారమయమైన విద్యావ్యవస్థ, ప్రజా ప్రసారమాధ్యమాలు దీన్ని తీవ్రతరం చేస్తున్నాయి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని పరిస్థితి పైన చెప్పిన వాటికేమీ భిన్నంగా లేదు. దేశంలోని ఇతర ప్రాంతాల పరిస్థితి కూడా ఇలాగే ఉంది. స్థానిక విభేదాలు, అసమానతలతో పాటు మనకు ప్రాంతీయ, ఆర్థిక అసమానతలు, పెరుగుతున్న ఆనారోగ్యకరమైన పోటీ, జీవితంలో ప్రతి అంశమూ వ్యాపారమయం కావడం కూడా ఉన్నాయి. ఇవి మహిళలపై అత్యాచారాలు, గర్భస్థస్త్రీశిశు హత్యలు, మానవహక్కుల ఉల్లంఘన వంటి పరిస్థితులకు దారి తీస్తున్నాయి. దీనినంతటికీ మూలకారణం ప్రజలలో విలువలు, మానవ సంబంధాలు క్షీణించడం, సమాజంలో అశాంతి వ్యాపించడం, స్వార్థచింతన చోటుచేసుకోవడం.

ఈ విలువల ఆవశ్యకత గురించి బాలలతో సంభాషించడానికి, వాటివల్ల వారి జీవితాలలో ఎదురయ్యే దుష్ఫలితాల గురించి చర్చించడానికి, వీలుగా పాఠశాలలో నైతిక విలువల అభివృద్ధి ఒక భాగం కావాలి. నీతి, విలువలను పాటించడాన్ని గురించి వారి సొంత జీవితాలు, ఇష్టాయిష్టాల గురించి విశ్లేషించడం ద్వారా ఈ సంభాషణ జరగాలి. పిల్లల విషయంలో ఉపయోగించే వ్యూహాలు, చేపట్టే కార్యక్రమాలు వ్యష్టి సమిష్టిల మధ్య; వినిమయతత్వం పరిమితతత్వం మధ్య; హింసకీ శాంతియుత పోరాటానికీ మధ్య; తీవ్ర వాదోపవాదాలకూ ఓర్పుతో చర్చించడానికీ మధ్య; సంకుచితత్వానికీ బహుళ ఉదారవాదభావాలకు మధ్య; క్లిష్ట సంధిదశను వారు ఎదుర్కొనేందుకు సహాయ పడేలా జాగరూకత వహించడం చాలా ముఖ్యం. నైతిక విలువల అభివృద్ధి విషయంలో పాఠశాల, సామాజిక పరిసరాలలోనూ తరగతి గదిలోనూ ఏమి చేయగలం? పిల్లలలో ఏ విలువలను అభివృద్ధి చేయాలి? సాటి మానవుల హక్కులను గౌరవించడానికీ సహనంగానే అయినప్పటికీ దృఢంగా ఉండేలా మనం పిల్లల్ని చైతన్యవంతం చేయడం ఎలా? అనే ప్రశ్నలు నిరంతరం వేసుకోవాలి.

ప్రతి కుటుంబమూ పిల్లలతో వ్యవహరించేటప్పుడు వారిలో కొన్ని అలవాట్లు నాటుకునేలా చేస్తుంది. ఈ అలవాట్లను పలువిధాలుగా నేర్పుతారు. పైగా పిల్లలందరిలోనూ ఆ అలవాట్లు ఒకేలా ఉండవు. భారత రాజ్యాంగం ఆదేశించిన లక్ష్యాలకు అనుగుణంగా ఉండకపోవచ్చు. ఒక సమాజం కలిగి ఉన్న నైతిక నియమాలను ఇతర సమాజాలు తప్పనిసరిగా గౌరవించకపోవచ్చు. మానవులందరూ ఒకేరకమైనవారు, సమానులు అనే భావం, సమ్మతం పిల్లల్లో కలగకపోవచ్చు. ఈ పరిస్థితుల్లో సమాజం ఉనికికి, జాతి ఎదుగుదలకు, అందరికీ ఆమోదయోగ్యంగా ఉండే నైతికసూత్రాలు విలువల అవసరం ఎంతైనా ఉంది. ఈ నియమాలు, విలువలకు అనుగుణంగా నడుచుకునే ప్రజలు సమాజానికి కూడా అవసరం. అదికూడా ముందే చెప్పినట్టుగా వారి స్వబుద్ధితో స్వేచ్ఛగా చేస్తే మేలు.

పిల్లలను సిద్ధం చేయడంలో పాఠశాల పాత్ర కీలకమైనది. భిన్న నేపథ్యాలతో భిన్న నైతిక నియమావళులు, విలువలతో పిల్లలు పాఠశాలలకు వస్తారు. సహేతుక చర్చల ద్వారా ఉమ్మడి/ బహుళ అవగాహనతో దగ్గర చేయడం, విలువలను కలిగి ఉండటం, వివేకం, సూక్ష్మబుద్ధులతో తమ ప్రవర్తనలను తాము తీర్చి దిద్దుకోవడం అనేవి పిల్లల పరిపూర్ణాభివృద్ధిలో విడదీయలేని భాగాలు. న్యాయం, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం అనే వాటిని అతి ముఖ్యమైన నైతిక నియమాలు, విలువలుగా రాజ్యాంగం ఉద్ఘాటించింది. వీటిలో బహుళత్వం, ఇతరుల పట్ల గౌరవం, ఆత్మగౌరవం, ఆత్మవిశ్వాసం, సామాజిక బాధ్యత, ప్రేమ, శ్రద్ధ, దయ, విమర్శనాత్మక, సృజనాత్మక ఆలోచనా విలువలు, సౌందర్యాత్మక విలువలు ఇమిడి ఉన్నాయి. ఒక వ్యక్తిని నీతివంతుడైన, స్వేచ్ఛాయుతుడైన, బాధ్యతాయుతుడైన సమాజ పౌరునిగా లేదా దేశ పౌరునిగా తీర్చిదిద్దడానికి సమానత్వభావం, దయ, విమర్శనాత్మక ఆలోచనా విధానం తప్పనిసరిగా అవసరం. ఇవన్నీ కలిసి వ్యక్తిని ఆచరణలో సహేతుకంగా ఎంపికలు చేసుకునే సమర్థునిగా తయారు చేస్తాయి.

ఈ దృక్పథంలో పాఠశాల విద్యను మనం పరిశీలించినప్పుడు పాఠశాల పాత్ర స్పష్టమవుతుంది. జ్ఞానం, విలువలు, మానవ హక్కుల కోసమే విద్య, కాబట్టి పాఠశాల స్థాయిలో అభివృద్ధిని, నైతికసూత్రాలు, విలువల ఉపయోగాన్ని ఇతర హక్కులతోపాటు మొత్తంగా మానవహక్కులపట్ల గౌరవాన్ని ఏకీకృతం చేసే విధంగా పాఠ్యప్రణాళికను, ఉపాధ్యాయ విద్యా కార్యక్రమాలలో మార్పులనూ చేయవలసిన అవసరం ఉంది. వీటిని శాసనాలుగా అలంకారాలుగా కాక వీటి భావాన్ని గ్రహించి వాటిని ఆచరించేలా నమ్మకాన్ని అభివృద్ధి చేసే తక్షణావసరంగా చేర్చవలసి ఉంది. వీటి అమలు ఒక ముఖ్యమైన అంశంగా విద్యా వ్యవస్థలో అంతర్భాగంగా ఉండాలి.

జాతీయ విద్యా ప్రణాళిక చట్రం-2005 శాంతి విద్యను, జీవననైపుణ్యాల విద్యను, విలువల విద్యను విషయబోధనలో అంతర్భాగం చేయాలని సూచించింది. దానిననుసరించి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర విద్యాప్రణాళికా పరిధి పత్రం (ఎ.పి.ఎస్.సి.యఫ్) 2011ను సిద్ధం చేసింది. దీని ఆధారంగా ప్రతి విషయానికి ఒక ఆధార పత్రాన్ని రూపొందించారు. ఇదేవిధంగా విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాలను గురించి కూడా ఆధారపత్రాన్ని (Position paper) రూపొందించారు.

ఈ ఆధారపత్రం మానవతా విలువలు, రాజ్యాంగపు విలువలు, వైయక్తిక విలువలు, సామాజిక విలువలు, ఆధ్యాత్మిక విలువలు, సాంస్కృతికవిలువలు, జాతీయ విలువలు, నైతిక విలువలు మొదలగు విలువలతోపాటు జీవన నైపుణ్యాలను కూడా జోడించి పాఠశాల విద్యార్థుల కోసం విలువల విద్య గురించి మార్గదర్శనం చేసింది. తదనుగుణంగా ఒకటి నుండి పది తరగతుల కోసం రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ విలువల విద్య-జీవన నైపుణ్యాల గురించి పాఠ్యప్రణాళికను సిద్ధం చేసింది. ఇందుకోసం పాఠశాల స్థాయి పూర్తయ్యేసరికి పిల్లలు పొందాల్సిన ప్రధానమైన విలువలను గుర్తించారు. ఒక్కొక్క ప్రధాన విలువకు సంబంధించిన ఇతర విలువలను కూడా ఎంపిక చేశారు. వీటిని తరగతుల వారీగా పిల్లల్లో పెంపొందించడానికి పాఠాలను రూపొందిస్తున్నారు.

ప్రతి తరగతిలోనూ సాధించవలసిన విలువలను, ఆ అంశాలను బోధించేందుకు తగిన ప్రక్రియలను, తత్సంబంధిత సూచిత పాఠ్యాంశాలను పాఠ్య ప్రణాళికలో వివరించారు.

విలువలవిద్యలో విద్యా ప్రమాణాలు:

1. మంచి - చెడు విచక్షణా జ్ఞానం, సత్యవర్తన
2. రాజ్యాంగ విలువలు, మానవహక్కులు, బాలల హక్కులు పాటించడం
3. సహనం దయ, తదానుభూతి మొదలగు వ్యక్తిగత విలువలు
4. జీవన నైపుణ్యాలు (భావ ప్రసార, సామాజిక, ఉద్యోగ నైపుణ్యాలు) ఆలోచనా నైపుణ్యాలు
5. ఉపాధ్యాయులు, సహాధ్యాయులు, పాఠశాల, సమాజం ప్రభుత్వ ఆస్తుల పట్ల సరైన వైఖరులు కలిగి ఉండడం.

ఈ విద్యా ప్రమాణాల సాధనకై కొన్ని ప్రధాన విలువలను నిర్దేశించారు. ఈ ప్రధాన విలువలను బోధించడానికి సమీకృత పద్ధతి, ప్రత్యక్ష పద్ధతి, భాగస్వామ్య పద్ధతులను అనుసరించాలని సూచించడమైనది.

పిల్లల్లో పెంపొందించాల్సిన ప్రధాన విలువలు:

1. స్వేచ్ఛ
2. సంతృప్తిగా జీవించడం
3. శీల నిర్మాణం
4. జీవన నైపుణ్యాలు
5. బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ
6. పొదుపు చేయడం
7. ఆరోగ్య విలువలు
8. సంస్కృతీ సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం
9. పర్యావరణ పరిరక్షణ
10. శాస్త్రీయ దృక్పథం
11. న్యాయం, సత్యం
12. శాంతి/ కలిసిమెలిసి జీవించడం, అహింస

13. శ్రమ విలువ
14. సేవా భావం
15. సమానత్వం, సోదరభావం, స్త్రీల పట్ల గౌరవం
16. జాతీయ భావన, దేశభక్తి
17. లౌకికతత్వం-మత సామరస్యం
18. ప్రజాస్వామ్య విలువల పట్ల గౌరవం - ఆచరణ

స్వేచ్ఛ - స్వతంత్ర్యాలు

ఎక్కడ మనసు నిర్భయంగా వుంటుందో
 ఎక్కడ మనుషులు తలెత్తి తిరుగుతారో
 ఎక్కడ జ్ఞానం విరివిగా వెలుస్తుందో
 సంసారపు గోడల మధ్య ఎక్కడ భాగాలకింద ప్రపంచం విడిపోలేదో
 ఎక్కడ సత్యాంతరాళంలోంచి పలుకులు బయలు వెడలతాయో,
 ఎక్కడ అలసట నెరగని శ్రమ తన బాహువుల్ని పరిపూర్ణతవైపు జూస్తుందో ఎక్కడ నిర్ణీతమైన ఆచారపుటెడారిలో
 స్వేచ్ఛమైన బుద్ధి ప్రవాహం ఇంకిపోకుండా వుంటుందో,
 ఎక్కడ మనసు నిరంతరం వికసించే భావాలలోకీ, కార్యాలలోకీ నీచే నడవబడుతుందో,
 ఆ స్వేచ్ఛా స్వర్గానికి, తండ్రీ, నా దేశాన్ని మేల్కొలుపు.

- గీతాంజలి-35, రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ కవితకు చలం అనువాదం

2. ప్రధాన విలువలు - కీలక భావనలు

ప్రాథమిక తరగతులు - విలువలు

1. ప్రధాన విలువ : స్వేచ్ఛ

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	స్వేచ్ఛగా మాట్లాడడం
2వ	మన చుట్టూ ఉన్న జీవులు స్వేచ్ఛ కలిగి ఉన్నాయని గుర్తించడం
3వ	ఒకరి స్వేచ్ఛ ఇతరులకు అటంకం కలిగించకుండా ఉండడం
4వ	ఇంట్లో, పాఠశాలలో స్వేచ్ఛ మరియు బాధ్యత
5వ	స్వేచ్ఛ వలన ఆనందం
6వ	స్వేచ్ఛను సద్వినియోగం చేసుకోవడంపై అవగాహన కలిగి ఉండడం
7వ	రాజ్యాంగబద్ధమైన స్వేచ్ఛ పట్ల అవగాహన పొందడం
8వ	స్వాతంత్ర్యం యొక్క విలువను, ఆవశ్యకతను గుర్తించడం
9వ	స్వేచ్ఛ - అవరోధాలు, భయం
10వ	స్వేచ్ఛను పెంపొందించడం - మన బాధ్యత

2. ప్రధాన విలువ : సంతృప్తిగా జీవించడం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	ఆట పాటల్లో ఆనందం పొందడం
2వ	అత్యాశ లేకుండా సంతోషంగా జీవించడం
3వ	స్వేచ్ఛ వల్ల సంతోషం కలుగుతుందని చెప్పడం
4వ	ఉన్నదాంతో తృప్తి చెందడం
5వ	మంచి నడవడిక వల్ల సంతృప్తి పొందడం, అపరిమిత వాంఛలు
6వ	ఇవ్వడంలో తృప్తి ఉందని తెలుసుకోవడం
7వ	లక్ష్యాన్ని సాధించినపుడు తృప్తిని పొందగలమని తెలుసుకోవడం
8వ	అత్యాశ, దురాశ, లోభత్వం వినాశనానికి హేతువని గ్రహించడం
9వ	కోరికలే దుఃఖానికి మూలం అని తెలుసుకోవడం
10వ	ఇతరుల నుండి ఆశించడం, అశాంతిని, అసంతృప్తిని కలిగిస్తుందని తెలుసుకోవడం

3. ప్రధాన విలువ : శీల నిర్మాణం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	సత్యమునే పలకడం
2వ	స్నేహం విలువ గుర్తించడం
3వ	కృతజ్ఞతా భావం కలిగి ఉండడం
4వ	నిజాయితీ కలిగి ఉండడం
5వ	త్యాగం భావనను కలిగి ఉండడం
6వ	నిరాడంబరతా గొప్పదనాన్ని గుర్తించడం, సత్యం పలకడం
7వ	సహన గుణాన్ని అలవర్చుకోవడం, కృతజ్ఞతా భావాన్ని కలిగి ఉండడం
8వ	క్షమాగుణాన్ని కలిగి ఉండడం, నిజాయితీని కలిగి ఉండడం
9వ	ధైర్య సాహసాలను ప్రదర్శించడం, స్నేహభావం కలిగి ఉండడం
10వ	ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కలిగి ఉండడం, మానవత్వాన్ని ప్రదర్శించడం

4. ప్రధాన విలువ : జీవన నైపుణ్యాలు

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	కలిసి ఉండడం వల్ల ఆనందం కలుగుతుందని గ్రహించడం
2వ	పంచుకోవడంలో ఆనందాన్ని గుర్తించడం
3వ	చిరునవ్వుతో పలుకరించడం
4వ	ఇతరుల గొప్పదనాన్ని అభినందించడం
5వ	మాట్లాడటం ఒక కళ, గెలుపు ఓటములను సమానంగా స్వీకరించడం, లక్ష్యాన్ని కలిగి ఉండడం
6వ	మానవ సంబంధాలు - జీవించడం ఒక కళ
7వ	మానవ సంబంధ మూలాలు - మంచి అనుకూల వైఖరులు కలిగి ఉండడం
8వ	ఆలోచనా నైపుణ్యాలను పెంచుకోవడం
9వ	స్వీయ అవగాహన, మన శక్తి స్వామర్థాలను గుర్తించడం, లక్ష్యం కలిగి ఉండడం
10వ	భావోద్వేగ నైపుణ్యాలు - ఒత్తిడిని అధిగమించడం, గెలుపు ఓటములను సమానంగా స్వీకరించడం

5. ప్రధాన విలువ : బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	తమ పనిని తామే చేసుకోవడం
2వ	ఇంటి పరిశుభ్రత
3వ	ఇంటిపనుల్లో సహాయపడడం, మనవనులు మనమే చేసుకోవడం
4వ	పరిసరాల పరిశుభ్రతలో బాధ్యతను తెలుసుకోవడం
5వ	పెద్దలపట్ల గౌరవ భావం కలిగిఉండడం, సేవ చేయడం
6వ	ప్రకృతి వనరుల పరిరక్షణ మన బాధ్యత
7వ	సామాజిక అభివృద్ధిలో పౌరులుగా బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం - పాటించడం
8వ	ప్రకృతి వైపరీత్యాలు వాటిల్లినపుడు ప్రతిస్పందించడం - లక్ష్యం కలిగి విజయాలకు అపజయాలకు బాధ్యత వహించడం
9వ	సామాజిక ఆస్తుల పరిరక్షణలో బాధ్యత వహించడం
10వ	దేశ వారసత్వ సంపదను కాపాడుకోవడం

6. ప్రధాన విలువ : పొదుపు చేయడం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	పొదుపు ఎందుకో తెలుసుకోవడం
2వ	వస్తువులను పొదుపుగా వాడుకోవడం
3వ	నీటిని పొదుపుగా వాడడం
4వ	ఆహార పదార్థాలను వృధా చేయకుండా ఉండడం
5వ	విద్యుత్ పొదుపుపై అవగాహన కలిగిఉండడం
6వ	సమయం విలువైనదని గుర్తించడం, సమయపాలన పాటించడం
7వ	రేపటి కోసం పొదుపు చేయడంపై అవగాహన పొందడం, నిరాడంబరత
8వ	ఇంధనవనరుల పొదుపుపై అవగాహన పొందడం
9వ	పొదుపుగా మాట్లాడడం, వ్యర్థమైన మాటలు మాట్లాడకుండా ఉండడం
10వ	ఆడంబరాలకు, వస్తు వ్యామోహానికి దూరంగా ఉండడం

7. ప్రధాన విలువ : ఆరోగ్య విలువలు

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	మంచి ఆరోగ్యపు అలవాట్లను కలిగిఉండడం
2వ	దంతాల పరిశుభ్రత గురించి తెలుసుకోవడం
3వ	కలసిమెలసి ఆటలు ఆడడం, పాటలు పాడడం, స్నేహంగా ఉండడం
4వ	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రత (గోళ్లు కత్తిరించుకోవడం, సబ్బుతో చేతులు కడగడం, పరిశుభ్రతపై అవగాహన)
5వ	అపరిశుభ్ర పరిసరాలు-పర్యవసానాల గురించి అవగాహన పొందడం
6వ	ఆరోగ్యంగా ఉండడానికి అవసరమైన నైపుణ్యాలు తెలుసుకోవడం
7వ	మంచి ఆరోగ్యానికి వ్యాయామం, ఆటలు దోహదపడతాయని తెలుసుకోవడం
8వ	పోషకాహార విలువలు కలిగిన ఆహారం, పరిశుభ్రమైన నీరు తీసుకోవడం ఆరోగ్యానికి అవసరమని గుర్తించడం
9వ	ఆహార పదార్థాలలో పోషక విలువలను కాపాడుకోవడం
10వ	ప్రాథమిక వైద్యంపై అవగాహన కలిగిఉండడం

8. ప్రధాన విలువ : సంస్కృతీ సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	వివిధ సంస్కృతులు, వారు జరుపుకొనే పండుగల గురించి తెలుసుకోవడం
2వ	వివిధ వేషధారణల గురించి తెలుసుకోవడం
3వ	పెద్దలను గౌరవించడం, సేవ చేయడం
4వ	మాతృ దేవోభవ, పితృ దేవోభవ
5వ	ఆచార్య దేవోభవ
6వ	అతిథి దేవోభవ
7వ	ప్రకృతి పట్ల ఆరాధనాభావం పెంచుకోవడం-భారతీయ ప్రాచీన శాస్త్ర విజ్ఞానం
8వ	ఆచారాలు, వాటి శాస్త్రీయతను అవగాహన చేసుకోవడం
9వ	భారతీయ కుటుంబ విలువలను గౌరవించడం
10వ	వసుధైక కుటుంబ భావనలు కలిగి ఉండడం

9. ప్రధాన విలువ : పర్యావరణ పరిరక్షణ

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	మొక్కల పరిరక్షణ అవసరాన్ని గుర్తించడం
2వ	చెట్ల ఉపయోగాలను తెలుసుకోవడం, తగినవిధంగా ప్రవర్తించడం
3వ	చెత్త బుట్ట ప్రాధాన్యతను తెలుసుకోవడం - వినియోగించడం
4వ	పెరటితోట, బడితోట పెంపకంపై ఆసక్తి కలిగిఉండడం - పెంచడం, ప్రతి విద్యార్థి ఒక మొక్కను నాటడం, పెంచడంపై బాధ్యత వహించడం
5వ	ప్లాస్టిక్ వినియోగాన్ని తగ్గించడంపై అవగాహన కలిగిఉండడం, ఉపయోగించకపోవడం
6వ	నీటిని పొదుపుగా వాడడం, బడితోట బాధ్యత వహించడం
7వ	కాలువ్య నివారణను గురించి అవగాహన పొందడం
8వ	వృక్ష, జంతుజాల పరిరక్షణకై బాధ్యత వహించాలి.
9వ	సాంకేతిక విప్లవం వల్ల పర్యావరణానికి కలుగుతున్న హానిని గుర్తించడం
10వ	జీవవైవిధ్య సమతుల్యతను కాపాడడం

10. ప్రధాన విలువ : శాస్త్రీయ దృక్పథం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	ప్రయత్నించడం ద్వారా ప్రగతి సాధించగలమని తెలుసుకోవడం
2వ	క్రమపద్ధతిలో ఆలోచించడం యొక్క ఆవశ్యకతను తెలుసుకోవడం
3వ	నిజాయితీగా అంగీకరించడం
4వ	మాటకు, చేతకు సంబంధం కలిగిఉండాలని తెలుసుకోవడం
5వ	సమస్య పరిష్కార సామర్థ్యం కలిగిఉండడం, సాంఘిక దురాచారాలపై చర్చ-అవగాహన
6వ	దేనిని గుడ్డిగా నమ్మరాదని తెలుసుకోవడం, మూఢనమ్మకాలపై విశ్లేషణ, చర్చ
7వ	మార్పును అంగీకరించడం - శాస్త్రీయ పద్ధతి
8వ	కార్య కారణ సంబంధాలను తెలుసుకోవడం
9వ	జీవ వైవిధ్యంపట్ల స్పృహ కలిగిఉండడం
10వ	విజ్ఞాన శాస్త్రానికి సామాజిక బాధ్యత ఉంటుందని గుర్తించడం

11. ప్రధాన విలువ : న్యాయం, సత్యం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	తోటి వారిని సమానంగా చూడడం
2వ	అందరికీ ఒకే న్యాయం అని గుర్తించడం
3వ	అన్యాయాన్ని గుర్తించడం, ప్రశ్నించడం
4వ	సామర్థ్యాలకు అనుగుణంగా సమాన అవకాశాలు పొందడం
5వ	న్యాయబద్ధంగా ప్రవర్తించడంపై అవగాహన కలిగిఉండడం, సత్యం
6వ	హక్కులను, బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం, కాపాడుకోవడం
7వ	సమాన న్యాయం పొందడం, చట్ట ప్రకారం ప్రశ్నించడం
8వ	తాము జీవిస్తూ ఇతరులు జీవించేలా చూడడం, సత్యం
9వ	న్యాయం, సత్యం, అహింస
10వ	చట్టాల గురించి కనీస పరిజ్ఞానం కలిగిఉండడం

12. ప్రధాన విలువ : శాంతి/ కలిసిమెలిసి జీవించడం, అహింస

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
1వ	ఇతరులకు బాధ కలిగించకుండా ఉండడం, ప్రేమ కలిగిఉండడం
2వ	భూతదయ కలిగిఉండడం - పక్షులు, జంతువులు, వృక్షాలను సంరక్షించడం
3వ	ప్రకృతిలోని జీవజాలానికి బాధ కలిగించకుండా ఉండడం
4వ	ఇతరులపట్ల దయ, కరుణ కలిగిఉండడం, కలిసిమెలిసి ఉండడం
5వ	ఇతరులకు మేలు చేసే పనులు శాంతిని కలిగిస్తాయని అవగాహన చేసుకోవడం
6వ	అహింస పరమ ధర్మమని తెలుసుకోవడం
7వ	ఇరుగుపొరుగు వారితో ప్రేమగా వ్యవహరించడం
8వ	ప్రకృతిని ఆస్వాదించడం, అభినందించడం, నాశనం చేయకుండా చూడడం
9వ	హింసాత్మక ప్రవృత్తి నష్టాన్ని కలిగిస్తుందని తెలుసుకోవడం
10వ	శాంతి, దయ, కరుణ వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలను తెలుసుకోవడం

ఉన్నత తరగతులకు అదనంగా చేర్చిన విలువలు

1. ప్రధాన విలువ : శ్రమ విలువ

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	తల్లిదండ్రుల శ్రమను గుర్తించడం, శ్రమ చేయడం, అందులో ఆనందాన్ని పొందడం
7వ	రైతుల శ్రమను గుర్తించడం
8వ	వివిధ వృత్తుల వారి శ్రమను గుర్తించడం, కష్టించి పనిచేయడం
9వ	ఏ పని చేసే వారైనా గొప్ప వారేనని గ్రహించడం
10వ	శ్రమతోనే విజయం లభిస్తుందని గుర్తించడం

2. ప్రధాన విలువ : సేవా భావం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	వికలాంగులకు, వృద్ధులకు సహాయపడడం
7వ	గాంధీగారి సేవాధర్మంపై విశ్లేషణ - అవగాహన
8వ	సమాజ సేవ - అభినందించడం
9వ	వివిధ రకాల సేవలను గుర్తించడం
10వ	మహనీయుల సేవలు - దేశాభివృద్ధి

3. ప్రధాన విలువ : సమానత్వం, సోదరభావం, స్త్రీలపట్ల గౌరవం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	అందరి పట్ల సోదర భావం, సమానత్వ భావనను కలిగి ఉండడం
7వ	సహానుభూతితో వ్యవహరించడం, అసమానతలు తొలగించడం
8వ	వివక్షత ఉండకూడదని గ్రహించడం - ప్రస్తుత పరిస్థితుల విశ్లేషణ
9వ	స్త్రీ విద్య - స్త్రీ స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యం, సమాన హక్కు మన సంస్కృతి - స్త్రీలపట్ల గౌరవం
10వ	స్త్రీ - సేవ, త్యాగం - సజీవ ప్రతిరూపం స్త్రీ

4. ప్రధాన విలువ : జాతీయ భావన - దేశభక్తి

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	దేశభక్తి, జాతీయ భావనలను కలిగి ఉండడం
7వ	దేశ భక్తుల జీవిత గాధల నుండి స్ఫూర్తిని పొందడం
8వ	దేశ సంస్కృతి, గొప్పదనాన్ని గుర్తించడం
9వ	దేశం పట్ల తమ కర్తవ్యాన్ని గుర్తించడం
10వ	దేశ ఔన్నత్యాన్ని, కీర్తి ప్రతిష్ఠలను చాటడం

5. ప్రధాన విలువ : లౌకికతత్వం - మత సామరస్యం

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	వివిధ మతాల గురించి అవగాహన కలిగి ఉండడం
7వ	వ్యక్తి సన్మార్గానికి తోడ్పడేదే మతం అని గ్రహించడం
8వ	అన్ని మతాలను గౌరవించడం
9వ	వివిధ మతాల వారితో సహజీవనం
10వ	లౌకికతత్వం-పరమత సహన భావనను కలిగి ఉండడం

6. ప్రధాన విలువ : ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ

తరగతి	నేర్పవలసిన విలువ
6వ	కుటుంబంలో ప్రజాస్వామ్య విలువలు, నిర్ణయాలపై అవగాహన కలిగి ఉండడం
7వ	గ్రామ పరిపాలనలో ప్రజాస్వామ్యం పాత్ర తెలుసుకోవడం - విశ్లేషణ
8వ	హక్కులతో పాటు బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం - పాఠశాలలో ప్రజాస్వామిక నిర్ణయాలు
9వ	మంచి నాయకులను ఎన్నుకోవడంలో ప్రజల పాత్ర - పౌర నిర్ణయం
10వ	అవినీతిరహిత సమాజాన్ని నిర్మించడం

3. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాల సాధన - వ్యూహాలు

విలువలు బోధిస్తే రావు. విలువలను సందర్భోచితంగా గ్రహించాలని అనుభవజ్ఞులు, విద్యావేత్తలు చెపుతుంటారు. ఆం.ప్ర. రాష్ట్ర విద్యా ప్రణాళిక పరిధి పత్రం కూడా ఈ అభిప్రాయానికే బలం చేకూరుస్తుంది. పిల్లల్లో విలువలు పెంపొందడానికి వారి కుటుంబం, సమాజం తోడ్పడుతున్నాయి. వీటికి సంబంధించిన వివిధ రకాలైన సన్నివేశాల్లో పాల్గొనడం వల్ల, పరిశీలించడం ద్వారా పిల్లలు సందర్భోచితంగా విలువలను పొందుతున్నారు. సామాజిక కట్టుబాట్లు, నియమాలు మొదలగు వాటిని పిల్లలు ప్రతిచర్యల ద్వారా అర్థం చేసుకోవడం జరుగుతుంది. పిల్లలు బడికి రాకముందే పొందిన అనుభవాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని విలువలు పెంపొందించడానికి వ్యూహాలను రూపొందించారు. విలువల విద్య-జీవన నైపుణ్యాలు పెంపొందించడానికి ప్రధానంగా కింది త్రిముఖ వ్యూహాన్ని అమలుపరుస్తున్నారు.. అవి:

(అ) ఉపగమాలు (Approaches)

1. **సమీకృత పద్ధతి:** పాఠ్య ప్రణాళికను విలువల నేపథ్యంగా రూపొందించడం అనగా పాఠ్య విషయాల కోసం (subjects) పాఠ్య ప్రణాళికను రూపొందించేటప్పుడు విలువలను పెంపొందించేలా అన్ని సబ్జెక్టులలో పాఠ్యాంశాలను ఎంపిక చేయడం, ఆయా పాఠ్యాంశాల బోధన సమయంలో విలువలపై దృష్టి పెట్టడం మొదటి వ్యూహం. ఇందుకనుగుణంగా పాఠాల ఎంపికను చేపట్టారు. పాఠాల నేపథ్యం, స్వభావం, సందర్భాన్ని బట్టి విలువలపై దృష్టి పెడతారు.
2. **ప్రత్యేకాంశంగా విలువల విద్యను అందించడం:** అన్ని సబ్జెక్టుల వలెనే విలువల విద్యను కూడా ఒక ముఖ్యమైన సబ్జెక్టుగా పరిగణించి, దీని కోసం పాఠ్య ప్రణాళికను కూడా రూపొందించి అమలుపరచడం. ఇందులో భాగంగా పిల్లల్లో పెంపొందించాల్సిన విలువలను నిర్ధారించి ఆయా తరగతుల వారీగా ప్రత్యేక వాచకాలు/ కరదీపికలు రూపొందించి అమలు చేయడానికి సన్నాహాలు జరుగుతున్నాయి. ఒకటో తరగతి నుండి పదవ తరగతి వరకు తరగతి వారీగా పెంపొందించాల్సిన విలువల ప్రకారం పాఠాలను ఎంపిక చేసి కరదీపికలు రూపొందిస్తున్నారు. వీటికి సంబంధించిన బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలను నిర్వహించడానికి ప్రత్యేకమైన పీరియట్లను కూడా కేటాయించారు. వీటి వివరాలను విద్యా సంవత్సరంలో అందించే అకడమిక్ క్యాలెండర్లో కూడా పొందుపరిచారు. మిగతా సబ్జెక్టుల లాగా విలువల విద్య గురించి బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలు నిర్వహించి అభ్యాసం కల్పిస్తారు. మూల్యాంకనం చేస్తారు.
3. **ప్రత్యక్ష భాగస్వామ్యం-పిల్లల్లో విలువలు పెంపొందించడానికి కార్యక్రమాల నిర్వహణ:** పిల్లల్లో విలువలు పెంపొందేలా చేయడానికి మూడవ వ్యూహంగా పాఠశాలలో వివిధ కార్యక్రమాలు నిర్వహించడం, వీటిలో పిల్లలు భాగస్వాములయ్యేలా చేయడం. ఉదాహరణకు మానవ హక్కుల దినోత్సవం, శాంతి దినోత్సవం, పర్యావరణ దినోత్సవం వంటివి జరుపుకోవడం, అనాథ ఆశ్రమాలు, వృద్ధాశ్రమాలను సందర్శించడం మొదలగునవి. వీటితోపాటు సేవా కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనేలా పిల్లలను ప్రేరేపించడం వంటివి కూడా చేపడతారు. వార్తాపత్రికలు, ప్రసారమాధ్యమాలలో వచ్చిన సాంఘిక దురాచారాల గురించి చర్చల్లో పాల్గొనడం, ప్రకృతి వైపరీత్యాలు సంభవించినపుడు, జాతరలు, ఉత్సవాలు వంటివి నిర్వహించినపుడు సేవలందించడం వంటి కార్యక్రమాలలో కూడా పిల్లలు పాల్గొనేలా చేసి విలువలు పెంపొందించడానికి పాఠశాల కేంద్రంగా కృషి చేస్తారు.

పైన తెలిపిన విధంగా పిల్లల్లో విలువలు, జీవన నైపుణ్యాలు పెంపొందడానికి త్రిముఖ వ్యూహాలను అమలుపరుస్తున్నారు.

(ఆ) ఉపాధ్యాయ విద్య (Teacher Education):

విద్యా వ్యవస్థలో అతి ముఖ్యమైన వారు ఉపాధ్యాయులు. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాల గురించి ఒకవైపు వృత్తిలో ఉన్న ఉపాధ్యాయులకు వృత్తంతర శిక్షణల ద్వారా అవగాహన కలిగిస్తూనే మరోవైపు ఉపాధ్యాయ విద్యలో మార్పులకు శ్రీకారంచుడుతున్నారు. మానవ హక్కులు, జీవన నైపుణ్యాలను ఉపాధ్యాయ విద్యలో ఒక ముఖ్యమైన అంశంగా చేరుస్తారు. అట్లే ఉపాధ్యాయులు తమ విద్యుక్త ధర్మాన్ని విలువలతో నిర్వర్తించి పిల్లలకు ఆదర్శప్రాయంగా ఉండేలా వారిని చైతన్యపరుస్తారు. ఇందుకు అవసరమైన చర్యలను విద్యాశాఖ చేపడుతుంది.

(ఇ) విలువల విద్య - పాఠ్యాంశాలు:

1వ తరగతి నుండి 10వ తరగతి వరకు విలువల విద్యను ఒక సబ్జెక్టుగా అమలుపరుస్తారు. ఇందుకోసం తరగతి వారీగా పాఠ్యాంశాలను ఎంపిక చేశారు. ఒక్కొక్క తరగతికి నిర్దేశించిన విద్యా ప్రమాణాలు వాటికి అనుగుణంగా ప్రధాన విలువలు, దానికి సంబంధించిన భావనలను పెంపొందించడానికి పాఠాలను ఎంపిక చేశారు. ఈ పాఠ్యాంశాలుగా పురాణ ఇతిహాస కథలు, సాహిత్యం, ప్రముఖుల జీవిత సంఘటనలు, స్ఫూర్తిదాయక సంఘటనలు, ప్రముఖుల జీవిత చరిత్రలు, సందిగ్ధ సన్నివేశ చిత్రణలు, నైతిక విలువలు పెంపొందించే కథలు, గేయాలు, పాటలు, వ్యాసాలు, పద్యాలు మొదలగునవి ఉన్నాయి. వీటితో పాటు వివిధ విషయాల పట్ల చైతన్యం కలిగించే వ్యాసాలు, కథనాలు, వార్తాంశాలు కూడా ఉంటాయి. ఈ పాఠ్యాంశాలు వివిధ ప్రక్రియల్లో ఉంటాయి.

(ఈ) విలువల విద్య - అభ్యాసాలు:

తరగతి వారీగా నిర్దేశించిన వాచకాలలో ప్రతి పాఠానికి పిల్లల్లో విలువలు పెంపొందించడానికి అవసరమైన అభ్యాసాలు కూడా ఉంటాయి. ఇవి ప్రధానంగా పిల్లలను ఆలోచింపజేయడానికి, స్వేచ్ఛగా అనుభవాలను వ్యక్తీకరించడానికి, చర్చల్లో పాల్గొనడానికి, సమకాలీన అంశాలను విశ్లేషించడానికి, విలువలను గుర్తించి అన్వయించుకోవడానికి వీలుగా అభ్యాసాలు ఉంటాయి. వీటితోపాటు పిల్లలు ఆయా పాఠ్యాంశాల నేపథ్యంగా ఏదైనా కార్యకలాపంలో పాల్గొనేలా క్షేత్రసందర్భం లేదా నివేదికలు రాయడం లేదా అనుభవాత్మకంగా జరిగింది చెప్పడం, వివిధ సంఘటనలు, సన్నివేశాలు పరిశీలించి చర్చించడం వంటి అభ్యాసాలు కూడా ఉంటాయి. పిల్లలు తాము చేయాల్సినవి, చేయకూడనివి గుర్తించడం, ప్రాతినిధ్య లేఖలు రాయడం, నినాదాలు రాయడం, చిత్రాలు, కార్టూన్లు గీయడం, వ్యాఖ్యానించడం, ప్రకటనలు తయారు చేయడం, పోస్టర్, కరపత్రాలు వంటివి తయారు చేయడం వంటి కృత్యాత్మక అభ్యాసాలు కూడా ఉంటాయి. ఈవిధంగా అభ్యాసాలు ప్రధానంగా రెండు రకాలుగా అనగా, ఆలోచింపజేసి అవగాహన కల్పించేవి, ఆచరించి అమలుపరిచేవిగా ఉంటాయి.

(ఉ) విలువల విద్య - బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల నిర్వహణ:

తరగతి వారీగా కేటాయించిన పీరియడులో విలువల విద్యకు సంబంధించిన పాఠ్యాంశాల గురించి బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల నిర్వహణ జరగాలి. ప్రతి పాఠం కూడా ఏదో ఒక ప్రధాన విలువ, దానికి సంబంధించిన భావనల నేపథ్యంతో కూడి ఉంటుంది. వీటిని నిర్వహించడానికి తరగతి గదిలో బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల నిర్వహణ కూడా పిల్లలందరు భాగస్వాములయ్యేలా, స్వేచ్ఛగా పాల్గొనేలా, ప్రశ్నించేలా, ప్రతిచర్యలు జరపడానికి వీలుగా తరగతి గది వాతావరణం ఉండాలి. ఉపాధ్యాయులు పూర్తిగా స్వేచ్ఛాపూరిత వాతావరణంలో పిల్లలను ప్రోత్సహించాలి. బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల నిర్వహణ సోపానాలను గురించి తెలుసుకుందాం.

- **ఉన్ముఖీకరణ:** సమకాలీన అంశాల ఆధారంగా పిల్లలను ఉన్ముఖీకరణ చేయాలి. పాఠ్యాంశం పట్ల ఆసక్తి కలిగించాలి.
- **మేధోమథనం:** బోధించాల్సిన విలువ లేదా కీలక భావనల గురించి పిల్లలతో మాట్లాడించాలి. నల్లబల్లపై దానికి సంబంధించిన అంశాలు రాయాలి. ఆలోచనలు రేకెత్తించాలి, ప్రాధాన్యతను గుర్తింపజేయాలి.
- **పాఠ్యాంశంపై చర్చ, విలువలను గుర్తింపజేయడం:** కరదీపిక/ వాచకంలోని పాఠ్యాంశం ఆధారంగా చర్చ నిర్వహించాలి. పాఠ్యాంశాన్ని పిల్లలతోనే చదివించి చర్చ నిర్వహించాలి.
- **అభ్యాస ప్రశ్నలపై చర్చ - క్రోడీకరణ:** - పాఠ్యాంశంలో ఇచ్చిన అభ్యాసంలోని ప్రశ్నలపై చర్చ నిర్వహించాలి.
 - దీంట్లోని విలువలను గుర్తింపజేయడం, పిల్లల అనుభవాలను చెప్పించడం, పిల్లల సమాధానాలను క్రోడీకరించడం జరగాలి.
- **ఆచరించేవి/ అమలుపరిచే కార్యకలాపాల నిర్వహణ - ఇంటిపని:** పాఠ్యాంశం ఆధారంగా పిల్లలు ఆచరించేవి లేదా అమలుపరచాల్సిన కార్యకలాపాలను తెలిపి బాధ్యతలను అప్పగించాలి. దీనిని ఇంటిపనిగా ఇవ్వాలి. తర్వాత నిర్వహించే తరగతిలో వీటిని ప్రదర్శింపజేయాలి.

(ఉ) విలువల విద్య - జీవన నైపుణ్యాల మూల్యాంకనం:

పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధిలో విలువలు, వైఖరులు, ఆసక్తులు, అభిరుచులు కూడా ముఖ్యమైనవి. పిల్లలను వివిధ పాఠ్య విషయాలలో మూల్యాంకనం చేసినట్లే విలువలు-జీవన నైపుణ్యాల సాధన గురించి కూడా మూల్యాంకనం చేయాలి. విలువల విద్య-జీవన నైపుణ్యాల కింద నిర్దేశించబడిన 5 విద్యా ప్రమాణాలలో ప్రతి ఒక్క విద్యా ప్రమాణానికి 10మార్కులు చొప్పున మొత్తం 50మార్కులు కేటాయించాలి. వీటికి రాత పరీక్ష ఉండదు. ఇది నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనంలో భాగంగా కొనసాగాలి. అయితే వీటిని మూల్యాంకనం చేయడానికి మార్కులు గ్రేడింగ్ రూపంలో పిల్లల ప్రగతిని అంచనా వేయాల్సి ఉంటుంది. ప్రధానంగా పిల్లలు వీటిని అలవర్చుకోవడంలో గాని, అమలుపర్చడంలో గాని, ఆచరించడంలో గాని సంతృప్తికరంగా ఉందా? సాధారణంగా ఉందా? లేక నామమాత్రంగా ఉందా? అనే రీతిలో గుణాత్మకమైన వ్యాఖ్యల ద్వారా పిల్లల ప్రగతిని గుర్తించాల్సి ఉంటుంది. ఇందుకోసం కింది సాధనాలను వినియోగించవచ్చు.

- పిల్లల భాగస్వామ్యం - ప్రతిస్పందనలను పరిశీలించడం
- పిల్లలు రాసిన, ప్రదర్శించిన అంశాలు
- పిల్లలు కార్యకలాపాలపై రూపొందించిన నివేదికలు
- రేటింగ్ స్కేల్
- చెక్లిస్టులు
- అనెక్సోట్లు
- పోర్టుఫోలియోలు మొదలగునవి.

మూల్యాంకనం చేసే వ్యవధి: విలువల విద్య-జీవన నైపుణ్యాలలో పిల్లల ప్రగతిని నిరంతరం పరిశీలించడం, అంచనా వేయడం, అందుకనుగుణంగా ఎప్పటికప్పుడు తగు చర్యలు చేపట్టడం జరిగినప్పటికీ ఒక విద్యా సంవత్సరంలో టర్మ్ కు ఒకసారి పిల్లల ప్రగతిని నమోదు చేయాల్సి ఉంటుంది. వీటిని కలుపుకొనే విద్యార్థుల వార్షిక ఫలితాలను నిర్ధారిస్తారు.

‘విద్య’కు విస్తృతమైన అర్థం ఉన్నప్పటికీ ఇది స్వల్ప లక్ష్యాలకే పరిమితమవుతున్నది. పిల్లల్ని మనం బడికి ఎందుకు పంపుతున్నామనే ప్రశ్నకు రెండు రకాల సమాధానాలు వస్తాయి. అందులో మొదటిది సమాధానంగా చదవడం, రాయడం, లెక్కలు చేయడం.... ఇలా వివిధ సబ్జెక్టులను నేర్చుకొని ఉద్యోగం సంపాదించుకొని మంచి జీవితాన్ని గడపడం అని వస్తుంది. రెండో రకం సమాధానం పిల్లలు జ్ఞానాన్ని పొందడం, మంచి పౌరులుగా ఎదగడం, విచక్షణతో కూడిన నిర్ణయాలు గైకొనడం, గొప్ప నడవడిక కలిగి గొప్ప వ్యక్తులుగా తయారవడం, ఒక మనిషిగా తయారవడం, సమాజాభివృద్ధికి కృషి చేయడం వంటివి. పై రెండు సమాధానాలు అంగీకరించినపుడే విద్య యొక్క విస్తృత అర్థం మనకు బోధపడుతుంది. వీటిని సాకారం చేయడంలో పాఠశాలలు కీలక పాత్ర పోషించాల్సి ఉంటుంది. ఇందుకోసం విలువల విద్య ఒక ముఖ్య విషయంగా పాఠశాల విద్యలో పాత్ర పోషించాలి.

విలువల విద్య- జీవన నైపుణ్యాలు ఆధారపత్రం, ఆం.ప్ర.

“నీతిమంతులైన తల్లిదండ్రులను మించిన అధ్యాపకులు లేరు.”

4. విలువల విద్య, జీవన నైపుణ్యాలు - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక

1వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	స్వేచ్ఛగా మాట్లాడడం.	గేయం/ కథ	చిన్నారి పొన్నారి బాలలం గేయం, పిల్లలను మాట్లాడించడంపై ఉన్న కథలు/ సంఘటనలు.
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	ఆటపాటల్లో ఆనందం పొందడం.	గేయం/ కృత్యము	పరిచిత అభినయ గేయాలు, పరిచిత ఆటలు.
3.	శీల నిర్మాణం	సత్యమునే పలకడం.	కథ	నాన్నా! పులివచ్చే! లాంటి ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	కలిసి ఉండడం వల్ల ఆనందం కలుగుతుందని గ్రహించడం.	సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు.
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	తమ పనిని తామే చేసుకోవడం.	కథనం	నిజజీవిత సన్నివేశాలు.
6.	పొదుపు చేయడం	పొదుపు ఎందుకో తెలుసుకోవడం	కథ/ సంఘటన	చీమ-మిడత కథ, పొదుపుకు సంబంధించిన కథలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	మంచి ఆరోగ్యపు అలవాట్లను కలిగి ఉండడం.	గేయం/ సన్నివేశాలు/కథలు	అభినయ గేయం, అలవాట్లకు సంబంధించిన కథలు.
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాల పట్ల గౌరవం	వివిధ సంస్కృతులు, వారు జరుపుకొనే పండుగల గురించి తెలుసుకోవడం	గేయం/ కథ	వివిధ సంస్కృతులు, వారు జరుపుకొనే పండుగల గురించిన సంఘటనలు, కథలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	మొక్కల పరిరక్షణ అవసరాన్ని గుర్తించడం.	కథ/ సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	ప్రయత్నించడం ద్వారా ప్రగతి సాధించగలమని తెలుసుకోవడం.	కథ/ కథనం	శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని కలుగజేసే కథలు, కథనాలు, సంఘటనలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	తోటి వారిని సమానంగా చూడడం	కథ/ కథనం	సమానత్వ భావన పెంచే కథలు, కథనాలు
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	ఇతరులకు బాధ కలిగించకుండా ఉండడం, ప్రేమ కలిగి ఉండడం.	కథ/ కథనం	ఇతరుల పట్ల ప్రేమతో మెలిగే కథలు, సంఘటనలు, సన్నివేశాలు.

2వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	మన చుట్టూ ఉన్న జీవులు స్వేచ్ఛ కలిగి ఉన్నాయని గుర్తించడం.	కథ/ గేయం	జీవుల స్వేచ్ఛను తెలిపే కథలు, గేయాలు, పాటలు.
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	అత్యాశ లేకుండా సంతోషంగా జీవించడం.	కథ	బాతు-బంగారు గుడ్డు వంటి ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు
3.	శీల నిర్మాణం	స్నేహం విలువ గుర్తించడం	కథ/ కథనం	స్నేహాన్ని ప్రతిబింబించే జంతువులు, మానవుల కథలు
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	పంచుకోవడంలో ఆనందాన్ని గుర్తించడం	కథనం/ సన్నివేశం	నిజ జీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	తమ వస్తువులను జాగ్రత్తగా కాపాడుకోవడం.	కథ/ కథనం/ సంఘటనలు	వస్తువుల పట్ల జాగ్రత్తను తెలియజేసే కథలు, సంఘటనలు.
6.	పొదుపుచేయడం	వస్తువులను పొదుపుగా వాడుకోవడం	సంఘటన/ సన్నివేశం	నిజజీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు
7.	ఆరోగ్య విలువలు	దంతాల పరిశుభ్రత గురించి తెలుసుకోవడం.	కథ/ కథనం/ గేయం	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రతకు సంబంధించిన కథలు, సన్నివేశాలు/ గేయాలు.
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	వివిధ వేషధారణల గురించి తెలుసుకోవడం	సంఘటన/కథ	వివిధ సంస్కృతులకు తగిన వేషధారణలకు సంబంధించిన సంఘటనలు, సన్నివేశాలు, కథలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	చెట్ల ఉపయోగాలను తెలుసుకోవడం, తగిన విధంగా ప్రవర్తించడం.	సంఘటన/ కథ/ కథనం	చెట్ల ఉపయోగాల గురించి తెలిపే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు, కథలు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	క్రమ పద్ధతిలో ఆలోచించడం యొక్క ఆవశ్యకత తెలుసుకోవడం.	కథ/ కథనం	క్రమ పద్ధతిలో పనిచేయడాన్ని వివరించే సన్నివేశాలు, కథలు, సంఘటనలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	అందరికీ ఒకే న్యాయం అని గుర్తించడం	సన్నివేశం/ సంఘటన	నిజ జీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు.
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	భూతదయ కలిగి ఉండడం.	గేయ కథ	ఇతర ప్రాణుల పట్ల దయ కలిగి ఉండడం అనే భావన తెలిపే కథలు, గేయాలు, గేయకథలు.

3వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	ఒకరి స్వేచ్ఛ ఇతరులకు ఆటంకం కలిగించకుండా ఉండడం.	సన్నివేశం/ సంఘటన	స్వేచ్ఛ ఇతరులకు ఆటంకం కలిగించరాదని తెలిపే నిజజీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	స్వేచ్ఛ వలన సంతోషం కలుగుతుందని చెప్పడం	కథ/ గేయం	స్వేచ్ఛ వలన సంతోషం కలుగుతుందని తెలిపే కథలు/ గేయాలు/ గేయ కథలు
3.	శీల నిర్మాణం	కృతజ్ఞతాభావం కలిగి ఉండడం.	కథ/ గేయం	చేసిన మేలు మరవకపోవడాన్ని గురించి తెలిపే కథలు.
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	చిరునవ్వుతో పలుకరించడం	సన్నివేశం/ సంఘటన	చిరునవ్వుతో పలుకరించడం వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలను తెలిపే జీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	ఇంటిపనిలో సహాయపడడం.	సన్నివేశం/ సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు
6.	పొదుపు చేయడం	నీటిని పొదుపుగా వాడడం.	జీవిత గాథ/ సన్నివేశం	మహనీయుల జీవిత గాథలోని అంశములు/ నిజజీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రతపై అవగాహన కలిగిఉండడం.	కథ/ కథనం	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రతను తెలిపే కథలు, సంఘటనలు.
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాల పట్ల గౌరవం	పెద్దలను గౌరవించడం	దినచర్య	పెద్దలను గౌరవించడం గురించి తెలిపే కథలు, సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	చెత్త బుట్ట ప్రాధాన్యతను తెలుసుకోవడం- వినియోగించడం	కథనం/ గేయం	చెత్త బుట్ట ప్రాధాన్యతను, వినియోగాన్ని తెలిపే సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	నిజాయితీగా అంగీకరించడం.	కథనం/ సంఘటన	చేసిన పని పట్ల, వచ్చిన ఫలితాల పట్ల బాధ్యత వహించాలి వంటి అంశాన్ని తెలిపే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	అన్యాయాన్ని గుర్తించడం, ప్రశ్నించడం.	సంఘటన/ సన్నివేశం	నిజ జీవిత సంఘటనలు/ సన్నివేశాలు.
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	ప్రకృతిలోని జీవజాలానికి బాధ కలిగించకుండా ఉండడం.	కథనం/ సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు.

4వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	ఇంట్లో, పాఠశాలలో స్వేచ్ఛగా ప్రశ్నించడం.	కథ	మహానీయుల జీవితాలలోని సంఘటనలు, గాథలు
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	ఉన్నదానితో తృప్తి చెందడం	కథ/ గేయం	ఉన్న దానితో తృప్తి చెందినపుడు కలిగే ప్రయోజనాలను తెలిపే కథలు, సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
3.	శీల నిర్మాణం	నిజాయితీ కలిగి ఉండడం.	కథ	నిజాయితీ గురించిన ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	ఇతరుల గొప్పదనాన్ని అభినందించడం	కథ	నిజ జీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	పరిసరాల పరిశుభ్రతలో బాధ్యతను గుర్తించడం	లేఖ	పరిసరాల పరిశుభ్రత ఆవశ్యకత తెలిపే సన్నివేశాలు, సంఘటనలు, లేఖ
6.	పొదుపు చేయడం	ఆహార పదార్థాలను వృధా చేయకుండా ఉండడం.	సంభాషణ	ఆహారపదార్థాల వృధా అరికట్టాలని తెలిపే సంఘటనలు, సంభాషణలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రత (చేతులు, గోళ్ళ పరిశుభ్రత)	సంభాషణ/ కథనం	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రతలో భాగంగా చేతులు, గోళ్ళ పరిశుభ్రత గురించి తెలిపే సంభాషణలు, కథనాలు.
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	మాతృ దేవోభవ, పితృ దేవోభవ	వ్యాసం/ కథనం	తల్లిదండ్రులను గౌరవించడం గురించి తెలిపే కథలు, సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	పెరటితోట పెంపకంపై ఆసక్తి కలిగించడం. అందరూ మొక్కలు నాటడం	కథ/ సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు/ కథలు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	మాటకు, చేతకు సంబంధం కలిగి ఉండాలని తెలుసుకోవడం.	కథనం	మాటలకు, చేతులకు సంబంధం ఉండాలని తెలిపే కథనాలు, సంఘటనలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	సామర్థ్యాలకనుగుణంగా అవకాశాలు పొందడం.	కథనం/ సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు.
12.	శాంతి/ కలిసిమెలిసి జీవించడం, అహింస	ఇతరులపట్ల దయ, కరుణ కలిగిఉండడం.	కథ	దయ, కరుణ అంశాలను తెలిపే కథలు.

5వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	ఇంట్లో, బడిలో ఇచ్చిన స్వేచ్ఛను సద్వినియోగం చేసుకోవడం వల్ల కలిగే లాభాలు తెలుసుకోవడం.	జీవితచరిత్ర/ సంఘటన	ప్రసిద్ధ వ్యక్తుల జీవిత సంఘటనలు.
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	మంచి నడవడిక వల్ల సంతృప్తి పొందడం.	కథ	మంచి నడవడిక వల్ల కలిగే సంతృప్తిని తెలియజేసే కథలు
3.	శీల నిర్మాణం	త్యాగ భావనను కలిగి ఉండడం.	జీవితచరిత్ర	త్యాగ భావనను పెంపొందించే ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు.
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	మాట్లాడడం ఒక కళ	సంఘటన	నిజజీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు.
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	పెద్దలపట్ల గౌరవ భావం కలిగిఉండడం, వారు చెప్పినట్లు నడుచుకోవడం.	జీవితచరిత్ర/ సంఘటన	ప్రసిద్ధ వ్యక్తుల జీవితచరిత్రల సంఘటనలు.
6.	పొదుపు చేయడం	విద్యుత్ పొదుపుపై అవగాహన కలిగిఉండడం	చర్చ	విద్యుత్ పొదుపు చేయడంపై చర్చ/ సంభాషణలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	అపరిశుభ్ర పరిసరాలు-పర్యవసానాల గురించి అవగాహన కలిగిఉండడం.	వార్తా కథనం	పత్రికలలో వచ్చిన వార్తలు/ ఒక వార్తా కథనం
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	ఆచార్య దేవోభవ	వ్యాసం/ కథనం	గురువు గొప్పదనాన్ని గౌరవించడం గురించిన కథలు, సంఘటనలు, వ్యాసాలు, కథనాలు.
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	ప్లాస్టిక్ వినియోగాన్ని తగ్గించడంపై అవగాహన కలిగిఉండడం.	వ్యాసం/ కథనం	ప్లాస్టిక్ వినియోగం నష్టాలపై అవగాహన కలిగించే వ్యాసాలు, పోస్టర్లు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	సమస్య పరిష్కార సామర్థ్యం కలిగి ఉండడం.	కథ	సమస్య పరిష్కార సామర్థ్యం గురించి తెలిపే కథలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	న్యాయబద్ధంగా ప్రవర్తించడం పై అవగాహన కలిగిఉండడం.	కథ	ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు.
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	ఇతరులకు మేలు చేసే పనులు శాంతిని కల్గిస్తాయని అవగాహన చేసుకోవడం.	కథనం	నిజజీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు.

6వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	స్వేచ్ఛను సద్వినియోగం చేసుకోవడంపై అవగాహన పొందడం.	కథ/ కథనం/ సంఘటన	స్వేచ్ఛకు సంబంధించిన కథలు, సంఘటనలు.
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	ఇవ్వడంలో తృప్తి ఉందని తెలుసుకోవడం.	గేయకథ/ గేయం	ఇవ్వడం వల్ల కలిగే సంతృప్తిని తెలియజేసే గేయాలు, కథలు, సంఘటనలు
3.	శీల నిర్మాణం	నిరాడంబరత గొప్పదనాన్ని గుర్తించడం	కథ	నిరాడంబరత గొప్పదనాన్ని తెలిపే కథలు, సంఘటనలు
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	మానవ సంబంధాలు - జీవించడం ఒక కళ	కథనం/సంఘటన	నిత్యజీవిత సన్నివేశాలు, కథనాలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	ప్రకృతి వనరుల పరిరక్షణ మన బాధ్యత.	వ్యాసం	ప్రకృతి పరిరక్షణకు సంబంధించిన వ్యాసాలు, కథనాలు, సంఘటనలు.
6.	పొదుపు చేయడం	సమయం విలువైనదని గుర్తించడం, సమయపాలన పాటించడం.	కథ/ కథనం/ వ్యాసం	స్ఫూర్తినిచ్చే కథలు, సంఘటనలు, వ్యాసాలు
7.	ఆరోగ్య విలువలు	ఆరోగ్యంగా ఉండడానికి అవసరమైన నైపుణ్యాలు తెలుసుకోవడం.	కథ/ సంఘటన	నిత్యజీవిత సంఘటనలు, కథలు
8.	సంస్కృతి- సంప్రదాయాలుపట్ల గౌరవం	అతిథి దేవోభవ	వ్యాసం/ కథనం	అతిథులను గౌరవించడానికి సంబంధించిన కథనాలు, సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	నీటిని పొదుపుగా వాడుకోవడం.	కథ	నీటి పరిరక్షణ గురించి తెలిపే కథలు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	దేనిని గుడ్డిగా నమ్మరాదని తెలుసుకోవడం.	వార్తాంశం/ వ్యాసం	శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని పెంపొందించే వార్తా కథనాలు, వ్యాసాలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	హక్కులను, బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం, కాపాడుకోవడం.	కథనం/ కథ	హక్కుల గురించి తెలిపే కథనాలు, కథలు
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	అహింస పరమ ధర్మమని తెలుసుకోవడం.	సంభాషణ/ కథనం	అహింసకు సంబంధించిన కథనాలు, సంభాషణలు.

13.	శ్రమ విలువ	తల్లిదండ్రుల శ్రమను గుర్తించడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	తల్లిదండ్రుల శ్రమను గుర్తింపజేసే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
14.	సేవా భావం	వికలాంగులకు సహాయ పడడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	ప్రత్యేక అవసరాలు కలిగిన వారికి చేసే సహాయానికి సంబంధించిన కథలు, సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
15.	సమానత్వం, సోదరభావం స్త్రీలపట్ల గౌరవం	అందరి పట్ల సోదర భావం, సమానత్వ భావన కలిగిఉండడం.	కథ/ కథనం	సమానత్వ భావన పెంపొందించే కథలు, కథనాలు.
16.	జాతీయ భావన - దేశభక్తి	దేశభక్తి, జాతీయ భావనలను కలిగి ఉండడం.	వ్యాసాలు/కథనం/ సంఘటన	దేశభక్తి, జాతీయ భావనలకు సంబంధించిన విషయాలు, వ్యాసాలు, సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
17.	లౌకికతత్వం - మత సామరస్యం	వివిధ మతాల గురించి అవగాహన కలిగిఉండడం.	వ్యాసం/కథనం/ సంఘటన	మతాలన్నీ ఒక్కటే బోధిస్తాయి అని తెలిపే వ్యాసాలు, కథనాలు, సంఘటనలు.
18.	ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ	కుటుంబంలో ప్రజాస్వామ్య విలువలు, ప్రజాస్వామ్య నిర్ణయాలపై అవగాహన.	సంఘటనలు	నిత్యజీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు.

తియ్యని నీటితో నిండిన నూతుల కంటే ఒక దిగుడుబావి మేలు. ఆ దిగుడు బావులు నూరింటికంటే ఒక యజ్ఞం శ్రేష్ఠమైనది. అటువంటి నూరు యజ్ఞాల కంటే ఒక కొడుకు గొప్ప. అటువంటి నూరుగురు కుమారుల కంటే ఒక్క సత్య వాక్యం మిన్న. వేయి అశ్వమేధ యాగాల ఫలితం ఒక ప్రక్కనూ ఒక్క సత్యాన్ని ఒక ప్రక్కనూ పెట్టి తూచితే గౌరవాన్ని బట్టి సత్యం వైపే మొగ్గు చూపుతుంది. సర్వ తీర్థాలు సేవించినా, వేదాలన్నీ వల్లించినా సత్యంతో సమానం కావు. అన్ని ధర్మాలకూ సత్యమే గొప్పది.

- మహా భారతం, నన్నయ

7వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	రాజ్యాంగబద్ధమైన స్వేచ్ఛపట్ల అవగాహన కలిగి ఉండడం	వార్తాంశము	రాజ్యాంగబద్ధమైన స్వేచ్ఛ గురించిన వార్తాంశాలు, కథనాలు, కథనాలు, వ్యాసాలు
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	లక్ష్యాన్ని సాధించినపుడు తృప్తిని పొందగలమని తెలుసుకోవడం	కథ	లక్ష్యాన్ని సాధించినపుడు కలిగే తృప్తిని తెలియజేయు ప్రాచీన కథలు, కథనాలు
3.	శీల నిర్మాణం	సహన గుణాన్ని అలవర్చుకోవడం, కృతజ్ఞతా భావాన్ని కలిగి ఉండడం	కథ / కథనం / సంఘటన	సహనగుణాన్ని పెంపొందించే కథలు, కథనాలు, సంఘటనలు, కృతజ్ఞతా భావానికి సంబంధించిన కథలు,
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	మావన సంబంధ మూలాలు - మంచి అనుకూల వైఖరులు కలిగి ఉండడం	కథ / కథనం / సన్నివేశాలు	నిత్యజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	పాఠశాల అభివృద్ధిలో విద్యార్థులుగా బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం - రోడ్డు నియమాలను పాటించడం	సంభాషణ / కథనం	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
6.	పొదుపు చేయడం	రేపటికోసం పొదుపు చేయడంపై అవగాహన పొందడం.	సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
7.	ఆరోగ్య విలువలు	మంచి ఆరోగ్యానికి వ్యాయామం, ఆటలు దోహదపడతాయని తెలుసుకోవడం.	సంఘటన	నిజజీవిత సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	ప్రకృతి పట్ల ఆరాధన భావం పెంచుకోవడం- భారతీయ ప్రాచీన శాస్త్ర విజ్ఞానం	కథలు/ వ్యాసాలు	భారతీయ ప్రాచీన విజ్ఞానానికి సంబంధించిన కథలు, సంఘటనలు, వ్యాసాలు
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	కాలుష్య నివారణ గురించి అవగాహన పొందడం.	వ్యాసం/సంఘటన/ వార్తాంశం	కాలుష్య నివారణ అవసరాన్ని తెలిపే వార్తాంశాలు, వ్యాసాలు
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	మార్పును అంగీకరించడం, దృఢంగా నమ్మడం.	వార్తాంశం / కథనం	శాస్త్రీయ దృక్పథం పెంచే వార్తాంశాలు, కథనాలు
11.	న్యాయం, సత్యం	సమానన్యాయం పొందడం, చట్టప్రకారం ప్రశ్నించడం.	కథ	న్యాయభావనను పెంపొందించే కథలు

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	ఇరుగుపొరుగు వారితో ప్రేమగా వ్యవహరించడం.	కథ	ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు
13.	శ్రమ విలువ	రైతుల శ్రమను గుర్తించడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	రైతుల శ్రమను గుర్తింపజేసే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
14.	సేవాభావం	వృద్ధులకు సహాయ పడడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	వృద్ధులకు చేసే సహాయానికి సంబంధించిన కథలు, సన్నివేశాలు, సంఘటనలు
15.	సమానత్వం, సోదరభావం స్త్రీలపట్ల గౌరవం	సహానుభూతితో వ్యవహరించడం, అసమానతలు తొలగించడం	కథ	సమానత్వ భావన పెంచే కథలు
16.	జాతీయ భావన - దేశభక్తి	దేశభక్తుల జీవిత గాధల నుండి స్ఫూర్తిని పొందడం	సంఘటన / వార్తాంశం	దేశభక్తుల నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
17.	లౌకికతత్వం - మతసామరస్యం	వ్యక్తి సన్మార్గానికి తోడ్పడేదే మతం అని గ్రహించడం.	ప్రసంగం	ప్రముఖ వ్యక్తుల జీవిత సంఘటనలు, ప్రసంగాలు, వ్యాసాలు
18.	ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ	గ్రామ పరిపాలనలో ప్రజాస్వామ్యం పాత్ర తెలుసుకోవడం.	ఇంటర్వ్యూ / సంభాషణ / సంఘటన	ప్రజాస్వామ్య అవసరం తెలిపే సంఘటనలు, సంభాషణలు

ధర్మమే మనిషికి అత్యవసరమైనది. ఇతర ప్రాణులకు లేని విశేషం అది. అది ఉన్నప్పుడే మనిషి తనను, సమాజాన్ని, ఇతర ప్రాణుల్ని, ప్రకృతిని, విశ్వాన్ని, సమస్తాన్ని రక్షించగలుగుతాడు. ధర్మం అనేది లేకపోతే పై వేటికి రక్షణ లేదు. కాబట్టి ప్రతి వారు ఆ ధర్మం అంటే ఏమిటో తెలుసుకోవాలి. భారతదేశం, భారతీయ సంస్కృతి అంతటా ధర్మం పునాదిగా అన్ని క్రియాకలాపాలు, వ్యవస్థలు ఏర్పడ్డాయి.

- వేదాలు

8వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	స్వాతంత్ర్యం యొక్క విలువను, ఆవశ్యకతను గుర్తించడం.	కథ	స్వాతంత్ర్యం విలువను చెప్పే ప్రాచీన గాథలు, చారిత్రక కథలు
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	అత్యాశ, దురాశ వినాశనానికి హేతువని గ్రహించడం.	కథ/ సంఘటన	అత్యాశ, దురాశ వినాశనానికి హేతువని తెలిపే కథలు, సంఘటనలు.
3.	శీల నిర్మాణం	క్షమా గుణాన్ని కలిగి ఉండడం, నిజాయితీని కలిగి ఉండడం.	కథ/ సంఘటన	చారిత్రక, ఇతిహాస కథలు, నిజజీవిత సంఘటనలు
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	ఆలోచనా నైపుణ్యాలు పెంచుకోవడం.	కథ / సంఘటన సంఘటనలు	సహేతుకంగా ఆలోచించడం (సమస్య పరిష్కారం)
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	ప్రకృతి వైపరీత్యాలు వాటిల్లినప్పుడు ప్రతిస్పందించడం.	వ్యాసం	ప్రకృతివైపరీత్యాల గురించి వ్యాసాలు, వార్తాంశాలు సృజనాత్మక ఆలోచనలు, తార్కిక ఆలోచనలకు చెందిన సంఘటనలు, కథలు, సన్నివేశాలు, వ్యాసాలు
6.	పొదుపు చేయడం	ఇంధన వనరుల పొదుపుపై అవగాహన పొందడం.	ఆత్మకథ / వ్యాసం	ఇంధనవనరుల పొదుపు గురించిన వ్యాసాలు, ఆత్మకథలు
7.	ఆరోగ్య విలువలు	పోషకాహార విలువలు కలిగిన ఆహారం, నీరు తీసుకోవడం ఆరోగ్యానికి అవసరమని గుర్తించడం.	కథనం	ఆహారం, నీరు అవసరం తెలిపే కథనాలు, వ్యాసాలు
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	ఆచారాలు, వాటి శాస్త్రీయతను అవగాహన చేసుకోవడం	కథనం / కథ	ఆచారాలు వాటి శాస్త్రీయత తెలిపే కథనాలు, వ్యాసాలు (కథనం)
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణకు తోడ్పడడం	వృద్ధుల పునర్వినియోగంపై అవగాహన కలిగిఉండడం.	వ్యాసం / కథనం/ సంఘటన	వృద్ధులను పునర్వినియోగించడంపై వ్యాసాలు, కథనాలు, సంఘటనలు
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	కార్యకారణ సంబంధాలను తెలుసుకోవడం.	కథ	శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని పెంపొందించే కథలు
11.	న్యాయం, సత్యం	తాము జీవిస్తూ ఇతరులు జీవించేలా చూడడం.	వార్తాంశం / సంఘటన	నిత్యజీవిత సంఘటనలు, ఏకపాత్రాభినయాలు

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	ప్రకృతిని ఆస్వాదించడం, అభినందించడం నాశనంచేయకుండా చూడడం.	ఆత్మకథ / ఏకపాత్రాభినయం	ప్రకృతి గురించి ఆత్మకథలు, ఏకపాత్రాభినయాలు
13.	శ్రమ విలువ	వివిధ వృత్తుల వారి శ్రమను గుర్తించడం	కథ/ కథనాలు/ సంఘటన	వివిధ వృత్తుల వారి శ్రమను గుర్తింపజేసే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
14.	సేవా భావం	సమాజానికి సేవ చేయడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	సమాజ సేవకు సంబంధించిన కథలు, సన్నివేశాలు సంఘటనలు
15.	సమానత్వం, సోదరభావం స్త్రీలపట్ల గౌరవం	వివక్షత ఉండకూడదని గ్రహించడం	కథ / వ్యాసం	ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు, వ్యాసాలు, నిజ జీవిత సంఘటనలు
16.	జాతీయ భావన - దేశభక్తి	దేశ సంస్కృతి గొప్పదనాన్ని గుర్తించడం	వ్యాసం/ కథనాలు	చారిత్రక సంఘటనలు, కథలు, వ్యాసాలు
17.	లౌకికతత్వం - మతసామరస్యం	అన్ని మతాలను గౌరవించడం	సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
18.	ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ	హక్కులతోపాటు బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం.	వార్తాంశం	హక్కులు, బాధ్యతల గురించిన వార్తాంశాలు, కథనాలు

ఏ ఒక్క సద్గుణాన్ని అలవరచుకొంటే ఇతర సద్గుణములు యావత్తు తమంతట తాముగా వచ్చి మనల్ని వరిస్తాయో ఆ సద్గుణమే 'ఆత్మీయత' ఏకాత్మ భావన. ఈ లోకంలో అందరూ ఆత్మ స్వరూపులే. పరమేశ్వర స్వరూపులే అనే భావంతో వ్యవహరించటమే ఏకాత్మ భావన.

- ఉపనిషత్తులు

9వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	స్వేచ్ఛ గురించి ప్రశ్నించడం.	సంఘటన/కథనం	నిజజీవిత సంఘటనలు, కథనాలు.
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	కోరికలే దుఃఖానికి మూలమని తెలుసుకోవడం.	వ్యాసం/ కథనం	కోరికలే దుఃఖానికి మూలమని తెలియజేసే కథలు, సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
3.	శీల నిర్మాణం	ధైర్య సాహసాలు ప్రదర్శించడం, స్నేహ భావం కలిగి ఉండడం	సంఘటన/ కథ	నిజజీవిత సంఘటనలు, సాహస బాలల గాథలు.
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	స్వీయ అవగాహన, మన శక్తి సామర్థ్యాలు గుర్తించడం, లక్ష్యం కలిగిఉండడం.	కథ/ కథానిక	నిజజీవిత సంఘటనలు, ప్రాచుర్యం పొందిన కథలు.
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	సామాజిక ఆస్తుల పరిరక్షణ - మన బాధ్యత అని గుర్తించడం.	సంఘటన	నిజజీవిత సంఘటనలు.
6.	పొదుపు చేయడం	పొదుపుగా మాట్లాడడం, వ్యర్థమైన మాటలు మాట్లాడకుండా ఉండడం.	పద్యాలు/ కథ/ సంఘటన	మాటల పొదుపు గురించి తెలిపే పద్యాలు, కథలు, సంఘటనలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	ఆహారపదార్థాలలో పోషక విలువలను కాపాడుకోవడం.	వ్యాసం	ఆహారపదార్థాలు, పోషక విలువల గురించిన వ్యాసాలు.
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	భారతీయ కుటుంబ విలువలను గౌరవించడం.	ప్రత్యేక కథనం	కుటుంబ వ్యవస్థ గొప్పదనం తెలియజేసే వ్యాసాలు, కథనాలు.
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	సాంకేతిక విప్లవం వల్ల పర్యావరణానికి కలుగుతున్న హాని తెలుసుకోవడం.	సంఘటన/ వార్తాంశం/వ్యాసం	సాంకేతిక విప్లవం పరిణామాల గురించిన వ్యాసాలు, వార్తాంశాలు, సంఘటనలు.
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	జీవవైవిధ్యం పట్ల స్పృహ కలిగిఉండడం.	ఆత్మకథ/ కథనం	జీవవైవిధ్యంపై వచ్చిన కథనాలు, వ్యాసాలు
11.	న్యాయం, సత్యం	న్యాయపోరాటంతో ప్రగతి సాధించడం.	వార్తాంశం/వ్యాసం	వాస్తవ కథనాలు, వార్తాంశాలు, వ్యాసాలు.
12.	శాంతి/ కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	హింసాత్మక ప్రవృత్తి నష్టాన్ని కలిగిస్తుందని తెలుసుకోవడం.	వార్తాంశం/ సంఘటన	వార్తా కథనాలు, నిజజీవిత సంఘటనలు.

13.	శ్రమ విలువ	ఏ పని చేసే వారైనా గొప్ప వారేనని గ్రహించడం	కథ/ కథనాలు/ సంఘటన	పనేదైనా, పనిచేసే వారంతా గొప్పవారేనని గ్రహించే సన్నివేశాలు, సంఘటనలు, కథలు
14.	సేవా భావం	వివిధ రకాల సేవలను గుర్తించడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	వివిధ రకాల సేవలను తెలియజేయు విషయాలు, కథలు, సంఘటనలు, వ్యాసాలు
15.	సమానత్వం, సోదరభావం స్త్రీలపట్ల గౌరవం	స్త్రీ విద్య ఆవశ్యకతను గుర్తించడం	కథలు/ వ్యాసం/ కథానికలు/ సంఘటనలు	నిజజీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
16.	జాతీయ భావన- దేశభక్తి	దేశం పట్ల తమ కర్తవ్యాన్ని గుర్తించడం, తాను నిర్వర్తించడం.	కథలు/ వ్యాసాలు సంఘటనలు	దేశం పట్ల తమ చేయవల్సిన కర్తవ్యాన్ని తెలియజేసే కథలు, సంఘటనలు, చారిత్రక అంశాలు
17.	లౌకికతత్వం - మత సామరస్యం	వివిధ మతాల వారితో సహజీవనం	కథలు/ సంఘటనలు	వివిధ మతాల వారితో సహజీవనం వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలను తెలిపే సంఘటనలు, సన్నివేశాలు.
18.	ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ	మంచి నాయకులను ఎన్నుకోవడంలో ప్రజల పాత్ర	కథనం/ వార్తాంశం/వ్యాసం	ప్రజాస్వామ్యం-ప్రజల పాత్ర పై వార్తా కథనాలు, వ్యాసాలు

మహాత్మాగాంధీ గారి 'సత్యశోధన' నుంచి (www.mkgandhi.in)

'నేనా ధర్మం, ప్రేమ భావం ఎక్కడబడితే అక్కడ వుట్టుకురావడానికి వుట్టగొడుగులేం కాదు. అవి లోపలి నుంచి పొంగుకు రావాలి. అందుకు, సాధన అవసరం' వస్తువుకూ ప్రత్యేకమైన విలువ ఉండదు. దాని మీద మనకున్న వ్యామోహాన్ని బట్టి ఆ విలువ ఏర్పడుతుంది. వ్యామోహ తీవ్రతను బట్టి పెరుగుతుంది, తగ్గుతుంది' 'భగవద్గీత ఓ ధార్మిక నిఘంటువు. పదాల అర్థం తెలుసుకోవడానికి నిఘంటువును చూసినట్టే, ఆచరణకు సంబంధించిన కష్టాలూ కొరుకుడు పడని సమస్యలూ వచ్చినపుడు గీత ద్వారా పరిష్కరించుకోవచ్చు.'

'ఎవరికి ఎలాంటి ఆలోచన కలుగుతుందో, అలాంటి ఫలితమే లభిస్తుంది'

'ఎక్కడ ఉదారత, ఓర్పు, సత్యం ఉంటాయో అక్కడ... భేదాభిప్రాయాల వల్ల ఏమాత్రం చెడు జరగదు. ఎంతోకొంత మంచే జరుగుతుంది'

ఇతరులు చేసిన ఏనుగంత తప్పును ఆవగించంత చిన్నదిగా చూడు. నువ్వు చేసిన చిన్న తప్పును కూడా కొండంత తప్పుగా భావించు'

మనసు నిండా కరుణను నింపుకోవడం, అతి చిన్న ప్రాణికి కూడా హాని కలగకుండా జాగ్రత్తపడటం అహింసా పూజారి లక్షణాలు'

10వ తరగతి

క్ర.సంఖ్య	ప్రధాన విలువ	నేర్పవలసిన విలువ	ప్రక్రియ	సూచిత విషయం
1.	స్వేచ్ఛ	స్వేచ్ఛను కాపాడడంలో తమ బాధ్యతను తెలుసుకోవడం.	సంఘటన/కథనం/వ్యాసం	నిజజీవిత సంఘటనలు, వ్యాసాలు
2.	సంతృప్తిగా జీవించడం	ఇతరుల నుండి ఆశించడం అశాంతిని, అసంతృప్తిని కలిగిస్తుందని తెలుసుకోవడం	వ్యాసం/ కథనం/ చర్చ	ఇతరుల నుండి ఆశించడం వల్ల అశాంతి, అసంతృప్తి కలుగుతాయని తెలిపే సంఘటనలు, కథనాలు.
3.	శీల నిర్మాణం	ఆత్మ విశ్వాసాన్ని కలిగిఉండడం- మానవత్వాన్ని ప్రదర్శించడం	కథ/ సంఘటన	యదార్థ గాథలు, సంఘటనలు.
4.	జీవన నైపుణ్యాలు	భావోద్వేగ నైపుణ్యాలు- ఒత్తిడిని అధిగమించడం, గెలుపు ఓటములను సమానంగా స్వీకరించడం	కథ	నిజ జీవిత సంఘటనలు, జాతక కథలు, చారిత్రక కథలు
5.	బాధ్యత వహించడం - విధి నిర్వహణ	దేశవారసత్వ సంపదను కాపాడడం.	యాత్రా కథనం	ప్రముఖ వ్యక్తుల జీవిత చరిత్రలోని అంశాలు, యాత్రా కథనాలు.
6.	పొదుపు చేయడం	ఆడంబరాలకు, వస్తు వ్యామోహానికి దూరంగా ఉండడం.	పోస్టరు/ ప్రకటన	వాస్తవ కథనాలు, సమీక్షలు, రిపోర్టుల ఆధారంగా ప్రకటనలు.
7.	ఆరోగ్య విలువలు	ప్రాథమిక వైద్యంపై అవగాహన కలిగిఉండడం.	కథనం/ వ్యాసం	ప్రాథమిక వైద్యం గురించిన కథనాలు, వ్యాసాలు.
8.	సంస్కృతీ- సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం	వసుధైక కుటుంబ భావనలు కలిగిఉండడం.	సంఘటన/కథనం	యదార్థ సంఘటనలు, వాస్తవ గాథలు, కథనాలు.
9.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	జీవవైవిధ్యం సమతుల్యత కాపాడడం	వార్తాంశం/ కథనం	జీవవైవిధ్యం, సమతుల్యతపై వార్తాంశాలు, కథనాలు
10.	శాస్త్రీయ దృక్పథం	విజ్ఞానశాస్త్రానికి సామాజిక బాధ్యత ఉంటుందని గుర్తించడం.	కథనం/ వ్యాసం/ కథ	విజ్ఞానశాస్త్రం, సామాజిక బాధ్యతపై కథనాలు, వ్యాసాలు, కథలు.
11.	న్యాయం, సత్యం	చట్టాల గురించి కనీస పరిజ్ఞానం కలిగి ఉండడం.	కథనం/ వ్యాసం/ అభిప్రాయ వ్యక్తీకరణ	చట్టాల గురించిన కనీస పరిజ్ఞానం తెలియజేసే వ్యాసాలు, కథనాలు, అభిప్రాయాలు.

12.	శాంతి/కలిసిమెలసి జీవించడం, అహింస	శాంతి, దయ, కరుణ వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలు తెలుసుకోవడం.	కథ/ వ్యాసం	శాంతి, దయ, కరుణల గురించి తెలిపే కథలు, వ్యాసాలు.
13.	శ్రమ విలువ	శ్రమతోనే విజయం లభిస్తుందని గుర్తించడం	కథ/ కథనాలు/ సంఘటన	శ్రమతోనే విజయం లభిస్తుందని తెలిపే కథలు, కథనాలు, సంఘటనలు
14.	సేవా భావం	మహనీయుల సేవలను గుర్తించి సేవా దృక్పథాన్ని అలవర్చుకోవడం	కథ/ కథనం/ సంఘటన	మహనీయుల సేవలను తెలియజేయు కథలు, జీవిత సంఘటనలు, సన్నివేశాలు
15.	సమానత్వం, సోదరభావం, స్త్రీలపట్ల గౌరవం	స్త్రీలపట్ల గౌరవ భావం కలిగి ఉండడం.	వ్యాసం/ కథ/ ఆర్థికల్	స్త్రీలను గౌరవించడం గురించిన చారిత్రక గాథలు, వ్యాసాలు, ఆర్థికల్
16.	జాతీయ భావన - దేశభక్తి	దేశ ఔన్నత్యాన్ని కీర్తి, ప్రతిష్ఠలను చాటడం	సంఘటన/వ్యాసం/ కథనం	యదార్థ సంఘటనలు, మహనీయుల జీవిత సంఘటనలు, వ్యాసాలు, కథనాలు.
17.	లౌకికతత్వం - మత సామరస్యం	లౌకికతత్వం-పరమత సహన భావనను కలిగిఉండడం	సంఘటన/జీవిత కథ	మహనీయుల జీవిత కథలు, యదార్థ సంఘటనలు.
18.	ప్రజాస్వామ్య విలువలపట్ల గౌరవం - ఆచరణ	మంచి నాయకులను ఎన్నుకోగలగడం, అవినీతిరహిత సమాజాన్ని నిర్మించడం	కథనం/ వ్యాసం	ప్రజాస్వామ్య విలువలు పెంచే కథనాలు, వ్యాసాలు.

కులము కులమటంచు కలహించుటెందుకు
మానవత్వమొకటే మంచి కులము
జలము క్షీరములకు కులమేదో తెలియదు
తెలుసుకుంటే నిజము తెలియు కృష్ణ

- కృష్ణ శతకం

మంచి మాటలాడు మదిని చల్లబరచు
బుద్ధిననుసరించి బువ్వదొరకు
చేసుకున్నవార్కి చేసుకున్నంతరా
కాలధర్మ మిదియె కలియుగాన

- కాలధర్మ శతకం

మానవతను పెంచి మననము చేయుచు,
సత్యధర్మ నిష్ఠ నిత్యమనెడి,
ప్రగతి కోరు జనుల పరమాత్మలనవచ్చు
సమ్మోట పలుకులలో సారమిదియె

- సమ్మోట పలుకులు

నైతికాభివృద్ధి అంటే ఇది చేయాలి. ఇది చేయగూడదని చెప్పడం కాదు. ఏది ఒప్పో, ఏది నరైనదో, ఏది ఉత్తమమైనదో, ఏది అనుసరణీయమో, ఏది దయగలదో, ఏది సామాన్య ప్రజానీకానికి మేలు చేస్తుందో పిల్లలకు తెలియజెప్పడానికి అవసరమైన మార్గాలను రూపొందించుకోవాలి. వీటిని రూపొందించుకోవడంలో వైయక్తిక, సామాజిక విలువలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.

పిల్లలు చూసిన, విన్న అన్ని అంశాలను అర్థం చేసుకోగల్గుతారు. కాని చెప్పినదానికి చేసిన దానికి మధ్య గల వైరుధ్యాలను మాత్రం తరచుగా గుర్తించలేరు. ఇళ్లలో పిల్లలకెదురయ్యే అనంగీకార స్థితి వారిని తీవ్రంగా ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇది ఇంటిలోని పెద్దల ఎడ శాశ్వత అసంతృప్తిని కనబరుచుటకు ఒక్కో పర్యాయం కారణమవుతుంది. ఆ కారణాన తల్లిదండ్రులు, పెద్దలతోగల సంబంధాలు దెబ్బతింటాయి. ఇది పిల్లల్లో అపారమైన భయానికి, విషాదానికి కారణమవుతుంది. చిన్నతనంలోనే కలిగిన ఈ అనుభవాలు పిల్లలు పెద్దయ్యాక వారిలో కలహశీలతను, ఎదురుతిరిగే తత్వాన్ని పెంపొందిస్తాయి. ఇందుకోసం తల్లిదండ్రులను, ఉపాధ్యాయులను విద్యావిషయక ఉద్దేశంతో ఒకే వేదికపైకి తీసుకొనిరావాలి.

మన పూర్వకాలపు ఉపాధ్యాయులు, ఉత్తమ ఉపాధ్యాయులు కథలు, చారిత్రకాంశాలు అధ్యాత్మిక భావనకు సామాజిక సందేశానికి తగినవిగా భావించారు. ఉపాధ్యాయులు పిల్లల్లో ఆత్మ విశ్వాసాన్ని నెలకొల్పాలి. వారిని ఏ రకంగానూ (మాటల ద్వారా, చేష్టల ద్వారా) బాధించకూడదు.

విలువల బోధనకంటే తరచుగా ఆశిస్తున్న ప్రవర్తనలను అలవర్చుకునేలా చేయాలి. కేవలం మాటకు మాత్రమే పరిమితంకాక అర్థవంతమైన చర్చలను ప్రారంభించి పిల్లల అనుభూతులను, ప్రతిస్పందనలను కనుగొని నైతికత నుండి దూరమవుతున్న వారి ప్రవర్తనలను సరిచేయవచ్చు. మానవచేష్టలు, ప్రవర్తనల్లోని సంక్లిష్టతలు, మంచిచెడ్డలను లోతుగా చర్చించి కనుగొనుటకు, అర్థం చేసుకోవడానికి పిల్లలను ప్రోత్సహించాలి.

పిల్లలకు శాంతి సంబంధిత విలువలను పాఠ్యాంశాలతో జోడించి బోధించడం ద్వారా వారు శాంతి ఆవశ్యకతను గుర్తించగలుగుతారు. ధనాత్మక అనుభూతులను, విలువలను ప్రతిబింబించే అనుభవాలను పాఠాల్లోని భావనల ఆధారంగా పిల్లలకు వివరించవచ్చు. అంతేగాక ఇతర పాఠాల్లో దాగియున్న శాంతి విలువలను వెలికితీయమని, వాటిని అర్థం చేయించవచ్చు. ప్రశ్నించడం, కథలు చెప్పడం, చారిత్రక క్రమాలను తెల్పడం, ఆటలాడించడం, ప్రయోగాలు, చర్చలు చేయడం వివరణలు చెప్పడం ద్వారా శాంతి విలువలను పెంపొందించవచ్చు. అంతేగాక ఉదాహరణలను, సామ్యాలను, రూపకాలాంకారాలను, పాత్ర పోషణను బోధనాభ్యసన ప్రక్రియల్లో ఉపయోగించి లబ్ధి పొందవచ్చు. విలువల బోధన ఆచరణ వైయక్తిక పరిధుల నుండి సమాజంలోకి ధనాత్మక దృక్పథాలను తీసుకొనివెళ్ళాలి. వీటిని ప్రాపంచిక పరిణామాల దృష్టిలో కూడా అర్థం చేసుకోవాలి. శాంతి దృక్పథాన్ని తనలో రంగరించుకున్న ఉపాధ్యాయుడు శాంతి పరిమళాలను పంచి, వాటిని తమ తరగతి బోధనలో ప్రతిబింబింజేస్తాడు. ఉపాధ్యాయ విద్యా కార్యక్రమాల్లో శాంతివిద్య ఒక ఐచ్ఛిక అధ్యయనాంశంగా చేర్చాలి కూడా.

విద్యా ప్రణాళిక పిల్లల పరిసరాలలో చెలరేగుతున్న హింసా వాతావరణాన్ని, దాని ప్రభావాన్ని చెరిపివేయడానికి మార్గాలను అన్వేషించాలి. అట్లే ప్రసార మాధ్యమాల ద్వారా ప్రసారమవుతున్న హింసా భావనల వ్యాప్తిని నివారించడానికి కృషి చేయాలి. పిల్లలు అర్థవంతమైన, నీతిదాయకమైన, శాంతియుత జీవనాన్ని గడపడానికి అవసరమైన పరిసరాలను సృజించాలి. విద్య విలువలకు మరింత ఊతమివ్వాలి. పిల్లల మాటలు, చేతలు శాంతియుతం కావాలి. హింసకు బదులుగా అహింసను, శాంతిని అలవర్చుకోవాలి. పిల్లలు శాంతి కాముకులుగా, శాంతి ప్రియులుగా, శాంతి స్థాపకులుగా, శాంతిని అనుభవించేవారుగా మారాలి.

- జాతీయ విద్యా ప్రణాళిక చట్రం, 2005

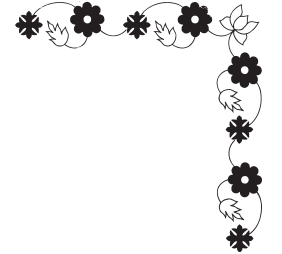
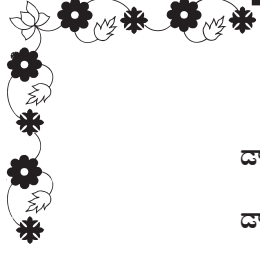
ఆరోగ్య - వ్యాయామ విద్య

పాఠ్యప్రణాళిక 1 నుండి 10 తరగతులు

రాష్ట్ర విద్యా పరిశోధన శిక్షణా సంస్థ

హైదరాబాదు

రూపొందించిన వారు

డా॥ బి. రవిశంకర్, సీనియర్ ఉపన్యాసకులు, రాయలసీమ కాలేజ్ ఆఫ్ ఫిజికల్ ఎడ్యుకేషన్, ప్రొద్దుటూరు, వై.ఎస్.ఆర్. కడప

డా॥ కె. స్టాలిన్ బాబు, ఎన్.ఎ, జెడ్.పి.హెచ్.యస్, రాజపేట, నల్గొండ

శ్రీ యస్.కె. మహబూబ్ బాషా, ఉపన్యాసకులు, డైట్, పల్లిపాడు, నెల్లూరు

శ్రీ కె. రామకృష్ణ, ఉపన్యాసకులు, డైట్, బక్కపట్నం, అనంతపురం

విషయనిపుణులు

డా॥ బ్రహ్మరెడ్డి

ప్రజావైద్యశాల, కర్నూలు

డా సత్యవతి

సెంటర్ ఫర్ వేమనయోగా, హైదరాబాద్

ఎడిటింగ్, సమన్వయం

డా॥ టి.వి.ఎస్. రమేష్

సైన్స్ పాఠ్యపుస్తక కోఆర్డినేటర్, విద్యాప్రణాళిక పాఠ్యపుస్తక విభాగం

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ

హైదరాబాదు.

డా॥ ఎన్. ఉపేందర్ రెడ్డి

ప్రోఫెసర్, విద్యాప్రణాళిక పాఠ్యపుస్తక విభాగం

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ

హైదరాబాదు.

సలహాదారులు

శ్రీ జి. గోపాల్రెడ్డి

సంచాలకులు

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ

హైదరాబాదు.

ముఖ్యసలహాదారులు

శ్రీమతి వి. ఉషారాణి, ఐ.ఎ.ఎస్.

కమీషనర్, పాఠశాల విద్య

హైదరాబాదు, ఆంధ్రప్రదేశ్

ముందుమాట

దేశ, సమాజాభివృద్ధిలో విద్య ప్రధాన పాత్ర వహిస్తుందనేది నిర్వివాదాంశం. దేశం అభివృద్ధి చెందడానికి ప్రజలు ఆరోగ్యవంతులుగా ఉండాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. 'ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యం' అని మనందరికీ తెలిసిన విషయమే. ఆరోగ్యకరమైన శరీరంలో ఆరోగ్యకరమైన మనస్సు ఉంటుంది. జాతి పురోభివృద్ధి దేశంలో ఉన్న ప్రజల ఉత్పాదక శక్తి మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ఉత్పాదక కార్యక్రమాలలో పాల్గొనాలంటే ఆరోగ్యవంతమైన దేహం అవసరం. అప్పుడే మనిషి రెట్టింపు ఉత్సాహంతో పని చేయగలుగుతాడు. ఆరోగ్యవంతమైన జాతిని రూపొందించాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. కాబట్టి పిల్లల సంపూర్ణ అభివృద్ధికి కృషి చేయాల్సిన అవసరం ఉంది. అందువల్ల శారీరక, మానసిక వికాసాలకు 'ఆరోగ్య, వ్యాయామవిద్య' తప్పక అవసరమని గుర్తించాలి. 'నేటి బాలలే రేపటి పౌరులు' కాబట్టి సమర్థులైన పౌరులుగా రూపొందాలంటే ఆరోగ్యంతోపాటు దేహధారుడ్యాన్ని పెంచే విద్య అవసరం. వీటిని దృష్టిలో పెట్టుకొని కింది ప్రశ్నల గురించి ఆలోచించండి.

'భారతదేశ యువతకు కావల్సింది భగవద్గీత కాదు. ఫుట్ బాల్ క్రీడా మైదానం.' అని వివేకానందుడు ప్రవచించాడు.

దీన్నిబట్టి విద్యార్థి జీవితంలో క్రీడలకు ఎంత ప్రాధాన్యముందో అర్థం చేసుకోవచ్చు.

వ్యాయామ, ఆరోగ్య విద్య అంటే ఏమిటి?
 పాఠశాలలో వ్యాయామ, ఆరోగ్య విద్యను ఎందుకు అమలుపర్చాలి?
 ఆరోగ్య వ్యాయామ విద్య ప్రక్రియలను ప్రభావవంతంగా అమలు చేయడం ఎలా?
 ఏవిధంగా పిల్లల్లో శారీరక శక్తులను, ఆరోగ్యాన్ని పెంపొందిస్తారు?
 వ్యాయామ ఆరోగ్య విద్యను అమలు చేయడంలో ప్రధానోపాధ్యాయుల మరియు ఉపాధ్యాయుల పాత్ర ఏమిటి?
 ప్రతి పాఠశాల కనిష్టంగా ఎన్ని ఆటలు, క్రీడలలో పిల్లలకు ప్రావీణ్యం కల్పిస్తుంది?
 పాఠశాలలో వ్యాయామ ఆరోగ్య విద్య కార్యక్రమాలను నిర్వహించడానికి తీసుకోవాల్సిన కనీస జాగ్రత్తలు, నిర్ణయాలు ఏమిటి?

ప్రస్తుత పరిస్థితులు:

శాస్త్ర సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అభివృద్ధి చెందిన ప్రస్తుత సమాజంలో ఎక్కువ శాతం యంత్ర పరికరాల వినియోగంపై ఆధారపడి జీవిస్తున్నారు. దీని వల్ల శారీరక శ్రమ తగ్గి జీవన పరిస్థితులలో అనేక మార్పులు చోటు చేసుకున్నాయి. ఈ మార్పులను పరిసరాల మధ్య పెరుగుతున్న పిల్లల ఆరోగ్యాన్ని పరిరక్షించడానికి పాఠశాల విద్యార్థిని విద్యార్థులకు వ్యాయామ, ఆరోగ్యవిద్య అవశ్యకత పెరిగింది.

ప్రస్తుత సమాజంలో తల్లిదండ్రుల ఆలోచనా విధానంలో మార్పు వచ్చింది. పాఠ్యాంశాలు, మార్పులు, ర్యాంకుల వైపు పరుగెత్తడం కారణంగా విద్యార్థులపై తీవ్రమైన ఒత్తిడి పెరిగి మానసిక అలసటకు లోనవుతున్నారు. ప్రస్తుత సామాజిక జీవనశైలిలో చేతివృత్తులు కనుమరుగైనాయి. ప్రయాణ సౌకర్యాలు, మొబైల్ ఫోన్లు, టి.విలు అందరికీ అందుబాటులోకి రావడం చేత విశ్రాంతి పెరిగి, శారీరక శ్రమ తగ్గి, స్థూలకాయం, రక్తపోటు, మధుమేహం, ఎసిమియా, వికృతాకారములు, నాడీకండర సమన్వయ లోపం, శారీరక ధారుడ్యం, పోహాకాహార లోపాలు మొదలగు సమస్యలచే సతమతమవుతూ పిల్లలు, పెద్దలు అనారోగ్యం బారినపడుతున్నారు.

కారణాలు:

పాఠశాల విద్యలో నిర్దిష్టమైన వ్యాయామ, ఆరోగ్య పాఠ్యప్రణాళిక అమలు చేయకపోవడం, పాఠశాలలో క్రీడా మైదానాలను పూర్తిగా ఉపయోగించుకోకపోవడం. కంప్యూటర్ విద్యపై మోజుతో శారీరక శ్రమ తగ్గడం. ప్రసారమాధ్యమాల ప్రభావం చేత విద్యార్థులు వీటిముందు కూర్చోవడం, తల్లిదండ్రులు ర్యాంకులు, మార్కులపై దృష్టిసారించడం. కార్పొరేట్ విద్యలో విద్యార్థులకు మానసిక ఒత్తిడి

అధికమై ఆరోగ్యం క్షీణించడం. ఆహారపు అలవాట్లు, జంక్ ఫుడ్, నూనె సంబంధ పదార్థాలు అధికంగా స్వీకరించి అనారోగ్యానికి గురి కావడం. పొప్టికాహారంపై అవగాహనలోపాల చేత వ్యాధుల బారినపడడం. క్రీడా సామాగ్రిని విద్యార్థుల సంఖ్యకు అనుగుణంగా సమకూర్చకపోవడం, ఉన్న క్రీడా సామాగ్రి, క్రీడా సదుపాయాలు ఉపయోగించుకోకపోవడం, క్రీడలపై, ఆరోగ్యంపై ప్రధానోపాధ్యాయులకు, ఉపాధ్యాయులకు, తల్లిదండ్రులకు సరైన దృక్పథం లేకపోవడం, క్రీడల గురించి తెలియజేసే పుస్తకాలు, సంబంధిత మెటీరియల్ విద్యార్థులకు అందుబాటులో లేకపోవడం, ఉన్నా వినియోగించుకోకపోవడం.

ఆరోగ్య వ్యాయామ విద్య - విద్యా ప్రమాణాలు:

1. ఆటలలో పాల్గొని, క్రీడాస్ఫూర్తిని పెంపొందించడం
2. యోగా, మెడిటేషన్, స్కాట్స్, గైడ్స్, ఎన్.సి.సి.
3. వ్యక్తిగత పరిసరాల శుభ్రత-ఆరోగ్య అలవాట్లు
4. భద్రత - ప్రథమ చికిత్స
5. ఆరోగ్యం, పోషకాహారం, మంచి ఆహారపు అలవాట్లు

ప్రస్తుత సమాజంలో యాంత్రిక జీవనానికి అలవాటుపడి జీవనశైలిలో చాలా మార్పులు వచ్చినవి. అందుచేత శారీరక శ్రమ తగ్గి స్థూలకాయులుగా మారి అనారోగ్యానికి గురవుతున్నారు. ఈ పరిస్థితులను అధిగమించడానికి రాష్ట్ర విద్యాప్రణాళిక పరిధిపత్రం-2011 ఆధారంగా 'ఆరోగ్య వ్యాయామ విద్య' అనే పేరుతో ఆధారపత్రాన్ని రాష్ట్ర విద్యా పరిశోధన శిక్షణా సంస్థ రూపొందించినది. దీని ఆధారంగా 'ఆరోగ్య వ్యాయామ విద్య' ముఖ్యమైన సబ్జెక్టుగా 1వ తరగతి నుండి 10వ తరగతి పిల్లలకు బోధించుటకు పాఠ్యప్రణాళికను రూపొందించారు. దీని గురించి స్పష్టమైన అవగాహన కలిగేలా ఉపాధ్యాయుల కరదీపికను రూపొందిస్తున్నారు. ఆరోగ్య, వ్యాయామ విద్య పాఠ్యప్రణాళికలో కింది అంశాలను చర్చించారు. అవి:

1. వార్మింగ్ అప్	6. వినోద క్రీడలు, స్కూల్ రన్	11. ఆహారం
2. ప్రకృతి సిద్ధమైన కృత్యాలు	7. యోగా, ధ్యానం	12. నీరు
3. మాస్ట్రీల్	8. మేజర్ గేమ్స్ మరియు స్పోర్ట్స్	13. ఆరోగ్య, ఆహార అలవాట్లు
4. మార్చింగ్ (కవాతు)	9. శరీరం	14. సామాజిక ఆరోగ్యం
5. జిమ్నాస్టిక్స్	10. పరిసరాలు	

పిల్లల్లో పెంపొందించాల్సిన లక్షణాలు:

1. శారీరక పెరుగుదల అభివృద్ధి	6. నాయకత్వ లక్షణాలు	11. సాధారణ గాయాలు - ప్రథమ చికిత్స
2. మానసికాభివృద్ధి	7. విరామకాల సద్వినియోగం	12. పోషకాహార లోపాలు - అవగాహన
3. ఉద్యేగాభివృద్ధి	8. క్రమశిక్షణ	13. సామాజిక సేవ
4. సాంఘికాభివృద్ధి	9. ఆరోగ్యపు మరియు మంచి ఆహారపు అలవాట్లు	14. జాతీయ సమైక్యత
5. కండర నాడీ సమన్వయం	10. అంటువ్యాధులు, అవగాహన	

ఉపాధ్యాయుల పాత్ర:

ఆరోగ్యవంతమైన సమాజ నిర్మాణం, ఆరోగ్య, వ్యాయామ విద్యా కార్యక్రమాలలో పాలుపంచుకునే బాధ్యత ఉపాధ్యాయులపై ఆధారపడి ఉంటుంది. కింది అంశాలను ఉపాధ్యాయులు తగినవిధంగా పర్యవేక్షించడం ద్వారా పిల్లల ఆరోగ్యాన్ని ఉన్నత స్థాయిలో పెంపొందించవచ్చును.

- వ్యక్తిగత శుభ్రతకు సంబంధించిన చార్టును తరగతి గదిలో ప్రదర్శించడం. చార్టులో కేటాయించిన అంశాల ఆధారంగా రోజూ పరిశీలించడం. ప్రార్థనా సమయంలో యూనిఫామ్, పాదరక్షలు, గోళ్ళు, హెయిర్ కటింగ్ మొదలగు విషయాలను పరిశీలించడం, మంచి అలవాట్లను ప్రశంసించడం.
- మంచి ఆరోగ్యపు అలవాట్లను ఆచరించడం ద్వారా కలిగే లాభాల గురించి అవగాహన కల్పించడం.
- పాఠశాలలో సాధారణంగా సంభవించే గాయాలు, ప్రమాదాలు, జరగకుండా పాటించాల్సిన నివారణ చర్యలు, ప్రథమ చికిత్స-రక్షణ చర్యలపై అవగాహన, పాటించడం.
- తరగతి గదిలో విద్యార్థులు కూర్చోనే భంగిమలు, ఉపయోగించే వస్తువుల విషయంలో పాటించాల్సిన కనీస జాగ్రత్తలపై అవగాహన, పాటించడం.
- విద్యార్థుల మధ్య, విద్యార్థులకు ఉపాధ్యాయుల మధ్య, విద్యార్థులకు ఇతరుల మధ్య మంచి సంబంధాలు నెలకొల్పి ఆరోగ్యకరమైన వాతావరణాన్ని సృష్టించడం.
- ప్రతి పిల్లవానిలో మంచి ఆరోగ్యకరమైన అలవాట్లు నెలకొల్పడానికి కావల్సిన కార్యక్రమాలను పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయులు చేపట్టాలి.
- పిల్లల్లో ఆరోగ్య లోపాలను గుర్తించడానికి వైద్య పరీక్షలను పాఠశాలలో సకాలంలో నిర్వహించజేయాలి.
- మైదానం, పరిశోధనశాల, జిమ్నాజియం, ఈతకొలను, పార్కింగ్, బస్సు ప్రయాణం మొదలగు వాటిలో తగిన రక్షణ చర్యలు చేపట్టడం.
- విరామకాల సద్వినియోగం కొరకు చదరంగం, క్యారమ్ మొదలగు వినోద క్రీడలలో పిల్లలందరు పాల్గొనేవిధంగా నిర్వహించాలి, స్కూల్ రన్ ను నిర్వహించాలి.
- బాల బాలికలకు ప్రత్యేక శిక్షణ కార్యక్రమాలు నిర్వహించాలి. ప్రత్యేక లోపాలు కలిగిన పిల్లలపట్ల తగిన శ్రద్ధ వహించాలి.
- మాస్ డ్రిల్, మార్చ్ పాస్ట్, పిరమిడ్స్, క్రీడాదినోత్సవం మొదలగు సామాజిక కార్యక్రమాలను జయప్రదం చేయడానికి పాఠశాల ఉపాధ్యాయులందరూ పాల్గొనాలి.
- విద్యార్థుల మధ్య నిర్వహించబడే అంతర్గత పోటీలలో పిల్లలందరు ఖచ్చితంగా పాల్గొనే వాతావరణం పాఠశాల యాజమాన్యం కల్పించాలి.
- విద్యార్థుల శారీరక కొలతలు, భౌతిక సామర్థ్య పరీక్షలు, క్రీడా కౌశల వైపున పరీక్షలను రికార్డులలో పొందుపరిచి సమీక్షించాలి.
- ఎన్.సి.సి, ఎన్.ఎస్.ఎస్, ఎన్.జి.సి, స్కాట్స్, యోగా, ధ్యానం, క్రీడలలో విద్యార్థిని విద్యార్థులు ఇష్టపడి పాల్గొనడం, కష్టపడి పనిచేయడంతో సామాజిక సేవా లక్షణాలను పెంపొందింపజేయడం.
- వర్క్ షాప్, విహారయాత్రల నిర్వహణ సమయాల్లో విద్యార్థులకు వాలంటీర్లుగా శిక్షణ ఇచ్చి సమన్వయంతో జయప్రదం చేసి నాయకత్వ లక్షణాలను పెంపొందించాలి.

పాఠశాల పాత్ర:

విద్యా ప్రక్రియలలో వ్యాయామ ఆరోగ్య విద్య ముఖ్యమైన అంతర్భాగం. శారీరకంగా, మానసికంగా, సామాజికంగా తగిన పౌరుడిగా అభివృద్ధి చేయుటకు అనుగుణంగా వ్యాయామ క్రియలను రూపొందించి బోధించే భూమికను పాఠశాలలు నిర్వహించాలి. శరీర కదలికలు, జీవసూచికలు, శరీర అవయవ అభివృద్ధికి శరీర కదలికలతో కూడిన వ్యాయామం అవసరం. దీనికి శాస్త్రీయ రుజువులు, ఆధారాలు ఉన్నాయి. వ్యాయామం శరీర కండర పుష్టితోపాటు కళ్ళి సామర్థ్యాలను అభివృద్ధి చేస్తుంది. ఫలితంగా మానసిక వికాసం, ఏకాగ్రత, సృజనాత్మకత, చురుకుదనం అలవడతాయి. ఆరోగ్యం అనేది అనుభవాల కలయిక. ఇది వ్యక్తుల పరిజ్ఞానాన్ని, వైఖరులను, అలవాట్లను తగిన విధంగా ప్రభావితం చేస్తూ సమాజాన్ని, సామాజిక ఆరోగ్యాన్ని పెంపొందిస్తుంది. పాఠశాలలో ఆరోగ్య విద్యను అభివృద్ధిపర్చడంలో ఆరోగ్య సేవలను, ఆరోగ్య సూచనలను అమలుపర్చాలి. 'ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యం' అనే నానుడిని త్రికరణశుద్ధిగా ఆచరింపజేయాలి, ప్రశంసించజేయాలి.

ప్రతి పాఠశాల ఆటస్థలం, సౌకర్యాలనుబట్టి తప్పకుండా రెండు లేదా మూడు ఆటలను ఎన్నుకొని ప్రతి విద్యార్థిచే ఆడించాలి. రన్నింగ్ను తప్పనిసరిగా ప్రతిరోజు చేయించాలి. పాఠశాలలో ప్రతి విద్యార్థి వ్యక్తిగత అలవాట్లు, ఆలోచనా విధానం, భావోద్వేగాలు, అసూయ, ప్రేమ, దయ, సంతోషం, దుఃఖం, త్యాగశీల, నాయకత్వ లక్షణాలు క్రీడా పోటీలలో పాల్గొన్నప్పుడు ప్రత్యక్షంగా వ్యక్తమవుతాయి. జట్టు క్రీడల (కబడ్డీ, వాలీబాల్, ఖో-ఖో)లో పాల్గొనడం ద్వారా జయాపజయాల పొందుతారు. ఇటువంటి సమయాలలో ప్రతి పిల్లవాడిలో రాగ ద్వేషాలు ప్రతిధ్వనిస్తాయి. ఈ విధంగా గడిచిన అనుభవాలు సమతుల్యమైన వికాసానికి దారితీస్తాయి. సామాజిక స్పృహను కలిగించడం ద్వారా మంచి మానవ సంబంధాలు ఏర్పడతాయి.

కొమార దశకు చెందిన పాఠశాల విద్యార్థినీ విద్యార్థులల వయస్సు సుమారుగా 11 నుండి 17 సంవత్సరాల మధ్య ఉంటుంది. ఈ కొమార దశలో ఉన్న 6 నుండి 10 తరగతుల విద్యార్థినీ విద్యార్థుల యొక్క శారీరక పెరుగుదల వికాసంలో విపరీతమైన మార్పులు జరుగుతాయి. ఈ సమయంలో శరీరాకృతులు, సమతుల్య అంగ విన్యాసం ద్వారా కలిగే ఫలితాలకు వ్యాయామ ఆరోగ్య విద్య అంశాలు దోహదపడతాయి.

ప్రతి విద్యార్థికి క్రమశిక్షణ, ఆరోగ్యపు అలవాట్లు, సామాజిక సంబంధాలు, జాతీయ సమైక్యత, దేశభక్తి, సామాజిక సేవ పెంపొందడానికి వ్యాయామ ఆరోగ్య విద్యా కార్యక్రమాలు తోడ్పడతాయి. విద్యార్థికి తరగతి గదిలో ఏర్పడిన మానసిక అలసటను క్రీడలలో పాల్గొనడం ద్వారా పోగొట్టుకొని ఉత్సాహభరితమైన శక్తిని పొందుతాడు. జీవితంలో ఎదురయ్యే వివిధ రకాల సమస్యలకు ధైర్యంగా సులువైన పరిష్కార మార్గాలను అన్వేషిస్తాడు. పాఠశాలలో నిర్వహించే వివిధ రకాల సామూహిక కార్యక్రమాల (మార్చ్ఫాస్ట్, మాస్డ్రీల్, అంతర్గత పోటీలు)లో పాల్గొనడం ద్వారా క్రమశిక్షణతోపాటు నాయకుని ఆజ్ఞకు విధేయునిగా ప్రవర్తించడం నేర్చుకుంటాడు.

ఆరోగ్య వ్యాయామ విద్య - మూల్యాంకనం:

పిల్లల సమగ్రాభివృద్ధిలో ఆరోగ్య అలవాట్లు, భౌతిక సామర్థ్యం, ఆసక్తులు, అభిరుచులు, వైఖరులు ముఖ్యమైనవి. పిల్లలను వివిధ పాఠ్య విషయాలలో మూల్యాంకనం చేసినట్లే ఆరోగ్య, వ్యాయామ విద్య సాధన గురించి కూడా మూల్యాంకనం చేయాలి. ఆరోగ్య వ్యాయామ విద్య కింద నిర్దేశించబడిన ఐదు (5) విద్యా ప్రమాణాలలో ప్రతి ఒక సామర్థ్యానికి 10 మార్కుల చొప్పున మొత్తం 50 మార్కులు కేటాయించాలి. వీటికి రాతపరీక్ష ఉండదు. ఇది నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనంలో భాగంగా కొనసాగాలి. అయితే వీటిని మూల్యాంకనం చేయడానికి మార్కులు గ్రేడింగ్ రూపంలో పిల్లల ప్రగతిని అంచనా వేయాల్సి ఉంటుంది. ప్రధానంగా పిల్లలు వీటిని అలవర్చుకోవడంలోగాని, అమలుపర్చుడంలోగాని, ఆచరించడంలోగాని సంతృప్తికరంగా ఉన్నదా? సాధారణంగా ఉన్నదా? లేక నామమాత్రంగా ఉన్నదా? అనే రీతిలో గుణాత్మకమైన వ్యాఖ్యల ద్వారా పిల్లల ప్రగతిని గుర్తించాల్సి ఉంటుంది.

మనం చేసే పనులు మంచివిగా ఉండాలంటే మన మాటలు మంచివిగా ఉండాలి. మాట, చేత మంచివిగా ఉండాలంటే మన ఆలోచనలు మంచివిగా ఉండాలి. మానసికంగా దృఢత్వం సాధించడం కోసం శారీరక అభ్యాసం అవసరమవుతుంది. ఉచ్చాస నిశ్వాసలలో ఈ రహస్యం దాగి ఉంది. ప్రతి కణానికి ప్రాణవాయువును అందిస్తూ చేసే ఆసన భంగిమలలో వట్టు సాధించినప్పుడు ఆలోచనలు, మాటలు, చేతలు ఏకోన్ముఖమవుతాయి.

-పతంజలి యోగ భాష్యం

విషయ సూచిక

1.	ఆరోగ్య, వ్యాయామవిద్య - బోధనావ్యూహాలు	8
2.	వ్యాయామవిద్య - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక	9 - 34
3.	ఆరోగ్యవిద్య - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక	35 - 44

• 1వ తరగతి	• 6వ తరగతి
• 2వ తరగతి	• 7వ తరగతి
• 3వ తరగతి	• 8వ తరగతి
• 4వ తరగతి	• 9వ తరగతి
• 5వ తరగతి	• 10వ తరగతి

1. ఆరోగ్య - వ్యాయామవిద్య వ్యూహాలు

విద్య పిల్లల సంపూర్ణ వికాసానికి దోహదపడేదిగా ఉండాలని మనం భావిస్తున్నాం. పిల్లలను సరైన పౌరులుగా తీర్చిదిద్దాలంటే కేవలం విషయ పరిజ్ఞానం ఒక్కటే సరిపోదు. చక్కని క్రమశిక్షణ, శరీర దారుణ్యం, చురుకైన ఆలోచన మొదలైనవన్నీ అవసరమవుతాయి. అందుకే పాఠశాలలో ఆరోగ్య వ్యాయామ విద్యను పాఠ్యాంశంగా ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది. వ్యాయామ విద్య అంటే పిల్లలు ఏవో నాలుగు ఆటలు ఆడితేనే, వ్యాయామాలు చేస్తేనే సరిపోదు. ఆటల్లో పాల్గొనడం ద్వారా మంచి నాయకత్వ లక్షణాలను పెంపొందించడంతోపాటు జీవితంలో ఎదురయ్యే సమస్యలను ధైర్యంగా ఎదుర్కోవడం, గెలుపు ఓటములను సమానంగా భావించడం వంటి సుగుణాలు కూడా అలవరించేదిగా వ్యాయామ విద్య ఉండాలి. పాఠశాల బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలో ఆరోగ్య వ్యాయామ విద్య ఒక ప్రధానాంశంగా అమలుకావాలి.

పాఠశాలల్లో ఆరోగ్య, వ్యాయామవిద్య అమలుపర్చడంలో సరైన వ్యూహాలను అమలుచేయాలి. ప్రాథమిక స్థాయిలో ప్రత్యేకంగా వ్యాయామ ఉపాధ్యాయులు ఉండరు. కాబట్టి తరగతి ఉపాధ్యాయుడే ఈ బోధనాంశాన్ని నిర్వహించాలి. అందుకుగాను ఆరోగ్య, వ్యాయామవిద్యపట్ల అవసరమైన అవగాహన పొందేందుకు కృషి చేయాలి. పాఠ్యప్రణాళికలో సూచించిన అంశాలపై శిక్షణా కార్యక్రమాల్లో పాల్గొని, స్వయంగా నైపుణ్యం సంపాదించుకోవాలి.

ఉన్నత పాఠశాలల్లో వ్యాయామ పీరియడ్లను ప్రతి తరగతికి, ప్రతి రోజూ కాలనిర్ణయపట్టిక రూపొందించాలి. వ్యాయామ ఉపాధ్యాయుడు సాధారణంగా పాఠశాలకు ఒకరే ఉంటారు కాబట్టి అన్ని తరగతులకు ఒకే పీరియడ్లో అన్ని పనులు చేయించడం వీలకాదు. కాబట్టి ప్రతి తరగతికి నిర్దారించిన పీరియడ్లో వ్యాయామ విద్య అమలు జరిగేలా చూడాలి. అంతే తప్ప ఆ పీరియడ్లను ఇతర సబ్జెక్టులకు కేటాయించరాదు. వివిధ క్రీడాంశాలలో నైపుణ్యం కలిగి ఉండడంతోపాటు పిల్లలను వివిధ క్రీడా పోటీలకు పంపేందుకు కృషి చేయాలి. పిల్లలందరూ ఏదో ఒక క్రీడలో నైపుణ్యం సాధించేలా చూడడం ద్వారా వ్యాయామ విద్య అనుకున్న లక్ష్యాన్ని సాధించగలుగుతాం.

పాఠశాల కాలనిర్ణయపట్టికలో తరగతివారీగా పీరియడ్లు కేటాయించినంత మాత్రాన ఆరోగ్య, వ్యాయామవిద్య అమలైనట్లు కాదు. పాఠశాల స్థాయిలో ప్రధానోపాధ్యాయుడు దీని అమలుకు పూర్తి బాధ్యత వహించాలి. ఆరోగ్య, వ్యాయామవిద్య సమర్థవంతంగా అమలుజరగడానికి ప్రధానంగా కావల్సినది క్రీడా ప్రాంగణం. చాలా చోట్ల పాఠశాలకు సరైన వసతులు ఉండవు. అందువల్ల ఆరోగ్య, వ్యాయామవిద్యపట్ల నిర్లక్ష్య ధోరణి వ్యక్తమయ్యే ప్రమాదముంటుంది. అవసరమైన క్రీడాస్థలం ఏర్పాటుకు దాతల నుండి స్థల సేకరణ మొదలుకొని ఏదో అనుకూల ప్రదేశాలలో ఆరోగ్య, వ్యాయామవిద్య అభ్యసించడానికి అవకాశముంటుందో ప్రధానోపాధ్యాయుడు స్పష్టమైన అవగాహనతో ఉండాలి. ప్రణాళికలు రూపొందించగలగాలి. సరైన నాణ్యత కలిగిన క్రీడా పరికరాలు కొనుగోలు చేసి పిల్లలకు అందుబాటులో ఉంచాలి.

ఆరోగ్య, వ్యాయామవిద్యపట్ల తల్లిదండ్రులలో అనుమానాలను నివృత్తి చేసేందుకు, అవగాహన పెంపొందించేందుకు పాఠశాలల్లో తప్పనిసరిగా తల్లిదండ్రుల సమావేశాలను ఏర్పాటు చేయాలి. విద్య యొక్క పరమార్థాన్ని వారు గుర్తించేలా కార్యక్రమాలను రూపకల్పన చేసుకోవాలి. స్థానికంగా వివిధ క్రీడలలో నైపుణ్యం కలిగిన క్రీడాకారులను పాఠశాలకు ఆహ్వానించి వారితో కార్యక్రమాలను నిర్వహించాలి. అకడమిక్ క్యాలెండర్లో నిర్దారించిన అంశాలన్నింటినీ అమలుపరిచేందుకు ఉపాధ్యాయుల సహకారం ఎంతో అవసరం. పాఠశాల అజెండాలో క్రీడలను ప్రధాన అంశంగా ఉంచేందుకు ప్రధానోపాధ్యాయుడు, ఉపాధ్యాయులు, తల్లిదండ్రులు, యాజమాన్యం సమిష్టిగా కృషి చేయాలి. ఎందుకంటే పిల్లలు శారీరకంగా, ఆరోగ్యంగా ఉంటేనే పాఠ్యాంశాలను నేర్చుకోవడంలో చురుకుగా, ఉత్సాహంగా ఉంటారు.

వ్యాయామం, ఆరోగ్యం పరస్పర ఆధారిత అంశాలు కాబట్టి పిల్లలు సరైన ఆరోగ్య అలవాట్లు నేర్చుకోవడానికి, ఆరోగ్య అంశాలపై అవగాహన పొందడానికి, తద్వారా ఆరోగ్యవంతమైన జీవనం గడపడానికి పాఠశాల సహాయపడాలి. ఆరోగ్య కార్యక్రమాల వైద్యులను పాఠశాలకు ఆహ్వానించి అవగాహన కార్యక్రమాలు, ఆరోగ్య పరీక్షలు నిర్వహించాలి. సిలబస్లో నిర్దారించిన ఆరోగ్య అంశాలపై క్విజ్లు, సెమినార్లు, వక్రత్వ, చిత్రలేఖనం పోటీలు మొదలైనవి నిర్వహించి అవగాహన కలిగేలా చేయాలి.

2. వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

ఒకటవ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process
1.	వార్మింగ్ అప్	నడవడము, వృత్తాకారంలో నడవడం, నెమ్మదిగా నడవడం, నెమ్మదిగా పరుగెత్తడం, వేగంగా పరుగుతీయడం, మెడనుండి పాదాలదాక లేదా పాదాలనుండి మెడవరకు వివిధ కదలికలతో శరీరానికి వేడి కలిగించడం.	1. ఆటస్థలం, విజిల్, కమాండ్స్	కృత్య ప్రదర్శన, అనుకరణం, పరిశీలించడం.
2.	ప్రకృతిసిద్ధమైన కృత్యాలు	పద్ధతిగా నిలబడడం, కూర్చోవటం, నడచుట, పరుగెత్తుట, వెనుకకు నడుచుట, గెంతుట, వంకరబింకరగా పరుగెత్తడం మొదలైనవి.	2. పోస్టర్స్, చార్ట్స్, పిక్చర్స్, కమాండ్స్, కాషన్స్.	ప్రదర్శన, అనుకరణంలో పక్షులు, మోటారు వాహనాలు, రైలు, విమానం వలె చేయడం మొదలైనవి. (Follow me).
3.	కాలెస్థనిక్స్	1వ అభ్యాసం నుండి, 5వ అభ్యాసం వరకు చేయించడం.	3. సుద్ద, రోఫ్, ఫైల్ ఫార్మేషన్, డ్రమ్, విజిల్, బాడీబిల్డింగ్ చిత్రాల పరిశీలన	ప్రదర్శించడం, వివరణ, కమాండ్స్ తో సాధన చేయడం, సవరణ చేయుట 1-8 కౌంట్స్ లో సాధన, బైకౌంట్ పద్ధతి, సరిచేయుట, నిరంతర సాధన చేయుట.
4.	మార్చింగ్	వరుస క్రమంలో నిలబెట్టుట, ఫాలిన్ చేయుట నేర్పడం, అటెన్షన్, స్టాండ్ టీస్, స్టాండ్ ఈజి, హాజరు చెప్పించడం.	4. సుద్దతో లైన్ మార్చింగ్, విజిల్ కమాండింగ్, కాషన్స్, రెస్పాన్స్, కవాత్ పోస్టర్స్, ఫిక్చర్స్.	కమాండింగ్ పద్ధతిలో లయబద్ధంగా కృత్య ప్రదర్శన, పరిశీలన, ఏకాగ్రతతో ఆచరించడం.
5.	జిమ్నాస్టిక్స్	ఒక పాదముపై నిలబడడం, ఒకకాలును బారచాపి, ఒక పాదంపై నిలబడడం, ఒక చేయిని ప్రక్కకు బార్లాచావుట, భుజములను గుండ్రంగా తిప్పుట మొదలైనవి.	5. వీడియో ఫిక్చర్స్, చార్ట్స్, మ్యాట్స్, శరీరాకృతుల పోస్టర్స్	కృత్య ప్రదర్శన, పరిశీలన, అనుకరణ సాధన చేయుట.
6.	వినోదక్రీడలు	నమస్తే - నమస్తే - తాయిలం పొట్లం - పేరు చెప్పండి, తప్పుకోండి, గుంపులో బంతి, మరియు 1వ తరగతికి కేటాయించిన పి.ఇ.సి. కార్డులు.	6. విజిల్ (ఈల), సున్నం, చాక్ లెట్స్, రోప్, డంబెల్స్, బాల్స్	వివరణ, గ్రూపులుగా విభజన లేదా వలయాకారంలో విభజనచేసి నిర్వహించాలి, విజేతలకు పొగడ్డలు, శ్రీ-చీర్ క్లాప్స్ తో అభినందించాలి.

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - రెండవ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
1.	వార్మింగ్ అప్	ఒకటవ తరగతి అభ్యాసాలను పునఃశ్చరణ చేయడం మరియు జంపింగ్, హాపింగ్ చేయించడం.	1. విజిల్, కమాండ్స్, మైదానం	వివరణ, సూచనలు, పరిశీలన, సంసిద్ధతతో జంపింగ్. హాపింగ్ లో పాల్గొనేలా సిద్ధం చేయడం, తలనుండి కాలివేళ్ళ వరకు శరీరం మనస్సు సంసిద్ధునిగా తయారు చేయుట.	1. తల నుండి కాళ్ళ వరకు, కాలెస్టనిక్స్ ఎక్సర్ సైజ్, వ్యాయామాలు కొనసాగించాలి.
2.	కాలెస్టనిక్స్	అభ్యాసం 1 నుండి 5 వరకు చేయించడం.	2. విజిల్ / డ్రమ్స్ / కౌంట్స్ లతో చేయడం, శరీర సౌష్ఠ్యం చిత్రపటాలు.	ప్రదర్శన, పరిశీలన, సాధన చేయడం, ఔకౌంట్ పద్ధతి, సరిచేయుట, నిరంతరంగా, లయబద్ధంగా ఆచరించడం, 'హాల్ట్' తో ముగింపు, మరియు 'చేంజ్' తో మరొక ఎక్సర్ సైజ్ లోకి మారుట చేయించాలి.	2. సున్నిత అంశాల నుండి సంక్లిష్ట అంశాలకు కొనసాగింది. కమాండ్స్, కాషన్స్, వివరణ, రెస్పాన్స్ ను పరిశీలించాలి.
3.	మార్చింగ్	ఒకే క్రమంలో నిలబడడం, డ్రెస్సింగ్, లైనుకు సమాంతరంగా వరుస క్రమంలో అంకెలను చెప్పించడం మొదలయినవి చేయించడం.	3. కమాండ్స్, కాషన్స్, విజిల్, డ్రమ్, సుద్దతో లైన్ మార్కింగ్, సైనికుల కవాతు వీడియో పిక్చర్, పోస్టర్స్.	కమాండ్ - రెస్పాన్స్ పద్ధతి ప్రదర్శన అటెన్షన్, స్టాండ్ ఈజి, లైన్ ఫార్మేషన్ లో నిలబెట్టుట, కమాండింగ్ పద్ధతిలో హాజరు తీసుకొనుట చేయించడం.	
4.	అనుకరణ	కాకివలె ఎగురుట, పిల్లినడక, గుఱ్ఱపు నడక ఎలుగుబంటి నడక, విమానమును అనుకరించుట, బస్సు, స్కూటర్ లా వెళ్ళుట.	4. విజిల్, మ్యూజిక్ సౌండ్.	పక్షులు, జంతువుల అరుపులు, మోటారు వాహన, విమానాల శబ్దాన్ని అనుకరించడం, జంతువుల నడకను అనుకరించడం.	
5.	వినోదక్రీడలు	5) నిద్రమత్తు సింహం, 6) దొంగ పోలీస్ 7) పడదోసే ఆట 8) నీకెన్ని, నాకెన్ని మరియు 2వ తరగతికి కేటాయించిన PEC కార్డులు.	5. బంతులు, విజిల్, సుద్ద, లైన్ మార్కింగ్.	వివరణ, జట్టులుగా విభజన చేయుట, రిలే విధానాలతో పోటీ లేదా ఇద్దరి వ్యక్తుల మధ్య పోటీ నిర్వహణ, విజేతలకు, పొగడ్డలు, బహుమతులు అందించాలి.	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - రెండవ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
6.	జిమ్నాస్టిక్స్	మోకాళ్ళు వంచకుండా వంగి బొటన వ్రేలును పట్టుకొనుట, ముందుకు వంగి తలను మోకాళ్ళ మధ్య వుంచుట. చేతులు ప్రక్కకు చాపి మొండాన్ని భూమిపైకి సమాంతరంగా తీసుకొని రావాలి.	6. చార్ట్, వీడియోఫిచ్చర్స్, మ్యాట్.	ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన, సాధన చేయడం, ఐచ్ఛిక పద్ధతిలో అభ్యాసానికి అవకాశం కల్పించడం.	

పాఠశాల నాలుగు అక్షరం ముక్కలు నేర్పే నిమిత్తమాత్ర కార్యక్రమం కాదు. సాంస్కృతికవాహినిని ఒక తరం నుండి మరొక తరానికి చేరవేసే దివ్యధామం. పిల్లలు విద్య గరపడం అంటే తమను తాము భవిష్యత్తు కోసం సిద్ధం చేసుకోవడమన్నమాట. జనారణ్యంలో జీవనం సాగించడానికి బుద్ధి కుశలతోపాటు దేహదారుధ్యం కూడా అత్యంత ఆవశ్యకం.

-మిత్రలాభం

ధైర్యం లేనివాడు స్వాతంత్ర్యాన్ని సంపాదించుకోలేడు. ఒకవేళ అది లభించినా దాన్ని నిలుపుకోలేడు.

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - మూడవ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
1.	వార్మింగ్ అప్	ఒకటి రెండు తరగతుల అభ్యాసాలను పునఃశ్చరణ చేయడం మరియు జిగ్జాగ్, రన్నింగ్, ఫ్లెక్సిబిలిటీ కసరత్తు.	1. విజిల్, కమాండ్స్, ఆటస్థలం, సుద్ద.	వివరణ, కమాండ్స్ - రెస్పాన్స్, ఫాలో మి, స్టాండింగ్, జిగ్జాగ్ రన్నింగ్, అనుకరించడం, పరిశీలన.	
2.	కాలెస్టనిక్స్	11 అభ్యాసం నుండి 15 వరకు చేయించడం.	2. శరీర సౌష్ఠవ చిత్రపటాలు, విజిల్ కమాండ్స్	ప్రదర్శన, పరిశీలన, వివరణ, కమాండ్స్ రెస్పాన్స్ ను పరిశీలన చేయడం, 1-8 కౌంట్స్, బైకౌంట్ పద్ధతి, నిరంతర సాధన సరిచేయుపద్ధతి.	
3.	లయబద్ధమైన కృత్యములు	డంకా మోతకు అనుగుణంగా చేతులు తట్టడం, శ్రీచీర్ క్లాప్, మోతకు అనుగుణంగా కాలితో నేలను మోదడం, లయబద్ధంగా అడుగులు వేయడం, లయబద్ధంగా పరుగెత్తడం మొదలయినవి.	3. విజిల్, డ్రమ్, మ్యూజిక్ సౌండ్ సిస్టమ్, డంబెల్స్, లెజిమ్స్, విద్యార్థుల సంఖ్యను బట్టి మెటీరియల్ సిద్ధం చేసుకోవాలి.	కమాండ్స్, కాషన్స్ - రెస్పాన్స్ పద్ధతిలో ఆచరించవలసిన అంశాలను ముందుగా వివరించాలి. పరిశీలన, వివిధ రకాల మెటీరియల్ ఆచరణ లయబద్ధంగా కొనసాగించాలి.	
4.	మార్చింగ్	1, 2 తరగతుల అభ్యాసాలను పునఃశ్చరణ చేయడం, అంకెలను కుడి నుండి ఎడమకు, ఎడమ నుండి కుడికి లెక్కించడం. రైట్ డ్రస్, ఐస్ ఫ్రంట్, రైట్ టర్న్, లెఫ్ట్ టర్న్, అబౌటర్న్.	4. కమాండ్స్, విజిల్, సుద్ద, రోఫ్ టేపు, లైన్ మార్కింగ్, సైనికుల కవాతు, వీడియో పిక్చర్స్, పోస్టర్స్.	ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలించడం, సింగిల్ లైన్ ఫార్మేషన్ సరిచేసుకొనుటకై రైట్ డ్రస్, ఐస్ ఫ్రంట్, కమాండ్స్ తో సరిచేయుట. సింగిల్ లైన్ నుండి తరగతి ఆకారాన్ని మార్చుటకు లెఫ్ట్ టర్న్ / రైట్ టర్న్ / అబౌటర్న్, కమాండ్స్ తో సాధన చేస్తారు.	
5.	వినోదక్రీడలు	కప్పుగంతులు, పాంపాం పప్పాం, కోతి వచ్చే కోతి వచ్చే, గ్రద్ద-కోడిపిల్ల, 3వ తరగతికి కేటాయించిన PEC కార్డులు.	5. బంతులు, విజిల్, సుద్ద, రోఫ్, కమాండ్స్, స్టాప్ వాచ్.	వివరణ, కమాండ్స్ కు అనుగుణంగా రెస్పాన్స్ (స్పందన) చూపించడం, అనుకరణం, పరిశీలన, విజేతలకు పొగడాలి.	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - మూడవ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
6.	జిమ్నాస్టిక్స్	రెండు పాదాలను దగ్గరకు వుంచి ఎగిరి ముందుకు దుముకుట, వెనుకకు దుముకుట, ఒంటికాలితో వృత్తంలోనికి దుముకుట, పైకి ఎగిరి ముందుకు దుముకుట, ఎగిరి దుముకుట మొదలైనవి.	6. మ్యాట్ / కార్పెట్, చిత్రపటాలు	ప్రదర్శన, పరిశీలన, వివరణ, స్వీయ ఆచరణ, ఇతరుల సహకారంతో సాధన చేయడం.	
7.	యోగా	1) తాడాసనం 2) త్రికోణాసనం 3) పద్మాసనం 4) పవనముక్తాసనం 5) శవాసనం	7. యోగా	ప్రదర్శన, పరిశీలన, వివరణ,	

నా దృష్టిలో క్రీడలను కెరీర్ గా ఎంపిక చేసుకోవడంలో పిల్లలను ప్రోత్సహించే తల్లిదండ్రులే నిజమైన దేశభక్తులు. క్రీడ ద్వారా, క్రీడాకారుల ద్వారా ఒక దేశం ప్రపంచపటంలో ప్రత్యేకంగా గుర్తింపు పొందడం జరిగిందంటే అక్కడి ప్రజలు, ప్రభుత్వాలు క్రీడా విద్యకు పెద్దపీట వేశాయని అర్థం చేసుకోవచ్చు.

- విశ్వనాథన్ ఆనంద్

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - నాల్గవ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
1.	వార్మింగ్ అప్	ఒకటి రెండు తరగతుల అభ్యాసాలు పునఃశ్రవణ చేయడం మరియు బెండింగ్ కసరత్తు, కూర్చొని చేసే కసరత్తు.	1. విజిల్, కమాండ్స్, ఆటస్థలం సుద్ద.	ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన, అనుకరణ, స్టాండింగ్, సిట్టింగ్, శరీరంలోని వివిధ అవయవాల మధ్య సమన్వయం పెంపొందించుట.	
2.	కాలెస్థనిక్స్	1, 2 మరియు 3 తరగతుల అభ్యాసాలను పునఃశ్రవణ చేయించడం.	2. బాడీ బిల్డింగ్ చిత్రపటాలు, ఎరోబిక్స్ ఎక్సర్ సైజులు, వీడియోపిక్చర్స్, మ్యూజిక్	కమాండ్స్, రెస్పాన్స్ వివరణ, కృత్య ప్రదర్శన, పరిశీలన, 1-8 కౌంట్స్లో ఆచరణ, బైకౌంట్స్ పద్ధతి, సరిచేయుట, లయబద్ధంగా, నిరంతర సాధన చేయడం	
3.	మార్చింగ్	ఫాల్ ఇన్, డ్రెస్సింగ్, ఓపన్ ఆర్డర్, క్లోజ్ ఆర్డర్, ఒకేతైనును రెండు లేక మూడు తైన్లుగా విభజించడం (1,2,3 తరగతులు పునఃశ్రవణ చేయించాక పైవి చేయించాలి)	3. విజిల్, సున్నము, డ్రమ్, మ్యూజిక్ సిస్టం, తైన్ మార్చింగ్, సైనికుల కవాతు పిక్చర్స్, వీడియో ఫిక్చర్స్, కమాండ్స్.	ప్రదర్శన, పరిశీలన, వివరణ, ఆచరణ, కమాండ్స్, రెస్పాన్స్ పరిశీలన, ఆచరణ, సింగిల్ తైన్ ఫార్మేషన్, నుండి టూలైన్స్, త్రీ తైన్స్ ఫార్మేషన్లోకి మారుటకు కమాండ్ 'ఓపెన్ ఆర్డరు' ను తరవాత సింగిల్ తైన్ ఫార్మేషన్లోకి మారుటకు కమాండ్ 'క్లోజ్ ఆర్డర్' ను ఉపయోగిస్తారు.	
4.	వినోదక్రీడలు	అవ్వచ్చె-అవ్వచ్చె, అమ్మ చెప్పింది. టైమెంత సింహం, డాం డాం బలూన్, మరియు 4వ తరగతికి కేటాయించిన PEC కార్డులు.	4. విజిల్, కమాండ్స్, సున్నం, ఆటస్థలం, స్టాప్ వాచ్.	ప్రదర్శన, పరిశీలన, వివరణ, ఆచరణ కమాండ్స్, రెస్పాన్స్, పరిశీలన, ఆచరణ, విజేతలకు ప్రశంసలు, చాక్లెట్లు, త్రీవీర్క్లాప్తో అభినందనలు తెలపాలి.	
5.	జిమ్నాస్టిక్స్	ముందుకు పల్టీకొట్టుట, కప్పలాగ పల్టీలు కొట్టడం, కూర్చున్న స్థితి నుండి వెనుకకు దొర్లడం, బండి చక్రము వలె పల్టీలు కొట్టుట మొదలైనవి.	5. కార్పెట్స్, మ్యూజిక్ (పరుపులు) చదునైన, సురక్షిత ప్రదేశం.	ప్రదర్శన, పరిశీలన, వివరణ, ఆచరణ, ఇతరుల సహకారంతో స్వీయ అభ్యాసం బంతి మాదిరిగా ముందుకు వెనుకకు దొర్లుట.	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - నాల్గవ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
6.	చిన్నచిన్న పోటీకృత్యాలు (కంబాటీస్)	చేతులతో లాగుట, త్రోయుట, వీపును వీపును ఆనించి లాగుట మొదలైనవి.	6. సమతల ప్రదేశం, కమాండ్స్ లైన్ మార్కింగ్	ప్రదర్శన, పరిశీలన, వివరణ, ఆచరణ, విజేతలకు ప్రశంసలతో అభినందనలు.	
7.	యోగా	1) తాడాసనం 2) త్రికోణాసనం 3) పద్మాసనం 4) భుజంగాసనం 5) మకరాసనం	7. యోగా చిత్రపటాలు, కార్పెట్	ప్రదర్శన, పరిశీలన, వివరణ, అనుకరణ.	
8.	లయబద్ధమైన కృత్యములు	1. యాక్షన్ సాంగ్ - ఉపాధ్యాయుడు పాటకు అనుగుణంగా నటించాలి. పాడిన పాటకు అనుగుణంగా పిల్లలచే అభినయం చేయించాలి.	8. మ్యూజిక్ సిస్టమ్, విజిల్, డ్రమ్ బీటింగ్.	ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన, సాధనలో సవరణ.	

సాయంత్రం 5 నుండి 6 గంటల వరకు పిల్లల క్రీడల సమయం. అది బాలల హక్కు. ఆ సమయంలో ట్యూషన్ అని, ప్రత్యేక తరగతులని పిల్లలపై ఒత్తిడి తేవద్దు. వారి శారీరక, మానసిక వికాసాలకు తోడ్పడండి, చేయూతనివ్వండి. పిల్లల్ని ఆనందంగా ఉండనివ్వండి.

పిల్లల శారీరక, మానసిక వికాసాలకు దోహదపడే వ్యాయామ విద్యను పాఠశాల బోధనా కార్యకలాపంగా భాగస్వామ్యం చేసుకోవడంలో చిన్నచూపు చూడడమంటే విద్యా లక్ష్యాల సాధనలో దారితెన్నూ లేకుండా ప్రయాణించడమే.

-ప్రొ||యశ్ పాల్

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - ఐదవ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
1.	వార్మింగ్ అప్	పూర్వ తరగతుల పునఃశ్చరణ	1. విజిల్, కమాండ్స్, ఆటస్థలం సుద్ధ.	తల నుండి కాళ్ళ వరకు లేదా కాళ్ళ నుండి ప్రారంభించిన ఎక్సర్ సైజులు తలవరకు సంబంధించినవిగా చేయించాలి.	
2.	కాలెస్టనిక్స్	1 నుండి 3వ తరగతికి ఉన్న 15 అభ్యాసాలు పునఃశ్చరణ చేయడం.	2. కమాండ్స్, డ్రమ్, మ్యూజిక్, విజిల్, మైదానం, సుద్ధ, లైన్ మార్కింగ్.	శరీరంలోని అవయవాల మధ్య సమన్వయానికి, వాకింగ్, స్పీడ్ వాకింగ్, స్లో జాగింగ్, జిగ్ జాగ్ రన్నింగ్, జంపింగ్, హాపింగ్, స్లో వాకింగ్ చేయించాలి.	
3.	మార్చింగ్	మార్చ్ టైం మార్చ్, హాల్ట్, ఫార్వర్డ్ మార్చ్, రైట్ వీల్, లెఫ్ట్ వీల్, అసెంబ్లీ మరియు డిస్ మిస్సల్.	3. కమాండ్స్ డ్రమ్ బీటింగ్, మ్యూజిక్ సిస్టం రికార్డింగ్, 1,2,3 లేదా లెఫ్ట్-రైట్-లెఫ్ట్ కమాండ్స్	ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన, ఆచరణ, బైకౌంట్ పద్ధతిలో ఉంచి సరిచేయడం, లయబద్ధంగా, నిరంతర సాధనగా ఎక్సర్ సైజులు 1 నుండి 6 సెట్లు మొత్తం కలిపి సాధన చేయవలెను.	
4.	వినోద క్రీడలు	గద్దాట (మేక-మేకలకాపరి) - అడ్డం దారికి అడ్డం - ఎత్తు పల్లం ఆట. మరియు 5వ తరగతి కేటాయించిన PEC కార్డులు.	4. కమాండ్స్, విజిల్.	ప్రదర్శన, కమాండ్స్ పై వివరణ, ఆచరణ లయబద్ధంగా నిరంతర సాధన, నిలబడినచోట మార్చ్ టైం మార్చ్, ముందుకు సాగుతూ చేయుటకు ఫార్వర్డ్ మార్చ్, (లెఫ్ట్ లేదా రైట్) రైట్ వీల్ / లెఫ్ట్ వీల్ కమాండ్స్ ను మరియు మార్చ్ పాస్ట్ ముగింపునకు అసెంబ్లీ మరియు 'డిస్ మిస్సల్' తో ముగింపు చేయవలెను.	
5.	జిమ్నాస్టిక్స్	నడుస్తూ ముందుకు మొగ్గవేయుట (దొర్లుట) సగం తిరిగి మొగ్గలేయుట, నిలబడి పట్టెలు కొట్టుట, 'V' ఆకారంలో కూర్చోనుట మొదలైనవి జిమ్నాస్టిక్స్ పాజిషన్స్.	5. కార్పెట్స్, పరుపులు.	వివరణ, పరిశీలన, విజేతలకు అభినందనలు ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన, ఆచరణ, స్వీయ అభ్యాసం, పునఃశ్చరణ చేయడం.	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - ఐదవ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
6.	విసురుటలోని కృత్యాలు	బంతిని విసురుట, పట్టుకొనుట, పట్టుకొని మళ్ళీ విసురుట మొదలయినవి.	6. బంతులు, క్రికెట్ బాల్స్.	ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన.	
7.	యోగా	1) తాడాసనం 2) త్రికోణాసనం 3) పద్మాసనం 4) భుజంగాసనం 5) పవనముక్తాసనం 6) ధనురాసనం 7) వజ్రాసనం 8) మకరాసనం.	7. యోగా చార్టులు, కార్పెట్స్.	ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన.	
8.	లయబద్ధమైన కృత్యములు	జానపద నృత్యమునకు లయబద్ధంగా పిల్లలచే నృత్యములు	8. మ్యూజిక్ సిస్టం, విజిల్, డ్రమ్.	ప్రదర్శన, పరిశీలన, లయబద్ధంగా కమాండ్స్ - రెస్పాన్స్ పద్ధతిలో ఆచరణ.	

ఆటలు ఆడడం కాలక్షేపం కోసం కాదు. రేపటి ప్రపంచంలో ఎదురయ్యే సవాళ్ళను స్వాగతిస్తూ పరిష్కరించే సత్తా నాకుందని ప్రకటించుకునేందుకు అందివచ్చిన అవకాశాలే 'ఆటలు'

- గిజుభాయి

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 6వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
1.	వార్మింగ్ అప్/ సంసిద్ధీకరణం	1) వాకింగ్ 2) స్లో జాగింగ్ 3) డ్రైవింగ్ వ్యాయామం 4) వ్యాయామాలు టాప్ టు బాటమ్ (తల నుండి ప్రారంభించి కాళ్ళవరకు కొనసాగాలి)	ఆటస్థలం, కమాండ్స్, విజిల్.	డెమానిస్ట్రేషన్, అనుకరణ, 'ఫాలోమి' కమాండ్ తో ప్రారంభం, పరిశీలించడం. ఎక్సర్ సైజ్ చేయడానికి ముందు, చేస్తున్నప్పుడు, చేసిన తరువాత నాడీవేగాన్ని అంచనా వేయాలి.	
2.	యోగా	1) తాడాసనం 2) పవనముక్తాసనం 3) ఉత్తానపాదాసనం 4) శలభాసనం 5) సుఖాసనం 6) వృక్షాసనం 7) వజ్రాసనం 8) శవాసనం 9) సూర్యనమస్కారములు	పోస్టర్స్, చార్ట్స్, పిక్చర్స్, మ్యాట్, కార్పెట్స్.	యోగా ప్రాముఖ్యతను తెలియపర్చాలి. డెమానిస్ట్రేషన్, వెర్బల్ ఎక్స్ ప్లనేషన్, అభ్యాసనము, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ సూర్యనమస్కారముల ప్రాముఖ్యతను తెలియపరచాలి.	
3.	మాస్ డ్రిల్ (సామూహిక కృత్యం)	1 కాలిస్థనిక్స్: ఎ) ఆర్మ్ ఎక్సర్ సైజులు బి) చెస్ట్ ఎక్సర్ సైజులు సి) సిట్టింగ్ ఎక్సర్ సైజులు 2. డంబుల్స్: 1 నుండి 6 అభ్యాసములు 3. వాండ్ డ్రిల్: 1 నుండి 6 అభ్యాసములు 4. ప్లాగ్ డ్రిల్: 1 నుండి 6 అభ్యాసములు	ఆటస్థలం, డ్రమ్, విజిల్, డంబుల్స్, వాండ్స్, ప్లాగ్స్, మ్యూజిక్ సిస్టం, ప్లాగ్ స్టిక్స్.	కమాండ్స్ తో మార్చింగ్ ప్రారంభించాలి. 2/3 లైన్ ఫార్మేషన్ ఏర్పాటుచేయాలి. - ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన, కమాండ్స్ - బైకౌంట్ పద్ధతిలో వివరణ, సవరణ చేయాలి. - లయబద్ధంగా, నిరంతర సాధనలో 1-8 కౌంట్స్ తిరిగి 8-1 వరకు కొనసాగిస్తుండాలి. - ఒక ఎక్సర్ సైజునుండి మరొక ఎక్సర్ సైజులోకి మారునపుడే కమాండ్ 'చేంజ్' ఉపయోగించాలి. - ముగింపు దశ కమాండ్ 'హాల్ట్' తో ముగించాలి.	
4.	లెజిమ్స్	1. ఘాటి లెజిమ్ ఎ) పొజిషన్స్ - 1 నుండి 5 అభ్యాసాలు బి) జోలే సి) ఆటోక్ డి) ఆగేపాం 2. బరోడా లెజిమ్ ఎ) పొజిషన్ 1 నుండి 4 అభ్యాసాలు బి) చార్ అవాజ్ సి) దొరుక్	ఆటస్థలం, లెజిమ్స్ పరికరాలు, డ్రమ్స్, మార్కర్స్, మ్యూజిక్ సిస్టం, విజిల్, కమాండ్స్.	- విద్యార్థులను 2/3 లైన్ ఫార్మేషన్ చేయాలి. - ప్రదర్శన-వివరణ, పరిశీలన, అభ్యాసము చేయించాలి. - కమాండ్స్ కు తగిన రెస్పాన్స్ ను పరిశీలించాలి. - లయబద్ధంగా నిరంతరం సాధన చేయుట - సరిచేయుట.	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 6వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
5.	జిమ్నాస్టిక్స్	ఫోర్ ఎక్సర్ సైజులు: ఎ) క్రాచ్ బ్యాలన్స్ బి) సిట్టింగ్ ఫార్వర్డ్ రోల్ సి) బ్యాక్ వర్డ్ రోల్ డి) స్టాండింగ్ ఫార్వర్డ్ రోల్ ఇ) స్టాండింగ్ బ్యాక్ వర్డ్ రోల్.	ఆటస్థలం, కార్పెట్స్, పరుపులు, డ్రమ్స్, మార్కర్స్, మ్యూజిక్ సిస్టం.	<ul style="list-style-type: none"> - విద్యార్థులను 2/3 లైన్ ఫార్మేషన్ చేయాలి. - ప్రదర్శన - వివరణ, పరిశీలన, అభ్యాసము చేయించాలి. - కమాండ్స్ కు తగిన రెస్పాన్స్ ను పరిశీలించాలి. - లయబద్ధంగా నిరంతరం సాధన చేయుట - సరిచేయుట. 	
6.	పిరమిడ్స్	1) ఇద్దరి కలయికతో చేయునవి 2) ముగ్గురి కలయికతో చేయునవి 3) నలుగురి కలయికతో చేయునవి	మ్యాట్స్, పరుపులు, కార్పెట్స్, చిత్రపటాలు వీడియో గ్రాఫిక్స్, సైడ్స్.	<ul style="list-style-type: none"> - శారీరక దృఢత్వము కలిగిన వారిని మొదట వరుసలో ఉంచాలి. - తేలిక బరువు కలిగిన వారిని పై వరుసలో ఉండునట్లుగా నిర్మించాలి. 	
7.	అడ్లెటిక్స్	1. స్టార్ట్స్ రకాలు 2. ఫినిషింగ్ రకాలు 3. 100 మీటర్ల పరుగు 4. లాంగ్ జంప్	సున్నం, కమాండ్స్, విజిల్, రోఫ్, ఫ్లాగ్స్, స్టాఫ్ వాచెస్ చార్జ్స్, పిక్చర్, వీడియో పిక్చర్, సైడ్స్, యాక్షన్ ఫిక్చర్స్, ఆటస్థలం.	<ul style="list-style-type: none"> - ట్రాక్ అండ్ ఫీల్డ్ ఈవెంట్లలో ప్రాథమిక నైపుణ్యత తెలియపరుచుట. - స్ట్రాంగ్ లెగ్, రేర్ లెగ్, గుర్తించిన తరువాత రెండింటి మధ్య ఉండవలసిన దూరము, కూర్చోనే విధానాలు ప్రదర్శించాలి. వివరణ, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ - స్ప్రిడింగ్ దూరం, 30 మీ. , 50 మీ. దూరం చేయించాలి. - ప్రదర్శన, వివరణ పరిశీలన, స్వీయ అభ్యసనము పర్యవేక్షణ - లాంగ్ జంప్ లో అప్రోచ్ రన్, టేకాఫ్, గాలిలో లేచుట, పిట్ లోనికి దూకుట. 	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 6వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
8.	గేమ్స్	<p>జట్టు ఆటలు:</p> <p>1) కబడ్డీ 2) ఖో ఖో 3) టెన్నికాయిట్</p> <p>4) బాల్ బ్యాడ్ మింటన్ 5) వాలీబాల్ 6) క్రికెట్</p> <p>7) ఫుట్ బాల్ 8) హాకి 9) బాస్కెట్ బాల్</p> <p>10) హ్యాండ్ బాల్ 11) సాఫ్ట్ బాల్ 12) బ్యాడ్ మింటన్</p> <p>13) టేబుల్ టెన్నిస్ 14) చెస్ 15) త్రో బాల్</p> <p>సూచన: పైన పేర్కొనబడిన 15 అంశాలలో అభ్యాసం చేయించాలి.</p>	<p>వివిధ క్రీడలకు సంబంధించిన ఆటస్థలాలు, క్రీడాపరికరాలు: శాశ్వత పరికరాలు, పోల్స్, టెన్నికాయిట్, వాలీబాల్, ఫుట్ బాల్, బాస్కెట్ బాల్, త్రో బాల్, షటిల్ బ్యాడ్ మింటన్, బాల్ బాడ్ మింటన్, హాకి హారిజంటల్ బార్, పార్లల్ బార్, రోమన్ రింగ్స్, వాల్డింగ్ బాక్స్, వాల్డింగ్ హార్స్, స్ప్రింగ్ బోర్డ్, స్కార్ బోర్డ్, స్టాఫ్ & గోవాచ్ బాల్స్, నెట్స్, రాకెట్స్, కాక్స్, గ్లోసెస్, ఫ్యాడ్స్, స్టంప్స్, బెయిల్స్, సిగ్నల్ కార్డ్స్, ఫ్లాగ్స్ Team games (any three)</p>	<p>- గేమ్స్ (మైదాన వసతులనుబట్టి 5-6 అంశాలు) అభ్యాసం.</p> <p>- క్రీడలపరిచయం - కౌశల ప్రదర్శనలు, ఉపన్యాస పద్ధతి, ప్రదర్శనాపద్ధతి, వర్చుల్ ఎక్స్ ప్లనేషన్, కమాండ్స్, ప్రొగ్రెసివ్ పార్ట్ పద్ధతి, హోల్ పార్ట్ హోల్ పద్ధతి, సెట్ పద్ధతి.</p> <p>- స్కిల్ లెసన్ షాన్, జనరల్ లెసన్ షాన్ ప్రకారం సూచనలు, సలహాలు, జాగ్రత్తలు పాటించాలి.</p> <p>- ప్రదర్శన - అభ్యాసం, వ్యక్తిగతంగా మరియు టీములవారీగా చేయుట.</p>	
9.	మైనర్ గేమ్స్	<p>వినోదపు క్రీడలు:</p> <p>1. రామా రావణ రాజా 11. నీల్ - బాల్</p> <p>2. బస్తి గడియారము 12. పిల్లి ఎలుక</p> <p>3. లంగిడి 13. వీధులు - సందులు ఆట</p> <p>4. విషవలయము 14. స్లాఫ్ - జాక్</p> <p>5. జపనీస్ టాగ్ ఆట 15. పాములు పట్టేవాడు ఆట</p> <p>6. నాలుగు స్థంభాలాట 16. పొటాటో గేదరింగ్</p> <p>7. ప్రిజనర్స్ చేజ్ 17. వీపుల జంట</p> <p>8. బుల్ డాగ్ తరుముట 18. త్రీ-డీస్</p> <p>9. మంత్రదండము 19. ముసలివాడు</p> <p>10. గ్రద్ద - పిచ్చుక 20. స్వేచ్ఛ - పట్టుబడటం</p>	<p>కొన్ని బాల్స్, సున్నం, విజిల్, కమాండ్స్, ఆటస్థలం, స్టాప్ వాచ్.</p>	<p>- ప్రదర్శన - వివరణ - జతలుగా లేదా సామూహికంగా పాల్గొనుట</p> <p>- అందరు పాల్గొనేలా చూడాలి</p> <p>- విజేతలకు త్రీచీర్ క్లాప్స్ / ప్రశంసలు అందించాలి.</p> <p>- చర్చాపద్ధతి, భిన్నమైన క్రీడలలో గడించిన వ్యక్తిగత అనుభవాలను పంచుకోవాలి.</p>	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 6వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
10.	మార్చింగ్	కమాండ్స్: 1. అటెన్షన్ 2) స్టాండ్ ఎట్ ఈజ్ 3. రైట్డ్రెస్ 4. ఐస్ప్రంట్ 5. స్టాండ్ ఈజి టర్న్స్: 1. రైట్టర్న్ 2. లెఫ్ట్టర్న్ 3. ఎబౌట్టర్న్.	సున్నం, లైన్ మార్కింగ్, డ్రమ్, మ్యూజిక్ రికార్డింగ్ సిస్టమ్.	- 2 లేదా 3 లైన్లలో విద్యార్థులను నిలుచుండ బెట్టాలి. కమాండ్స్; అటెన్షన్, స్టాండ్ ఎట్ ఈజ్, రైట్డ్రెస్, ఐస్ప్రంట్, స్టాండ్ ఈజి - టర్న్ కమాండ్స్; రైట్ టర్న్, లెఫ్ట్ టర్న్, ఎబౌట్టర్న్ - ప్రదర్శన - అభ్యాసంలో అందించే తే చేయించాలి.	
11.	ఎరొబిక్స్	ఎరొబిక్స్ - పరిచయం ఎరొబిక్స్ వార్మింగ్అప్ ఎక్సర్సైజ్లు ఎరొబిక్స్ - అభ్యాసం చేయించుట ఎరొబిక్స్ - కూల్డౌన్ ఎక్సర్సైజ్లు చేయించడం.	మైక్రోఫోన్/ పి.ఎ. సిస్టం మార్కర్స్, డ్రమ్స్, పోస్టర్స్ వీడియో పిక్చర్స్, విజిల్, కమాండ్స్, మ్యూజిక్ సిస్టమ్.	- విద్యార్థుల సంఖ్యనుబట్టి లైన్ ఫార్మేషన్ చేయాలి. - ప్రదర్శన - వివరణ - అభ్యాసం చేయాలి. - మొదట వార్మింగ్ ఎక్సర్సైజులుచేసి అటు తరువాత ఎరొబిక్స్ చేయించాలి. తరువాత కూల్డౌన్ ఎక్సర్సైజులు చేయించాలి. - విద్యార్థుల పల్స్, ఎరొబిక్స్ ప్రారంభదశలో - మరియు తరవాత తెలుసుకోవాలి.	
12.	కంబాటివ్	నీ స్లాఫ్ (జత) నాక్ ఓవర్ క్లబ్ (జత) లేన్ డక్ ఫైట్ (జత)	విజిల్, సున్నం, లైన్మార్కింగ్.	- ప్రదర్శన - వివరణ - అభ్యాసం చేయించాలి.	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 7వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
1.	సంసిద్ధీకరణం	1. వాకింగ్, 6 వ తరగతిలోని అంశాలను పునశ్చరణ చేయడం.	ఆటస్థలం, విజిల్ కమాండ్స్.	<ul style="list-style-type: none"> - సింగిల్ లైన్ ఫార్మేషన్ చేయించాలి. - అర్ధచంద్రాకారం/ వయలయాకారంలో ఉంచి వ్యాయామ ప్రక్రియలు నిర్వహించాలి. - ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ. 	
2.	యోగా	ఎ) యోగాసన నియమాలు-యోగాసన పోటీ నిబంధనలు బి) ఆసనాలు: 1. తాడాసనం 2. త్రికోణాసనం 3. పద్మాసనం 4. పవన ముక్తాసనం 5. వజ్రాసనం 6. భుజంగాసనం 7. సర్వాంగాసనం 8. శవాసనం 9. సూర్యనమస్కారములు	పోస్టర్స్, వీడియో పిక్చర్స్, కార్పెట్స్, పరుపులు.	<ul style="list-style-type: none"> - డెమానిస్ట్రేషన్, వెర్బల్ ఎక్స్ప్లనేషన్, అభ్యాసం, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ. 	
3.	మాస్ డ్రిల్	1 కాలిస్థనిక్స్: ఎ) ఆర్మ్ ఎక్సర్సైజులు బి) చెస్ట్ ఎక్సర్సైజులు సి) సిట్టింగ్ ఎక్సర్సైజులు 2. డంబుల్స్: 1 నుండి 6 అభ్యాసములు 3. వాండ్ డ్రిల్: 1 నుండి 6 అభ్యాసములు 4. ప్లాగ్ డ్రిల్: 1 నుండి 6 అభ్యాసములు	డ్రమ్, డంబుల్స్, వాండ్స్, ప్లాగ్స్, మ్యూజిక్ సిస్టమ్, కమాండ్స్, విజిల్, ప్లాగ్ సిస్టమ్.	<ul style="list-style-type: none"> - ఫైల్ ఫార్మేషన్ లో తరగతి ఆకారాన్ని రూపొందించుకొనుట - కమాండ్స్ - రెస్పాన్స్ పద్ధతిలో చేయించాలి. - ప్రదర్శన - వివరణ, పరిశీలన, సరిచేయుట - లయబద్ధంగా నిరంతరసాధన చేయుట. 	
4.	లెజిమ్స్	1. ఘాటి లెజిమ్ ఎక్సర్సైజులు ఎ) బైటక్ బి) కథమ్ థాల్ 2. బరోడ లెజిమ్ ఎక్సర్సైజులు ఎ) ఆగ్ ఫలాంగ్ బి) మెమియ	లెజిమ్స్ పరికరాలు, డ్రమ్స్, మార్కర్స్, మ్యూజిక్ సిస్టమ్, విజిల్.	<ul style="list-style-type: none"> - విద్యార్థులను ఫైల్ ఫార్మేషన్ లో ఉంచాలి. - ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం, సరిచేయుట. - లయబద్ధంగా కమాండ్స్ - రెస్పాన్స్ లో సాధన చేయుట. - పరిశీలన - సరిదిద్దుట - నిరంతరసాధన. 	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 7వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
5.	జమ్నాస్టిక్స్	1. ఫ్లోర్ ఎక్సర్ సైజులు: ఎ) నీ అండ్ ఎల్ బో బ్యాలన్స్ బి) హెడ్ స్టాండ్ బ్యాలన్స్ సి) స్టాండింగ్ ఫార్వర్డ్ రోల్ డి) స్టాండింగ్ బ్యాక్ వర్డ్ రోల్ ఇ) కార్టవీల్	పరుపులు, కార్పెట్స్, చిత్రపటాలు, వీడియోపిక్చర్స్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన - విద్యార్థి స్వీయ అభ్యసనం - పర్యవేక్షణ	
6.	పిరమిడ్స్	1. 6వ తరగతిలోని అంశాలను వునఃశ్చరణం చేయించుట 2. ఎ) ఐదుగురి కలయికతో చేయునవి బి) 6 గురి కలయికతో చేయునవి సి) 7గురి కలయికతో చేయునవి	పరుపులు, కార్పెట్స్, చిత్రపటాలు, వీడియోపిక్చర్స్, పైప్స్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన - భిన్న రూపాలలో పిరమిడ్స్ సాధన	
7.	అథ్లెటిక్స్	స్పింట్ (షార్ట్ డిస్టెన్స్ రన్స్): 200 మీటర్ల పరుగు, మిడిల్ డిస్టెన్స్ రన్స్: 800 మీటర్ల పరుగు హైజంప్, షాట్ పుట్.	సున్నము, లైన్ మార్కర్స్, విజిల్ రోప్, స్టాప్ వాచ్, టేప్, యాక్షన్ పిక్చర్స్ ఆటస్థలం, షాట్ పుట్, లాంగ్ జంప్ ఫిట్. హైజంప్ ఫిట్. షాట్ పుట్ సర్కిల్.	- ట్రాక్ & ఫీల్డ్ ఈవెంట్ లలో ప్రాథమిక నైపుణ్యాలు తెలియపర్చుట. - హైజంప్ లో అప్రోచ్ రన్, టేకాఫ్, బార్ ను క్రాస్ చేయుట, ఫిట్ లోనికి లాండ్ అవుట. - షాట్ పుట్ లో షాట్ ను పట్టుకొనే విధానాలు, గైడింగ్, విడుదల చేయుట	
8.	గేమ్స్	6వ తరగతిలోని ఆటలను వునఃశ్చరణం చేయించాలి.	6వ తరగతిలో ఉపయోగించబడిన రిసోర్స్ ను ఉపయోగించుకొనుట.	- వివిధ క్రీడలకు సంబంధించిన ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ.	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 7వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
9.	మైనర్ గేమ్స్	<p>వినోదపు క్రీడలు</p> <p>1. ఇల్లు వెతుక్కో 11. పులి-మనిషి-సిపాయి</p> <p>2. పద్మవ్యూహం 12. ఆవునంటే కాదు-కాదంటే</p> <p>3. ఎవరికెన్ని గుర్తు అవును</p> <p>4. కర్ర - ఆట 13. వస్తువు పేరు చెప్పండి</p> <p>5. పాము - ముంగిస 14. శిలాట</p> <p>6. సైగలాట 15. ఆహ్వాన ఆట</p> <p>7. కోడిగుడ్డాట 16. గుడ్డిపిల్ల</p> <p>8. అవ్వచి - గవ్వచి 17. వత్తి వత్తి ఆట</p> <p>9. ఈ పనికోసం - ఈ పనికోసం 18. నేనెవరిని</p> <p>10. అద్దం ఆట 19. చేతిగుడ్డ ఆట</p> <p>20. కొండపైన మంట</p>	<p>సున్నం, లైన్ మార్కర్స్, విజిల్, కర్ర, కాషన్స్, కమాండ్స్.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - వలయాకారం లేదా ఫైల్ ఫార్మేషన్ లో తరగతి ఆకారం. - ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ. - విజేతలకు ప్రశంసలు, పొగడ్డలు, అభినందనలు తెలపాలి. 	
10.	మార్చింగ్	<p>1. ఫార్మేషన్స్: ఎ) సింగిల్ లైన్ ఫార్మేషన్ బి) డబుల్ లైన్ ఫార్మేషన్ సి) త్రిబుల్ లైన్ ఫార్మేషన్</p> <p>2. ఓపెన్ ఆర్డర్</p> <p>3. క్లోజ్ ఆర్డర్</p> <p>4. మార్చ్ బ్రేమ్ మార్చ్</p> <p>టర్న్స్: ఎ) 6వ తరగతి లోని అంశాల పునశ్చరణ బి) మార్చ్ బ్రేమ్ మార్చ్ సి) మార్చ్ బ్రేమ్ హాల్ట్</p>	<p>విజిల్, డ్రమ్, మ్యూజిక్ సిస్టిమ్, లైన్ మార్కర్, సుద్ద.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 2/3 లైన్ ఫార్మేషన్ లో తరగతి ఆకారాన్ని నిర్మించాలి. - కమాండ్స్ - రెస్పాన్స్ పద్ధతిలో ప్రదర్శన చేసి చూపించాలి. - పరిశీలన, లయబద్ధ సాధన చేయుట. 	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 7వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
11.	ఎరోబిక్స్	ఎ) ఎరోబిక్స్ వార్మింగ్ అప్ ఎక్సర్సైజులు చేయించుట బి) ఎరోబిక్స్ అభ్యాసము చేయించుట సి) ఎరోబిక్స్ కూలింగ్ డౌన్ వ్యాయామం చేయించుట	మైక్రోఫోన్ / పి.ఎ. సిస్టమ్, మార్కర్స్, డ్రమ్, పోస్టర్స్, వీడియో పిక్చర్స్, విజిల్, కమాండ్స్, మ్యూజిక్ సిస్టమ్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ. - కమాండ్స్ - రెస్పాన్స్ పద్ధతిలో నిర్వహణ.	
12.	కంబాటివ్	ఎ) లిఫ్టింగ్ కాంటెస్ట్ (జత) బి) లైన్పుల్ (జత) సి) రూస్టర్ ఫైట్ (జత) డి) స్టెప్పింగ్ టోప్ (జత)	విజిల్, సున్నం, మార్కింగ్, కమాండ్స్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం, పరిశీలన.	

శుభ్రమైన గాలి, స్వచ్ఛమైన నీరు, సాత్విక భోజనం, పరిశుద్ధ భావన. ఈ నాలుగు మానవుడికి అవసరమైన ముఖ్య నియమాలు.
సుఖశాంతులనేవి ఒకరికి నీవు ఇచ్చే వాటిపై ఆధారపడి ఉంటాయి. అంతేకాని వారి నుండి నీవు పుచ్చుకునే వాటిపై కాదు.

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 8వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
1.	సంసిద్ధీకరణం	7 వ తరగతిలోని అంశాలను పునఃశ్చరణ చేయడం.	ఆటస్థలం, విజిల్ కమాండ్స్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం.	
2.	యోగా	ఎ) సూర్యనమస్కారాలు అభ్యాసం చేయించుట: బి) ఆసనాలు: 1. తాడాసనం 2. పవనముక్తాసనం 3. వీరభద్రాసనం 4. సేతుబంధాసనం 5. పద్మాసనం 6. సుఖాసనం 7. వజ్రాసనం 8. భుజంగాసనం 9. సర్వాంగాసనం 10. శవాసనం 11. సూర్యనమస్కారములు	పోస్టర్స్, వీడియో పిక్చర్స్ కార్పెట్స్, పరుపులు.	- ఆసనాలు, డెమానిస్ట్రేషన్, వెర్బల్ ఎక్స్ప్లనేషన్, అభ్యాసం, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ.	
3.	మాస్ డ్రిల్	1 కాలిస్థనిక్స్: ఎ) ట్రంక్ ఎక్సర్ సైజ్ లు బి) బెండింగ్ ఎక్సర్ సైజులు సి) అబ్డమినల్ ఎక్సర్ సైజులు డి) లెగ్ ఎక్సర్ సైజులు ఇ) స్టెప్పింగ్ ఎక్సర్ సైజ్ లు 2. డంబుల్స్: 7 క్లాసులోని డంబెల్ వ్యాయామాలు పునశ్చరణ చేయించాలి 3. వాండ్ డ్రిల్: 7 క్లాసులోని డంబెల్ వ్యాయామాలు పునశ్చరణ చేయించాలి. 4. ఫ్లాగ్ డ్రిల్: 7 క్లాసులోని ఫ్లాగ్ డ్రిల్ పునఃశ్చరణ చేయించాలి.	డ్రమ్, డంబుల్స్, వాండ్స్, ఫ్లాగ్స్ మ్యూజిక్ సిస్టమ్, కమాండ్స్.	- సౌలభ్యాన్నిబట్టి తరగతి ఆకారమును ఫైల్ ఫార్మేషన్ లోనికి మార్చాలి. - ప్రదర్శన - వివరణ ఇవ్వాలి. - కమాండ్స్ - రెస్పాన్స్ పద్ధతిలో అభ్యాసం చేయించాలి. - లయబద్ధంగా వివిధ రకాలుగా నిరంతర సాధన చేయుట.	
4.	లెజిమ్	1) ఘాటిలెజిమ్స్: ఎ) పవిత్ర, బి) బాయెరుఖో, సి) ధహనెరుఖో 2) బరోడ లెజిమ్స్: ఎ) దొమాల్, బి) దొమాల్ బైటక్	లెజిమ్ పరికరాలు, డ్రమ్స్, మార్కర్స్, పి.ఎ.సి. సిస్టమ్, విజిల్.	- విద్యార్థులను ఫైల్ ఫార్మేషన్ లో ఉంచాలి. - ప్రదర్శన - అభ్యాసం - పరిశీలన. - స్వీయ అభ్యసనం.	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 8వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
5.	జిమ్నాస్టిక్స్	ఫ్లోర్ ఎక్సర్ సైజులు: ఎ) హ్యూండ్ స్టాండ్ నుండి ఫార్వర్డ్ రోల్ బి) బ్యాక్ రోల్ నుండి హ్యూండ్ స్టాండ్ సి) కార్డ్ వీల్ విత్ ఆపరేటర్స్: ఎ) పార్లల్ బార్: ఫండమెంటల్ పొజిషన్స్ బి) పార్లల్ బార్ ఎక్సర్ సైజ్ వ్యాయామాలు 1, 2, 3, 4	పార్లల్ బార్స్, హారిజంటల్ బార్ కార్పెట్స్, పరుపులు, విజిల్, పార్లర్ బార్, కార్డ్ వీల్.	- ప్రదర్శన, అభ్యాసం, పరిశీలన - స్వీయ అభ్యాసం - పర్యవేక్షణ - రక్షిత సదుపాయాలు ఉండాలి.	
6.	పిరమిడ్స్	1. 7వ తరగతి అంశాలను పునఃశ్చరణ చేయించడం. 2. 8 మందితో పిరమిడ్ నిర్మించడం. 3. 9 మందితో పిరమిడ్ నిర్మించడం. 4. 10 మందితో పిరమిడ్ నిర్మించడం.	పరుపులు, కార్పెట్స్, చిత్రపటాలు, వీడియోపిక్చర్స్, పైప్స్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన, భిన్నరూపాలలో పిరమిడ్స్ నిర్మాణం.	
7.	అడ్లెటిక్స్	ఎ) స్ప్రింట్స్ : 400 మీటర్ల పరుగు పందెం. బి) మిడిల్ డిస్టెన్స్ రన్స్ : 800 మీటర్ల పరుగు. సి) ట్రీపుల్ జంప్. డి) డిస్కస్ త్రో.	సున్నము, లైన్ మార్కర్స్, విజిల్, రోప్ స్టాఫ్ వాచ్, టేప్, అటన్డలం, పాట్ ఫుట్, లాంగ్ జంప్ పిట్, ఇసుక, టేకాఫ్ బోర్డు.	- ట్రాక్ & ఫీల్డ్ నియమాలు. - ఫిట్ నెస్ వ్యాయామాలు చేయించుట. - ట్రీపుల్ జంప్ లో అప్రోచ్ రన్, హాఫ్ స్టెప్ జంప్, టేకాఫ్, పైట్ లాండింగ్. - డిస్కస్ ను పట్టుకొనే విధానం, టర్నింగ్, గైడింగ్, డిస్కస్ ను విడుదల చేయుట.	
8.	గేమ్స్	7వ తరగతిలోని ఆటలు పునఃశ్చరణ చేయించడం.	7వ తరగతిలో ఉపయోగించిన రిసోర్స్ ను ఉపయోగించుకొనుట.	- వివిధ క్రీడలకు సంబంధించిన ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ.	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 8వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
9.	మైనర్ గేమ్స్	<p>వినోదపు క్రీడలు:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. చేతిరుమాలు ఆట 2. ఏనుగు నడక రిలే పందెం 3. ఆల్ అప్ మరియు ఆల్ డౌన్ రిలే 4. షటిల్ రిలే 5. పీత పరుగు 6. షటిల్ రిలే (కప్రముక్కలతో) 7. ఓవర్ అండ్ అండర్ రిలే 8. వెనకకు పరుగు రిలే 9. హాపింగ్ రిలే 10. ఫైండ్ ది కాయిన్ 	సున్నం, లైన్ మార్కర్స్, విజిల్, త్రోబాల్, కాషన్స్.	<ul style="list-style-type: none"> - తరగతి ఆకారం ఆటను బట్టి మార్పుకోవాలి. - వివరణ, పాల్గొనుట, పరిశీలన. - విజేతలకు త్రీచీర్ క్లాప్స్, ప్రశంసలు, అభినందనలు తెలపాలి. - అందరు పాల్గొనేలా చూడాలి. 	
10.	మార్చింగ్	<ol style="list-style-type: none"> ఎ) 7వ తరగతిలోని అంశాల పునఃశ్చరణ చేయడం. బి) క్వీక్ మార్చ్ (ఫార్వర్డ్ మార్చ్) సి) రైట్ వీల్ డి) లెఫ్ట్ వీల్ ఇ) హాల్ట్ 	విజిల్, డ్రమ్, మ్యూజిక్ సిస్టమ్, లైన్ మార్కర్స్, సుద్ద, కమాండ్స్.	<ul style="list-style-type: none"> - 3 లైన్ ఫార్మేషన్. - కమాండ్స్ - రెస్పాన్స్ పద్ధతి లయబద్ధంగా చేయుట. - ఎడమవైపుకు మరియు కుడివైపుకు తిరుగుతూ కవాతు చేయుట. 	
11.	ఎరొబిక్స్	<ol style="list-style-type: none"> ఎ) ఎరొబిక్స్ వార్మింగ్ అప్ ఎక్సర్ సైజులు చేయించడం. బి) ఎరొబిక్స్ అభ్యాసం చేయడం. సి) ఎరొబిక్స్ కూలింగ్ డౌన్ వ్యాయామాలు చేయడం. 	మైక్రోఫోన్ / పి.ఎ. సిస్టమ్ మార్కర్స్, డ్రమ్, పోస్టర్స్ వీడియో పిక్చర్, విజిల్, కమాండ్స్, మ్యూజిక్ సిస్టమ్.	<ul style="list-style-type: none"> - ప్రదర్శన, అభ్యాసం, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ. - ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం, పరిశీలన. - కమాండ్స్ - రెస్పాన్స్ పద్ధతిలో నిర్వహణ. 	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 9వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
1.	సంసిద్ధీకరణం	8 వ తరగతిలోని అంశాలను పునఃశ్చరణ చేయడం.	విజిల్, ఆటస్థలం, మార్కర్స్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం, పరిశీలన.	
2.	యోగా	ఎ) 8వ తరగతిలోని యోగాసనాల పునఃశ్చరణ బి) ఆసనాలు: 1. తాడాసనం 2. త్రికోణాసనం 3. వీరభద్రాసనం 4. ధనురాసనం 5. భుజంగాసనం 6. సర్వాంగాసనం 7. వజ్రాసనం 8. వృక్షాసనం 9. సేతుబంధాసనం 10. శవాసనం 11. సూర్యనమస్కారములు	పోస్టర్స్, వీడియో పిక్చర్స్ కార్పెట్స్, పరుపులు.	- ఆసనాల డెమానిస్ట్రేషన్, వెర్బల్ ఎక్స్ప్లనేషన్, అభ్యాసం, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ.	
3.	మాస్ట్రీల్	కాలస్థనిక్స్ : ఎ) హెవిలెగ్ ఎక్సర్సైజులు బి) అబ్డమినల్ ఎక్సర్సైజులు సి) స్టెప్పింగ్ ఎక్సర్సైజులు	డ్రమ్, మ్యూజిక్ సిస్టమ్, కమాండ్స్, లైన్ మార్కింగ్.	- ఫైల్ ఫార్మేషన్ నిలచుండబెట్టాలి. - ప్రదర్శన - వివరణ, అభ్యాసం, పరిశీలన. - వెర్బల్ ఎక్స్ప్లనేషన్ - పరిశీలన - పర్యవేక్షణ. - లయబద్ధంగా నిరంతర సాధన	
4.	లెజిమ్స్	ఘాటిలెజిమ్స్: ఎ) దహెనె రుఖ్ బి) దహెనెపాచక్ర బరౌడ లెజిమ్: ఎ) చంద్రవత్ బైటక్ బి) గాజ్బెల్	లెజిమ్ పరికరాలు, డ్రమ్స్, మార్కర్స్, పి.ఎ. సిస్టమ్, మైక్రోఫోన్, విజిల్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం. - వెర్బల్ ఎక్స్ప్లనేషన్ - అభ్యాసనం. - పర్యవేక్షణ. - లయబద్ధంగా నిరంతర సాధన.	
5.	జిమ్నాస్టిక్స్	ఎ) 7, 8 తరగతిలోని అంశాలను పునఃశ్చరణ చేయించడం. బి) వాల్టింగ్ బాక్స్ చేయించడం. సి) వాల్టింగ్ బాక్స్ - విన్యాసాలు 1) బ్రాడ్హార్స్ (1,2,3,4) 2) లాంగ్హార్స్ (1,2,3)	కార్పెట్, పరుపులు, వాల్టింగ్ బాక్స్, విజిల్.	- ప్రదర్శన - అభ్యాసము - పరిశీలన. - స్వీయ అభ్యసనం. - పర్యవేక్షణ	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 9వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
6.	పిరమిడ్స్	ఎ) పదకొండు మంది కలయికతో చేయునవి. బి) పన్నెండు మంది కలయికతో చేయునవి. సి) పదమూడు మంది కలయికతో చేయునవి.	పోస్టర్స్, వీడియో పిక్చర్స్ కార్టెట్స్, మార్కర్స్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన. - భిన్న రూపాలలో పిరమిడ్స్ నిర్మాణం.	
7.	అడ్డెటిక్స్	ఎ) స్ప్రింట్స్: 1) 100 మీటర్ల పరుగు 2) 200 మీటర్ల పరుగు 3) 400 మీటర్ల పరుగు బి) హార్డిట్స్: 110 మీటర్ల పరుగు సి) పోల్ వాల్ట్ డి) జావెలిన్ త్రో ఇ) స్కూల్ రన్	సున్నం, మార్కర్స్, విజిల్, రోప్, స్టాప్ వాచ్, టేప్, ఆటస్థలం, పోల్ వాల్ట్, అప్ టైట్స్, పరుపులు, హార్డిట్స్, జావెలిన్.	- ప్రదర్శన - వివరణ, సాధన, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ. - పోల్ వాల్ట్ పట్టుకునే విధానం, అప్రోచ్ రన్, టేకాఫ్, క్రాసింగ్ బార్, ల్యాండింగ్ విధానం తెలుపుట. - జావెలిన్ పట్టుకొనే విధానాలు, అప్రోచ్ రన్, గైడింగ్, రిలీజింగ్, ఫాలో త్రూ యాక్షన్లు తెలుపుట.	
8.	గేమ్స్	8వ తరగతిలోని ఆటలను పునఃశ్చరణ చేయడం.	8వ తరగతిలో ఉపయోగించిన రిసోర్స్ను ఉపయోగించుకొనుట.		
9.	మైనర్ గేమ్స్	వినోదపు క్రీడలు: 1. కబాడీ కూత పోటీ 2. వృత్తాకారపు ఖో - ఖో 3. బాచింగ్ 4. పరిగెత్తి విసురుట 5. ఖో - ఖో రిలే 6. బంతి అందించు రిలే 7. కాలము 8. తనను తాను కొలత వేయుట 9. సెల్ఫ్ ఫోల్డెడ్ ఎస్టిమేషన్స్ 10. స్పెల్ అండ్ వేవ్	సున్నం, మార్కర్స్, విజిల్, రోప్, స్టాప్ వాచ్, టేప్, ఆటస్థలం, కమాండ్స్, బంతులు.	- తరగతి ఆకారాన్ని ఆటనుబట్టి మార్పుకోవాలి. - వివరణ. పాల్గొనుట, పరిశీలన. - విజేతలకు త్రీ చీర్ క్లాప్స్, ప్రశంసలు. - అందరు పాల్గొనే విధంగా చూడాలి.	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 9వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
10.	మార్చింగ్	ఎ) 8వ తరగతిలోని అంశాలను పునఃశ్చరణ చేయించడం. బి) క్విక్ మార్చ్ తో సాల్యూట్ చేయించడం. (ఐస్ రైట్ / ఐస్ ప్రంట్ కమాండ్) సి) క్విక్ మార్చ్ తో రైట్ టర్న్. డి) క్విక్ మార్చ్ తో లెఫ్ట్ టర్న్.	విజిల్, డ్రమ్, మ్యూజిక్ సిస్టమ్, లైన్ మార్కర్స్, సుద్ద, కమాండ్స్.	- 3 - లైన్ ఫార్మేషన్. - కమాండ్స్ - రెస్పాన్స్ పద్ధతి లయబద్ధంగా చేయుట. - ఎడమవైపుకు మరియు కుడివైపుకు తిరుగుతూ కవాతు చేయుట.	
11.	ఎరొబిక్స్	ఎ) ఎరొబిక్స్ వార్మింగ్ అప్ ఎక్సర్ సైజులు చేయించడం. బి) ఎరొబిక్స్ ఎక్సర్ సైజులు చేయించడం. సి) ఎరొబిక్స్ కూలింగ్ డౌన్ ఎక్సర్ సైజులు చేయించడం.	మైక్రోఫోన్ / పి.ఎ. సిస్టమ్ మార్కర్స్, డ్రమ్, పోస్టర్స్, వీడియో పిక్చర్స్, విజిల్, మ్యూజిక్ సిస్టమ్.	- ప్రదర్శన, అభ్యాసం, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ. - ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం, పరిశీలన. - కమాండ్స్ - రెస్పాన్స్ పద్ధతిలో నిర్వహణ.	
12.	దండ్స్	ఎ) సాదాదండ్ బి) సీదాదండ్ సి) దండ్ జార్ డి) గర్డన్ కాసి ఇ) పాల్ దండ్ ఎఫ్) సీనాదండ్	కార్పెట్స్, విజిల్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, సాధన, పరిశీలన పర్యవేక్షణ.	

ప్రాణం ఇచ్చేందుకు శక్తిలేని మానవునికి ఏ జీవి ప్రాణాన్ని తీసేందుకు హక్కు లేదు.
కృషి సంతృప్తినిస్తుంది, ఫలితం కాదు. పరిపూర్ణమైన కృషియే పరిపూర్ణమైన విజయం.
ప్రార్థన అంటే యాచించడం కాదు. అది ఆత్మ అందించే పిలుపు.

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 10వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
1.	సంసిద్ధీకరణం	ఎ) 9 వ తరగతిలోని అంశాలను పునఃశ్చరణ చేయడం. బి) హాపింగ్, జంపింగ్, స్ట్రెచింగ్ ఎక్సర్సైజులు చేయించడం.	విజిల్, ఆటస్థలం, మార్కర్స్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం, పరిశీలన.	
2.	యోగా	ఎ) 9వ తరగతిలోని యోగాసనాల పునఃశ్చరణ. బి) ఆసనాలు: 1. తాడాసనం 2. త్రికోణాసనం 3. వీరభద్రాసనం 4. ధనురాసనం 5. భుజంగాసనం 6. సర్వాంగాసనం 7. వజ్రాసనం 8. వృక్షాసనం 9. సేతుబంధాసనం 10. శవాసనం 11. సూర్యనమస్కారములు	పోస్టర్స్, వీడియో పిక్చర్స్, కార్పెట్స్, పరుపులు.	- ఆసనాల డెమానిస్ట్రేషన్, వెర్బల్ ఎక్స్ప్లనేషన్, అభ్యాసం, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ.	
3.	మాస్ డ్రిల్	కాలిస్థనిక్స్: ఎ) హెవిలెగ్ ఎక్సర్సైజులు బి) అబ్డమినల్ ఎక్సర్సైజులు సి) ట్రంక్ ఎక్సర్సైజులు డి) బ్రీటింగ్ ఎక్సర్సైజులు	డ్రమ్, విజిల్, మార్కర్స్, మ్యూజికల్ సిస్టమ్, కమాండ్స్.	- ఫైల్ ఫార్మేషన్. - ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం, పరిశీలన. - వెర్బల్ ఎక్స్ప్లనేషన్, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ. - లయబద్ధంగా నిరంతర సాధన.	
4.	జిమ్నాస్టిక్స్	ఎ) 7, 8, 9వ తరగతులలోని అంశాలు పునఃశ్చరణ చేయించడం. బి) రోమన్ రింగ్స్: విన్యాసాలు 1,2,3,4 వేయించడం.	కార్పెట్, పరుపులు, రోమన్ రింగ్స్, విజిల్.	- ప్రదర్శన, అభ్యాసం, పరిశీలన. - స్వీయ అభ్యాసం, పర్యవేక్షణ.	
5.	పిరమిడ్స్	ఎ) 9వ తరగతిలోని అంశాలతో పునఃశ్చరణ చేయించడం. బి) భారతీయ పిరమిడ్స్ చేయించడం.	పోస్టర్స్, వీడియో, కార్పెట్స్, మార్కర్స్.	- ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన. - భిన్నరూపాలలో భారతీయ పిరమిడ్స్ నిర్మాణం.	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 10వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
6.	అడ్లెటిక్స్	<p>ఎ) స్ప్రింట్స్: 100 మీటర్లు, 200 మీటర్లు, 400 మీటర్లు</p> <p>బి) రిలే పరుగుపందాలు: 1) 400X100 మీటర్లు రిలే పరుగు</p> <p>సి) హార్డిల్స్: 200 మీ. హార్డిల్స్</p> <p>డి) పోల్ వాల్ట్</p> <p>ఇ) లాంగ్ జంప్</p> <p>ఎఫ్) హైజంప్</p> <p>జి) ట్రిపుల్ జంప్</p> <p>హెచ్) షాట్ పుట్</p> <p>ఐ) డిస్కుస్</p> <p>జె) జావెలిన్</p> <p>6 నుంచి 9 వ తరగతి అంశాలను పునఃశ్చరణ చేయించాలి.</p>	<p>సున్నం, మార్కర్స్, విజిల్, 200 మీ. లేక 400 మీ. ట్రాక్, స్టాప్ వాచ్, టేప్, హార్డిల్స్, లాంగ్ జంప్ పిట్, షార్ట్ పుట్ సర్కిల్, డిస్కుస్ ట్రో సెక్టర్, పోల్ వాల్ట్ జంప్ పిట్, రిలే బ్యాటన్స్.</p>	<p>- 6 నుంచి 9వ తరగతి సాధనను పునఃశ్చరణ చేయాలి.</p> <p>- ప్రదర్శన, వివరణ, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ</p>	
7.	గేమ్స్	<p>9 వ తరగతిలోని ఆటలను పునఃశ్చరణ చేయించాలి.</p>	<p>9వ తరగతిలో ఉపయోగించిన రిసోర్స్ ను ఉపయోగించుకొనుట.</p>	<p>- వివిధ క్రీడలకు సంబంధించిన ప్రదర్శన, వివరణ, సాధన, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ</p>	

వ్యాయామవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 10వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	Resources	Activities / Process	రిమార్కులు
8.	మైనర్ గేమ్స్	<p>వినోదపు క్రీడలు</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) క్యాట్ అండ్ ర్యాట్ 2) బైండ్ మ్యాన్స్ బఫ్ 3) క్రొకడైల్ కెనాట్ ఈట్ మి 4) స్టాట్యూట్ (రెడ్లైట్) 5) రన్ ఫర్ యువర్ సప్పుర్ 6) స్క్విరిల్ అండ్ ట్రీస్ 7) సర్కిల్ కాల్ బాల్ 8) డ్రాప్ ద హ్యాండ్ కర్చిఫ్ 9) ఇమిటేషన్ ట్యాగ్ (గార్డెన్ స్క్రాంప్) 10) వాట్ ఈజ్ ద టైమ్ మిస్టర్ ఉల్ఫ్ 	<p>సున్నం, మార్కర్స్, విజిల్, రోప్, స్టాప్ వాచ్, టేప్, ఆటస్థలం, బంతులు.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - తరగతి ఆకారం ఆటనుబట్టి మార్పు చేసుకోవాలి. - వివరణ, పాల్గొనుట, పరిశీలన. - విజేతలకు త్రీ చీర్క్లాప్స్, ప్రశంసలు. - అందరు పాల్గొనేవిధంగా చూడాలి. 	
9.	మార్చింగ్	<ol style="list-style-type: none"> ఎ) 9వ తరగతిలోని అంశాలను పునఃశ్చరణ చేయించడం. బి) మార్చ్ పాస్ట్ ను డ్రమ్ బీటింగ్ తో లయబద్ధంగా కమాండ్స్, కాషన్స్ తో నిర్వహించడం. 	<p>విజిల్, డ్రమ్, మ్యూజిక్ సిస్టమ్స్, లైన్ మార్చ్, సుద్ద, కమాండ్స్.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 3 - లైన్ - ఫార్మేషన్. - కమాండ్స్, రెస్పాన్స్ పద్ధతి, లయబద్ధంగా కమాండ్స్ తో నిర్వహించడం. - మార్చ్ పాస్ట్ డ్రమ్ బీటింగ్ తో లయబద్ధంగా నిర్వహించడం. 	
10.	ఎరొబిక్స్	<ol style="list-style-type: none"> ఎ) 9వ తరగతిలోని ఎరొబిక్స్ ఎక్సర్ సైజ్ లను మ్యూజిక్ సౌండ్ తో లయబద్ధంగా పునఃశ్చరణ చేయించడం. 	<p>మైక్రో ఫోన్ / పి.ఎ.సిస్టమ్, మార్కర్స్, డ్రమ్, పోస్టర్స్, పిక్చర్స్, విజిల్, మ్యూజిక్ సిస్టమ్.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ప్రదర్శన, అభ్యాసం, పరిశీలన, పర్యవేక్షణ. - ప్రదర్శన, వివరణ, అభ్యాసం, పరిశీలన. - కమాండ్స్ రెస్పాన్స్ పద్ధతిలో నిర్వహణ. 	

3. ఆరోగ్యవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

1వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	రిమార్కులు
1.	శరీరం	శరీరభాగాలు గుర్తించడం, వాటి పనుల గురించి చెప్పడం, కూర్చోవడం, నిలబడడం, నడవడం, పడుకోవడం. (సరియైన పద్ధతిలో)	కృత్యాలు, చర్చ
2.	పరిసరాలు	మనచుట్టూ ఉన్న పరిసరాలలో ఏమేమి ఉన్నాయి? పరిసరాలలో మనకు నచ్చినవి - నచ్చనివి? బడితోట, పెరటితోట, నేను నాటినమొక్క	పరిశీలనలు, చర్చ అభినయ గేయం
3.	ఆహారం - పోషక విలువలు	అన్నిరకాల ఆహార పదార్థాలను తినడం అలవాటు చేసుకుందాం. తినేపండ్లు, కూరగాయలు నీటితో శుభ్రంగా కడగడం.	చర్చ అభినయ గీతం కృత్యం
4.	నీరు	మనం నీరు ఎక్కడి నుంచి తెచ్చుకుంటాం? (నీటివనరులు) నీరు ఏవి పనులకు ఉపయోగిస్తాము? నీరు త్రాగడం (గ్లాసును ఉపయోగించే విధానం).	చర్చ, కృత్యం
5.	ఆరోగ్య అలవాట్లు వ్యాధులు అవగాహన	- సబ్బుతో చేతులు కడుక్కోవడం. - ఆరుబయట మలవిసర్జన చేయకుండా ఉండడం. ఎందుకు టాయిలెట్‌ను ఉపయోగించడం? ముక్కులో, చెవిలో పరాయివస్తువులు	చర్చ, కృత్యం
6.	సామాజిక ఆరోగ్యం	ఇరుగుపొరుగు వారి పేర్లు చెప్పడం, ఆహార పదార్థాలను ఇతరులతో కలిసి పంచుకొని తినడం.	చర్చ, కృత్యం

మనిషికి ఆభరణం రూపం. రూపానికి ఆభరణం గుణం. గుణానికి ఆభరణం జ్ఞానం, జ్ఞానానికి ఆభరణం క్షమ.

ఆరోగ్యవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 2వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	రిమార్కులు
1.	శరీరం	జ్ఞానేంద్రియాల అవగాహన, శుభ్రంగా ఉంచుకోవడం. బ్రష్ చేసుకోవడం, కళ్ళు, చెవులు శుభ్రం చేసుకునే పద్ధతులు శరీర కదలికలు (చప్పట్లు, ఎగరడం, నడవడం, వస్తువులు, జంతువుల వలె కదలడం.)	అభినయ గేయాలు
2.	పరిసరాలు	పాఠశాల - పరిసరాలలో ఏమేమి ఉన్నాయి? వాటిలో మీకు ఇబ్బంది కలిగించేవి ఏవి? తరగతి గదిని పరిశుభ్రంగా ఉంచుకుందాం. బడితోట, పెరటి తోట, నేను నాటిన మొక్క.	కృత్యాలు, చర్చ
3.	ఆహారం - పోషక విలువలు	వివిధ రకాల రుచులు మీ ఇంట్లో ఆహారం ఎవరు తయారు చేస్తారు? ఎలా తయారు చేస్తారు? ఆహార పదార్థాలను ఎక్కడెక్కడ కొనుక్కుంటాం మొదలగు వాటి గురించి చర్చించడం.	అభినయ గేయం, చర్చ
4.	నీరు	పాఠశాలలో నీటివనరులు, తరగతి, పాఠశాలలో నీరు తాగేటప్పుడు పాటించవలసిన నియమాలు.	కృత్యాలు చర్చ
5.	ఆరోగ్య అలవాట్లు వ్యాధులు అవగాహన	- సబ్బుతో చేతులు కడుక్కోవడం (5 దశల పద్ధతి). - టాయిలెట్ ను ఉపయోగించడం, ముక్కులో, చెవిలో పరాయి వస్తువులు.	కృత్యాలు, చర్చ
6.	సామాజిక ఆరోగ్యం	- తోటి వారితో కలిసి ఆడుకోవడం. - పాఠశాలలో, ఇంటి దగ్గర గాయాలయిన వారికి, ఆరోగ్యం బాగాలేని వారికి సహాయం చేయడం.	కృత్యాలు, చర్చ, చిత్రాలు

ఆరోగ్యవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 3వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	రిమార్కులు
1.	శరీరం	జ్ఞానేంద్రియాలు పనిచేసే విధానం, గాలిపీల్చే పద్ధతి, వినడం, రుచిచూడడం, వాసన చూడడం, శరీర కదలికలపై అభ్యాసాలు (కన్ను, చెవి, కన్ను-కాలు, సంబంధాలు గుర్తించడం)	అభినయ గేయాలు, ఆటలు
2.	పరిసరాలు	- తరగతి గది, ఆటస్థలం, టాయిలెట్లు పరిశుభ్రంగా ఉంచుకోవడం కోసం చేసే పనులలో పాల్గొనడం. - పాఠ్యపుస్తకాలు, లంచ్ బాక్స్, కంచం, గ్లాసు మొదలైనవన్ని శుభ్రంగా ఉంచుకోవడం. (బడితోట, పెరటితోట, నేను నాటిన మొక్క)	చర్చ, కృత్యం
3.	ఆహారం - పోషక విలువలు	ఆహార పదార్థాలపై మూతలు పెట్టడం, బజారులలో అమ్మే ఆహార పదార్థాలను తినకూడదు. ఆహారం తినేటప్పుడు వృధా చేయకుండా తినడం.	చర్చ, కృత్యం
4.	నీరు	- త్రాగే నీరు అపరిశుభ్రం కావటానికి కారణాలు. - నీటిలోని మలినాలను తొలగించే పద్ధతులు. - టాయిలెట్లలో నీటిని వాడటంలో జాగ్రత్తలు.	చర్చ - కృత్యం
5.	ఆరోగ్య అలవాట్లు వ్యాధులు అవగాహన	భోజనానికి ఉపయోగించే పాత్రలు (ప్లేటు, గ్లాస్ శుభ్రంగా కడుక్కోవడం.) “కంటిలోని నలుసు” ప్రథమ చికిత్స - నీటిఆవిరి వైద్యం - ఆటలలో దెబ్బలు తగలడం, ఆయింట్ మెంట్, బోరిక్ సాల్ట్ తో చికిత్స చేసుకోవడం.	చర్చ, కృత్యం అభినయగేయం
6.	సామాజిక ఆరోగ్యం	- కుటుంబంలో, పాఠశాలలో ఒకరికొకరు సహాయం చేసుకోవడం. - నేను ఏ రకమైన సహాయాలు చేయగలను?	చర్చ

ఆరోగ్యవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 4వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	రిమార్కులు
1.	శరీరం	కుటుంబం - పోలికలు, ఇంటిలోని వ్యక్తుల అలవాట్లు, నేను ఎవరిలా ఉన్నాను? వస్తువులు ఉపయోగించి శరీర అవయవాలను కదలించడం.	చిత్రాలు, చర్చలు
2.	పరిసరాలు	- మన తరగతి గది, ఇల్లు తగినంత వెలుతురు వచ్చేదిగా ఉండాలి. - మంచిగాలి, వెలుతురు, మంచి ఆరోగ్యాన్నిస్తాయి. - బడితోట, పెరటితోట, నేను నాటిన మొక్క.	చిత్రాలు, చర్చలు
3.	ఆహారం - పోషక విలువలు	ఆహారంలో రకరకాల పదార్థాలు కల్గియుండడం (పోషకాహారం) బలమైన ఆహారం అంటే ఏమిటి? బలమైన ఆహారం, ఖరీదైన ఆహారం.	చర్చ, కృత్యం
4.	నీరు	- మనకు నీరు ఎలా సరఫరా అవుతుంది? - మంచినీరు, మురికి నీరు తేడాలు గుర్తించడం. ప్రయాణంలో వాంతులు.	చిత్రాలు, అభినయ గేయాలు, చర్చ
5.	ఆరోగ్య అలవాట్లు వ్యాధులు అవగాహన	అన్ని రకాల ఆహార పదార్థాలను ఇష్టంగా తినడం, అనారోగ్యం అంటే ఏమిటి? వ్యాధుల గురించి తెలుసుకోవడం. తలలో పేలు, ప్రథమ చికిత్స - చిన్నగాయాలు, కుక్కకాటు.	చార్టు, చర్చ
6.	సామాజిక ఆరోగ్యం	కుటుంబంలో ఉన్నవారికి మనకంటే పెద్దవారికి ఏమేమి సహాయాలు చేయగలం? మనకంటే చిన్నవారికి ఏమేమి సహాయాలు చేయగలం?	కథ, చర్చ

ఆరోగ్యవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 5వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	రిమార్కులు
1.	శరీరం	శరీర నిర్మాణం లోపలి భాగాలు, కండరాలు, రక్తప్రసరణ వంటి జీవవ్యవస్థలపై ప్రాథమిక అవగాహన, వస్తువులను ఉపయోగించడంలో జాగ్రత్తలు.	చర్చ
2.	పరిసరాలు	ఆరు బయట మలవిసర్జన ద్వారా కలిగే నష్టాలు. బడితోట, పెరటితోట, నేను నాటిన మొక్క.	చిత్రాలు, చర్చ
3.	ఆహారం - పోషక విలువలు	ఆహారం చెడిపోవడం, పాడైపోయినా ఆహారం తినడం వలన కలిగే ప్రమాదాలు, సాంప్రదాయిక ఆహారపు అలవాట్లు, ఆహార పదార్థాల గురించి తెలుసుకోవడం, మలబద్ధకం - పీచుపదార్థాలు.	చిత్రాలు, చర్చ
4.	నీరు	మంచినీరు, మురికినీరు తేడాలు గుర్తించడం. నీటిని శుభ్రంచేసే పద్ధతులను తెలుసుకోవడం, తగినంత నీరు త్రాగడం.	కృత్యాలు, చర్చ
5.	ఆరోగ్య అలవాట్లు - వ్యాధులు-అవగాహన	తాను తిన్న కంచం, త్రాగిన గ్లాసు తానే శుభ్రం చేసుకోవడం, వ్యక్తిగత పరిశుభ్రత - గజ్జి, ప్రథమ చికిత్స - ముక్కు బెదరడం. జ్వరం వచ్చినప్పుడు తీసుకునే జాగ్రత్తలు. ఆరోగ్యం, అనారోగ్యం మధ్య తేడాలను గుర్తించడం? మనం అనారోగ్యంగా ఉన్నాం అని ఎలా తెలుసుకోగలం?	చర్చ
6.	సామాజిక ఆరోగ్యం	నీకు ఎంత మంది స్నేహితులున్నారు? స్నేహాన్ని, నిలుపుకోవడం, పోగొట్టుకోవడం.	చర్చ

ఆరోగ్యవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 6వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	రిమార్కులు
1.	శరీరం	ఎత్తు, బరువు కొలవడం, శరీరంలో ఎముకలు, కీళ్ళు పనిచేసే విధానం - జాగ్రత్తలు, శారీరక లోపాలు - అవగాహన.	కృత్యం, చర్చ
2.	పరిసరాలు	- మనం భోజనం చేసే ప్రదేశం పరిశుభ్రంగా ఉండడం అవసరం. - మన చేతులు నిజంగా శుభ్రంగా ఉన్నాయా? - సూక్ష్మజీవులు మన ఆరోగ్యంపై ప్రభావం చూపుతాయా? - బడితోట, పెరటితోట, నేను నాటిన మొక్క	చిత్రాలు, కృత్యాలు
3.	ఆహారం - పోషక విలువలు	- పౌష్టికాహారం గురించి తెలుసుకోవడం. - రోజు మనం తినే ఆహారపదార్థాలలో పోషకాలు కలిగినవి ఉండేలా చూసుకోవడం / పోషకాహార అలవాట్లు.	చిత్రాలు, చర్చలు
4.	నీరు	- నీటిద్వారా వచ్చే వ్యాధులు, తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు. - కాచి చల్లార్చిన నీటిని ఎందుకు త్రాగాలి? - నీటిని పొదుపుగా వాడుకోవడం మన బాధ్యత.	చిత్రాలు, కృత్యాలు
5.	ఆరోగ్య అలవాట్లు వ్యాధులు అవగాహన	వివిధ సందర్భాలలో జరిగే చిన్నచిన్న ప్రమాదాలు, గాయాలకు కట్టుకట్టడం, ప్రథమ చికిత్స? అనారోగ్యానికి, ఆరోగ్యానికి తేడాలను గుర్తించడం. వడదెబ్బ, వ్యాధులు - జలుబు, అనారోగ్యం ఎలా వస్తుంది? అనారోగ్యానికి గురైనవారిపట్ల మనం ఎలా ప్రవర్తించాలి.	చర్చ
6.	సామాజిక ఆరోగ్యం	రోడ్డు నిబంధనలను పాటించడం. మూఠనమ్మకాలు, దిష్టితీయడం. అమ్మాయిలు, అబ్బాయిలు ఇద్దరూ సమానమే.	చర్చ

ఆరోగ్యవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 7వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	రిమార్కులు
1.	శరీరం	అందంగా కనిపించడమంటే ఏమిటి? దుస్తులు, శారీరక పరిశుభ్రత, ప్రవర్తనలపై గల అపనమ్మకాలు, ఇతరులను గౌరవించడం.	చిత్రాలు, కథలు స్వీయ అనుభవాలు
2.	పరిసరాలు	- రోగాలను వ్యాప్తిచేసే వాహకాలను గురించి తెలుసుకోవడం. - మన పరిసరాలలో దోమలు, ఈగలు లేకుండా ఉండాలంటే మనం ఏమి చేయాలి? - కాలుష్యం ఆరోగ్యంపై చూపే ప్రభావాలు. (బడితోట, పెరటితోట, నేను నాటిన మొక్క).	చిత్రాలు, వార్తలు, చర్చలు
3.	ఆహారం - పోషక విలువలు	- ఆహారం సంస్కృతి, సాంప్రదాయాలకు గల సంబంధం. - సాంప్రదాయక ఆహార పదార్థాలు బలాన్ని, ఆరోగ్యాన్నిస్తాయి. - ప్యాకేజీ ఫుడ్-నష్టాలు.	చర్చ, కృత్యాలు నమూనాలు
4.	నీరు	- మనం ఎంత నీరు త్రాగాలి? ఎప్పుడెప్పుడు, ఎలా త్రాగాలి? - నీటిలో లవణాలు, ఫ్లోరోసిస్ వ్యాధి అవగాహన. - ఫ్లోరోసిస్-కొన్ని జాగ్రత్తలు.	కృత్యాలు, చిత్రాలు చర్చలు
5.	ఆరోగ్య అలవాట్లు వ్యాధులు అవగాహన	- ఆహార పదార్థాల మీద మూతలుపెట్టడం. బజార్లలో దొరికే తినుబండారాలు తినకుండా ఉండడం. ప్రథమ చికిత్స, కరెంట్ షాక్ కు ఒక్క కాలడం. - కూరగాయలు, పండ్లు వాడుకునే ముందు శుభ్రం చేసుకోవడం. వ్యాధులు - దగ్గు.	కృత్యాలు, చర్చలు, ప్రకటనలు
6.	సామాజిక ఆరోగ్యం	- మనమీద మన స్నేహితుల ప్రభావం/ దురలవాట్లకు లోనుకావడం/ జాగ్రత్తలు తీసుకోవడం ఎలా? ఆరోగ్యం-మూఢనమ్మకాలు, వాతలు-వైద్యం.	చర్చ, ప్రకటనలు

ఆరోగ్యవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 8వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	రిమార్కులు
1.	శరీరం	మానసిక ఆరోగ్యం అంటే ఏమిటి? మనసు బాగాలేకపోవడం వ్యాకులత. శారీరక పెరుగుదల, ఉద్యోగాలు (కోపం ఎందుకు వస్తుంది?)	చర్చ, స్వీయ అనుభవాలు
2.	పరిసరాలు	- బడితోట, పరిరక్షణ ప్రణాళిక. - పాఠశాల పరిసరాలను పచ్చదనంతో నింపుదాం. - వివిధ రకాల పండ్లు, కూరగాయలు, పూలమొక్కల గింజలు సేకరించడం, పంచడం, పెంచడం. (బడితోట, పెరటితోట, నేను నాటిన మొక్క)	చర్చ, కృత్యం, సేకరణ
3.	ఆహారం - పోషక విలువలు	- కాలాన్నిబట్టి ఆహారం ఏకాలంలో దొరికేవి ఆకాలంలో తినడం. - ఆధునిక ఆహార పదార్థాలు/ జంక్ ఫుడ్ - నష్టాలు. - బలమైన ఆహారం చవకగా తయారుచేయడం, వేటిలో ఏ పోషక పదార్థాలు ఉంటాయి.	చర్చ, చిత్రాలు, వార్తలు, నినాదాలు, కృత్యం
4.	నీరు	- కూల్ డ్రింక్ లు దాహం తీరుస్తాయా? కూల్ డ్రింక్ లో ఏముంటుంది? - మినరల్ వాటర్ మాయాజాలం.	చిత్రాలు, చర్చ, వ్యాసాలు
5.	ఆరోగ్య అలవాట్లు - వ్యాధులు - అవగాహన	- విషజంతువులు (పాము, తేలు) కరిచినప్పుడు ప్రథమ చికిత్స చేయడం. - ప్రజారోగ్య సంస్థలు/ PHC / BLOOD BANK / మొదలగునవి. వ్యాధులు - తలనొప్పి.	చర్చ, ఇంటర్వ్యూ
6.	సామాజిక ఆరోగ్యం	మనం కోపాన్ని ఆపుకోగలమా? ఇతరులతో ప్రవర్తించడం ఎలా? లక్ష్యాన్ని నిర్దేశించుకోవడంలో బలాలు-బలహీనతలు మూఢనమ్మకం - సెలైన్ పెడితే బలం వస్తుందా? మిమ్మల్ని ప్రభావితం చేసిన వారెవరు?	ప్రదర్శన, చర్చ విజయగాథలు

ఆరోగ్యవిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 9వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	రిమార్కులు
1.	శరీరం	శారీరక పెరుగదలపై ప్రభావం చూపే అంశాల గురించి అవగాహన, ఒత్తిడి SMART Analytic శారీరకలోపాలు, న్యూనత పోగొట్టుకోవడం, ఆత్మ విశ్వాసం పొందడం.	జట్టు పని, చర్చ
2.	పరిసరాలు	- బడితోట, పరిరక్షణ ప్రణాళిక. - పాఠశాల పరిసరాలను పచ్చదనంతో నింపుదాం. - వివిధ రకాల పండ్లు, కూరగాయలు, పూలమొక్కల గింజలు సేకరించడం, పంచడం, పెంచడం. (బడితోట, పెరటితోట, నేను నాటిన మొక్క)	చర్చ, కృత్యం, సేకరణ
3.	ఆహారం - పోషక విలువలు	- హెల్త్ డ్రింక్ లు బలాన్నిస్తాయా? హెల్త్ డ్రింక్ లో ఏముంటుంది? - పనికి, ఆదాయానికి, ఆరోగ్యానికి ఉండే సంబంధం.	చర్చ, కృత్యం
4.	నీరు	నీటి వనరులు, వర్షాకాలం, వేసవికాలాలలో నీటి గురించి తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు. - తగినంత నీరు త్రాగకపోవడం, మూత్రవిసర్జనను ఆపుకోవడం వలన కలిగే నష్టాలు.	చర్చ
5.	ఆరోగ్య అలవాట్లు - వ్యాధులు - అవగాహన	గాయాలను శుభ్రం చేయడం, పెయిన్ కిల్లర్లు, విటమిన్ మాత్రలు, నులిపురుగుల మాత్రలు మొదలగు వాటి గురించి తెలుసుకోవడం. - ప్రథమ చికిత్స-కళ్ళుతిరగడం, తేనేటీగలు కుట్టడం, నీళ్ళల్లో మునగడం. - మొటిమలు, వ్యాధులు-రక్తహీనత. - ఋతుచక్రం, తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు, బాలురలో ద్వితీయలైంగిక లక్షణాలపై అవగాహన/ ఒత్తిడిని అధిగమించడం.	చర్చ, ఇంటర్వ్యూ
6.	సామాజిక ఆరోగ్యం	సామాజిక సంబంధాలు పాటించడం - సామాజిక కట్టుబాట్లు వ్యక్తి పరివర్తన మీద ప్రభావం తెలుసుకోవడం. దయ్యాలపడ్తాయా - మూఢనమ్మకాలు, స్నేహితుల ప్రభావం - దురలవాట్లు - పొగత్రాగడం, సారా త్రాగేఅలవాటు, గుట్కా, కళారూపాలద్వారా సామాజిక ఆరోగ్య ప్రచారం.	చర్చ

ఆరోగ్య విద్య - పాఠ్యప్రణాళిక - 10వ తరగతి

క్ర. సం.	ఇతివృత్తం	అంశాలు	రిమార్కులు
1.	శరీరం	శారీరక, జీవవ్యవస్థల గురించి అవగాహన. పునరుత్పత్తి లక్షణాలు - అవగాహన. ఉద్యేగాలు - నియంత్రణ.	చార్టులు, పుస్తకాలు, చర్చలు
2.	పరిసరాలు	- అభివృద్ధి-పర్యావరణానికి కలిగే హాని. - సుస్థిర అభివృద్ధి అంటే ఏమిటి?	చర్చ, వార్తాంశాలు
3.	ఆహారం - పోషక విలువలు	బడితోట, పెరటితోట, నేను నాటి మొక్క - ఆహారంపై పురుగు మందుల ప్రభావం. - ప్రయాణ సమయంలో తీసుకునే ఆహారం, జాగ్రత్తలు.	కృత్యం, చర్చ
4.	నీరు	- పరిశుభ్రమైన మంచినీటి సరఫరా - RO System. - స్థానిక నీటిసరఫరా వ్యవస్థ-పరిశుభ్రత.	కృత్యం, చర్చ
5.	ఆరోగ్య అలవాట్లు - వ్యాధులు - అవగాహన	- కొన్ని రకాల జబ్బులు, తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు. రక్తపీడనం, నాడి కొట్టుకోవడం గురించి తెలుసుకోవడం. జ్వరం-తడిబట్ట వైద్యం, ప్రథమ చికిత్స ప్రాణరక్షణ సూత్రాలు. బి.పి. కొలిచే పరికరాన్ని ఉపయోగించడం.	కృత్యం, చర్చ
6.	సామాజిక ఆరోగ్యం	మనం మన భవిష్యత్తు - భవిష్యత్తు లక్ష్యాలను ఏర్పరచుకోవడం/ సమాజ కృత్యాలలో (పండుగలు, శుభకార్యాలు) పాల్గొనడం. మన ఊరికోసం మనమేమి చేద్దాం. మూఢనమ్మకాలు - గ్రహణం చూస్తే?	చర్చ, పుస్తకాలు చదవడం

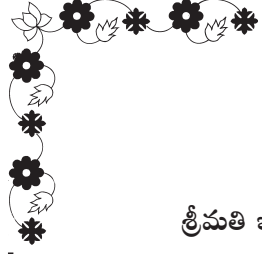
పని - కంప్యూటర్ విద్య
పాఠ్యప్రణాళిక 1 నుండి 10 తరగతులు

రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ

హైదరాబాదు

రూపొందించిన వారు

పనివిద్య

శ్రీమతి జ. ఉషాబాల, ఉపన్యాసకులు, డైట్, వికారాబాద్, రంగారెడ్డి
 శ్రీ జి. ప్రభాకర్, విశ్రాంత సీనియర్ ఉపన్యాసకులు, డైట్, కర్నూలు
 శ్రీ వి. శ్రీనివాసులు, స్కూల్ అసిస్టెంట్, ఎం.పి.యు.పి.ఎస్, తాటిపాడు, కర్నూలు
 శ్రీ యం. రమేశ్, స్కూల్ అసిస్టెంట్, జడ్.పి.హెచ్.ఎస్, చెరుకుచెర్ల, కర్నూలు.
 డా॥ శ్రీమతి ఆకుల వనజ, స్కూల్ అసిస్టెంట్, జడ్.పి.హెచ్.ఎస్, చందుపట్ల, నల్లగొండ
 శ్రీమతి కె. ఉమారాణి, స్కూల్ అసిస్టెంట్, జి.హెచ్.ఎస్, అమీర్ పేట నెం.1, హైదరాబాదు.
 శ్రీమతి వసుంధర, స్కూల్ అసిస్టెంట్, జడ్.పి.హెచ్.ఎస్, తిరుచానూరు, చిత్తూరు

కంప్యూటర్ విద్య

శ్రీ జి.వి.ఎన్.పి. కుమార్, ట్రస్టీ, రెమెడియా ట్రస్ట్, హైదరాబాదు
 శ్రీ ఎం. జగదీష్ బాబు, ప్రొగ్రామ్ ఆఫీసర్, సి-డాక్, హైదరాబాదు
 శ్రీ మహేశ్ వరాల్, కన్సల్టెంట్, ఐ.టి, హైదరాబాదు
 శ్రీ ఎం. రామాంజనేయులు, ఉపన్యాసకులు, డైట్ వికారాబాద్, రంగారెడ్డి

విషయనిపుణులు, ఎడిటింగ్

డా॥ పి. జానీరెడ్డి

ఆంగ్ల పాఠ్యపుస్తకాల కోఆర్డినేటర్
 రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
 హైదరాబాదు.

డా॥ ఎన్. ఉపేందర్ రెడ్డి

ప్రాఫెసర్, విద్యాప్రణాళిక పాఠ్యపుస్తక విభాగం
 రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
 హైదరాబాదు.

ముఖ్య సలహాదారులు

శ్రీ జి. గోపాల్రెడ్డి

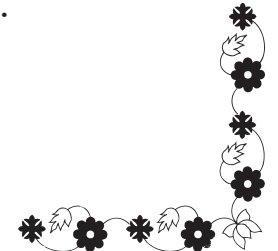
సంచాలకులు
 రాష్ట్ర విద్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ
 హైదరాబాదు.

శ్రీ W.G. ప్రసన్న కుమార్

సంచాలకులు
 నేషనల్ గ్రీన్ కోర్
 హైదరాబాదు.

శ్రీమతి వి. ఉషారాణి, ఐ.ఎ.ఎస్.

కమీషనర్, పాఠశాల విద్య
 హైదరాబాదు
 ఆంధ్రప్రదేశ్

ముందుమాట

పాఠశాల స్థాయిలో మరియు కాలేజీ స్థాయిలో చాలా మంది విద్యార్థులలో ఆశించిన విద్యా ప్రమాణాలు ఉండడం లేదు. ఉదాహరణకు 10 సంవత్సరాలు ఇంగ్లీషు నేర్చుకున్న ఒక వ్యక్తి తప్పలు లేకుండా తన అభిప్రాయాలను వ్యక్తీకరించడంగాని, ఒక ఉత్తరంగాని రాయలేని పరిస్థితులలో ఉన్నాడు. బి.ఎస్సీ భౌతిక శాస్త్రం చదువుకున్న వ్యక్తి ఇస్త్రీ పెట్టెను బాగుచేయలేని స్థితిలో, ప్యూజ్ ఎందుకు పోతుంది, దానికి నివారణ మార్గాలేమిటో తెలియని స్థితిలో ఉన్నాడు. పట్టణ ప్రాంతాలలోని మధ్య మరియు ఉన్నత స్థాయి వర్గాలకు చెందిన పిల్లలు వంట చేయడం, ఇల్లు ఊడవడం, తుడవడం, తోట పనులు మొదలగు గృహ సంబంధమైన చిన్న చిన్న పనులు కూడా చేయడం లేదు. చేయడానికి ఇష్టపడడం లేదు. అవి వారి స్థాయికి తగినదిగా వారు భావించడం లేదు. పై వర్గాలకు చెందిన స్త్రీలు తమ జీవిత కాలమంతా అవే పనులు చేస్తున్నా వారి గుర్తింపునుగాని, స్థాయినిగాని కోల్పోవడం లేదు అన్న విషయాన్ని పాఠశాల స్థాయిలో కూడా ఎవ్వరూ ఉటంకించడం లేదు. మరొక మాటలో చెప్పాలంటే ఏవిధమైన ఆచరణాత్మక సామర్థ్యాలు, నైపుణ్యాలు లేని కేవలం కాగితపు సర్టిఫికెట్లు మాత్రమే పాఠశాలలు మరియు కాలేజీలు ప్రదానం చేస్తున్నాయి. పిల్లవాడు కుటుంబం మరియు సమాజం నుండి నేర్చుకున్న ప్రాథమిక జ్ఞానాన్ని, ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో అతను నేర్చుకున్న శ్రమ విలువను, నిబద్ధతను పాఠశాలకు రావడానికి ముందే వాడికున్న బహుముఖ నైపుణ్యాలను పాఠశాలలు నాశనం చేస్తున్నాయనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

పని చేయకుండా ఏ మనిషి ఆనందాన్ని పొందలేడు. అభివృద్ధి సాధించలేడు. చేసే పని దైవంతో సమానం. పనే మనిషికి వృత్తి మరియు ప్రవృత్తి. కానీ దురదృష్టవశాత్తు, శ్రమపట్ల గౌరవం తగ్గి, శ్రమించే వారిని చిన్నచూపు చూడడం జరుగుతోంది.

ఆర్థికపరమైన అంశాలతో ముడిపడకుండా, ఉత్పాదకతలో పాల్గొనడం ద్వారా అభ్యసనం మరియు అభివృద్ధికి తోడ్పడేదే పని. పని ద్వారా నేర్చుకోవడం, నేర్చుకోవడం కోసం పని చేయడం అనేవి మిళితమైన అంశాలు.

చదువంటే సమాచారమని, బట్టిపట్టి పరీక్షలు రాయడం అనే భావన నేటి సమాజంలో పాతుకొని పోయింది. ఉత్పత్తులు, ఉత్పత్తికారక పనులు విద్య కాదు అనే నమ్మకం బలపడింది. శాస్త్రీయ భావనలను, 'నేర్చుకోవడానికి పని', 'పనిద్వారా నేర్చుకోవడం' ఈ రెండింటి కారణంగా పనిని విద్యలో అంతర్భాగం చేయాల్సిన ఆవశ్యకత ఏర్పడింది.

పని చేయడమంటే పిల్లలలో విలువలు, వైఖరులు మరియు నైపుణ్యాలు వృద్ధి చెందడం. పని ద్వారా సృజనాత్మకత, బాధ్యత, కలసిమెలసి పనిచేయడం, గౌరవం, సహనం, క్రమశిక్షణ, సమాజంతో సత్సంబంధాలు వంటి లక్షణాలు పెంపొందడంతోపాటు పిల్లలలో సృజనాత్మక, సామాజిక మరియు భావాత్మక సామర్థ్యాలు అభివృద్ధి చెందుతాయి.

NCF-2005 పని ద్వారా పిల్లలకు వివిధ పాఠ్యాంశాలు నేర్పాలని, తద్వారా పిల్లల్లో పని సామర్థ్యాలు మరియు నైపుణ్యాలను పెంపొందించాలని సూచించింది. విద్యాహక్కు చట్టం-2009 కూడా పనివిద్యను బలపరిచి పనివిద్యను ప్రత్యేకంగా కాకుండా, ఇతర పాఠ్యాంశాలతో సహపాఠ్య కార్యక్రమాలతో సమ్మిళితం చేయాలి. పనివిద్య తప్పనిసరిగా ఇతర విషయాలలోని (సబ్జెక్టు) పాఠాలలో భాగంగా ఉండాల్సిన అవసరం లేదు.

వ్యవసాయం, వడ్రంగం, కుండలు చేయడం వంటి స్థానిక సాంప్రదాయ ఉత్పత్తులను తయారు చేయడమే పని. ఎంచుకున్న పనికి సాంకేతిక నైపుణ్యానికి ఏవిధమైన సంబంధం లేదు. ఉపాధ్యాయులు బోధన, పర్యవేక్షణలలో మాత్రమే కాకుండా, ఉత్పత్తి ప్రక్రియలోనూ పాల్గొనాలి.

పనివిద్య ఒక సహపాఠ్య అంశంగా పాఠశాలలో అమలవుతుంది కాబట్టి, మూల్యాంకనం చేయడం అవసరం. నిర్ధారించిన మూల్యాంకన సూచికలపట్ల ఉపాధ్యాయులు అవగాహన కలిగి ఉండాలి. ఈ మూల్యాంకనం నిరంతరం, సమగ్రంగా కొనసాగాలి.

విషయ సూచిక

1. పనివిద్య - నేపథ్యం - ఆవశ్యకత 5 - 10
2. పనివిద్య - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక 11 - 20
3. కంప్యూటర్విద్య - ఆవశ్యకత 21 - 23
4. కంప్యూటర్విద్య - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక 24 - 38

- 1వ తరగతి
- 2వ తరగతి
- 3వ తరగతి
- 4వ తరగతి
- 5వ తరగతి
- 6వ తరగతి
- 7వ తరగతి
- 8వ తరగతి
- 9వ తరగతి
- 10వ తరగతి

1. పని విద్య - నేపథ్యం - ఆవశ్యకత

భారతీయ సమాజంలో, ఇంట్లో, పొలాలలో, దుకాణాలలో, ఇతర ప్రాంతాలలో పనిచేయడం పిల్లల దైనందిన జీవితంలో భాగమైపోయింది. గ్రామాలలో పనులు ఎక్కువగా ఉన్న సమయంలో పిల్లలు వ్యవసాయపనులు, కుండలు, బుట్టలు మొదలగునవి చేయడంలో తల్లిదండ్రులకు సహాయం చేయడమనేది సర్వసాధారణం. పిల్లవాడు చేసేపని అతనికి జ్ఞానాత్మక, సామాజిక, మానసిక రంగాలలో బహుముఖ అభ్యసనానికి అవకాశం కల్పిస్తూ బోధనాభ్యసన ప్రక్రియకు అమూల్యమైన వనరుగా ఉపయోగపడుతుంది.

పాఠశాలలు, పిల్లలకు ఉన్న పై అనుభవాలను నిర్లక్ష్యం చేయడమే కాకుండా చిన్నచూపు చూస్తూ పనులకు వారిని దూరం చేస్తున్నారు. పిల్లలు పాఠశాల సమయం తరవాతగానీ, చదువు పూర్తయిన తరవాతగానీ తమ పనులలో సహాయం చేయడానికి తిరస్కరించడంతో విచారిస్తున్న తల్లిదండ్రులను నేటికీ మనం గ్రామీణ వాతావరణంలో చూడవచ్చు.

పెస్టాలజీ, ఓవెన్, టాల్స్టాయ్, జాన్ డెవీ మరియు గాంధీజీ వంటి విద్యావేత్తలు ఉత్పాదకతతో కూడిన శ్రమను సమస్త పాఠశాల అనుభవాలకు మూలంగా చేయాలని ప్రయత్నించారు.

చారిత్రక నేపథ్యం:

స్వాతంత్ర్యానికి ముందే మన దేశాన్ని అభివృద్ధిపథంలో నడిపే దిశగా జాతీయ విద్యా కమిషన్లు ఎన్నో ప్రతిపాదనలు చేశాయి. అందులో భాగంగానే పనివిద్యకు సంబంధించిన ప్రతిపాదనలను ఆచరణాత్మకంగా నిర్వహించడానికి కృషి చేశాయి.

1937లో వార్దాలో జరిగిన జాతీయ విద్యా సమావేశంలో గాంధీగారు జాతీయ విద్యా విధానానికి, బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్ రూపంలో ప్రత్యామ్నాయ విద్యా విధానాన్ని సూచించారు. దీని ప్రకారం నిజజీవిత పరిస్థితులను ప్రతిబింబించే ఉత్పాదకతతో కూడిన పనిని, అభ్యసనంతో అనుసంధానం చేయడం ద్వారా జ్ఞాన సముపార్జనయే కాకుండా విలువలు, నైపుణ్యాలు అభివృద్ధి చెందుతాయని పేర్కొన్నారు.

చేతల ద్వారా పిల్లవాని మేధస్సు అభివృద్ధి చెందాలని; తల, చేయి మరియు హృదయం ఈ మూడింటిని సమైక్యం చేయడం ద్వారా పిల్లవాడి సంపూర్ణ అభివృద్ధి సాధించవచ్చని గాంధీజీ అభిప్రాయం. చేతివృత్తుల మాధ్యమంగా స్థానిక వనరులను ఉపయోగించి విద్యనందించాలని గాంధీగారి ఆకాంక్ష. రాట్నంతో దారం వడికేటప్పుడు గణితం, సామాన్యశాస్త్రం మరియు సాంఘిక శాస్త్రాలను సమీకృతం చేసి బోధించవచ్చునన్నారు.

జాతీయ విద్యామిషన్ (1964-66) 'పని అనుభవం అనేది విద్యను పనితో అనుసంధానించే ఒక పద్ధతిగా పేర్కొన్నారు. ఈ పని అనుభవం, యువతకు ఉపాధి మార్గాలను చూపడమే కాకుండా, పనిపట్ల బాధ్యతను, శ్రమించేతత్వాన్ని పెంచి, జాతీయ ఉత్పాదనలో పాలుపంచుకునేలా చేస్తుందని, ఈ కమిషన్ ఉద్ఘాటించింది.

జాతీయ విద్యా కమిషన్ (1964-66) ప్రతిపాదనల ఆధారంగా 1977 జాతీయ విద్యా కమిషన్ సాంఘికంగా ఉపయుక్తమైన ఉత్పాదకతతో కూడిన పనిని (SUPW) విద్యలో భాగంగా ఉంచాలని సూచించింది. అప్పటి నుండి SUPW (Socially Useful Productive Work) ఒక సహ పాఠ్యాంశంగా కొనసాగింది.

రాష్ట్ర విద్యా ప్రణాళికలో పనివిద్యకు సరైన స్థానం లేకపోవడం అత్యంత శోచనీయం. పాఠశాల ప్రణాళిక విద్యా సంబంధమైన విషయాలకే ప్రాధాన్యతనిస్తూ పని అనుభవాన్ని నిర్లక్ష్యం చేసింది. విద్యార్థి పొందే జ్ఞానం పరీక్షలలో ఉత్తీర్ణతకు మాత్రమే ఉపయోగపడేలా ఉంది. నిజజీవిత సమస్యలను ఎదుర్కొనే స్థైర్యాన్ని, సామర్థ్యాన్ని కల్పించేలా లేదు. (పనికి-విద్యకు సంబంధం లేకుండా పోతోంది)

పనివిద్య ప్రాధాన్యతను గుర్తించి జాతీయ విద్యా ప్రణాళిక చట్రం-2005 (NCF), పనిద్వారా పిల్లలకు వివిధ పాఠ్యాంశాలను నేర్పించాలని, తద్వారా పిల్లలలో పని సామర్థ్యాలు, నైపుణ్యాలు పెంపొందించాలని సూచించింది. విద్యాహక్కు చట్టం-2009 (RTE) కూడా విద్య ద్వారా భాష, సంస్కృతి, వృత్తులను తెలుసుకునే హక్కు పిల్లలకు ఉందని ప్రకటించింది.

వివిధ కమీషన్లు, కమిటీలు పని అనుభవం పేరిట పనిని చదువులో భాగంగా నేర్పడానికి పాఠశాలల్లో ప్రవేశపెట్టినప్పటికీ పనివిద్య అమలుతీరు ప్రశ్నార్థకంగా మారింది. వాస్తవానికి పనివిద్య, బాలకార్మికత అంటే భిన్న అభిప్రాయాలున్న నేటి సమాజంలో కింది ప్రశ్నల గురించి ఆలోచించాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది.

- పని అంటే ఏమిటి?
- విద్యలో పని యొక్క ప్రాధాన్యత ఏమిటి?
- పనివిద్యకు, బాలకార్మికతకు మధ్య తేడా ఏమిటి?
- పనిని విద్యా ప్రణాళికలో ఎందుకు అంతర్భాగం చేయాలి?
- పనివిద్య ద్వారా బాలబాలికల్లో ఏయే విలువలు, నైపుణ్యాలు పెంపొందుతాయి?
- పనివిద్య, పని సంస్కృతిని పెంచాలంటే పాఠశాల ఎలాంటి కార్యక్రమాలు నిర్వహించాలి?
- పనివిద్యను అభివృద్ధి చేయడంలో ఎవరు, ఎలాంటి బాధ్యతలు తీసుకోవాలి? ప్రణాళికను ఎలా తయారు చేసుకోవాలి?

పని అంటే?

ఆర్థికపరమైన అంశాలతో ముడిపడకుండా, ఉత్పాదకతలో పాల్గొనడం ద్వారా అభ్యసనం మరియు అభివృద్ధికి తోడ్పడే పని. పని ద్వారా నేర్చుకోవడం, నేర్చుకోవడం కోసం పనిచేయడమనేది మిశ్రితమైన అంశాలు.

పాఠశాలలో పనివిద్య, బాలకార్మికత మధ్య వ్యత్యాసాన్ని చాలా మంది గుర్తించడం లేదు. సంపాదన కోసం పని చేయడం బాలకార్మికత అవుతుంది.

పనివిద్య - ఆవశ్యకత:

చదువుకున్న వారు నేడు తమ పనులు తామే చేసుకోవడం కూడా నామోషిగా భావించడం, పనిచేయడం తమ బాధ్యత కాదని, పనిచేసేందుకు వేరే వ్యక్తులుంటారని భావించడం జరుగుతున్నది. పని సంస్కృతి లేకపోవడం, పనిచేసే వారిని గౌరవించకపోవడం ఆందోళన కలిగించే విషయాలు. వాస్తవానికి పనిలో కూడా ఆలోచన, అభివృద్ధీకరణ, సృజనాత్మకతలు ఉంటాయి. పిల్లలు తమ బాల్యంలో ప్రత్యక్ష అనుభవాల ద్వారా, అంటే వివిధ పనులు చేయడం ద్వారా ఎన్నో విషయాలను సందర్భోచితంగా గ్రహిస్తారు. నేర్చుకోవడానికి, పని చేయడం అనేది ప్రాథమిక దశలో ఒక మాధ్యమం. చదువంటే సమాచారమని, దానిని జ్ఞాపకముంచుకొని అప్పజెప్పడమే నేర్చుకోవడం అనే భావన బలపడిన సందర్భంలో పని యొక్క ప్రాముఖ్యత కనుమరుగైంది. ఉత్పత్తులు, ఉత్పత్తికారక పనులు విద్య కాదు అనే భావన బలపడింది. ఈ అశాస్త్రీయ భావనలను తొలగించి పనిపట్ల, పనిచేసే వారిపట్ల గౌరవ భావం పెంపొందించేలా చేయాలి. 'నేర్చుకోవడానికి పని', 'పని ద్వారా నేర్చుకోవడం'- ఈ రెండింటి కారణంగా పనిని విద్యలో అంతర్భాగం చేయాల్సిన ఆవశ్యకత ఏర్పడింది. పని చేయడమనేది ఉల్లాసమో, వినోదమో కాకూడదు. పనిచేయడం అంటే పిల్లలలో విలువలు, వైఖరులు మరియు నైపుణ్యాలు వృద్ధి చెందాలి. పని ద్వారా కలిసిమెలసి పనిచేయడం, సృజనాత్మకత, బాధ్యత, గౌరవం, సహనం, క్రమశిక్షణ, ప్రసార నైపుణ్యాలు, సమాజంతో సత్సంబంధాలు వంటి లక్షణాలు పెంపొందడంతోపాటు పిల్లలలో జ్ఞానాత్మక, సామాజిక, భావాత్మక సామర్థ్యాలు వృద్ధి చెందుతాయి. అంతేకాకుండా సమాజంలోని బడుగు, బలహీనవర్గాల పిల్లలను, వికలాంగులను, అల్పసంఖ్యాకుల పిల్లలను, బడి మానివేసిన, బడి నుండి పంపించివేసిన పిల్లలను మరియు బాలికలను పనివిద్య ఆకర్షిస్తూ సమసల్యను, బలహీనతలను అధిగమించి సాధికారత సాధించేలా సహకరిస్తుంది.

ఈ నేపథ్యంలో పనివిద్యను, విద్యాప్రణాళికలో భాగం చేస్తూ, విద్యార్థులలో పై సామర్థ్యాలు, విలువలు మరియు నైపుణ్యాలను పెంపొందించుటకుగాను 3వ తరగతి నుండి 10వ తరగతి వరకు పనివిద్యను ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది.

విద్యాప్రమాణాలు - పని:

కింది విషయాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని, పనిని విద్యాప్రణాళికలో ఒక భాగంగా చేర్చారు.

- పని అనేది విద్యార్థుల సామాజిక మరియు ఆర్థిక స్వరూపాలను తెలుసుకొనే వీలును కల్పిస్తుంది. అంతేకాకుండా వారి అభ్యసనాన్ని సందర్భోచితంగా అర్థవంతం చేసుకునేలా సహాయపడుతుంది.
- సహజంగానే పిల్లలు, తమ పనులు తామే చేసుకోవడానికి ఇష్టపడతారు. వారు ఉపయోగించే వస్తువుల తయారీ ప్రక్రియలను తెలుసుకోవడానికి ఉత్సాహం చూపుతారు.
- పనిని విద్యాప్రణాళికలో చేర్చడం ద్వారా, సమాజంలోని ఉత్పత్తి మరియు పాఠశాల సముదాయాలకు మధ్య ఉన్న అంతరాన్ని పూరించవచ్చు.
- పని వివిధ సామర్థ్యాలు- జ్ఞానాత్మక, సామాజిక మరియు భావాత్మక సామర్థ్యాలు పొందేలా అవకాశం కల్పిస్తుంది. మేధస్సు మరియు చేతులతో అభ్యసనం జరిగే వాతావరణం పని ద్వారా లభిస్తుంది.
- వ్యవసాయం, చేపలు పట్టడం, వడ్రంగం, కుండలు చేయడం లాంటి స్థానిక సాంప్రదాయ ఉత్పత్తులను తయారు చేయడమే పని. ఇది ఖచ్చితమైన సాంకేతిక నైపుణ్యంతో తయారుచేసే అంశమై ఉండాలని ఏమీ లేదు. కానీ తప్పనిసరిగా సామాజిక, ఆర్థిక అంశాలకు సంబంధించినదై, పిల్లవాడు ఆ ఉత్పత్తి తయారీలో స్వయంగా పాల్గొనేలా గానీ, భాగం అయ్యేలా గానీ ఉండాలి.
- పని విద్యార్థుల వయస్సులకు అనుగుణంగా ఉండాలి. ప్రాథమిక తరగతి విద్యార్థులకన్నా, ప్రాథమికోన్నత తరగతి విద్యార్థులకు చలన నైపుణ్యాలను ఉపయోగించే పనులను ఎక్కువగా ఇవ్వాలి.
- పాఠశాలలోగానీ, సమాజంలోగానీ లభ్యమయ్యే వనరుల ఆధారంగా చేసే పనులకు అవకాశం కల్పించాలి.
- పాఠ్య ప్రణాళికలో ఉండే అంశాలకు చేసే పనికి సంబంధం ఉండాలని ఏమీ లేదు. ఉదాహరణకు ఆహార పదార్థాల తయారీ అనే పని సామాన్య శాస్త్రంలోని ఆహార పదార్థాల నిలువ అనే అంశానికి సంబంధించినదై ఉండాల్సిన అవసరం లేదు.
- విద్యార్థి పాఠశాలలో ఎంచుకున్న పనికి మునుందు ఉన్నత విద్యాస్థాయిలలో ఎంచుకునే వృత్తికి లేదా ఉద్యోగానికి ఎలాంటి సంబంధం లేదు.
- ఎంచుకున్న పనికి సాంకేతిక నైపుణ్యానికి ఏవిధమైన సంబంధం లేదు.
- కులం, తరగతి, లింగ వివక్షత లేకుండా ప్రతి విద్యార్థి పనిలో పాల్గొనాలి.
- బోధన, పర్యవేక్షణ మాత్రమే కాదు ఉపాధ్యాయులు ఉత్పత్తి ప్రక్రియలోనూ పాల్గొనాలి.
- అవసరమైనప్పుడు ఉపాధ్యాయుడు తరగతి గదిలో పని నేర్పించే సమయంలో స్థానిక వృత్తులు నిర్వహించే వ్యక్తులను ఆహ్వానించాలి.
- పనిని సమవయస్కులతో నేర్చుకునేలా, జట్టుగా చేయడాన్ని ప్రోత్సహించాలి.
- పని నేర్పించడానికి ముందు ఉపాధ్యాయులకు విద్యార్థులలో పెంపొందించాల్సిన సామర్థ్యాల గురించి స్పష్టమైన అవగాహన ఉండాలి. ఈ సామర్థ్యాలే విద్యార్థులను మాపనం చేయడానికి ఆధారమవుతాయి.

పనివిద్య - యాజమాన్యం మరియు మూల్యాంకనం:

తరగతిలో ఉపాధ్యాయులు పనిని ఒక అభ్యసనా సాధనంగా వినియోగించాలి.

పనివిద్య - ఉపాధ్యాయుని పాత్ర:

పని కేంద్రిత తరగతిగదిగా మార్చుకోవడానికి ఉపాధ్యాయులు కింది విషయాలను దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి.

- విద్యార్థుల స్థాయిని మరియు అందుబాటులో ఉన్న వనరులను దృష్టియందుంచుకుని సామాజిక, ఆర్థిక అంశాలకు చెందిన చేతివృత్తి పనిని ఎంచుకోవాలి.
- వస్తు ఉత్పత్తికి అవసరమైన పదార్థాలను, వనరులను అమర్చాలి. ఇందుకోసం ఉపాధ్యాయులు వాటికి సంబంధించిన వివరాలు అందించే వ్యక్తులనుగానీ, సంస్థలనుగానీ సంప్రదించాలి.
- విద్యార్థి తాను చేయబోయే పనికి, నేర్చుకోబోయే అంశానికి ఏవిధమైన సంబంధం ఉందో ఉపాధ్యాయుడు ముందుగానే వివరించాలి.
- ఉపాధ్యాయులు కేవలం పర్యవేక్షకులుగానో, పనిని బోధించేవారుగానో కాకుండా విద్యార్థులతోపాటు పనిలో పాలుపంచుకోవాలి.
- ఉపాధ్యాయులు విద్యార్థులలో పెంపొందించాల్సిన సామర్థ్యాలు- జ్ఞానాత్మక, సామాజిక మరియు భావాత్మక రంగాలలో వేటికి చెందినవో ముందుగానే ఒక జాబితా తయారు చేసుకోవాలి. ఇవి విద్యార్థులను మూల్యాంకనం చేయడానికి ఉపయోగపడతాయి.
- ఉపకరణాలను సమర్థవంతంగా వినియోగిస్తూ, ఉత్సాహంగా జట్లలో పని చేయగల విద్యార్థులను అంచనావేయాలి. పనికి సంబంధించిన జ్ఞానం కంటే జట్టులో ఇతరులతో పిల్లవాడి సంబంధాలు మరియు పనిచేసే విధానాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి.
- తల్లిదండ్రులకు, సమాజంలోని వ్యక్తులకు పనివిద్య పట్ల అవగాహన కల్పించడం ఉపాధ్యాయులు చేయాల్సిన అతిముఖ్యమైన పని. ఇందుకు రెండు ప్రధాన కారణాలున్నాయి. ఒకటి కమ్మరి, కుమ్మరిలాంటి వృత్తిపనివారిని పాఠశాలలోకి రప్పించి విద్యార్థులకు అవగాహన కల్పించడం మాత్రమే కాకుండా విద్యార్థులు తయారు చేసిన ఉత్పత్తులను ప్రదర్శించడానికిగాని, అమ్మడానికిగాని సమాజం యొక్క సహాయసహకారాలు అవసరం. రెండవది, పనివిద్య ప్రాముఖ్యత తల్లిదండ్రులకు తెలియకపోవచ్చు కాబట్టి పాఠశాలలో పనివిద్య ప్రారంభించే ముందు వారికి అవగాహన కల్పించి, దాని ప్రాధాన్యత వారికి తెలియజేయాలి.

పనివిద్య - పాఠ్యాంశాలు:

3వ తరగతి నుండి 10వ తరగతి వరకు పనివిద్యను ఒక విషయం (సబ్జెక్టు)గా అమలుపరుస్తారు. ఈ పాఠ్యాంశాలు పౌష్టికాహారం, ఆరోగ్యవిద్య, జనాభావిద్య, సాంస్కృతిక వైవిధ్యం-వినోదం, సామాజిక అంశాల అవగాహన-స్పందన, సమాచార ప్రసార మాధ్యమాలు-డాక్యుమెంటేషన్, నమూనా వస్తువుల తయారీ, గృహయాజమాన్యం, వినియోగదారులు-విజ్ఞానం మరియు పర్యావరణ విద్య.

పైన పేర్కొనబడిన పాఠ్యాంశాలు కేవలం మార్గదర్శకాలు మాత్రమే. ఉపాధ్యాయులు, ఉపాధ్యాయ శిక్షకులు, పాఠ్యప్రణాళికా రూపకర్తలు వారి వారి పరిస్థితులు/ సందర్భాలకు అనుగుణంగా పాఠ్యాంశాలను మార్చుకునే అవకాశం ఉంది.

పనివిద్య - ఉద్దేశాలు:

- నిజజీవితంలోని పనులపట్ల అవగాహన కల్పించడం.
- సమాజం నుండి నేర్చుకునే అవకాశం ఇవ్వడం.

- అనుకోని పరిస్థితులను, సమస్యలను అధిగమించేలా తయారు చేయడం.
- వివిధ రంగాలలోని వ్యక్తుల గురించి మాట్లాడి వారి గురించి తెలుసుకునేలా చేయడం.
- శ్రమించడం, శ్రమ విలువను గుర్తించి గర్వించేలా చేయడం.
- రోజువారీ పాఠశాల కార్యక్రమాల మార్పునకు దోహదంచేసి, కొత్త ఆలోచనలను రేకెత్తించడం.

పనివిద్య మూల్యాంకనం:

ఉత్పత్తి స్వరూపం ఆధారంగాగాని, చేసిన సేవలనుగాని మాపనం చేయకూడదు. విద్యార్థి అభ్యసన ప్రక్రియలో పొందిన జ్ఞానాత్మక, సామాజిక మరియు భావాత్మక సామర్థ్యాలను మాపనం చేయాల్సి ఉంటుంది.

మూల్యాంకన సూత్రాలు:

- పనివిద్యలో బోధనా లక్ష్యాలు, పిల్లలు పొందాల్సిన సామర్థ్యాలు మరియు వారికందించిన అభ్యసనానుభవాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని మూల్యాంకనం చేయాలి.
- నిరంతర, సమగ్ర మూల్యాంకనం చేయాలి. ప్రతి కృత్యం/ ప్రాజెక్టు/ యూనిట్ పూర్తి చేసిన వెంటనే మూల్యాంకనం చేయాలి.
- విద్యార్థులకు మూల్యాంకనం తరవాత పరిపుష్టినివ్వాలి.
- నిర్ణయించిన సూచికల ఆధారంగా మూల్యాంకనం చేయాలి.
- ఉపాధ్యాయులు మూల్యాంకన ప్రక్రియను సున్నితమైనదని, కష్టమైనదని అనుకోకుండా క్రమక్రమంగా అనుభవాన్ని పొందుతూ నిబద్ధతను చూపాలి.

మూల్యాంకనం - సూచికలు:

వివిధ రంగాలలో పేర్కొనబడిన సామర్థ్యాల ఆధారంగా పనివిద్యలో విద్యార్థుల ప్రగతిని మూల్యాంకనం చేయాలి.

1. జ్ఞానాత్మక సామర్థ్యాలు:

- పని-ప్రణాళిక
- కృత్యాలు-వ్యవస్థీకరణ
- కృత్యాలు-ప్రాధాన్యత-వర్గీకరణ
- పదార్థాలు, పరికరాలు-వాడకం
- పని-ప్రావీణ్యత మరియు నైపుణ్యం
- నూతన ఉత్పత్తులు/ ఆవిష్కరణలు/ సృజనాత్మకత-ప్రణాళికలు

2. సామాజిక సామర్థ్యాలు:

- సహకారం-జట్టుపని, పరస్పర సహాయ సహకారాలు
- వినడం
- నిర్దేశాలు-అనుసరణ
- వంతుల వారీగా పని
- విశాల దృక్పథం
- విషయ ప్రసారం-స్పష్టత
- పనిలో పాల్గొనేవారు-గౌరవం

3. భావాత్మక సామర్థ్యం:

- పట్టుదల, క్రమశిక్షణ
- సహనం
- కొత్త అనుభవాలు-ఆసక్తి/ ఔత్సుకత
- అనుకూల వైఖరులు
- సహానుభూతి
- పనిలో పరిశుభ్రత, పరికరాల పరిరక్షణ-భద్రత
- వైవిధ్యత-అభినందన
- పనులు-ప్రకృతి-సమతుల్యత
- శ్రమ విలువ- గుర్తింపు

వ్యక్తి ఔన్నత్యానికి కొలబద్ధ మేధస్సు కాదు హృదయం. శక్తి సామర్థ్యాలు సంకల్ప శుద్ధితో సంక్రమిస్తాయి. శక్తి భౌతిక సామర్థ్యం నుంచి రాదు. దృఢ దీక్ష నుండి అజేయశక్తి జనిస్తుంది.

సంఘ శ్రేయస్సులేని, సిద్ధాంతంలేని రాజకీయాలు, కష్టపడకుండా సంపాదన రావాలనుకోవడం, విధి నిర్వహణ చేయకపోవడం, వివేకంలేని, ఆలోచింపచేయని విద్య, సోమరితనం, బానిస భావన మొదలగునవి మన సమాజాన్ని పీడిస్తున్న మహాపాపాలు. వీటిని వదులుకోవాలి. వీటిపై యుద్ధం ప్రకటించాలి.

3. పనివిద్య - తరగతివారీగా పాఠ్యప్రణాళిక

ప్రధానాంశం: 1. పౌష్టికాహారం

తరగతి	ఉప అంశం	చేయవలసిన పని	ఫలితాంశం
3వ	ఆహారపదార్థాల సేకరణ, వర్గీకరణ	ఆకుకూరలు, కూరగాయలు, పండ్లు మొదలగు ఆహారపదార్థాలను సేకరించడం, వర్గీకరించడం. ప్రదర్శించడం.	ఆహారపదార్థాలను-ఆకుకూరలు, కూరగాయలు, పండ్లు మొదలగు వాటిగా వర్గీకరించగలుగుతారు. వాటి పేర్లు చెప్పగలుగుతారు.
4వ	ఆహారపదార్థాల సేకరణ, వర్గీకరణ	ధాన్యాలు, పప్పుగింజలు, మసాలాదీనును సేకరించడం, వర్గీకరించడం మరియు ప్రదర్శించడం. వాటిని చిన్న ప్యాకెట్లలో భద్రపరిచి తరగతిగదిలో ప్రదర్శించుట.	ధాన్యాలు, పప్పుగింజలు, మసాలాదీనును మొదలగు వాటిని గుర్తించి పేర్లను చెప్పగలుగుతారు. వర్గీకరించగలుగుతారు. వారు తీసుకునే ఆహార పదార్థాలలో ఆ పదార్థాలు ఉన్నాయని గ్రహిస్తారు.
5వ	సమతుల ఆహారం, వంటపాత్రలు	ఆహారపదార్థాలను సేకరించడం, పోషక విలువలను గుర్తించడం. విద్యార్థులందరి ఇళ్ళ నుంచి తెచ్చిన రకరకాల ఆహార పదార్థాలతో పండుగ ఏర్పాటు చేయడం. వివిధ రకాల వంటపాత్రలను ప్రదర్శించడం.	ఆహారపదార్థాలలో ఉండే పోషక విలువలను తెలుసుకుంటారు. సహ విద్యార్థులతో, ఉపాధ్యాయులతో ఆహారాన్ని పంచుకుంటారు మరియు ఆనందాన్ని పొందుతారు.
6వ	ఆహారపు రకాలు	వండకుండా తినే ఆహారపదార్థాలను తయారు చేయడం. కూరగాయలు, పండ్లతో సూప్లు, సలాడ్లు చేయడం. మొలకెత్తిన విత్తనాలు తయారుచేయడం.	వండకుండా తినే ఆహారపదార్థాలను గురించి తెలుసుకుంటారు. వండకుండా తినే ఆహారపదార్థాలలోని పోషక విలువలను గుర్తిస్తారు.
7వ	పాల ఉత్పత్తులు	పాల ఉత్పత్తులకు సంబంధించిన పదార్థాలను సేకరించడం, పాల ఉత్పత్తులను- టీ, కాఫీ, పెరుగు, మజ్జిగ, పనీర్, పాలకోవ, పాయసం వంటి వివిధ పదార్థాలను తయారు చేయడం.	వివిధ రకాల పాల ఉత్పత్తులను తయారు చేయగలరు. వాటిలో ఉండే పోషక విలువలను గ్రహిస్తారు.
8వ	ఆహారపదార్థాలను నిలువ చేయడం	పచ్చళ్ళు, రసాలు, జాములు, వడియాలు, ఒరుగులు, పులిహోర గుఱ్ఱ మొదలుగునవి తయారు చేయడం.	నిలువ చేసే ఆహారపదార్థాలను తయారు చేస్తారు. నిలువ చేసే విధానాలు, ఉపయోగించే పదార్థాల గురించి తెలుసుకుంటారు. తయారు చేయడంలో వైవిధ్యాలను గుర్తిస్తారు. ఎక్కువగా ఉన్న కూరగాయలను అవి దొరకని సందర్భంలో వినియోగించడం నేర్చుకుంటారు.
9వ	వివిధరకాల వంటలు	10వ తరగతి వీడ్కోలు సమయంలో బాధ్యతలను పంచుకొని, సామూహిక భోజన కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించడం. ఆమ్లెట్లు వేయడం, గ్రుడ్లు ఉడకపెట్టడం, అన్నం, కూరలు మొదలైన వాటిని వండడం మరియు వడ్డించడం.	వివిధ ఆధునిక వంటపాత్రలు, పరికరాల గురించి, వాటిని ఉపయోగించే విధానం గురించి నేర్చుకుంటారు.
10వ	సాంప్రదాయ, ఆధునిక వంటపాత్రలు, పరికరాలు మరియు పనిముట్లు	వివిధ సాంప్రదాయ, ఆధునిక వంటపాత్రలు, పరికరాలు, పనిముట్లను ఉపయోగించే విధానం గురించి తెలుసుకోవడం, ఉపయోగించడం.	పోషక విలువలు నశించకుండా వండడం నేర్చుకుంటారు. ఉత్సాహంతో వంటలు చేస్తారు. వండడంలో మెళకువలను నేర్చుకుంటారు. వివిధ కాలాల్లో ఉపయోగించిన వంట పాత్రల గురించి తెలుసుకుంటారు.

పాఠశాల చేపట్టాల్సిన కార్యక్రమాలు - బాల సభ: నెలకొకసారి అనగా ఒక శనివారం మధ్యాహ్నం సెషన్లో బాలసభ నిర్వహించాలి. బాలసభలో పిల్లలు సృజనాత్మకత ప్రదర్శన అనగా పాట, ఉపన్యాసం, జోక్స్, సామెతలు, డ్యాన్స్, చిన్ననాటికలు, మైమ్, స్థానిక వాయిద్యాలు వాయిచడం, స్థానిక కళల ప్రదర్శన మొదలగునవి చేయించాలి. పిల్లలు చాలా ఉత్సాహంగా పాల్గొంటారు.

పనివిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

ప్రధానాంశం: 2. ఆరోగ్య విద్య

తరగతి	ఉప అంశం	చేయవలసిన పని	ఫలితాంశాలు
3వ	పారిశుధ్య అలవాట్లు - వ్యక్తిగత శుభ్రత	వ్యక్తిగత పరిశుభ్రతను పాటించడం. మరుగుదొడ్లను సక్రమంగా ఉపయోగించడం	కన్ను, ముక్కు, చెవి మొదలైన శరీర భాగాలను శుభ్రంగా ఉంచుకుంటారు. వ్యక్తిగత శుభ్రతను పాటించడంలో మెళకువలను తెలుసుకొని పాటిస్తారు. మరుగుదొడ్లను సక్రమంగా వినియోగించుకోగలుగుతారు.
4వ	పారిశుధ్య అలవాట్లు - పరిసరాల శుభ్రత	చీపురు, బూజుకర్ర తయారు చేసి, తరగతిగదిని, పాఠశాలను శుభ్రం చేయడం	తరగతిగదులను, పాఠశాలను శుభ్రం చేసుకుంటారు. పరిసరాల పరిశుభ్రత అలవాట్లు మెరుగుపరుచుకుంటారు. పనివల్ల గౌరవభావం పెంపొందించుకుంటారు.
5వ	పారిశుధ్యం-వస్తువుల శుభ్రత	ప్రతిరోజు వాడే దువ్వెన, టూత్ బ్రష్, టంగ్ క్లీనర్, నీళ్ళ సీసాలు మొదలైన వస్తువులను శుభ్రపరుచుకోవడాన్ని ప్రదర్శించడం,	ప్రతిరోజు వాడే దువ్వెన, టూత్ బ్రష్ వంటి వస్తువులను శుభ్రపరుచుకుంటారు. ఆరోగ్యపు అలవాట్లను పెంపొందించుకుంటారు.
6వ	మూత్రశాలలు- మరుగుదొడ్ల నిర్వహణ	మూత్రశాలలు-మరుగుదొడ్లు శుభ్రంగా ఉంచుకోవడం.	మూత్రశాలలు-మరుగుదొడ్లు శుభ్రంగా ఉంచుకోవడంలో గల ఆవశ్యకతను, మెళకువలను తెలుసుకుంటారు.
7వ	ఆరోగ్యసేవా కేంద్రాలు	తరగతి గదిలో ఆరోగ్య పరీక్షలు (చూపు, వినికెడి మొ॥వి)	స్వయంగా తమ ఆరోగ్యాన్ని పరీక్షించుకోగలుగుతారు. ఈ పరిజ్ఞానాన్ని ఇతర సందర్భాలలో వినియోగించుకోగలుగుతారు.
8వ	దుస్తులు, సానిటరీ నాప్కిన్స్	దుస్తులపై ఏర్పడే వివిధ రకాల మరకలను తొలగించడం, కాలానుగుణ్యమైన దుస్తులను ధరించడం, సానిటరీ నాప్కిన్స్ తయారీ.	మరకలను తొలగించి దుస్తులను శుభ్రంగా ఉంచుకోవడం నేర్చుకుంటారు. వ్యక్తిగత ఆరోగ్యాన్ని మెరుగుపరుచుకుంటారు.
9వ	ప్రాథమిక నర్సింగ్ మెళకువలు- రక్త మరియు అవయవదాన ప్రచారం.	అవయవదాన, రక్తదాన శిబిరాల ఏర్పాటుకు సహకరించడం. ప్రజలను చైతన్యపరచడం. ఇంజెక్షన్ చేయడం, బ్యాండేజ్ కట్టడం మొదలగు ప్రాథమిక నర్సింగ్ సేవల ప్రదర్శన మరియు అమలు చేయడం.	సామాజిక సేవలను అందిస్తారు, సామాజిక కార్యక్రమాలను నిర్వహిస్తారు. నర్సింగ్ సేవలను అవసరమైనచోట వినియోగిస్తారు.
10వ	ఆరోగ్యం-అవగాహన-చైతన్యం బాడీ మాస్ ఇండెక్స్ లెక్కింపు	టీకాలు, పిల్లల ఆరోగ్యసంరక్షణ విధానాలపై ప్లకార్డులతో ప్రదర్శన నిర్వహించడం, గ్రామ ప్రజలను చైతన్యపర్చడం. బి.ఎం.ఐ ను లెక్కించడం. విశ్లేషించడం మరియు సూచనలు చేయడం. పాఠశాలలోని విద్యార్థుల బరువు, ఎత్తులను కొలవడం.	వ్యవస్థీకరణ నైపుణ్యాలను పెంపొందించుకుంటారు. బరువుకు, ఎత్తుకు గల సంబంధాన్ని గుర్తిస్తారు. బి.ఎం.ఐతో విద్యార్థుల ఆరోగ్యాన్ని అంచనా వేస్తారు.

పాఠశాల చేపట్టాల్సిన కార్యక్రమాలు (whole school activities): 1. పళ్ళు తోముకోవడం, నబ్బుతో చేతులు కడగడం, గోళ్ళు కత్తిరించుకోవడం, తల దువ్వుకోవడం మొదలగు పారిశుధ్య పనుల ప్రదర్శన 2. తరగతిగది పాఠశాలలు, మరుగుదొడ్ల పరిశుభ్రత 3. ఆరోగ్యం-ఆహారం-పరిశుభ్రతలపై ప్లకార్డులు, నినాదాలతో ఆవాసంలో ఆరోగ్య ప్రచారం. 4. గాయాలను శుభ్రపరచడం, కట్లు కట్టడం ప్రదర్శన 5. ఆవాస ప్రాంతంలో మురికిగుంటల సర్వే-పూడిక/ శుభ్రత నేర్పుకోవడం, పాటించడం.

పనివిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

ప్రధానాంశం: 3. జనాభా విద్య

తరగతి	ఉప అంశం	చేయవలసిన పని	ఫలితాంశాలు
3వ	తరగతి - జనాభా	తరగతిలోని విద్యార్థుల సంఖ్య, బాలుర బాలికల సంఖ్య మొదలైన సమాచారాన్ని సేకరించడం.	జనాభా అనే భావనను తెలుసుకొని తరగతిగదిలోని విద్యార్థులకు అన్వయిస్తారు.
4వ	పాఠశాల - జనాభా	పాఠశాలలోని విద్యార్థుల సంఖ్య, బాలబాలికల సంఖ్య, సమాచారాన్ని సేకరించి, నివేదిక రూపొందించడం.	పాఠశాలలోని జనాభాపై అవగాహన పొందుతారు.
5వ	వంశవృక్షం (తాత నుండి)	వంశ వృక్షానికి సంబంధించిన జనాభాను గణించడం, కుటుంబ వృక్షం గీయడం. నివేదిక రూపొందించడం.	వంశంలోని కుటుంబాలు, సభ్యుల సంఖ్యను తెలుసుకుంటారు.
6వ	గ్రామం - జనాభా	1) బస్తీ/ గ్రామం/ వీధి/ కాలనీలో గల జనాభాపై నివేదిక రూపొందించడం. వయసుల వారీగా - స్త్రీ, పురుష మరియు పిల్లల జనాభా వివరాలను నివేదికలో పొందుపరచడం. 2) కుటుంబ వివరాలపై నివేదిక.	గ్రామ జనాభా గురించి అవగాహన పొందుతారు.
7వ	జనాభా - వలసలు	జనాభా వలస వెళ్ళడం మరియు రావడంపై, వాటి ప్రభావాలపై సమాచారాన్ని సేకరించడం, నివేదిక రూపొందించడం.	జనాభా వలసలకు కారణాలు తెలుసుకుంటారు. వలసల ప్రభావాలను వివరించగలుగుతారు.
8వ	వృద్ధుల సమస్యలు - పరిష్కారాలు	గ్రామం/ బస్తీ/ కాలనీలోని వృద్ధులను కలవడం, వారి సమస్యలు తెలుసుకోవడం, అర్థం చేసుకోవడం మరియు పరిష్కారాలు సూచించడం.	వృద్ధుల సమస్యలపట్ల స్పృహను కలిగి ఉంటారు. తమ వంతు బాధత్యలను నిర్వహిస్తారు.
9వ	జనాభా - అక్షరాస్యత	గ్రామంలో/ బస్తీలో/ కాలనీలో గల బడికి వెళ్ళని పిల్లల, బడి మానివేసిన పిల్లల సమాచారాన్ని సేకరించడం, కారణాలను తెలుసుకోవడం మరియు నివేదిక రూపొందించడం.	బడికి వెళ్ళని పిల్లలను, బడి మానివేసిన పిల్లల కుటుంబ పెద్దలతో మాట్లాడతారు. వారిని చదువుకునేలా ప్రోత్సహిస్తారు.
10వ	లింగ వివక్షత	లింగ వివక్షతపై నినాదాలతో ర్యాలీలు, అవగాహన సదస్సుల ద్వారా ప్రజలలో చైతన్యం కలిగించడం. వ్యాసరచన, వక్రత్వ పోటీలను పాఠశాలలో నిర్వహించడం. దానికి గల కారణాలు, అధికంగా ప్రస్తుతమవుతున్న రంగాలపై నివేదిక తయారు చేయడం మరియు ప్రదర్శించడం. వీటికి సంబంధించిన సమాచారాన్ని వార్తాపత్రికలు/ పోస్టర్లు/ కరపత్రాల నుండి సేకరించడం.	లింగ వివక్షత సరైనది కాదని గుర్తిస్తారు. లింగ వివక్షతపై ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేస్తారు.

పాఠశాల చేపట్టాల్సిన కార్యక్రమాలు (whole school activities): 1. నెలకొకసారి సామాజిక సమస్యలపై (బాలబాలికల నిష్పత్తి, లింగ వివక్షత మొదలగునవి) వ్యాసరచన/ వక్రత్వ పోటీలు జరపాలి. 2. వికలాంగుల సమస్యలపై అవగాహన కలిగించడం-వారికి సహాయం అందించే కార్యక్రమాలు చేపట్టడం.

పనివిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

ప్రధానాంశం: 4. సాంస్కృతిక వైవిధ్యం - వినోదం

తరగతి	ఉప అంశం	చేయవలసిన పని	ఫలితాంశాలు
3వ	ఇల్లు, తరగతిగది అలంకరణ	వేడుక మరియు పండుగ సమయాలలో ఇంటిని పూలతో, రంగు కాగితాలతో అలంకరించడం, ముగ్గులు వేయడం, దండలు కట్టడం మొదలగునవి. బడిబాట సమయంలో తరగతిగదిని అలంకరించడం.	ఇంటిని మరియు తరగతిగదిని అలంకరించడం నేర్చుకుంటారు. సంస్కృతి సాంప్రదాయాలు తెలుసుకుంటారు, గౌరవిస్తారు, పాటిస్తారు.
4వ	కార్టూన్ చిత్రాల ప్రదర్శన	సంస్కృతిని ప్రతిబింబించే కార్టూన్ చిత్రాలను చూడడం, అందులోని పాత్రలను అనుకరించడం.	కార్టూన్ చిత్రాలను ఉత్సాహంగా చూస్తారు. అనుకరణ నైపుణ్యాన్ని పొందుతారు.
5వ	ఊయల తయారీ, డప్పు, డోలు కొట్టడం, ప్లాట్ వాయింపడం.	1) తాడు, చెక్క, చీర, తైరు, దిండులతో ఊయల తయారు చేయడం, ఊగడం మరియు ఊయల పాటలు నేర్చుకోవడం. 2) స్థానిక కళాకారులచే డప్పు, డోలు కొట్టించడం, ప్లాట్ వాయింపడం మరియు పిల్లలు పాల్గొని నేర్చుకోవడం.	ఊయల కట్టే విధానం తెలుసుకుంటారు. ఊగడంలోని మెళకువలు అర్థం చేసుకుంటారు. డప్పు, డోలు కొట్టడంలో ఆనందం పొందుతారు.
6వ	1) పాఠశాల అలంకరణ - వేదిక ఏర్పాటు అలంకరణ, 2) సాంస్కృతిక, సామాజిక సంపదల సంరక్షణ.	పండుగ, వేడుక మరియు ఇతర కార్యక్రమాల సమయంలో పాఠశాలను, వేదికను రంగు కాగితాలు, ముగ్గులు, దండలతో అలంకరించడం. బడిలో బల్లలు, బస్సులు, రైళ్ళలో, గోడలమీద, చారిత్రక కట్టడాలపై పిచ్చిరాతలు రాయకూడదని తెలుసుకోవడం, పాటించడం.	పండుగ, వేడుక మరియు ఇతర కార్యక్రమాల సమయంలో పాఠశాలను అలంకరించడంలో మెళకువలు నేర్చుకుంటారు. వేదిక ఏర్పాటు చేయడం, అలంకరించడం నేర్చుకుంటారు. వారసత్వ సంపదను కాపాడుకోవాలని తెలుసుకుంటారు
7వ	వేషధారణ	వివిధ సాంప్రదాయాలను అనుసరించి వేషధారణలో పాల్గొనడం, ప్రదర్శించడం. వివిధ వేషధారణలపై మాట్లాడడం మరియు స్క్రాప్ పుస్తకం తయారు చేయడం.	వివిధ సాంప్రదాయాలకు సంబంధించిన వేషధారణలను తెలుసుకుంటారు. అనుసరించడంలో ఉత్సాహాన్ని చూపుతారు. సంస్కృతిని గౌరవిస్తారు, అనుకరిస్తారు.
8వ	పాఠశాల కార్యక్రమాలు - సంబరాలు	ఆహ్వాన-వీడ్కోలు కార్యక్రమాలు, వార్షికోత్సవాలను పాఠశాలలో జరుపుకోవడం. నివేదికలు రూపొందించడం.	పాఠశాలలో జరిపే కార్యక్రమాలు, సంబరాలను వ్యవస్థీకరించే నైపుణ్యాలను పొందుతారు.
9వ	చేతివృత్తులు	చేతివృత్తుల కళాకారులను ఆహ్వానించడం, కలవడం, మరియు వారు తయారు చేసిన వస్తువులను సేకరించడం, గమనించడం, తయారు చేయడం మరియు ప్రదర్శించడం (కొబ్బరి, జనపనార మొదలగువాటితో).	చేతివృత్తులవల్ల గౌరవాన్ని కలిగి ఉంటారు. చేతివృత్తి ఉత్పత్తులను ప్రోత్సహిస్తారు. సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని అభినందిస్తారు. వారిలోని ప్రత్యేక నైపుణ్యాలను గమనిస్తారు.
10వ	జానపద కళలు, సాహిత్యం	వివిధ జానపద కళలు, సాహిత్యానికి సంబంధించిన సమాచారాన్ని సేకరించడం. పాఠశాలలో ప్రదర్శించడం. (ఒగ్గుకథ, బుర్రకథ, హరికథ, పాటలు, చెక్క భజన మొదలగునవి.)	జానపద కళలను, సాహిత్యాన్ని తెలుసుకుంటారు. సంస్కృతిని కాపాడతారు. వారు వాడే వస్తువులను కొనియాడతారు.

పాఠశాల చేపట్టాల్సిన కార్యక్రమాలు (whole school activities): 1. జాతీయ పండుగలు/ పాఠశాల వార్షికోత్సవాల సందర్భాలలో తరగతివారీగా బాధ్యతలు అప్పగిస్తూ తరగతిగదులు, పాఠశాలలను అలంకరించడం 2. స్థానిక డప్పు, తోలుబొమ్మలు, డోలు, హరికథ మొదలగు కళాకారులచే పాఠశాలలో ప్రదర్శన ఏర్పాటు చేయడం. 3. సందేశాత్మక సినిమాలు/ నాటకాలు ప్రదర్శించడం.

పనివిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

ప్రధానాంశం: 5. సామాజిక అంశాలపై అవగాహన-స్పందన

తరగతి	ఉప అంశం	చేయవలసిన పని	ఫలితాంశాలు
3వ	కుటుంబంలో వ్యక్తిగత బాధ్యత	కుటుంబ సంబంధిత పనులను తెలుసుకోవడం, చేయడం.	తమ పనులను బాధ్యతగా నిర్వహిస్తారు.
4వ	తరగతి మరియు పాఠశాలలో వ్యక్తిగత బాధ్యత	తరగతిగదిలో చేసే పనులపట్ల బాధ్యత వహించడం.	తరగతిలో వ్యక్తిగత పనులపట్ల బాధ్యతలను తెలుసుకుంటారు.
5వ	సమాజంపట్ల బాధ్యత	సమాజం కోసం చేసే పనులపట్ల బాధ్యతలను తెలుసుకోవడం, నిర్వహించడం. రోడ్లపై చెత్తచెదారం వేయకుండా ఉండడం, ఉమ్మడి వంటివి చేయకుండా ఉండడం. దురలవాట్లకు (పొగత్రాగడం) దూరంగా ఉండడం.	సమాజం కోసం చేసే పనులపట్ల బాధ్యతలను తెలుసుకొని నిర్వహిస్తారు. వ్యక్తిగతంగా దురలవాట్లకు దూరంగా ఉంటారు.
6వ	బాధ్యతలు - నిర్వహణ	ఇంట్లో, పాఠశాలలో, నివాస ప్రాంతాలలో ఇతరులకు సహాయం అందించడంలో ఎవరెవరు ఏయే పనులు నిర్వహిస్తున్నారో నివేదిక తయారు చేయడం మరియు చర్చించడం.	బాధ్యతలను పంచుకోవడాన్ని, సహకరించడాన్ని అభినందిస్తారు. వృత్తులను ఎంచుకోవడంలో వ్యక్తిగత ఆసక్తులకు ప్రాధాన్యతనివ్వాలని గ్రహిస్తారు.
7వ	అంగన్వాడీ సేవలు	అంగన్వాడీలను సందర్శించడం, పిల్లల సంరక్షణకై వారు చేపట్టే కార్యక్రమాలపై నివేదికలను రూపొందించడం.	పిల్లల సంరక్షణకై అంగన్వాడీ చేపట్టే కార్యక్రమాలపై అవగాహన పొందుతారు. అభినందిస్తారు.
8వ	బాలల హక్కులు	బాలల హక్కులపై, సమాజంలో చైతన్యం కలిగించడానికి సదస్సులలో భాగస్వామ్యం, 1098 గురించి ప్రచారం. ర్యాలీలు నిర్వహించడం. నివేదిక రూపొందించడం.	బాలల హక్కుల గురించి తెలుసుకుంటారు. సమాజాన్ని చైతన్యపరుస్తారు. సంతృప్తిని పొందుతారు.
9వ	పాఠశాల స్థాయిలో సేవా భావాన్ని పెంపొందించడం.	పాఠశాలలో విరాళాలు సేకరించి సహాయ కార్యక్రమాలు చేపట్టడం. పేద విద్యార్థులకు, ఇతర సహాయ కార్యక్రమాలకు వినియోగించడం.	సేవా సంస్థను ఏర్పాటు చేస్తారు. సేవాభావాన్ని పెంపొందించుకుంటారు. సేవ చేయడంలో ఆనందాన్ని పొందుతారు.
10వ	సమాచారపు హక్కు (RTI-2005)	సమాచార హక్కును గురించి తెలుసుకోవడం. కావల్సిన సమాచారాన్ని పొందడం, ఏదైనా ప్రభుత్వ శాఖకు సంబంధించిన ఆస్తుల వివరాలు సేకరించడం మరియు వనరుల వినియోగానికి సంబంధించిన వివరాలను తెలుసుకోవడం మరియు నివేదిక తయారుచేసి ప్రదర్శించడం.	సమాచార హక్కును వినియోగించుకోవడాన్ని తెలుసుకుంటారు.

పాఠశాల చేపట్టాల్సిన కార్యక్రమాలు (whole school activities): 1. బాల్యవివాహాలు, మహిళలపై అత్యాచారాలపై విద్యార్థులు చర్చలో పాల్గొనేటట్లు చేయడం 2. బాలల హక్కుల గురించి అవగాహన కార్యక్రమం మరియు ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలు/ పథకాలపట్ల అవగాహన కలిగించడం.

పనివిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

ప్రధానాంశం: 6. సమాచార ప్రసారమాధ్యమాలు-డాక్యుమెంటేషన్

తరగతి	ఉప అంశం	చేయవలసిన పని	ఫలితాంశాలు
3వ	పోస్టర్ల తయారీ	వివిధ రకాల పోస్టర్లను తయారు చేయడం. వార్తాపత్రికల నుండి ఉపయోగకరమైన అంశాలను సేకరించి ప్రదర్శించడం.	వివిధ అంశాలకు సంబంధించిన పోస్టర్లను తయారు చేయగలుగుతారు.
4వ	గోడపత్రిక	వార్తాపత్రికలు నుండి లేదా స్వయంగా చేసిన ఉపయోగకరమైన అంశాలను సేకరించి గోడపత్రిక తయారు చేయడం. ఉపయోగించడం.	గోడపత్రిక తయారు చేసి అందులో పొందుపర్చాల్సిన అంశాల గురించి తెలుసుకుంటారు.
5వ	నోటీసులు, ఆహ్వానాలు మరియు ప్రకటనలు	నోటీసులు, ఆహ్వానాలు మరియు ప్రకటనలు తయారు చేయడం. వీటిని నోటీసు బోర్డుపై ప్రదర్శించడం.	వివిధ నోటీసులు, ప్రకటనలు తయారు చేస్తారు. ప్రదర్శిస్తారు.
6వ	విషయసంచిక (భాష, సబ్జెక్టు సంబంధ సంచిక)	వివిధ విషయ సంబంధమైన సంచికలను తయారు చేయడం.	వివిధ సంచికలను తయారు చేయడం నేర్చుకుంటారు.
7వ	ఆహ్వాన పత్రికల తయారీ	వివిధ కార్యక్రమాలకు సంబంధించిన ఆహ్వాన పత్రాలను తయారు చేయడం (ఉదా: జాతీయ పండుగలు, వార్షికోత్సవం, ఉపాధ్యాయ దినోత్సవం మొ॥వి.)	విభిన్న రకాల ఆహ్వాన పత్రికలను తయారు చేయగలుగుతారు. విషయ పరిజ్ఞానం పెరుగుతుంది.
8వ	నివేదికలు రాయడం, వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించడం	వివిధ పాఠశాల కార్యక్రమాలపై, పాఠశాలలో గల వసతులపై నివేదికలు రాయడం. వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించడం, దాని మెళకువలను తెలుసుకోవడం.	నివేదికలు రాయగలుగుతారు. వివిధ కార్యక్రమాలలో వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించగలుగుతారు.
9వ	డాక్యుమెంటేషన్	1) వివిధ సమాచారాలను (లెటర్స్, నివేదికలు) నివేదికలను తయారుచేసి భద్రపరచడం. స్థానిక చారిత్రక కట్టడాలపై నివేదిక రూపొందించడం. 2) గ్రామ/పాఠశాల చారిత్రక నేపథ్యాలపై నివేదిక.	టైప్ చేయడం, ముద్రించడం, స్పైరల్ బైండింగ్, ఆల్బమ్ చేయడం వంటివి నేర్చుకుంటారు.
10వ	తర్జుమా - ఫ్రీలాన్సింగ్	వివిధ విషయాలను/ ఆర్టికల్స్ను తర్జుమా చేయడం. ఫ్రీలాన్సింగ్ చేయడం.	తర్జుమా మరియు ఫ్రీలాన్సింగ్ చేయగలుగుతారు.

పాఠశాల చేపట్టాల్సిన కార్యక్రమాలు (whole school activities): 1. నోటీసు బోర్డు నిర్వహణ 2. గ్రంథాలయ పుస్తకాల నిర్వహణ, ప్రదర్శన 3. ప్రార్థనా సమావేశంలో తాము చదివిన పుస్తకాల సంక్షిప్త సమీక్ష (విద్యార్థి/ ఉపాధ్యాయుడి చేత) 4. సామాజిక కార్యక్రమాలపై నివేదిక (పెళ్ళి, పండుగలు మొ॥వి) 5. పాఠశాల/ స్థానిక సమస్యలపై పత్రికలకు ఉత్తరాలు రాయడం 6. పాఠశాల సంచిక తయారీ 7. వార్తాపత్రికలలోని ముఖ్యమైన వార్తాంశాలు, ఆర్టికల్స్ ప్రదర్శన 8. మాక్ అసెంబ్లీ

పనివిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

ప్రధానాంశం: 7. వస్తువులు మరియు నమూనాల తయారీ

తరగతి	ఉప అంశం	చేయవలసిన పని	ఫలితాంశాలు
3వ	ఆకృతులు	బంకమట్టితో, కాగితాలతో, అగ్గిపుల్లలతో వివిధ ఆకృతులను తయారు చేయడం.	వివిధ పదార్థాలు, వస్తువులతో వివిధ ఆకృతులను తయారు చేయగలుగుతారు.
4వ	ఆకృతులు	అక్షరాలు, అంకెలు, వేలిముద్రలు, పువ్వులతో ఆకృతులను చేయడం, కాగితపు టోపీని తయారు చేయడం.	వివిధ పదార్థాలను ఉపయోగించి ఆకృతులను తయారు చేయడం నేర్చుకుంటారు.
5వ	పూలదండలు, డోర్మ్యాట్స్ తయారీ	పూలదండలు, డోర్మ్యాట్స్, ఆక్రోబాట్స్, ట్యాన్ గ్రామ్లను తయారు చేయడం.	పూలదండలు, డోర్మ్యాట్స్ లను తయారు చేయగలుగుతారు. ఆనందాన్ని పొందుతారు.
6వ	బొకే, రాఖీలు మరియు బ్యాడ్జీలు తయారీ	వివిధ రకాల పూలు, ఆకులతో బొకేలు తయారు చేయడం. రాఖీలు, బ్యాడ్జీలకు కావల్సిన సామగ్రిని సేకరించడం, తయారు చేయడం.	బొకేలు, రాఖీలు మరియు బ్యాడ్జీలు తయారు చేయగలరు.
7వ	కుట్టడం	గుండీలు, చిరుగులను కుట్టుకోవడం. కుట్టలోని రకాలను నేర్చుకోవడం. బట్ట సంచి కుట్టడం. ఆకులతో అల్లికలు మరియు అలంకరణ.	గుండీలు, చిరుగులను కుట్టుకోవడం, కుట్టలోని రకాలను నేర్చుకుంటారు. బట్ట సంచి కుట్టడంలో నైపుణ్యం ప్రదర్శిస్తారు.
8వ	కాగితాలతో కవర్ల తయారీ, మార్కెటింగ్	పాత కాగితాలతో వివిధ పరిమాణాలలో కవర్లను తయారు చేయడం. వివరాలను తెలుసుకొని మార్కెటింగ్ చేయడం. ఉపయోగించిన వస్తువులతో వివిధ ఆకృతులు, ఆకారాలు తయారీ.	పాత కాగితాలను ఉపయోగించి వివిధ పరిమాణాలలో కవర్లను తయారు చేయగలుగుతారు. మార్కెటింగ్ చేయగలుగుతారు.
9వ	సబ్బులు, క్యాండిల్స్, వ్యాజిలిన్ తయారీ	సబ్బులు, క్యాండిల్స్, వ్యాజిలిన్ తయారీకి కావల్సిన పదార్థాలను సమీకరించుకోవడం, తయారు చేయడం.	సబ్బులు, క్యాండిల్స్, వ్యాజిలిన్ తయారీకి కావల్సిన పదార్థాల గురించి తెలుసుకుంటారు. వాటిని తయారు చేయగలుగుతారు.
10వ	వాషింగ్ పౌడరు, షాంపూ, ఫినాయిల్ తయారీ	వాషింగ్ పౌడరు, షాంపూ, ఫినాయిల్ తయారీకి కావల్సిన పదార్థాలను సమకూర్చుకోవడం, తయారు చేయడం.	వాషింగ్ పౌడరు, షాంపూ, ఫినాయిల్ తయారీకి కావల్సిన పదార్థాల గురించి తెలుసుకుంటారు. వాటిని చేయగలుగుతారు.

పాఠశాల చేపట్టాల్సిన కార్యక్రమాలు (whole school activities):

1. రకరకాల వస్తువులతో (పూలు, కాగితాలు) తరగతి, పాఠశాల అలంకరణ
2. దండల తయారీ
3. డోర్మ్యాట్స్ తయారీ.

పనివిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

ప్రధానాంశం: 8. గృహ యాజమాన్యం

తరగతి	ఉప అంశం	చేయవలసిన పని	ఫలితాంశాలు
3వ	ఇల్లు - వస్తువుల అమరిక	ఇంట్లో వస్తులను, బట్టలను, చెప్పులను వాటివాటి స్థానాల్లో ఉంచడం. వాడిన తరవాత సర్దుకోవడం.	ఇంట్లో వస్తువులను సరైన రీతిలో అమర్చుకుంటారు. అమర్చడంలో వారు తమ బాధ్యతను గుర్తిస్తారు.
4వ	ఇల్లు, ఇంటిపరిసరాలు, మరుగుదొడ్లు, స్నానాల గదుల శుభ్రత	ఇల్లు, ఇంటి పరిసరాలు, స్నానాల గదులు మరియు మరుగుదొడ్లను శుభ్రంగా ఉంచుకోవడం. ఇంట్లోని వస్తువులను ప్రతిరోజు శుభ్రపరచడం.	ఇంటి పరిశుభ్రతలో వారి బాధ్యతలను తెలుసుకొని పనులు నిర్వహిస్తారు.
5వ	పూలకుండీల తయారీ-మొక్కల పెంపకం	గాజు జాడీలు, పెద్ద సీసాలు, ప్లాస్టిక్ డబ్బాలు, బకెట్లతో పూలకుండీలు తయారు చేయడం. ఆ కుండీలలో నీడలో పెరిగే మొక్కలను పెంచడం.	వాడిన వస్తువులతో పూలకుండీలను తయారు చేయడం నేర్చుకుంటారు. నీడలో పెరిగే మొక్కలను పెంచి ఇంటిని అందంగా తీర్చిదిద్దుతారు, పర్యావరణాన్ని పెంపొందిస్తారు.
6వ	ఇంట్లో, నీరు మరియు విద్యుత్ వృధాను అరికట్టడం, గృహ సంరక్షణ సాధనాలు	ఇంట్లో, నీరు, విద్యుత్ వృధాను కారణాలను గమనించడం. వాటిని అరికట్టి పొదుపు చర్యలు చేపట్టడం. ఇంట్లో విద్యుత్, మంటలు మొదలైన ప్రమాదాలు జరిగినప్పుడు ఉపయోగించాల్సిన పరికరాలను గురించి తెలుసుకోవడం.	ఇంట్లో నీరు, విద్యుత్ వృధాను అరికట్టగలుగుతారు. విద్యుత్, అగ్ని ప్రమాదాలు జరిగినప్పుడు ఉపయోగించాల్సిన పరికరాల గురించి తెలుసుకుంటారు.
7వ	ఇళ్ళపై, భవనాలపై నీటి నిలువ తొలగింపు, ఇంటి పరిరక్షణ	డాబాలపైన, మిద్దెలపైన చేరిన చెత్తను తొలగించడం. నీరు నిలువ ఉండకుండా చూసుకోవడం, ఇంటికి సున్నం మరియు రంగులు వేయడం.	చెత్త, నీరు నిలువ ఉండకుండా పరిశుభ్రతను పాటిస్తారు. ఇంటిని పరిరక్షించడానికి చేపట్టాల్సిన చర్యల గురించి తెలుసుకుంటారు.
8వ	ఇంట్లోని పనిముట్లు, వాడకం, భద్రత, ఏ పనిముట్టు ఎందుకు? దేనికి?	చాకు, కత్తి, స్క్రాప్ డైవర్ వంటి ఇంట్లో వాడే పనిముట్ల ఉపయోగం, వాడడంలో జాగ్రత్తలను తెలుసుకోవడం, వాడిన తరవాత భద్రపరచడం.	ఇంట్లో పనిముట్లను భద్రపర్చుకోవడం తెలుసుకుంటారు.
9వ	గృహోపకరణాలు, ఆటోమొబైల్స్ మరమ్మత్తు, టూల్ కిట్.	ఇంట్లో వాడే ఉపకరణాలు పనిచేయనప్పుడు అందుకు గల కారణాలను గుర్తించడం. మరమ్మత్తులు చేయడం. ఉదా: ఫ్యూజ్ వేయడం, బల్బు అమర్చడం. సైకిల్, ద్విచక్ర వాహనాలు-రిపేర్లు మొదలైనవి నేర్పించడం.	గృహోపకరణాలలో, పనిచేయనప్పుడు వాటిని గుర్తించగలుగుతారు, మరమ్మత్తులు చేయగలుగుతారు. ఇతరుల మీద ఆధారపడకుండా స్వయం సమృద్ధిని సాధిస్తారు.
10వ	ఇంటి బడ్జెట్	ఇంటి ఆదాయవ్యయాల (నెలకు) గురించి తెలుసుకోవడం, ప్రణాళిక తయారు చేయడం. వనరుల ఆదాపై సమాచారాన్ని సేకరించడం, ప్రదర్శించడం.	బడ్జెట్ వివరాలను తయారు చేయగలుగుతారు. వనరుల ఆదాపై సమాచారాన్ని పొందుతారు.

పాఠశాల చేపట్టాల్సిన కార్యక్రమాలు (whole school activities): 1. ప్రతిరోజు వారి ఇంట్లోని వస్తువులను శుభ్రం చేయడం 2. పాఠశాలలో నిరుపయోగమైన వస్తువులను ఎస్.ఎం.సి.తో చర్చించి తొలగించడం (కనీసం నెలకొకసారి) 3. నెలకొకసారి పాఠశాలను శుభ్రం చేయడం (తరగతివారీగా పనుల కేటాయింపు)

పనివిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

ప్రధానాంశం: 9. వినియోగదారులు - విజ్ఞానం

తరగతి	ఉప అంశం	చేయవలసిన పని	ఫలితాంశాలు
3వ	వస్తువులు - ధరలు	వివిధ రకాల వస్తువులు, ధరలను గుర్తించడం.	వివిధ వస్తువులపై ఉన్న ధరలను తెలుసుకుంటారు.
4వ	వస్తువుల ధరలు పోల్చడం	వస్తువులు కొనేముందు వివిధ దుకాణాలలో వాటి ధరలను వాకబు చేయడం. ఒక వస్తువు యొక్క ధరలో వ్యత్యాసాలను గుర్తించడం.	వస్తువులు కొనే ముందు ధరలను వాకబు చేస్తారు. వస్తువుల ధరలలో గల వ్యత్యాసాలను గుర్తిస్తారు.
5వ	తూనికలు - కొలతలు	అమ్మకందారులు వాడే తూనికలను, కొలిచే విధానాన్ని గమనించడం. తూకంలో జరిగే మోసాలను తెలుసుకోవడం.	వస్తువుల అమ్మకంలో ఉపయోగించే సరైన తూనికలను, కొలతలను తెలుసుకుంటారు. తూకంలో జరిగే మోసాలను గుర్తిస్తారు.
6వ	వస్తువులు - నాణ్యత	ప్రభుత్వం ధృవీకరించిన (ISI, AGMARK) వస్తువులు మార్కెట్లో ఏవేవి అమ్మబడుతున్నాయో సర్వే చేసి గుర్తించడం.	ప్రభుత్వంచే ధృవీకరించబడిన వస్తువులను గుర్తించి కొనుగోలు చేస్తారు. ISI, AGMARK ల ప్రాధాన్యతను గుర్తిస్తారు.
7వ	వినియోగదారుడు - జాగ్రత్తలు	ఒక వస్తువును కొనేటప్పుడు వినియోగదారుడు తీసుకోవాల్సిన జాగ్రత్తలను తెలుసుకోవడం, అమలుపరచడం.	ఒక వస్తువును కొనేటప్పుడు తీసుకోవాల్సిన జాగ్రత్తలను పాటిస్తారు. అమ్మకపుదారుని ప్రశ్నించేతత్వం పెంపొందించుకుంటారు.
8వ	ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ	దగ్గరలో గల రేషన్ దుకాణాన్ని సందర్శించి, దానిలోని సరకులు అర్హులకు పంపిణీ అయ్యే విధానంపై సమాచారం సేకరించడం, నివేదిక తయారు చేయడం.	ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థలోని లోటుపాట్లను తెలుసుకొని నివారించే ప్రయత్నం చేస్తారు.
9వ	వినియోగదారుల విజ్ఞానం - సమాజ చైతన్యం	పరిసర ప్రాంతంలో వినియోగదారుల హక్కులకు సంబంధించిన సమాచారం తెలుసుకోవడం. వాటి పరిష్కారాలపై అవగాహన కలిగించడం. బ్రాండ్ పేర్లలో జరిగే అక్షర లోపాలను గుర్తించడం, కల్తీలు తెలుసుకోవడం, Expiry తేదీని గుర్తించుట, మొదలగువాటిపై అవగాహన.	వినియోగదారుల సమస్యలకు పరిష్కారాలను తెలుసుకుంటారు.
10వ	వినియోగదారుల విజయాలు - కేస్ స్టడీస్	వినియోగదారుల ఫోరం ద్వారా విజయం సాధించిన వ్యక్తి యొక్క కేస్ స్టడీస్ చేసి నివేదిక రూపొందించడం.	వినియోగదారుల ఫోరం పాత్రను అభినందిస్తారు, వినియోగదారుడిగా తాను ఆచరించడానికి ప్రయత్నిస్తారు.

పాఠశాల చేపట్టాల్సిన కార్యక్రమాలు (whole school activities): 1. వినియోగదారుల హక్కుల గురించి విద్యార్థులకు అవగాహన కల్పించడం

2. ఆహారపదార్థాల కల్తీల గురించి చర్చ/ అవగాహన

పనివిద్య - పాఠ్యప్రణాళిక

ప్రధానాంశం: 10. పర్యావరణ విద్య

తరగతి	ఉప అంశం	చేయవలసిన పని	ఫలితాంశాలు
3వ	జీవకారుణ్యం	పెంపుడు జంతువులను సంరక్షించడం, సంరక్షించడంలో బాధ్యతలు తీసుకోవడం. వాటిపై అవగాహన.	జీవులను సంరక్షించడంలో బాధ్యతలు తీసుకుంటారు. వాటిపై అవగాహన కలుగుతుంది.
4వ	ప్రకృతి - ఆకారాలు, క్రమాలు	ప్రకృతిలోని మొక్కల భాగాలలో కనిపించే ఆకారాలను, క్రమాలను గుర్తించి సేకరించడం, ప్రదర్శించడం.	ప్రకృతిలోని ఆకారాలు, క్రమాలను చూసి ఆనందిస్తారు. ప్రకృతి వైవిధ్యాలను అభినందిస్తారు.
5వ	పెంపుడు జంతువుల సంరక్షణ	పెంపుడు జంతువులను పెంచడం, సంరక్షించే పద్ధతులను తెలుసుకోవడం మరియు సంరక్షించడం.	పెంపుడు జంతువులను సంరక్షిస్తారు. వాటి ప్రాముఖ్యతను గుర్తిస్తారు. ప్రకృతి సమతుల్యతను కాపాడడంలో వివిధ మొక్కల మరియు జంతువుల మధ్య సంబంధాన్ని అర్థం చేసుకుంటారు.
6వ	ప్రకృతి పరిశీలన	ప్రకృతిని పరిశీలించి వృక్ష జంతు సంబంధాలను, వాటికి కావల్సిన వనరులను తెలుసుకోవడం, చిత్రపటాలతో స్క్రాప్ బుక్ తయారు చేయడం.	మొక్కల పెంపకంలో అంటుకట్టే పద్ధతిని అనుసరిస్తారు.
7వ	మొక్కల పెంపకం - అంటుకట్టుట	అంటుకట్టడం ప్రదర్శన మరియు నేర్చుకోవడం. మొక్కల పెంపకంలో అంటుకట్టడాన్ని ఉపయోగించడం.	వివిధ రకాల కాలుష్యాలను గురించి తెలుసుకుంటారు. నివారణ చర్యలు చేపడతారు.
8వ	3 R's	3 R 'లు అంటే ఏమిటో తెలియజేసి వాటి ప్రాముఖ్యతను చర్చించడం. వాటిపై అవగాహన కార్యక్రమాలు చేపట్టడం.	3 R 'ల ప్రాముఖ్యతను తెలుసుకుంటారు, కాలుష్యరహిత పర్యావరణానికి 3 R 'ల ప్రాముఖ్యతను గుర్తిస్తారు మరియు పాటిస్తారు. ప్రజల్లో వాటిపై అవగాహన కల్పిస్తారు.
9వ	కాలుష్యం - నివారణ	ఆవాస ప్రాంతంలో గల జలవనరుల కాలుష్యానికి గల కారణాలు తెలుసుకోవడం. కాలుష్యాన్ని అరికట్టే చర్యలు చేపట్టడం మరియు నీటి నమూనాలను సేకరించి స్వచ్ఛతను పరిశీలించడం.	ఆవాసంలో గల అంశాలను వాటి మధ్యగల సంబంధాన్ని అర్థం చేసుకుంటారు.
10వ	ఆవాసం - కేస్ స్టడీ	పరిసర ప్రాంతంలోని ఏదైనా ఒక ఆవాసం యొక్క కేస్ స్టడీ చేయడం.	

పాఠశాల చేపట్టాల్సిన కార్యక్రమాలు (whole school activities): 1. బడితోట పెంపకం, నిర్వహణ 2. సామూహిక చెట్లు నాటే కార్యక్రమం 3. పర్యావరణ దినోత్సవాలు జరుపుకోవడం 4. కంపోస్ట్ పిల్ తయారీ, నిర్వహణ 5. పర్యావరణ పరిరక్షణపై విషయ సంచిత తయారీ

4. కంప్యూటర్ విద్య - ఆవశ్యకత

Information and Communication Technology (ICT)

Introduction

The field of Information and Communication Technology (ICT) is evolving at such a pace, where concepts, technology and terminology are continuously changing. ICT helps to bridge the digital divide amongst students of various socio economic and other geographical barriers. Information and Communication Technology (ICT) is universally acknowledged as an important catalyst for social transformation and national progress.

Information and communication technology which is a by-product of science and technology explosion has revolutionized the world of learning. It is very essential to integrate the IT with education in order to have the advantage of ICT education.

Around the world, policymakers and educators have high hopes for ICT in the classroom as a springboard to students “21st century skills”—that combines the competencies of problem solving, critical thinking and managing their own learning is needed for success in the global workplace.

Information and Communication Technology (ICT) has dominated in every walks of life affecting right from bus & railway reservations, hotel industry, online money transfers , bill payments, in class room teaching and learning process, distance education, e-learning and film making etc..

The learning activities through ICT make a difference. Students are much more likely to learn to solve real-world problems and collaborate productively with their peers, if their learning activities are carefully designed to offer opportunities.

The aim of 21st Century education is being redefined. It is not only for employment generation but also to create a better world through understanding and development of human qualities.

In this context, the Government of India has announced 2010 – 2020 as the decade of Innovation. For which reasoning and critical thinking skills are essential. And these skills are to be inculcated at the school level for which ICT tools and techniques should be integrated into class room instructions right from the primary education level, so that the children develop the required skills. In this matter the web is an open source and the child should know how to grab it.

According to UNESCO education is important to achieve the Millennium Development goals; the following are reasons for which the ICT in education is a key aspect. i.e., ‘*More people would grow and develop; More people would learn and know; More people would be equal and just; More children would survive and live; More mothers would be healthier; More people would be able to combat illness; More people would think of the future; More people would work together.*’

The purpose of this material is to create awareness and practice among the student and teacher communities with a “diverse set of technological tools, resources used to communicate, create, disseminate, store, and manage information.” These technologies include computers, internet, broadcasting technologies (radio and television) and telephony.

The relevant and contemporary content, lucid language, attractive illustrations and constructive exercises make the learning of computers more meaningful and enriching.

The journey of the student starts right from the ICT tools available in and around such as Radio, Tape recorder, TV, mobile and Computer. The students of primary level learn to draw by using MS & Tux Paint, learn to type small words, sentences, paragraphs, making documents by using typing tutor and MS Word. Moving away a little from these applications, the students can learn MS Excel for mathematical calculations & graphs and MS PowerPoint for making subject wise presentations. Further the students learn the concepts of Data Base Management System (DBMS), Internet, Networking and computer languages, maintaining the computers and its peripherals. The students are also introduced to learn about the Antivirus, Computer security and privacy and open source software technologies.

This material is useful in acquiring the concepts in a better way which make the student journey in learning more fruitful and engrossing. It has been developed in tune with the guidelines given by NCF-2005 and with various activity based methods. This will lay down a path to create interest to take up high level computer education courses in future and career.

The government had initiated Computer Education and Computer Aided Learning in selected Primary, Upper Primary and High Schools. A huge number of teachers in the State already had been trained to use computers in their regular class room transactions and a lot of computer aided learning material also has been developed and supplied to schools.

As part of Education Technology policy, the Education Department of Andhra Pradesh has been developing a large quantity of material in the form of Audio (Radio Programs under Vindam Nerchukundam), Audio and Video based programs (SIET and SAP Net) and Computer based programs(CDs) in collaboration with NGOs.

The Objectives of the ICT in School Education:

- To inculcate the ICT skills among the students of government schools.
- To bridge the digital divide between rural and urban students.
- To create computer awareness and literacy among students and teachers.
- To provide ICT environment in the schools to make teaching-learning process an effective and interesting
- To train the teachers on computer syllabi, emerging information and communication technologies.
- To develop confidence in students to use computers in future.

- Student-centered pedagogies that promote personalized and powerful learning for students;
- Extending learning beyond the classroom in ways most relevant to knowledge-building and problem-solving in today's world; and
- ICT integration into pedagogy in ways that support learning goals. It is important to note that ICT use is not a goal in itself, but a tool to broaden and deepen learning opportunities.

Teaching Learning Process

The ICT material has been developed from class 1 to class 10. The teacher can act as a facilitator to help the students in their learning process. In every Unit the teacher explains the concepts and students do the activities/projects with ICT tools and finely able to integrate with their subjects.

Academic standards and Assessment

Academic Standards

- The students are able to operate and use the ICT tools
- Students are able to learn subject wise contents through the ICT tools

Assessment Process

At the end of the each chapter exercises and projects have been given. On the basis of the students performance appropriate grade may be awarded in summative assessment.

ప్రపంచానికి బోధించడానికి నావద్ద కొత్త ఏమీలేదు. సత్య, అహింసలు పర్వతాలంతటి ప్రాచీనమైనవి. సత్య, అహింసలే నా మతం. సత్యం నా భగవంతుడు. ఆయనను ప్రసన్నం చేసుకోవడానికి అహింస మార్గం. ప్రపంచంలోని మతాలన్నీ అనేక విషయాల్లో విభేదించవచ్చుగాక. కానీ సత్యము తప్ప మరేదీ జీవించజాలదని అవి సమిష్టిగా ప్రకటిస్తున్నాయి.

- మహాత్మా గాంధీ

నీతిమంతులైన తల్లిదండ్రులకు మించిన అధ్యాపకులు లేరు.

5. కంప్యూటర్విద్య - తరగతి వారీగా పాఠ్య ప్రణాళిక

CLASS I

I Introduction to ICT Tools

- 1 What is ICT?
- 2 Benefits and limitations of ICT
- 3 Types of Tools
- 4 Types of Computers
- 5 Types of Mobiles, Projectors, Radios, Televisions.
- 6 Working of a PC – The I-P-O cycle
- 7 Parts of Tools
- 8 Turning ON and OFF ICT Tools

II Input Devices

- 1 Mouse
- 2 Keyboard

III Output Devices

- 1 Monitor
- 2 Speakers

IV Care and Protection

- 1 Do's and Don't's of ICT Devices
- 2 Maintenance of Peripherals

V Microsoft Paint

- 1 Introduction to Paint
- 2 Open and close Paint
- 3 Start a new Paint picture

CLASS II

I Introduction to ICT Tools

- 1 What is ICT?
- 2 Benefits and limitations of ICT
- 3 Types of Tools
- 4 Types of Computers
- 5 Types of Mobiles, Projectors, Radios, Televisions.
- 6 Working of a PC – The I-P-O cycle
- 7 Parts of Tools
- 8 Turning ON and OFF ICT Tools

II Input Devices

- 1 Mouse
- 2 Keyboard

III Output Devices

- 1 Monitor
- 2 Speakers

IV Care and Protection

- 1 Do's and Don't's of ICT Devices
- 2 Maintenance of Peripherals

V Microsoft Paint

- 1 Open an existing Paint picture
- 2 Name and save a new Paint picture
- 3 Save an existing Paint picture
- 4 Close a Paint picture
- 5 Print a simple Paint picture
- 6 Basic painting techniques
- 7 Setting foreground and background colours
- 8 Using the painting tools
- 9 Draw pictures in different colours
- 10 Undo and redo actions
- 11 Add text, lines, or shapes to an image
- 12 Selecting and copying parts of an image
- 13 Filling an area with colour

CLASS III

I Introduction to ICT Tools

- 1 What is ICT?
- 2 Benefits and limitations of ICT
- 3 Types of Tools
- 4 Types of Computers
- 5 Types of Mobiles, Projectors, Radios, Televisions.
- 6 Working of a PC – The I-P-O cycle
- 7 Parts of Tools

II Input Devices

- 1 - Mouse
- 2 - Keyboard
- 3 Inputs for Television

III Care and Protection

- 1 Do's and Don't's of ICT Devices
- 2 Maintenance of Peripherals

IV Memory and Storage

- 1 Memory - RAM and ROM

V Software and Applications

- 1 What is software?

VI Impact and Trends of ICT on Society

- 1 Legal and ethical aspects of information technology

VII Tux Paint

- 1 Introduction to Tux Paint
- 2 Opening and Closing
- 3 Understanding the Interface
- 4 Use of tools
- 5 Draw Diagrams

VIII Typing tutor

- 1 Introduction to Typing Tutor
- 2 Opening and Closing
- 3 Understanding the Interface
- 4 Placing figures
- 5 Practice

CLASS IV

I Introduction to ICT Tools

- 1 What is ICT?
- 2 Benefits and limitations of ICT
- 3 Types of Tools
- 4 Types of micro Computers - Portables, Desktop
- 5 Types of Mobiles, Projectors, Radios, Televisions.
- 6 Working of a PC – The I-P-O cycle
- 7 Parts of Tools

II Input Devices

- 1 Inputs for Television

III System Unit

- 1 Do's and Don't's off ICT Devices
- 2 Maintenance of Peripherals

IV Memory and Storage

- 1 Memory - RAM and ROM

V Software and Applications

- 1 What is software?

VI Impact and Trends of ICT on Society

- 1 Legal and ethical aspects of information technology

VII Tux Paint

- 1 Introduction to Tux Paint
- 2 Opening and Closing
- 3 Understanding the Interface
- 4 Use tools
- 5 Draw Diagrams

VIII Typing tutor

- 1 Introduction to Typing Tutor
- 2 Opening and Closing
- 3 Understanding the Interface
- 4 Placing fingures
- 5 Practice

శుభ్రమైన గాలి, స్వచ్ఛమైన నీరు, సాత్విక భోజనం, పరిశుద్ధ భావన ఈ నాలుగు మానవుడికి అవసరమైన ముఖ్య నియమాలు.

CLASS V

I Introduction to ICT Tools

- 1 What is ICT?
- 2 Benefits and limitations of ICT
- 3 Types of Tools
- 4 Types of microcomputers - Portables, Tablet, Handheld, Desktop
- 5 Types of Mobiles, Projectors, Radios, Televisions.
- 6 Working of a PC – The I-P-O cycle
- 7 Parts of Tools
- 8 Inputs for Projector
- 9 Inputs for Television

II System Unit

III Care and Protection

- 1 Do's and Don't's off ICT Devices
- 2 Maintenance of Peripherals

IV Memory and Storage

- 1 Memory - RAM and ROM

V Software and Applications

- 1 What is software?

VI Impact and Trends on Society

- 1 Legal and ethical aspects of information technology

VII Tux Paint

- 1 Using to Tux Paint
- 2 Opening and Closing
- 3 Understanding the Interface
- 4 Use tools
- 5 Draw Diagrams

VIII Typing tutor

- 1 Using to Typing Tutor
- 2 Opening and Closing
- 3 Understanding the Interface
- 4 Placing figures
- 5 Practice

IX Microsoft Windows

Introduction to Microsoft Windows

- 1 What is an Operating System? And what it does?
- 2 Purpose and role of OS
- 3 Introduction to Windows
- 4 Login, Logout and Password
- 5 Shut down Windows
- 6 Identify parts of the screen (desktop, icons, etc.)

CLASS VI

I Introduction to ICT Tools

- 1 What is ICT?
- 2 Benefits and limitations of ICT
- 3 Types of Tools
- 4 Types of microcomputers - Portables, Tablet, Handheld, Desktop
- 5 Types of Mobiles, Projectors, Radios, Televisions.
- 6 Working of a PC – The I-P-O cycle
- 7 Parts of Tools

II Input Devices

- 1 - Scanner
- 2 Inputs for Projector
- 3 Inputs for Television

III System Unit

IV Output Devices

- 1 Printers and types of printers

V Input/Output Devices

- 1 Modem
- 2 Network Card

VI Care and Protection

- 1 Maintenance of Peripherals

VII Memory and Storage

- 1 Storage Capacity

VIII Software and Applications

- 1 What is software?
- 2 Multimedia, its benefits and uses

IX Networks and Communication

Impact and Trends on Society:

- 1 Legal and ethical aspects of information technology
- 2 Security and privacy

X Introduction to Microsoft Windows

- 1 Identify elements of a window (title bar; minimize, maximize, and close buttons; scroll bar; etc.)
- 2 Move and resize a window
- 3 Launch an application
- 4 Access Windows Help

XI Organizing Files and Folders

- 1 Need for organizing data
- 2 Find files
- 3 Create new folders
- 4 Check and remove trash with the Recycle Bin
- 5 Select files and folders

XII MSW Logo

- 1 Introduction to Logo
- 2 Starting and exiting Logo
- 3 Drawing a line by using the Logo Turtle
- 4 Changing the Turtle's direction
- 5 Clearing the contents on the screen
- 6 Hiding and showing Turtle

XIII Introduction to Microsoft PowerPoint

- 1 What is a 'presentation'?
- 2 Need for a PowerPoint
- 3 Parts of the PowerPoint screen
- 4 Components of a presentation - slides, handouts, speakers, notes, outlines

XIV Microsoft Word

- 1 What is a Word Processor?
- 2 Need for a Word Processor
- 3 Open and close Word
- 4 Components of a document window
- 5 Open a new Word document
- 6 Open an existing Word document
- 7 Name and save a new Word document
- 8 Save an existing Word document
- 9 Close a Word document

XV Internet

- 1 What is an Internet Service Provider?
- 2 Internet vocabulary – WWW, Browser, URL, Homepage, Web page, Web site, hyperlink, hypertext
- 3 Open Internet Explorer browser
- 4 Navigate web sites
- 5 Refresh a web page
- 6 Stop a web page from downloading

CLASS VII

I Introduction to ICT Tools

- 1 What is ICT?
- 2 Benefits and limitations of ICT
- 3 Types of Tools
- 4 Types of microcomputers - Portables, Tablet, Handheld, Desktop
- 5 Types of Mobiles, Projectors, Radios, Televisions.
- 6 Working of a PC – The I-P-O cycle
- 7 Parts of Tools and connections

II Input Devices

- 1 Scanner
- 2 Inputs for Television

III System Unit

IV Output Devices

- 1 Printers and types of printers

V Input/Output Devices

- 1 Modem
- 2 Network Card

VI Care and Protection

- 1 Maintenance of Peripherals

VII Memory and Storage

- 1 Storage Capacity

VIII Software and Applications

- 1 What is software?
- 2 Multimedia, its benefits and uses

IX Impact and Trends of ICT on Society

- 1 Legal and ethical aspects of information technology: intellectual property
- 2 Security and privacy

X Organizing Files and Folders

- 1 Create new folders
- 2 Check and remove trash with the Recycle Bin
- 3 Select files and folders
- 4 Move and copy between folders
- 5 Delete items
- 6 Arrange items on the desktop
- 7 Copy and move files and folders to and from Storage devices

XI Running Applications

- 1 Use Calculator, Clock & Calender

XII Playing with the MSW Logo Pen

- 1 Erasing lines
- 2 Moving the Turtle
- 3 Changing the background colour
- 4 Changing the colour of the pen
- 5 Changing the size of the pen
- 6 Repeating commands

XIII Microsoft PowerPoint

- 1 Open and close PowerPoint
- 2 Open a new PowerPoint presentation
- 3 Open an existing PowerPoint presentation
- 4 Name and save a new PowerPoint presentation

- 5 Save an existing PowerPoint presentation
- 6 Close a PowerPoint presentation
- 7 Print a simple PowerPoint presentation

XIV MS Word

- 1 Print a simple Word document
- 2 Switch between open documents
- 3 Insert text
- 4 Select text
- 5 Edit and delete text
- 6 Navigate a document
- 7 Undo and redo actions
- 8 Cut, copy, and paste text
- 9 Change font size and style

XV Microsoft Excel

- 1 Start and exit Excel
- 2 Explore the Interface elements in the Excel window
- 3 Create and save a new Excel workbook
- 4 Rename an Excel workbook
- 5 Close an Excel workbook

XVI Internet

- 1 Open Internet explorer browser
- 2 Be aware of the dangers of infecting the computer with a virus from a downloaded file
- 3 Knowing what a search engine is and its use
- 4 Formulate a basic search on the Web

ఏ దేశంలో త్యాగం అనే గుణం అపారంగా ఉంటుందో ఆ దేశం ఉన్నత లక్ష్యాలను అందుకోవటం ఖాయం. త్యాగం ఎంత నిస్వార్థంగా ఉంటే అభివృద్ధి అంత ఎక్కువగా ఉంటుంది. కష్టాలను తప్పించుకునే వారికంటే వాటిని అధిగమించేవాళ్ళే విజయం సాధించగలరు. జ్ఞానానికి చరమ లక్ష్యం ఉత్తమ శీల నిర్మాణం.

- మహాత్మా గాంధీ

ధ్యేయం పవిత్రమైనది కావడంతోపాటు, ఆ ధ్యేయాన్ని సాధించడానికి అవలంబించే మార్గాలు కూడా పవిత్రమైనవి కావాలి.

CLASS VIII

I Introduction to ICT Tools

- 1 What is ICT?
- 2 Benefits and limitations of ICT
- 3 Types of Tools
- 4 Types of microcomputers - Portables, Tablet, Handheld, Desktop
- 5 Types of Mobiles, Projectors, Radios, Televisions.
- 6 Working of PC – The I-P-O cycle
- 7 Parts of a Tools

II Input Devices

- 1 Scanner
- 2 Web Camera
- 3 Microphone
- 4 Inputs for Television

III System Unit

IV Output Devices

- 1 Printers and types of printers

V Input/Output Devices

- 1 Modem
- 2 Network Card

VI Processing Devices

- 1 Motherboard
- 2 Video Card
- 3 Sound Card

VII Care and Protection

- 1 Do's and Don'ts of ICT devices
- 2 Maintenance of peripherals, media and data

VIII Memory and Storage

- 1 Storage Capacity

IX Software and Applications

- 1 What is software?

X Networks and Communication

- 1 Computer networks and telecommunications

XI Impact and Trends of ICT on Society

- 1 Legal and ethical aspects of information technology: intellectual property, copyright, fair use
- 2 Security and privacy

XII Organizing Files and Folders

- 1 Move and copy between folders
- 2 Delete items
- 3 Arrange items on the desktop
- 4 Copy and move files and folders to and from Storage devices

XIII Running Applications

- 1 Use Calculator, Clock & Calender

XIV Working with Procedures in MSW Logo

- 1 Defining a procedure
- 2 Creating and saving procedures
- 3 Creating and saving sub procedures
- 4 Loading procedures
- 5 Editing procedures
- 6 Erasing procedures
- 7 Creating procedures by using variables

XV Microsoft PowerPoint

- 1 Switch between open PowerPoint presentations
- 2 Understand the uses of different presentation view modes
- 3 Select built-in design template
- 4 Insert, edit, and format slide text
- 5 Run Slide Show
- 6 Modify headers and footers in the Slide Master

XVI Microsoft Word

- 1 Change case
- 2 Change line spacing
- 3 Format paragraphs
- 4 Insert bullets and numbered lists
- 5 Customize bullets and numbered lists

XVII Inserting and Modifying Text in Word

- 1 Apply and modify text formats
- 2 Align text

XVIII Microsoft Excel

- 1 Switch between worksheets
- 2 Navigate a worksheet
- 3 Insert, delete, and move cells
- 4 Enter and edit cell data, including text and numbers
- 5 Move and copy labels and values

XIX Internet

- 1 Formulate more complex searches
- 2 Understanding and usage of Social Media Network

XX Microsoft Access

- 1 The DBMS
- 2 Database Components
- 3 Designing a Database
- 4 Access Features
- 5 Primary and Foreign Keys
- 6 Primary Key
- 7 Foreign Key

CLASS IX

I Introduction to ICT Tools

- 1 What is ICT?
- 2 Benefits and limitations of ICT
- 3 Types of Tools
- 4 Types of microcomputers - Portables, Tablet, Handheld, Desktop
- 5 Types of Mobiles, Projectors, Radios, Televisions.
- 6 Working of a PC – The I-P-O cycle
- 7 Parts of Tools

II Input Devices

- 1 - Web Camera
- 2 - Microphone
- 3 Inputs for Television

III System Unit

IV Input/Output Devices

- 1 Modem
- 2 Network Card

V Processing Devices

- 1 Motherboard
- 2 Video Card
- 3 Sound Card

VI Memory and Storage

- 1 Data storage
- 2 Computer system performance factors: Speed of Microprocessor, Storage Capacity of RAM, Clock Rate
- 3 Performance factors of monitors

VII Networks and Communication

- 1 Computer networks and telecommunications

VIII Impact and Trends of ICT on Society

- 1 Legal and ethical aspects of information technology: intellectual property, copyright, fair use

- 2 Security and privacy
- 3 Viruses and Anti Viruses

IX Organizing Files and Folders

- 1 Compress files and extract compressed files
- 2 Using Cut, Copy, and Paste commands with files and folders
- 3 Rename documents and folders

X Running Applications

- 1 Create shortcuts
- 2 Customize taskbar
- 3 Use Calculator, Clock & Calender

XI Using Resources on the Network

- 1 Add a printer to the computer
- 2 Find the computer name

XII Creating a Presentation in PowerPoint

- 1 Add slides to or delete slides from presentations
- 2 Duplicate, Rearrange and hide slides
- 3 Add Title slide, Bulleted List Slide, Column Text slide and Text & Clipart Slide
- 4 Create a bulleted/numbered list in different formats

XIII Inserting and Modifying Text in Word

- 1 Enter and format date and time
- 2 Search and replace text, format elements

XIV Creating and Modifying Paragraphs in Word

- 1 Modify paragraph formats
- 2 Set and modify tabs
- 3 Apply paragraph styles
- 4 Run spelling and grammar checker

XV Working with Graphics in Word

- 1 Insert clip art in a document
- 2 Align text and graphics

XVI Microsoft Excel

- 1 Create a simple formula
- 2 Create a series by using the Auto fill feature
- 3 Calculate Value Totals with Auto Sum
- 4 Preview and print a simple worksheet

XVII Working With Cells and Cell Data in Excel

- 1 Filter lists of data

XVIII Formatting and Printing Worksheets in Excel

- 1 Apply and modify cell formats
- 2 Modify row and column settings
- 3 Modify row and column formats
- 4 Apply styles
- 5 Modify page setup options for worksheets
- 6 Set page breaks
- 7 Preview and print worksheets
- 8 Formatting Numbers

XIX Modifying Workbooks in Excel

- 1 Insert and delete worksheets

XX Microsoft Access

- 1 Working with Access
- 2 Starting Access
- 3 Creating a Database
- 4 The Database Wizard
- 5 The Blank Database Command
- 6 Working with Tables in Access
- 7 Essential Table Operations
- 8 Creating a Table
- 9 The Table Wizard

10 Datasheet View

- 11 Design View
- 12 Setting the Primary Key
- 13 Saving a Table
- 14 Using Datasheet View
- 15 Modifying Fields in a Table
- 16 Changing the Name of an Existing Field
- 17 Deleting Unwanted Fields
- 18 Inserting a New Field into an Existing Table
- 19 Changing the Sequence of Fields
- 20 Records and Relationships
- 21 Working with Records in a Table
- 22 Editing
- 23 Deleting
- 24 Inserting
- 25 Records and Relationships (Contd...)
- 26 Searching
- 27 Sorting
- 28 Filtering
- 29 Setting Relationships

XXI Introduction to Programming Languages

- 1 Identify Input, Process and Output
- 2 Describe Program
- 3 Problem Solving Techniques
- 4 Identify variables and constants
- 5 Use data types
- 6 Use operators
- 7 Represent decisions in a flowchart
- 8 Use the dry run table
- 9 Identify repetitive processes
- 10 Identify modular approach to programming

CLASS X

I Introduction to ICT Tools

- 1 What is ICT?
- 2 Benefits and limitations of ICT

II Networks and Communication

- 1 Computer networks and telecommunications
LAN, WAN and Internet

III Impact and Trends of ICT on Society

- 1 Legal and ethical aspects of information technology: intellectual property, copyright, fair use
- 2 Security and privacy
- 3 Viruses and Anti Viruses
- 4 Cybercrime (Hacking and Identity theft)

IV Organising files and folders

- 1 Switching tasks
- 2 Display contents of my computer
- 3 Set background & screen saver

V Using Resources on the Network

- 1 Share folders and printers on the network
- 2 Access shared folders
- 3 Use Active Desktop, Control Panel, Quick Launch bar

VI Inserting and Modifying Visual Elements

- 1 Add clip art to slides
- 2 Customize slide backgrounds

VII Modifying Presentation Formats

- 1 Apply animation schemes
- 2 Apply slide transitions

VIII Printing Presentations

- 1 Preview and print slides, outlines, handouts, and speaker notes

IX Formatting Documents in Word

- 1 Create and modify a header and footer
- 2 Create, modify and delete tables
- 3 Change page views
- 4 Preview and print documents
- 5 Insert page breaks

X Creating and Revising Formulas in Excel

- 1 Create and revise formulas
- 2 Cell reference in formulas
- 3 Copy and move formulas
- 4 Use date and time in formulas

XI Creating and Modifying Graphics in Excel

- 1 Create, modify, position, and print charts

XII Internet

- 1 Understand and usage of Social Media Network

XIII Microsoft Access

- 1 Working with Queries
- 2 Creating a Query
- 3 Using the Query Wizard
- 4 Using Design View
- 5 Saving a Query
- 6 Running a Query
- 7 More Query Functions
- 8 Sorting Records in a Query

- 9 Adding a Field to an Existing Query
- 10 Deleting a Field
- 11 Renaming a Field
- 12 Filtering Records Based on a Condition or Criterion
- 13 Comparison Operators
- 14 Logical Operators
- 15 Forms
- 16 Creating Forms
- 17 Using Auto form
- 18 Using the Form Wizard
- 19 Using Design View

XIV Creating Action Buttons

- 1 Creating Start up Form
- 2 Creating Reports
- 3 Using Auto Reports
- 4 Using the Report Wizard

XV Using Design View

- 1 Project Work
- 2 OOPS Concepts
- 3 Fundamental concepts of Oops
- 4 Encapsulation
- 5 Abstraction
- 6 Inheritance
- 7 Polymorphism

XVI Introduction to Programming Language C

- 1 Introduction
- 2 About the Interface
- 3 Data Types
- 4 Variable
- 5 Operators
- 6 Syntax
- 7 Functions

* * *

ధైర్యం లేనివాడు స్వాతంత్ర్యాన్ని సంపాదించుకోలేడు. ఒకవేళ అది లభించినా దాన్ని నిలుపుకోలేడు.